Drawya Guna Darpana Sannaya.

ද්‍රව්‍ය ගුණාදර්පණ සන්නය.

කළුතර පුලිනතලාරාමාධිපතිව වැඩවිසූ

ගෞරවණීය

ශාසනවංශාලංකාර කවිධජ විනයාචාර්‍ය්‍ය

වැලිගම

ශ්‍රී සුමඞ්ගලාභිධාන

මහානායක සථවිරපාදයන් වහන්සේගේ

ශිෂ්‍ය වූ

ජේ. ඇම්. වික්‍රමසිංහ අප්පුහාමි විසින්

පූර්වවාරයෙහි මුද්‍රිත මෙම පොත

දෙවෙනිවරට

වැලිතර ඇම්. ඇම්. පී. විජයරත්න අප්පුහාමි

විසින්

කොළඹ සත්සිළුමිණරැස යන්ත්‍රාලයෙහි මුද්‍රණය කරවා

ප්‍රසිද්ධ කරන ලදී.

ක්‍රි. ව. 1907.

ප්‍රා ර ම් භ ය.

———××———

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකා නම් මෙපොත දඹදිවපණ්ඩිතයෙක් විසින් කරණලද්දකි.

මදනපාල නිඝණ්ඩුආදි පරණපොත්වල විස්තරවශයෙන් දක්වන ලද ද්‍රව්‍යගුණයන් ග්‍රන්ථසංක්ෂේපකොට වෛද්‍යශාස්ත්‍රය පුරුදුකරන්න වුන්විසින් නිරායාසයෙන් ධාරණයකිරීමපිණිස මෙපොත ප්‍රශ්න වශයෙන් කර තිබෙනබවපෙනේ, වංගදේශයෙහි මුද්‍රාංකණකරණ ලද වඞ්ගභාෂාවෙන්ලියූ සන්නයගිය මෙම පොත අපරටටද මෑත කාලයෙහිලැබී කිසිකෙනෙක් ඒ පොත ව්‍යවහාරකරති, මෙම පොත සිංහලඅකුරුවලින්ද මුද්‍රාංකණකලහොත් ශාස්ත්‍රසඵලභාවීමෙන් ලොවට උපකාරවේන්යයි කල්පනාකර ශ්ලොක පමණක් අච්චුගසා කල අලුතෙන් ඉගෙණගන්නවුන්ට තේරුම්ගැන්ම දුෂ්කරබවද්දක සන්නද යෙදූවෙමු.

මෙපොත අනාගවර්ගාදි වර්ගඑකොළසකින් යුක්තවෙයි, මෙහිඅවසානයේ ශ්ලොකගණන 482 යයි පේනනමුත් පොතේ කිසිතැනෙක ශ්ලොක අඞ්කයක් අඞ්යක්පාසා වැරදිලෙස ඉලක්කම්යොද තිබෙන බැවින් ශ්ලොකයන්ගේගණන හාරසියඅසූදෙකටවඩාපාඩුවියයුතුය.

තවද මෙහිපේන බහුලවශයෙන් ඖෂධක්‍රියාදියෙහි යෙදියයුතුව තිබෙන්නාවූ ප්‍රධාන ද්‍රව්‍යයන්ගේ ගුණකියනතැන්හි ලකුණුයොද ඒලගපාන එම ද්‍රව්‍යයන්ගේ ගුණ-මදනපාලනිඝණ්ඩුවෙන්ද ගෙණ ලියනලැබේ, තවදමෙහි දක්වනුලබන කරුණුනම්, කෑදබත්හා දියගොඩඋපන් සත්වයන්ගේද-පක්ෂීන්ගේද්යන නොයෙක්වර්ගවල මත්ස්‍යමාංසද-නොයෙක්ජාතිඇති සත්වයන්ගේ කිරිදීආදියද-අලවර්ග ඵලවර්ග-පලාවර්ගද යනාමේආදි අනෙකවිධ ආහාරවර්ගද, නොයෙක් වර්ගයේ තෙල්ද-ලුණු-ඇඹුල්-මිරිස්-තිත්ත-කසට-මධුරවූ වර්ගද-වතුර-සුලඟ-නිත්‍යනානමානුද, නොයෙක්කුඩා මහන්ගස්හා වැල්ද යනාමේආදි ද්‍රව්‍යයන් ආශ්‍රයකලාවූ ගුණවලින් මිනිසුන්ගේ වාතාදි දෝෂහා ඒ ඒ රොගපීඩාවන්ද ශමනකිරීමටද, ධාතුන්ගේහා ඉන්ද්‍රියයන්ගේද වර්ධනයකරමින් සැපදීමටද හැකිවන්නාවූ ශක්තියද, සැතපීම-ඇවිදීම-වෙහෙසීම-නෑහැම-රෙදිවහන්-කුඩදරීම යන මේ ආදි නොයෙක්ක්‍රියාපැවතුම්වලින්ද ලැබියයුතුගුණදයනාමේකරුණුයි.

මෙහිදක්වනුලබන නොයෙක්ද්‍රව්‍යාදීන්ගේ ගුණ සුවසේබලාගැණීමපිණිස පටුනක්ද මෙහි අනතර්ගතකරන්නමු, වෛද්‍යශාස්ත්‍රය ඉගෙණගන්නාවුන්විසින් මෙපොත විශෙෂයෙන් පුහුණුකලයුතුමුත්ඇර අනිකුත්සියල්ලවුන්විසින්ද තමතමන්ගේ ශරීරසුවයහාආත්මආරක්ෂාවපිණිසත්මේපොත පුරුදුපුහුණුකරමින් ඒ ඒ ද්‍රව්‍යාදීන්ගේ ගුණ අගුණබලා ඉගෙණ ඔවුනොවුන්ටහිතවූපරිද්දෙන් පැවතියයුතුවේයි.

		පිටු.			පිටු.
කෙනාඩ	;;	21	ගොඩමස්	;;	94
කෙම්	;;	56	ගොඩමහතෙල්	;;	53
කෙලිඳ	;;	28	ගොමූත්‍ර	;;	33
කෙලිඳඇට	;;	14	ගෝමස්	;;	95
කෙසෙල්	;;	104	චණ්ඩකමස්	;;	92
කෙසෙල්මුල්	;;	29	චුණිඇඟිලිම	;;	85
කෙහෙල්	;;	87	ජයපාල	;;	52
කොකටිය	;;	22	ජීවක	;;	52
කොකුම්	;;	22	ඩෙබර	;;	21
කොට්ටම්	;;	29-43	ඩෙබරමද	;;	22
කොතඹුරු	;;	70	තකුල්	;;	23
කොබොයි මස්	;;	96	තම්පලා	;;	79
කොබෝවක්කා	;;	117	තල	;;	56
කොල්ලම්කොල	;;	58	තලගොයිමස්	;;	95
කොල්ලු	;;	19	තලතෙලින්බැදිමස්	;;	99
කොල්ලුසුස	;;	26	තලතෙලින්බැදිමාංස	;;	109
කොසඹ	;;	73	තලතෙල්	;;	53
කොසඹතෙල්	;;	54	තලතෙල් ප්‍රධානබව	;;	54
කොසඹපල	;;	27	තලප	;;	3
කොළොම්	;;	117	තලා	;;	59
කොහිල	;;	76	තල්	;;	56
කෝමාරිකා	;;	7	තල්දිය	;;	51
ගඟුල්පැන්	;;	48	තල්පැල	;;	56
ගමන්සාම	;;	83	තල්මද	;;	57
ගල්කණ්ඩු	;;	35	තල්මස්	;;	90
ගල්වැසිදිය	;;	48	තල්වැටපවන	;;	105
ගවකිරි	;;	61	තිකතරස	;;	58
ගවගිතෙල්	;;	39	තිත්වටුමස්	;;	97
ගවදී	;;	65	තිපල්	;;	57
ගස්කැලිය	;;	37	තිප්පලි	;;	77
ගැටතුඹ	;;	43	තිප්පලිමූල්	;;	77
ගිතෙලින් පිසූමස්	;;	99	තිඹිරිපල	;;	21
ගිතෙල්	;;	39	තිරසනාවාශී	;;	53
ගිතෙල්ආදියෙන්බඳිනලදද්‍රව්‍ය		42	තිරිඟු	;;	31
ගිනිසෙවනය	;;	1	තිරිඟුපිටි	;;	79
ගිවුළු	;;	22	තෙලිමස්	;;	93
ගුගුල්	;;	38	තෙල්	;;	53
ගොකටු	;;	37	තෙල්ඇඟගැල්වීම	;;	55

		පිටුව.
තොපිල	;;	50-77
තෝර	;;	44
දකුණුවාසුගුණ	;;	61
දඹමස්	;;	92
දහින්සපහළුක්රස	;;	13
දඹ	;;	51
දලුක්ෂිරි	;;	89
දූත්තමුල්	;;	69
දූවූමස්	;;	93
දූහැටි	;;	59
දිය	;;	45
දියඹින්න	;;	11
දියසිඳුවන පමනාහාගුණ		49
දියෙහිලූබත්	;;	3
දිවමැදිම	;;	45
දි	;;	65
දිපෙරලිදිය	;;	67
දියොද	;;	45-67
දුම්මැල්ල	;;	75
දුම්මැල්ලකොළ	;;	75
දුම්සෙවනය	;;	69
දුරු	;;	51
දුදු	;;	73
දෙමට	;;	29
දෙල්	;;	88
දෙශවිශෙෂ ඵලගුණ	;;	46
දෙළුඹ	;;	68
දෙඩම්ගෙඩි	;;	39
ධාන්‍ය	;;	69
නදියෙහිවූපැන්	;;	49
නලල්පටදැරිම	;;	73
නවනීලඵල	;;	72
නාරම්ගුණ	;;	71
නැගිටිනකාලය	;;	14
නාසයෙන්දියබීම	;;	71
නැව	;;	112
නැමතුසුදුසුතැන්	;;	112
නිකසොල	;;	73

		පිටුව.
නිදිමෙහිගුණ	;;	73
නියගලා	;;	14
නීනී	;;	32
නිනිපලා	;;	53
නීනිවැල්සමග පිසුමස්		106
නෙල්ලි	;;	10
නොපැසුනු බත්	;;	3
පතෝලකොලසමග පිසුමස්		106
පතෝලසමග පිසුමාංස		106
පයසේදීම	;;	74
පරණඋක්සකුරු	;;	34
පරණගිතෙල්	;;	41
පරණබත්	;;	2
පරෙවිමස්	;;	97
පලඩිමස්	;;	92
පස්ලුණු	;;	76
පලොල්	;;	77
පානීයනෙල්ලි	;;	76
පැපිළිය	;;	117
පිච්චමල්	;;	81
පිටසුදුපලා	;;	75
පිපි	;;	78
පිණ්ඩාලු	;;	75
පිදීම	;;	1
පිදුරුවෙලාදූවූමස්	;;	94
පිනිආදි සිසිල්සෙවන	;;	109
පිනිසෙවනය	;;	69
පියා	;;	78
පියුම්මල්	;;	77
පුරාණගිතෙලෙහි අන්දම		41
පුවක්	;;	35
පුසුල්	;;	20
පුසුල්කැකිරි	;;	100
පුසුල්දඬු	;;	20
පුසුල්සමග පිසුමාංස	;;	108
පෙට්මස්	;;	91-92
පෙයා	;;	3
පෞසාරා	;;	76

		පිටේ.
පෙරදිගවායු	;;	74
පෙරුංකායම්	;;	114–116
පොකුණෙහි පැන්	;;	48
පොඩිකල දිම්ශුබත්	;;	4
පොඩරු	;;	77
පොල්	;;	72
පොල්දිය	;;	51
බදු	;;	82
බතටඩබා එකිනෙක ගුණදෙන	;; (ද්‍රව්‍ය	4
බත්	;;	2
බදුළුගෙඩි	;;	85
බදුවද	;;	81
බලකරණද්‍රව්‍යයෝ	;;	109
බලහැනිකරණදේ	;;	109
බලල්ලුණු	;;	82
බස්නාහිරවායු	;;	74
බාත්වැල්	;;	68
බැටළුගිතෙල්	;;	41
බැටළුකිරි	;;	63
බැටළුදී	;;	66
බැටළුමස්	;;	94
බැදියවතලප	;;	102
බැදිසහල්	;;	43
බැදිසහල්බත්	;;	3
බැම්තිරිය	;;	79–104
බැවිල	;;	82
බින්කොසඹ	;;	44
බිත්තල්	;;	58
බුලත්	;;	57
බුලත්පත්‍ර	;;	57
බුළු	;;	81
බුලිහිතිමස්	,,	97
බෙරු	,,	19
බෙලි	,,	80
බෙලිමද	,,	81
බෙලිමුල්	,,	82
බොජුන්	,,	84

		පිටේ.
බොජුන්කෙලවරපැවතුම්		84
බොජුන්පමණ	:	84
බොවි	:	76
බොරළුදමනු	:	75
බෝදි	:	114
භෙටකිමස්	:	90
මගුරුමස්	:	91–92
මද්‍යගුණ	:	100
මදක්රතුව්	:	70
මනුෂ්‍යගිතෙල්	:	41
මයිලමල්	:	71
මසිනාංනම් සිහින්ධාන්‍ය		86
මස්	:	89
මස්කැසුප්ආදිත්ගේබිජ්	:	94
මස්බිජු	:	109
මස්යුෂ	:	99
මස්වැන්න	:	88
මහළුත්සාල්	:	80
මහකොසඹ	:	42
මහගොන්කැකිරි	:	104
මහත්පුරුක්ඇතිඋක්	:	13
මහනිටුල්	:	83
මහපෙටිමස්	:	91
මහම්දිපත්	:	51
මහරි	:	77–111
මහරිමල්	:	26
මාංසපිසු ව්‍යඤ්ජන	:	109
මාරිසපලා	:	71
මැ	:	86
මැඇට	:	45-55
මිනිස්කිරි	:	68
මිරිස්	:	88
මිහිපිරස	:	89
මිකිරි	:	63
මිහිතෙල්	:	40
මිදි	:	65
මිපැණි	:	89
මීමස්	:	95

පිටුව.

මීහරස්මස් ;; 95
මුංපුස ;; 87
මුද්‍රිකාඵල ;; 68
මුත් ;; 86
මුන්වැන්න ;; 88
මූරුගා ;; 114
මූරුවාවැල් ;; 88
මූවමස් ;; 98
මූසලමස් ;; 104
මුහුදුදිය ;; 48
මුහුදුලුණු ;; 24
මුනමල් ;; 78–81
මූලපලා සමග පිසූමස් ;; 106
මූලපලා සමගපිසූ මාංස ;; 108
මෛථුනසෙවනය ;; 114
මොනරමස් ;; 96
මෝරු ;; 42
යවඅත්පුණු ;; 101
යවඅත්පුණු තලප ;; 102
යවකාර ;; 102
යව වී ;; 101
යෞවනයෙහි අසෙවනය ;; 115
රඟනමල් ;; 104
රටනෝර ;; 19
රතුසුදුආදි හෙදවූඇල් ;; 69
රත්එරඬු ;; 117
රත්නෙළුල් ;; 44
රත්සඳුන් ;; 104
රන්වන්ති රසානවාළු ;; 58
රසකිඳ ;; 37
රෑනිදිමැරීමහා ඇවල්නින්ද ;; 103
රුක්ගුරුද ;; 85
රුවන්අබරණ දැරීම ;; 103
රෙදිඇඳීම ;; 79
රේමස් ;; 90
ලජ්ජාරම් ;; 52
ලබු ;; 105

පිටුව.

ලබුසමගපිසූමාංස ;; 107
ලාකඩ ;; 105
ලාබුලපලා ;; 87
ලින්දිය ;; 48
ලුණුමස් ;; 98
ලුණුරස ;; 105
ලුණුවරණ ;; 89
ලුණුවරණයෙහි ;; 81
ලුහුණු ;; 104
ලොහළුලේඇනපිලිස්සුමස් 100
ලොත් ;; 105
වටරැහැන ;; 104
වඳකසා ;; 82
වනාරේමස් ;; 93
වන්ඇපල ;; 83
වම්බුතු ; 89
වරා ;; 12
වරාකිරි ;; 12
වස්‍රාජලයෙන් උපන් ජලසථාන යෙහිවූදිය ;; 48
වලගසාල් ;; 83
වලපොතුමස් ;; 92
වල්එරබදු ;; 59
වසාවාසි ;; 52
වස්ත්‍රයෙන් බැඳීබත් ;; 30
වහන්දූරීම ;; 73
වාවාමස් ;; 93
වැටකේමල් ;; 26
වැටකොලු ;; 42
වැලිගොයිසෙහෝ වලපොතුමස් 91
වැල්කසතුරි ;; 105
වැල්තුඹ ;; 21
වැල්නීති 19–75–117
වැල්නිතිසමගපිසූමාංස ;; 107
වැල්මදට ;; 88
වැල්මී ;; 108
වැවූදිය ;; 47

		පිටුව.
වැසිගුණ	;;	79
වැසිදිය	;;	46
විඩාහැරීම	;;	79
වියලිබත්	;;	3
විල්දිය	;;	47
විලඳ	;;	20
විලඳකැඳ	;;	30
විලඳපෙයා	;;	31
වෙඬරු	;;	72
වේවැල්දළු	;;	80
ව්‍යක්තිභේදයෙන් රෑ නිදිමැරීමහා නුවල්නින්ද	;;	103
ශතපුෂ්ප	;;	110
ශයනාසන	;;	110
ශරීරයඉලීම	;;	31
ශරීරය මැඩීම	;;	31
ශිලින්දනම්මස්	;;	90
ෂඩ්රස	;;	112
සක්වාලිහිනිමස්	;;	96
සක්පුණු	;;	44
සතකුප්ප	;;	111
සඳපහන්ගුණ	;;	51
සදුමල්	;;	43
සමන්මල්	;;	89
සරමපුංචිමස්	;;	91
සරාලිආදී පක්ෂිමාංශ	;;	98
සාතාවාරිය	;;	111
සාදික්කා	;;	52
සාමාන්‍යයෙන්නිති	;;	87
සැටදඇල්	;;	69
සැරයවිඳුරීම	;;	101
සෑලිනු	;;	76
සින්පලමිස්	;;	92
සිද්දිහුරු	;;	111

		පිටුව.
සිදුපුණු	;;	113
සිනිදුමස්	;;	3
සිනිඹලාපල	;;	56
සිනිඹලාසමගපිසුමාංශ		108
සිරීගෝක්කු	;;	82
සිවිය	;;	44
සිහින්එන්සාල්	;;	16
සිහින්හුඩුපුමස්	;;	93
සිග්න්මිදි	;;	36
සිහිල්පැන්	;;	49
සීනිශෝද	;;	68
සුහුමස්	;;	92
සුණු	;;	44
සුදුළුන්	;;	13
සුදුසඳුන්	;;	111
සුලුදඩ	;;	114
සුවඳඇඟගෑම	;;	113
සුවඳතණ	;;	88
සුවඳදිය	;;	46
සුවඳහොට	;;	82
සුවසලුණු	;;	113
සුළුකුර	;;	19
සෙවනාගුණ	;;	45
සත්‍රින්ගේදි	;;	66
යත්‍රින්දක්වීම	;;	115
හංසබිජු	;;	98
හංසමස්	;;	98
හබලපෙනි	;;	43
හරන්කහ	;;	43
හරියාලනම් පණරවිමස්	,,	97
හැල්කසාබිලිය	,,	6-68
හිහුරුපියලි		44-111
හුංගත්මස්	,,	91
හෙලබටු	,,	80

G. P. M. Gajanayaka.

සංග්‍රහසහිත

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකාය.

1 යස්‍යොපදෙශදීධිත්‍යා විද්‍යමානඃ ප්‍රකාශ්‍යතෙ
නමඃ සද්ගුරවෙ තස්මෛ අවිද්‍යාධ්වාන්තනාශිනෙ.

යස්‍ය, යමෙක්හුගේ; උපදෙශ, ගුරුපදෙශනැමැති; දීධිත්‍යා, රශ්මිය කරණකොටගෙණ, විද්‍යමානඃ, පරමාත්මයාගේ (ඥානස්වරූපය) ප්‍රකාශ්‍යතෙ, පහළකෙරේද; අවිද්‍යාධ්වාන්තනාශිනෙ, අඥානාන්ධකාරය නසිමෙහි සමර්ථයාවූ; සද්ගුරවෙ, උත්තමගුරුවූ; තස්මෛ, ඔහට; නමඃ, නමස්කාරය; (අස්තු, වේවා,)

පිදුමෙහිගුණ. { 2 සෞභාග්‍යං යශස්‍යමායුෂ්‍යමලක්ෂ්මීනිවාරණම්,
ධනධාන්‍යකරං නිත්‍යං ගුරුදෙවප්‍රපූජනම්.

නිත්‍යං, නිරන්තරයෙන්; ගුරුදෙවප්‍රපූජනම්, ගුරුන්හා දෙවියන්ද බමුණන්ද පිදීමනම්; සෞභාග්‍යං, දෙව්ලොව ඉපදීමට හෙතු වේයි; යශස්‍යං, කීර්තියහා සැපතද උපදවයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුර්වෘද්ධිය කෙරෙයි; අලක්ෂ්මීනිවාරණම්, අභාග්‍ය නැතිකෙරෙයි; ධනධාන්‍යකරං, ධනධාන්‍ය ඇතිකෙරෙයි;

ගිනිසේවන යෙහිගුණ } 3 අග්නිර්වාතකඵස්තම්භ ශීතවෙපථුනාශනඃ
ආමාභිෂ්‍යන්දප්‍රශමනො රක්තපිත්තප්‍රකොපනඃ.

අග්නිඃ, ගින්නතෙම; වාත, වාතය; කඵ, සෙම්ය; ස්තම්භ, තදවීමය; ශීත, ශීතය; වෙපථුනාශනඃ, වෙව්ලීම්නැසීය යනමෙයද ආම, ආමයද; අභිෂ්‍යන්දප්‍රශමනඃ, සඳලවැහෙන්නාවූ අභිෂ්‍යන්දනම් නෙත්‍රරොගයද උපදවයි; රක්තපිත්තප්‍රකොපනඃ, රක්තපිත්තකොප කෙරෙයි;

අඳුන්ගෑමෙහි ගුණ. } 4 නෙත්‍රාණ්‍යඤ්ජනසංයොගාත් භවන්ත්‍යමලතාරකාඃ,
දර්පණිරුජ්වලා භාති නිර්මලෙනෙඳුනා යථා.

අඤ්ජනසංයොගාත්, අඳුන්ගෑමෙන් හෙතුකොටගෙණ; නෙත්‍රාණි, ඇස; අමලතාරකාඃ, පිරිසිදු තාරකාවක්මෙන් ශුද්ධවූයේ; භවන්ති

අතිසාරයෙහිද; ජ්වරෙ, උණෙහිද; දාහෙ, දාහයෙහිද; හිමා, ශීත වන්නීය; වහ්නිප්‍රදීපනී, අග්නිදීප්තිය කරන්නීය.

කැඳදියෙහිගුණ
12 ක්ෂුද්බෝධනො වස්තිවිශෝධනශ්ච
ප්‍රාණප්‍රදඃ ශෝණිතවර්ධනශ්ච
ජ්වරාපහාරී කඵපිත්තහන්තා
වායුංජයෙදෂ්ටගුණො හි මණ්ඩඃ.

මණ්ඩඃ, කැඳදියතෙම; ක්ෂුද්බෝධනඃ, ක්ෂුධාව ඇතිකෙරෙයි; වස්තිවිශෝධනඃච, මලමූත්‍රාශය ශුද්ධකොරෙයි; ප්‍රාණප්‍රදඃ, බලදෙයි; ශෝණිතවර්ධනඃච, ලේවෑඩීමද කොරෙයි; ජ්වරඅපහාරී උණනසයි; කඵපිත්තහන්තා, සෙම්පිත් නසයි; වායුංජයෙත්, වාතය ජයගනී; අෂ්ටගුණඃහි, අටගුණයෙක් ඇත්තේමය.

කිරිබත් හා පොඩිතලදී මිශ්‍රබත් ගුණ.
13 දුග්ධාන්නං චාක්ෂුෂ්‍යං බල්‍යං පිත්තාස්‍රඝ්නං රසායනම්,
ඝොලභක්තං ශ්‍රමශෝෂඝ්නං රුච්‍යං තර්පණදීපනම්.

දුග්ධාන්නං, කිරිබත්; චාක්ෂුෂ්‍යං, ඇසට හිතවේයි; බල්‍යං, බල ඇතිකෙරෙයි; පිත්තාස්‍රඝ්නං, පිත්දෙපහා රක්තදොෂ නසයි; රසායනං, රසායනයෙක්වෙයි; ඝොලභක්තං, පොඩිතල දීමිශ්‍රබත්; ශ්‍රම, හයවාද; අශෝෂඝ්නං, අශීස්ද නසයි; රුච්‍යං, රුචි කෙරෙයි; තර්පණ, පිණවීමද; දීපනං, අග්නියද ඇතිකෙරෙයි.

බතටවඩා එකිනෙක ගුණ දෙන ද්‍රව්‍ය.
14 අන්නාදෂ්ටගුණං පිෂ්ටං පිෂ්ටාදෂ්ටගුණං පයඃ
පයසොෂ්ටගුණං මාංසං මාංසාදෂ්ටගුණං ඝෘතම්,
ඝෘතාදෂ්ටගුණං තෛලං මර්දනාන්න තු භක්ෂණාත්.

අන්නාත්, බතටවඩා; පිෂ්ටං, පිටි; අෂ්ටගුණං, ගුණඅටෙක්වෙයි; පිෂ්ටාත්, පිටියටවඩා; පයඃ, කිරි; අෂ්ටගුණං, ගුණඅටෙකි; පයසඃ, කිරටවඩා; මාංසං, මාංස; අෂ්ටගුණං, ගුණඅටෙකි; මාංසාත්, මාංසයටවඩා; ඝෘතං, ගිතෙල්; අෂ්ටගුණං, ගුණඅටෙකි; ඝෘතාත්, ගිතෙලටවඩා; තෛලං, තලතෙල්; මර්දනාත්, ගැල්වීමෙන්; අෂ්ටගුණං, ගුණඅටෙකි; භක්ෂණාත්තු, අනුභවයෙන් වනාහි; න, ගුණඇත්තේ නොවේ

“ඉති අන්නවර්ගඃ”

ඇඹුල් රස ගුණ.
15 අම්ලං රුචිකරං හෘද්‍යං ප්‍රීණනං වහ්නිවර්ධනං,
වාතඝ්නං රසනො මජ්ජ [illegible] ස්ථෞල්‍යක්‍ෂිරක්තමාංසදඃ

අම්ලඃ, ඇඹුල්රසයතෙම; රුචිකරඃ, ආහාර රුචිකොරෙයි; හෘද්‍යඃ, මනොහරවෙයි; ප්‍රීණනඃ, පිණවයි, වහ්නිවර්ධනඃ, ගිනිවඩයි; වාතඝ්නඃ,

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකාය.

වාතය නසයි; රසභෙදනාමෙවී, අවට රුචිජනනාවෙයි; ස්නිග්ධෝෂ්ණඃ, සිනිඳුද උෂ්ණදවෙයි; රක්තමාංසදඃ, ලේහා මාංසදෙයි. *

අඩහර හා අගිල්ගුණ. { 16 තුරරී කඵපිත්තඝ්නී කෂායා නාතිවාතලා,
අගරු වර්ණජිත්තික්තං කටූෂ්ණං කඵවාතජිත්.

තුරරී, අඩහර; කඵපිත්තඝ්නී, සෙම්පිත්නසයි; කෂායා කසට රසවත්නීය; නාතිවාතලා, අතිශයින් වාතය නොවඩන්නීය; අගරු, අගිල්; වර්ණජිත්, වර්ණ නසයි; තික්තං, තිත්තරසවෙයි; කටු, කුළු රසවෙයි; උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම් වාතනසයි. †

භාවප්‍රකාශයෙහි.

* රසොසාම්ලඃ පාචනො රුච්‍යඃ පිත්තශ්ලෙෂ්මාසෘක්ප්‍රදෘ ලඝුඃ,
ලෙඛනොෂ්ණො බහිඃශීතකෙලදනඃ පවනාපහඃ.
ස්නිග්ධස්තීක්ෂ්ණඃ සරඃ ශුක්‍රවිබන්ධානාහදෘෂ්ටිහා,
හන්ති ශොථමෙදතන්ද්‍රානාමක්ෂිභ්‍රූක්තිකොපනඃ.

රසොසාම්ලඃ, ඇඹුල්රසයතෙම්; පාචනඃ, පැසවයි; රුච්‍යඃ, රුචිකෙරෙයි; පිත්තශ්ලෙෂ්මාසෘක්ප්‍රදඃ, පිත් සෙම් ලේ යන මෙය දෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; ලෙඛනඋෂ්ණඃ, දියත්‍ය උෂ්ණය යන මෙය කෙරෙයි; බහිඃශීතකෙලදනඃ, ශීතවූස්පර්ශයහා උඩටතැම්මද කෙරෙයි- පවනාපහඃ, වාතයනසයි; ස්නිග්ධතීක්ෂ්ණඃ, සිනිඳුද තියුණුද වෙයි; සරඃ, සාරවෙයි; ශුක්‍රවිබන්ධ, ශුක්‍රබද්ධය; ආනාහදෘෂ්ටිහා, මලබද්ධය; දෘෂ්ටිය යන මෙය නසයි; ශොථමෙදතන්ද්‍රානාම්, ශොථය දාහය යන මොවුන්ගේ; හන්ති, පිණවීමද; අක්ෂිභ්‍රූකිතිකොපනඃ, ඇසහා බැම හැකිලීමද කෙරෙයි.

† අගරූෂ්ණං කටු ත්වච්‍යං තික්තං තීක්ෂ්ණඤ්ච පිත්තලම්,
ලඝු කර්ණාක්ෂිරොගඝ්නං ශීතවාතකඵාපහම්.
කෘෂ්ණං ගුණාධිකං තත්තු ලොහවත් වාරිමජ්ජති,
අගුරුප්‍රභවඃ සෙනයඃ කෘෂ්ණාගුරුසමඃ ස්මෘතඃ.

අගරු, අගිල්; උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; කටු, කුළුරසවෙයි, ත්වච්‍යං, සිවියට හිතවෙයි; තික්තං, තිත්තරසවෙයි, තීක්ෂ්ණඤ්ච, තියුණුදවෙයි, පිත්තලම්, පිත්වඩයි, ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; කර්ණාක්ෂිරොගඝ්නං, කන්රොග-නෙත්‍රරොග-නසයි; ශීතවාතකඵාපහම්, ශීතය-වාතය-සෙමය යන මෙය දුරුකෙරේ, කෘෂ්ණං, කාලවර්ණ අගිල්, ගුණාධිකං, අධික ගුණඇතිවෙයි; තත්තු, එවනාහි; ලොහවත්, ලොහ වලියක් මෙන්; වාරිමජ්ජති, දියෙහිගිලේ; අගරුප්‍රභවඃ, අගිල්වලින් උපන්නාවූ, සෙනයඃ, තෙලය, කෘෂ්ණාගරුසමඃ, කළුඅගිල් සමානයයි; ස්මෘතඃ, දත්තාලදී.

ඇඹුල්වේතා, අ-මුක්කරා ගුණ.

17 අම්ලවේතසමත්‍යම්ලමානාහකඵවාතජිත්,
අශ්වගන්ධා'තු වාතඝ්නී බල්‍යා වෘෂ්‍යා රසායනී.

අම්ලවේතසං, ඇඹුල්වේ, අත්‍යම්ලං අතිශයින් ඇඹුල්වෙයි; ආනාහ, මලබද්ධය; කඵවාතජිත්, සෙම් වා දෙක නසා; අශ්වගන්ධා, අමුක්කරාගෙනාමෙයි; වාතඝ්නී, වාතය නසන්නීය; බල්‍යා, බලඇති කරන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය, රසායනී, කායබව නැතිකරන්නීය. *

හැල්කසඹිලිය සාසංඩිආද අට වගීයෙහි ගුණ.

18 අභයා ග්‍රාහිණී රක්තපිත්තප්‍රශමනී හිමා,
අශ්වවගී'ස්‍රපිත්තඝ්නඃ ව්‍රණ්‍යා වාතපිත්තනුත්:

අභයා, හැල්කසඹිලිය; ග්‍රාහිණී, මලගන්නීය; රක්තපිත්තප්‍රශමනා, රත්පිත් ශමන කරන්නීය; හිමා, ශීතවන්නීය; † අශ්වවගීඃ, සාඩතදි ගණයෙහි ඒකඑක ඖෂධයෙක්, අස්‍රපිත්තඝ්නඃ, රක්පිත නසයි; ව්‍රණ්‍යා, වණනසයි; වාතපිත්තනුත්, වාපිත්නසයි. †

භාවප්‍රකාශයෙහි.

* අශ්වගන්ධානිලශ්ලෙෂ්මශ්විත්‍රශොථක්ෂයාපහා,
බල්‍යා රසායනී තික්තා කෂායොෂ්ණාතිශුක්‍රලා.

අශ්වගන්ධා, අමුක්කරා; අනිලශ්ලෙෂ්මා, වාතය-ශ්ලෙෂ්මය, ශ්විත්‍රශොථක්ෂයාපහා, ශ්වෙතකුෂ්ඨය-ශොථය-ක්ෂයරොගය යන මෙය නසා; බල්‍යා, බලවඩන්නීය; රසායනී, රසායනය වන්නීය: තික්තා, තිත්තවන්නීය; කෂායොෂ්ණා, කසටරසහා උෂ්ණද වන්නීය; අති ශුක්‍රලා, අතිශයින්, ශුක්‍රවඩන්නීය.

† යාසඃ ස්වාදුඃ සරස්තික්තස්තුවරඃ ශීතලො මධුඃ
කඵමෙදෙ මදඝ්නානි පිත්තාසෘක්කුෂ්ඨ කාශජිත්,
තෘෂ්ණා විසර්පවාතාස්‍ර වමිජ්වරහරඃ ස්මෘතඃ
යවාසස්‍ය ගුණෛස්තුල්‍යො බුධෛරුක්තො දුරාලභා.

යාසඃ, හැල්කසඹිලියා; ස්වාදුඃ, මධුරවෙයි; සරඃ, සාරවෙයි; තික්තඃ, තිත්තවෙයි; තුවරඃ, කසටරසවෙයි; ශීතලඃ, ශීතවෙයි; මධුඃ, මධුරරසවෙයි; කඵමෙදෘමදඝ්නානි, සෙමය- මේදසය- මත්විමය, සිත් විකලබවය; පිත්තාසෘක්කුෂ්ඨ, රත්පිතය-කුෂ්ඨය; කාශජිත්, කාශය යන මෙය ජයගනී; තෘෂ්ණා, පිපාසය, විසර්පවාතාස්‍ර, විසර්පය වාතරක්තය, වමිජ්වරහරඃ, වමනය-උණය යන මෙය නසයි; ස්මෘතඃ, දන්නාලදී, දුරාලභා, හැල්කසඹිල්යාගෙනාමෙයි; යවාසස්‍ය, යවාසයාගේ ගෙවත් කණ්ඩාසිනි නම් තණවර්ගයාගේ; ගුණෛස්තුල්‍යා, ගුණහා ස්මානයයි; බුධෛඃ, නුවණැත්තන් විසින්; උක්තා, කියනලදී.

කුඹුක් හෝමා ඊකා කට්ටෙරු එලෙයනි ගුණ.

19 පාඨීඃ පථ්‍යඃ සෞතෙ හංසෙනා රක්තසානුමතා තාප්‍රදායාඃ,
ශොථඝ්නී සාංගහා කාන්ත විෂඝ්නී ශිර්කණ්ඨා.

පාඨීඃ, කුඹුක්; සෞතෙ, තැලීමෙන්ද; හංසෙනා, බිඳීමෙන්ද; රක්ත සානුමා, ලේ තොමසල්වී සිටීමද; තාප්‍රදායාඃ, මූත්‍රකාච්ඡාවද

---

† ජීවකර්ෂභකෞ බල්‍යෞ ශීතෞ ශුක්‍රබලප්‍රදෞ
මධුරෞ පිත්තදාහාස්‍රකාශශෝෂවාතක්ෂයාපහෞ.

ජීවකර්ෂභකෞ, ජීවක-ඍෂභක දෙක; බල්‍යෞ, බලවඩත්; ශීතෞ, ශීතවෙත්; ශුක්‍රබලප්‍රදෞ, ශුක්‍රබලදෙත්; මධුරෞ, මිහිරිවෙත්; පිත්ත දාහාස්‍ර, පිත්ත-දාහය-රක්තය; කාශශෝෂවාතක්ෂයාපහෞ, කැස්ස-ශෝෂය-වාතය-ක්ෂයරෝගය යන මෙය නසත්—

මේදායුග්මං ගුරු ස්වාදු වෘෂ්‍යං ස්තන්‍යකඵාවහම්,
බෘංහණං ශීතලං පිත්තරක්තවාතජ්වරප්‍රණුත්.

මේදායුග්මං, මේද මහාමේද දෙක; ගුරු, බරවෙයි; ස්වාදු, මිහිරි වෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපෝෂණය කෙරෙයි; ස්තන්‍ය, කිරිඇතිකෙරෙයි; කඵාවහම්, සෙම්වඩයි; බෘංහණං, ස්ථූල කෙරෙයි; ශීතලං, සිහිල්වෙයි; පිත්තරක්ත, රත්පිත්තය; වාතජ්වරප්‍රණුත්, වාතය-උණය යන මෙය නසයි—

කාකෝලියුගලං ශීතං ශුක්‍රලං මධුරං ගුරු.
බෘංහණං වාතදාහාස්‍රපිත්තශෝෂජ්වරාපහම්.

කාකෝලියුගලං, කාකෝලී ක්ෂීරකාකෝලී දෙක; ශීතං, ශීතවෙයි; ශුක්‍රලං, ශුක්‍රවඩයි; මධුරං මිහිරිවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; බෘංහණං තරකෙරෙයි; වාතදාහාස්‍ර, වාතය-දාහය-රක්තය; පිත්ත ශෝෂජ්වරාපහම්, පිත්තය-වියළීමය-උණය යනමෙය නසයි—

සෘද්ධිමත්‍යස්‍ය ත්‍රිදෝෂඝ්නී ශුක්‍රලා මධුරා ගුරුඃ,
ප්‍රාණෛශ්වර්‍ය්‍යකරී මූර්ච්ඡා රක්තපිත්තවිනාශිනී.
වෘද්ධිර්ගර්භප්‍රදා ශීතා බෘංහණී මධුරා ස්මෘතා,
වෘෂා පිත්තාස්‍රශමනී ක්ෂතකාශක්ෂයාපහා.
රාජ්‍යමප්‍යෂ්ටවර්ගස්‍ය යතෝනායමතීදුල්ලභඃ,
තස්මාදස්‍ය ප්‍රතිනිධිං ගෘහ්ණීයාත්තද්ගුණං භිෂක්.

සෘද්ධිමත්‍යස්‍ය, ඍද්ධි යනමේ ජාතිතොමෝ, ත්‍රිදෝෂඝ්නී, තුන් දොස් නසන්නීය, ශුක්‍රලා, ශුක්‍රවඩනය කරන්නීය; මධුරා, මිහිරිව න්නීය, ගුරුඃ, බරවන්නීය; ප්‍රාණෛශ්වර්‍ය්‍යකරී, ප්‍රාණයත්ව සම්පත්

ද්‍රව්‍යගුණදීපිණිය.

යනාමේ දෙස්හිද; පථ්‍යා, හිතාවේ;—නතාන, කොමාරිකාතොමෝ;
ශෝථඝ්නී, ඉදිමුම් නසන්නීය; කාශඝ්නා, කාශරෝග නැතිකරන්
නීය; * ශිරිකර්ණිනා, කටුරැළි; විෂඝ්නී, විෂනසා. †

ඇති කරන්නීය; මූච්ඡාරක්තපිත්ත විනාශිනී, මූර්ඡාය—රක්තපිත්තය
යන මෙය නසන්නීය; දාඩ්‍ය. දාඩ්‍යජනිතොතොමෝ; ගනිපුද, දරුගැබ්
දෙන්නීය; ශීතා, ශීතවන්නීය; වෘංහණී, ස්ථූලකරන්නීය; මධුරා
සමෘතා, මිහිරැසයි දන්නාලදී; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය;
පිත්තාස්‍රශමනී, රක්තපිත්ත ශමනකරන්නීය; ක්ෂතකාශක්ෂයාපහා, ක්ෂත
ය—කාශය—ක්ෂයය යනාමේරෝග නසා; අයංඅෂ්ටවිධා, මේ වදීඇට
තොම, රාශ්‍යංඅපි, රත්ජයක්වසිහුහු; යතඃ අභිහූලිනා, යම්හෙයකින් අභි
ශයින්; තොලැබියනැකිද; නසමාත්, එහෙයින්; අසා, මේ අට
වගයාගේ; පුන්නිඞ, සමානවගීයවෙයි; ජඝන්, වෙදතෙම; නත්
ගුණං, ඒ ගුණය; ගාග්ණියාත්, ගන්නේය—

* කුමාරී භේදිනී ශීතා තික්තා නේත්‍ර්‍යා රසායනී
මධුරා වෘංහණී බල්‍යා වෘෂ්‍යා වාතවිෂප්‍රණුත්,
ගුල්මප්ලීහයකෘද්වෘද්ධිකඵජ්වරහරී හරෙත්
ග්‍රන්ථ්‍යග්නිදග්ධවිස්ඵොට පිත්තරක්තත්වගාමයාන්.

කුමාරී, කොමාරිකාතොමෝ; භේදිනී, මලබිඳුව නරන්නීය; ශීතා, ශීතවන්නීය, තික්තා, තිත්තවන්නීය; නෙත්‍ර්‍යා, ඇසට හිතවත්නීය; රසායනී, රසායනයවන්නීය, මධුරා, මිහිරිවන්නීය; වෘංහණී, තරකරන්නීය; බල්‍යා, බලවඩන්නීය; වෘෂ්‍යා, රේතස්වඩන්නීය; වාතවිෂප්‍රණුත්, වාතය විෂය යනාමෙය දුරුකරන්නීය; ගුල්මප්ලීහ, ගුල්මය— ප්ලීහය; යකෘද්වෘද්ධි, අක්මාව වැඩීමය; කඵජ්වරහරී, සෙම උණය යන මෙය නසයි; ග්‍රන්ථ්‍යග්නිදග්ධ විස්ඵොට, ගන්ථිනම්රෝගය-ගින්නෙන්දා, බිබිලි නැගීමය, පිත්තරක්තත්වගාමයාන්, රක්තපිත්තය—ත්වග්දෝෂ රෝගය යනමෙය, හරෙත්, පහකෙරේ—

† අපරාජිතා කටුමේධ්‍යා ශීතා කණ්ඨ්‍යා සුදෘෂ්ටිදා,
කුෂ්ඨමූත්‍රත්‍රිදෝෂාම ශෝථව්‍රණවිෂාපහා,
කාෂාය කටුකා පාකෙ තික්තා ච සමෘතිබුද්ධිදා.

අපරාජිතා. සුදු නිල් කටරොළුදෙක; කටු, කටුරසවෙත්; මේධ්‍යා, නුවණවඩන්; ශීතෙ, ශීතවෙත්; කණ්ඨ්‍ය කණ්ඨරෝගයට වෙද, සුදෘෂ්ටිදෙ, නොනුවනයන්ගේ මහාදෘෂ්ටියදෙත්; කුෂ්ඨඝ්නී; ශීතවෙත්; කුෂ්ඨය—මූත්‍රය—තුන්දොසින්වූ ආමය; ශෝථව්‍රණවිෂාපහෙ, ශෝථය—ව්‍රණය—විෂය යනාමෙය නසත්; කෂායෙ, කෂායරසවෙත්; පාකෙ, පැසීමෙහි; කටුකෙ, කටුරසවෙත්; තික්තාච තිත්තරසදවෙයි; සමෘතිබුද්ධිදෙ, පරීක්ෂාවද බුද්ධියද දෙත්—

කරල්සෑබෝ හා අඞ්කාර

20 අපාමාර්ගෝග්නිවත් තීක්ෂ්ණෝ ලේඛනඃ ස්‍රංසනඃ සරඃ

කෙළිද ඇඹුලැඹිලියද ගුණ.

තමෝ හශාවහං තීක්ෂ්ණං දෘෂ්ටිතේජෝවිරෝධකම්,
චාම්ලෙහරී කඵවාතඝ්නී වහ්නිකෘද්ගුණගෞරවත්.

20 අපාමාර්ගඃ, සෑබෝ; අග්නිවත්, ගිනිමෙන්; තීක්ෂ්ණඃ, තියුණුව පැසවයි; ලේඛනඃ, දියමෙන් ලෙකරෙයි; ස්‍රංසනඃ, පාතගෙලයි; සරඃ, සාරවේ; * තමඃ, අන්ධකාරයනම්; හශාවහං; හශල්ලවයි; තීක්ෂ්ණං, තීක්ෂ්ණරසවෙයි; දෘෂ්ටිතේජෝවිරෝධකං, නෙත්‍රයෙහි ආලෝකය වළකයි; චාම්ලෙහරී, ඇඹුලැඹිලිය; කඵවාතඝ්නී; සෙම් වාතනසයි; වහ්නිකෘත්, ගිනිඇතිකරන්නීය; ගුණගෞරී, ගුණගෞරවයෙන් යුක්තවන්නීය †—

අඹගුණ.

21 අම්ලං බාලං රක්තපිත්තකරං මධ්‍යන්තු පිත්තලම්,
පක්වං වර්ණකරං රුච්‍යං මාංසශුක්‍රබලප්‍රදම්.
22 පිත්තාවිරෝධිවාතඝ්නං හෘද්‍යං ගුර්වනුලෝමනම්,
ආම්‍රපේශී කෂායාම්ලා භේදිනී කඵවාතජිත්

21 බාලංආම්‍රං, බාලඅඹපල; රක්තපිත්තකරං, රත්පිත් ඇතිකෙරෙයි; මධ්‍යන්තු, මධ්‍යම්අඹපල; පිත්තලං, පිත්වඩයි; පක්වං, පැසුණු අඹපල; වර්ණකරං, ශරීරවර්ණ ඇතිකෙරෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; මාංස

* අපාමාර්ගඃ සරස්තීක්ෂ්ණෝ දීපනස්තික්තකඃ කටුඃ
පාචනෝ රෝචනශ්ඡර්දිකඵමේදෝනිලාපහඃ
නිහන්ති හෘද්රුජාධ්මානාර්ශඃ කණ්ඩූශූලෝදරාපචීඃ.

අපාමාර්ගඃ, සෑබෝ; සරඃ, සාරවෙයි; තීක්ෂ්ණඃ, තියුණුවෙයි; දීපනඃ අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි; තික්තකඃ; තිත්තවෙයි; කටුඃ, කටුරසවෙයි; පාචනඃ, පැසවයි; රොචනඃ, රුචිය කෙරෙයි; ඡර්දිකඵමේදඃ, වමනය-සෙම්ය-මේදස්ය, අනිලාපහඃ, වාතය යනාමේය නසයි; හෘද්රුජාධ්මානාර්ශඃ, ලෙහිරුජාය-ඉදිමුම්ය-අර්ශස්ය; කණ්ඩුශූල උදරාපචීන්, කැසීමය-රුජාය-උදරය-ගණ්ඩමාලයෝ ආදිරෝගය යනාමේය, නිහන්ති, නසයි—

† අම්ලිකාම්ලා ගුරුර්වාත හරීපිත්තකඵාස්‍රකෘත්,
පක්වා තු දීපනී රූක්ෂා සරෝෂ්ණා කඵවාතනුත්.

අම්ලිකා, ඇඹුලැඹිලිය, අම්ලා, ඇඹුල්වන්නීය; ගුරුඃ, බරවන්නීය, වාතහරී, වාතය නසන්නීය; පිත්තකඵාස්‍රකෘත්, පිත් සෙම් ලෙහෙ ඇතිකරන්නීය, පක්වා, පැසුණුනීය; දීපනී අග්නිදීප්තිය කරන්නීය, රූක්ෂා, රළුවන්නීය, සරෝෂ්ණා සාරද උෂ්ණද වන්නීය; කඵවාතනුත්, සෙම් වා නසයි—

ගුහ්‍යමලප්‍රදං, මාංස-ගුහ්‍ය-මල යනමෙය දෙයි; 22 පිත්තා විරොධී, පිත්ට විරුද්ධනොවෙයි; වාතඝ්නං, වාතයනසයි; හෘද්‍යං, මනොහර වෙයි; ගුරු, බරවෙයි; අනුලොමනං, යථාක්‍රමයෙන් පවතී;—අමු පෙයි, අඹගැට; කෂායං, කසටරසවන්නීය; උෂ්ණං, උෂ්ණවන්නීය, භෙදිනී, මලභෙදකරන්නීය; කඵවාතජිත්, සෙම් වා ජයගනී—

අන්නාසි හා ඇඹිල්ලගුණ.	23 බහුපෙනාහුඵලඤ්චාම්ලං ක්‍රිමිඝ්නං මධුරං සරම්, ආම්‍රාතං තර්පණං බල්‍යං ගුරුවිෂ්ටම්භජීර්ණකෘත්.

23 බහුපෙනාහුඵලං, බිහුනෙත්ඵල, ආම්ලං, ඇඹුල්රසවෙයි; ක්‍රිමිඝ්නං, පණුවන් නසයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; සරං, සාරවෙයි;-ආම්‍රාතං, ඇඹිල්ල, තර්පණං, තෘප්තිකෙරෙයි; බල්‍යං, බලඇතිකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි, විෂ්ටම්භ, මලබද්ධකෙරෙයි; අජීර්ණකෘත්; අජීර්ණකෙරෙයි;

නෙල්ලි ගුණ.	24 තථධාත්‍රී විශෙෂෙණ වෘෂ්‍යා ශීතෙතව විශ්‍රිතා, හන්ත්‍යානිලං තදම්ලත්වාත් පිත්තං මාධුර්‍යශෛත්‍යතඃ 25 කඵං රූක්ෂකෂායත්වාත් ඵලෙභ්‍යොධිකං ගිතම්, ආද්‍යවසානෙ ච මධ්‍යෙ ච භොජනස්‍ය ප්‍රශස්‍යතෙ. 26 නිරත්‍යයං දොෂහරං ඵලෙෂ්වාමලකීඵලම්

24 ධාත්‍රී, නෙල්ලි; තත්වත්, එසේම; විශෙෂෙණ, විශෙෂයෙන්; වෘෂ්‍ය, ධාතුපොෂණය කරන්නීය තත්, හිතොමේ; විශ්‍රිතා, විශ්‍රි වශයෙන්; ශීතාඑව, ශීතවූවාම, අම්ලත්වාත්, ඇඹුල්බැවින්; වාතං, වාතාය, හන්ති, නසයි; මාධුර්‍යශෛත්‍යතඃ, මිහිරිවූ ශීතවීමේ ඇති බව හෙතුකොටගෙණ; පිත්තං, පිත්තනසයි; 25 රූක්ෂකෂායත්වාත්, රළුවූ කසටවීමේය හෙතුකොටගෙණ; කඵං, සෙම්නසයි; ඵලෙභ්‍යඃ, ඵලයන් කෙරෙන්, අධිකං, අධිකවූ; ගිතං අපි, ගිතද වෙයි; භොජනස්‍ය, අනුභව කාලයාගේ; ආදෞ, ආදියෙහිද; අවසානෙච, අවසාන යෙහිද; මධ්‍යෙච, මධ්‍යයෙහිද අනුභවය; ප්‍රශස්‍යතෙ, පසස්නාලැබේ;
26 ඵලෙෂු, ඵලයන් අතුරෙහි, ආමලකීඵලම්, නෙල්ලිඵලය; නිරත්‍යයං, නොකඩව; දොෂහරං, දොෂ පහකෙරේ *—

"මදනපාල නිඝණ්ඩුවෙහි."

* හරීතකීසමං ධාත්‍රීඵලං කින්තු විශෙෂතඃ
රක්තපිත්තප්‍රමෙහඝ්නං පරං වෘෂ්‍යං රසායනම්
හන්ති වාතං තදම්ලත්වාත් පිත්තං මාධුර්‍යශෛත්‍යතඃ
කඵං රූක්ෂකෂායත්වාත් ඵලං ධාත්‍ර්‍යාස්ත්‍රිදොෂජිත්
යස්‍ය යස්‍ය ඵලස්‍යෙහ වීර්‍යං භවති යාදෘශම්
තස්‍ය තස්‍යෛව වීර්‍යෙණ මජ්ජානමපි නිර්දිශෙත්

ධාත්‍රීඵලං, නෙල්ලිපල, හරීතකීසමං, අරළුහාසමවේ, කින්තු, එසේ ද, විශෙෂතඃ, විශෙෂයෙන්; රක්තපිත්තප්‍රමෙහඝ්නං, රක්තපිත්තප්‍රමෙය

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකා.

අමුඉඟුරු ගා: } 27 ආර්ද්‍රකං භේදවාතාමබන්ධානාහශූලනුත්,
අග්නිජනයෙන්ද අ } පාචනාග්නිප්‍රදා තීක්ෂ්ණා ගුරුණී දෙහනාශිනී,
සම්භාරද ගුණ. } පාණ්ඩුතිසාරශමනී ලඝ්වී දෙපනනුගාපහා.

27 ආද්‍රකං, අමුඉඟුරු; භේදවාත, සෙම්වාතදෙකද; ආමබන්ධ, ආමය හා මලබද්ධයද; ආනාහශූලනුත්, බඩපිපීමහා බඩරුජාදපහගෙනරෙ *

නසයි; පරං, අන්‍යයින්; වෘෂ්‍යං ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; රසායනං, රසායනයවෙයි; නත්, ඒපල; අම්ලනාශන්, ඇඹුල්බැවින්; වාතංහන්ති, වාතය නසයි; මාධුර්‍ය්‍යශීතගෞරවාත්, මධුරවූ ශීතවූ ගොරුකාව ගෙණ; පිත්තං, පිත්ත නසයි; රූක්ෂකෂායත්වාත්, රළුවූ කසටබැවින්; කඵං, සෙම්නසයි; ධාත්‍ර්‍යාඃ, නෙල්ලියෙහි; ඵලං, පලය; ත්‍රිදෝෂජිත්, තුන්දොස් ජයගණී; යස්‍යයස්‍යඵලස්‍ය, යම්යම් පලයකගේ; ඉහ, මෙහි; යද්‍යෙම් [illegible] භවති, යම්බඳුවූ [illegible] ඇතිවේද, තස්‍ය නාසනං, ඒ ඒ පලයාගේ; [illegible], [illegible]; මජ්ජානංඅපි, මදයද; නිර්දිශෙත්, දක්වන්නේය —

භාවප්‍රකාශයෙහි.

* ආර්ද්‍රකා භේදිනී ගුර්වී තීක්ෂ්ණෝෂ්ණා දීපනීමතා,
කටුකා මධුරා පාකෙ රූක්ෂා වාතකඵාපහා.
යෙ ගුණාඃ කථිතාඃ ශුණ්ඨ්‍යාස්තෙපි සන්ත්‍යාර්ද්‍රකෙ ඛිලාඃ,
භොජනාග්‍රෙ සදා පථ්‍යං ලවණාර්ද්‍රකභක්ෂණම්.
අග්නිසන්දීපනං රුච්‍යං ජිව්හාකණ්ඨවිශොධනම්,
කුෂ්ඨපාණ්ඩ්වාමයෙ කෘච්ඡ්‍රෙ රක්තපිත්තෙ ව්‍රණෙ ජ්වරෙ,
දාහෙ නිදාඝශරදොර්නෛව පූජිතමාර්ද්‍රකම්.

ආර්ද්‍රකා, අමුඉඟුරු; භේදිනී, මලබිඳීම කරන්නීය; ගුර්වී, බරබවවන්නීය; තීක්ෂ්ණ, තීක්ෂ්ණවන්නීය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; දීපනී, අග්නිදීප්තිකරන්නීයයි; මතා, දත්තාලද්දී; කටුකා, කටුරසවන්නීය; පාකෙ පැසමෙහි; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; වාතකඵාපහා, වා සෙම් නසන්නීය; ශුණ්ඨ්‍යාඃ, වියලිඉඟුරුගේ, යෙගුණාඃ, යම්ගුණයෝ; කථිතාඃ, කියනලද්දාහුද; තෙඅඛිලාඃ, ඒසියලුගුණයෝ; ආර්ද්‍රකෙඅපි, අමුඉඟුරෙහිද; සන්ති, විද්‍යමානවෙත්; භොජනාග්‍රෙ, ආහාර ගන්නල්හි; ලවණආර්ද්‍රකභක්ෂණම්, ලුණුහා අමුඉඟුරුකෑම; සදා, සෑමකල්හි පථ්‍යයි; අග්නිසන්දීපනං, ගිනිදීපනයද; රුච්‍යං, රුචිබවද; ජිව්හාකණ්ඨ, දිවහා උගුරගේ; විශොධනං, ශුද්ධකෙරෙයි; කුෂ්ඨපාණ්ඩ්වාමයෙ, කුෂ්ඨහා පාණ්ඩුරොගයෙහිද; කෘච්ඡ්‍රෙ, මුත්‍රකෘච්ඡ්‍රයෙහිද, රක්තපිත්තෙ, රත්පිත්තෙහිද; ව්‍රණෙ, වණයෙහිද; ජ්වරෙ, උණරොගයෙහිද ශීතවේ; දාහෙ, දාහයෙහිද, නිදාඝශරදොඃ, ග්‍රීෂ්ම සරත් කාලදෙක්හිද; ආර්ද්‍රකම්, අමුඉඟුරු; නෛවපූජිතම්, වර්ණිතා නොකරණලදී —

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකාය

අතිවිෂා, අතිවිඩයම්; පාචනා, පැසවන්නීය; තික්තා, තිත්තරස ඇත්තීය; ග්‍රහණීදොෂ, ග්‍රහණීදොෂය; නාශිනී, නසන්නීය; * පාඨා, දීයම්පතා; අතිසාරශමනී, අතිසාර ශමනකරන්නීය; ලඝ්වී, වහාපැසවන්නීය; දොෂනුයාපහා, තුන්දොස් ශමනකරන්නීය. †

වරා හා වර කිරි ගුණ. } 28 අක්ෂී ශෘම්භරයනී පක්ෂ්ණී සරෝගීඃ නාශකුෂ්ඨනුත්,
නත්පයඃ කෘමිදොෂඝ්නං ශීතං කුෂ්ඨොදරාශිසාම්.

අක්ෂී, වරා; ශෘම්භරාඃ, පණුවන් නැතිකෙරෙයි; තීක්ෂ්ණා, තියුණුවෙයි; සරාඃ සාරවෙයි; අශීඃ, අශිසද නාශකුෂ්ඨනුත්, නාශ කුෂ්ඨ යනාමෙරෝග නැතිකෙරෙයි;—තත්පයඃ, එමකිරි; කෘමිදොෂඝ්නං, පණුදොස් නැතිකෙරෙයි; කුෂ්ඨඋදරඅශිසාං, කුෂ්ඨ-උදර-අශිස් යන රෝලෙව ඇත්තවුන්ට; ශීතං, ශීතවෙයි—

උක් ගුණ. } 29 ඉක්ෂවො රක්තපිත්තඝ්නා බල්‍යා වෘෂ්‍යාඃ කඵප්‍රදාඃ,
විපාකෙ මධුරාඃස්නිග්ධා ගුරවො මූත්‍රලා හිමාඃ.

29 ඉක්ෂවඃ, උක්; රක්තපිත්තඝ්නාඃ, රත්පිත් නසන්නාහුය, බල්‍යාඃ, බලවඩන්නාහුය: වෘෂ්‍යාඃ, ධාතුපොෂණය කරන්නාහුය; කඵප්‍රදාඃ, සෙම්වඩන්නාහුය; විපාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරාඃ, මිහිරිවන්නාහුය; ස්නිග්ධාඃ, සිනිඳු වන්නාහුය; ගුරවඃ, වහා නොපැසවත්; මූත්‍රලාඃ, මුත්‍රවැඩෙත්; හිමාඃ, ශීතවෙත්—

---

* විෂා සොෂ්ණා කටුස්තික්තා පාචනී දීපනී හරෙත්,
කඵපිත්තාතිසාරාම විෂකාශවමී කෘමීන්.

විෂා, ඇතිවිඩයම්; සොෂ්ණා, උෂ්ණසහිතවන්නීය; කටුඃ තික්තා, කුළුරසහා තිත්තරසද වන්නීය; පාචනී, පැසවන්නීය, දීපනී, අගනි දත්තිය කරන්නීය; කඵපිත්තාතිසාරාම, සෙම්ය-පිත්තය-අතිසාරය—ආමය; විෂකාශවමීකෘමීන්, විෂය-කාසය-වමනය-පණුය යනාමේ උපද්‍රවයන්; හරෙත්, පහකරන්නේය—

† පාඨොෂ්ණා කටුකා තීක්ෂ්ණා වාතශ්ලෙෂ්මහරී ලඝුඃ,
හන්ති ශූලජ්වර ඡර්දිකුෂ්ඨාතිසාරහෘද්‍රජඃ,
දාහකණ්ඩුවිෂශ්වාස කෘමිගුල්මගරව්‍රණාන්.

පාඨා, අඹමිතතා; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය, කටුකා, කුළුරසවන්නීය, තීක්ෂ්ණා, තියුණුවන්නීය, වාතශ්ලෙෂ්මහරී, වාත හා ශ්ලෙෂ්මය දුරුකරන්නීය, ලඝුඃ, සැහැල්ලුවන්නීය, ශූලජ්වර, රුජහා උණද, ඡර්දි, වමනයද, කුෂ්ඨාතිසාරහෘද්‍රජඃ, කුෂ්ඨය-අතිසාරය-ලෙහිරුජා යන මොවුන්ද, දාහකණ්ඩු, දාහය-කැසීමය, විෂශ්වාස, විෂය-ශ්වාසය, කෘමිගුල්ම, කෘමිය—ගුල්මය, ගරව්‍රණාන්, විෂය—වණය යන මොවුන්, හන්ති, නසන්නීය—

මහත් පුරුක් ඇති උක් හා සුදුඋක් ගුණ. } 30 පොණ්ඩකාරො ගුරුඃ ශීතො රක්තපිත්තක්ෂයාපහඃ
පෞණ්ඩ්‍රකඃ ශීතලො වෘෂ්‍යඃ ස්නිග්ධො මධුර—
වාතහණඃ.

30 පොණ්ඩකාරඃ, මහත් පුරුක්ඇති උක්, ගුරුඃ, බරවෙයි, ශීතඃ ශීතවෙයි, රක්තපිත්තක්ෂයාපහඃ, රක්තපිත් ක්ෂයරොග නසයි, පෞණ්ඩ්‍රකඃ, සුදුඋක්, ශීතලඃ, ශීතවෙයි, වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි, ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි, මධුරඃ, මිහිරිවෙයි, වාතහණඃ, ස්ථූලබව කෙරෙයි—

කාන්තාරඋක් හා උනවැනි උක් ගුණ. } 31 කාන්තාරො මධුරො ලඝුඃ සක්ෂාරඃ කටුනාශනඃ.
වංශකස්තද්ගුණස්ස්‍යාත් ලඝුර්දොෂත්‍රයාපහඃ.

31 කාන්තාරඃ, කාන්තාරඋක්, මධුරඃ, මිහිරිවන්නේය, ලඝුඃ, වහා පැසවන්නේය, සක්ෂාරඃ, ක්ෂාරයුක්තය, කටුනාශනඃ, සෙම් නසන්නේය.—වංශකඃතු, උනවැනි උක්වනාහි, තද්ගුණස්, සෙම්ගෙනා වෙයි, ලඝුඃ සැහැල්ලුවෙයි, දොෂත්‍රයාපහඃ, වාතාදී දොෂත්‍රය නසයි—

උක් මුල මැද අග ගුණ. } 32 ඉක්ෂුර්මූලෙති මධුරඃ මධ්‍යෙ මධුරඑව ච,
ග්‍රන්ථිස්වග්‍රෙෂු විඥෙයො ලවණො රසඃ.

32 ඉක්ෂුර්මූලෙ, උක්මුලෙහි, අතිමධුරඃ, ඉතාමිහිරිවෙයි, මධ්‍යෙ, මධ්‍යයෙහි, මධුරඃඑවච, මිහිරිමය, ග්‍රන්ථිෂු, පුරුකෙහිද, අග්‍රෙෂු, අගභාගයන්හි, ලවණඃරසඃ, ලුණුරසඇත්තේයයි, විඥෙයඃ, දතයුතු—

උක්රස ගුණ. { 33 ඉක්ෂුරසො හිමො වෘෂ්‍යස්තර්පණො ජීවනඃ පරඃ
වාතාසෘක්පිත්තජිත්ස්වාදුඃ ස්නිග්ධඃ ප්‍රීණනබෘංහණඃ.

33 ඉක්ෂුඃ, ඉක්ෂුන්ගේ, රසඃ, රසයතෙම, හිමඃ, ශීතවෙයි, වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි තර්පණඃ, තෘප්තිකරන්නේය, ජීවනඃ, බල ඇතිකෙරෙයි, පරඃ, උතුම්වෙයි, වාතාසෘක්, වාතරක්තාඛ්‍යගා, පිත්ත ජිත්, පිත්තජයගනී, ස්වාදුඃ, මධුරරසවෙයි, ස්නිග්ධ, සිනිඳුද, ප්‍රීණන, පිණවීමද, බෘංහණඃ, මාංසවැඩිමද, කෙරෙයි—

දතින් සපන උක්රස ගුණ. } 34 චක්ෂුප්‍රසාදනො වෘෂ්‍යො දන්තනිෂ්පීඩිතො රසඃ
වෘෂ්‍යඃ ස්නිග්ධඃ සරඃ ශීතො යාන්ත්‍රිකස්තුවිදාහකෘත්.

34 දන්තනිෂ්පීඩිතඃ, දතින් පීඩාකරණලද්දවූ, රසඃ, රසයතෙම; චක්ෂුප්‍රසාදනඃ, ඉඳුරන් පහදවයි, වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි, යාන්ත්‍රිකඃතු, යන්ත්‍රයෙන් මිරිකාලද උක්රසවනාහි, වෘෂ්‍යඃ, ධාතු

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකා.

ශ්‍රොතශුද්ධිය කෙරෙයි, ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි, සරඃ, බලයකෙරෙයි, සිතඃ, සීතවෙයි, අග්නිමන්දඃ, අතිශයින්අජීර්ණකෙරෙයි—

උණුහලුදුන් රස ගුණ. } 35 පෙඩෝ රසෝ ගුරුඃ ස්නිග්ධඃ,
සුතීක්ෂ්ණඃ කඵවාතජිත්

35 පෙඩෝඃ රසඃ, උණුකරණ උප්රස; ගුරුඃ, බරවෙයි, ස්නිග්ධඃ, සිනිඳු වෙයි, සුතීක්ෂ්ණඃ, අතිශයින් තියුණුවෙයි, කඵවාතජිත්, සෙම් වා නසයි—

නියගලා කණෙරු හා කෙලිඳඇට ගුණ. } 36 හලිනී කරවීරශ්ච කුෂ්ඨදුෂ්ටව්‍රණාපහා,
තද්බීජං ජ්වරජිත්තිකතං රක්තපිත්තාතිසාරජිත්.

36 හලිනී, ලියනගලාහා, කරවීරඃච, කණෙරුද, කුෂ්ඨ, කුෂ්ඨහා දුෂ්ටව්‍රණාපහා, දුෂ්ටවණ නැතිකෙරේ,-තත්බීජං, කෙලිඳඇට, ජ්වර ජිත්, උණනසයි, තිකතං, තිත්තරසවෙයි, රක්තපිත්තා, රත්පිත්තහා, අතිසාරජිත්, අතිසාර ජයගනී * —

නැගිටිනාකා ලය දූස්වීම } 37 බ්‍රාහ්මමූහූර්තේ උත්තිෂ්ඨේත් ස්වස්ථෝ රක්ෂාර්ථ-
මායුෂඃ,
ශරීරචින්තාං නිර්වර්ත්‍ය මෛත්‍රං කර්මසමාචරෙත්.

37 ස්වස්ථඃ, සැපනෙතුඤ්සිටි නැනැත්තේ, ආයුෂඃ, ආයුසයාගේ, රක්ෂා ර්ථං, රක්ෂාකිරීමපිණිස, බ්‍රාහ්මමූහූර්තේ, බ්‍රහ්මයා පිළිබඳවූ අරුණට පළමුපැවති මුහුර්තයෙහි, උත්තිෂ්ඨේත්, නැගිසිටිනේය, ශරීර චි න්තාං, දිරුනොදිරු බවිසාලූම, නිර්වර්ත්‍ය, සිඩකොට, මෛත්‍රංකර්ම මලපහකිරීම, සමාචරේත්, කරන්නේය—

භාවප්‍රකාශයෙහි.

* ඉන්ද්‍රයවං ත්‍රිදෝෂඝ්නං සංග්‍රාහි කටු ශීතලම්
ජ්වරාතිසාරරක්තාර්ශඃ වම්‍යස්‍රශූලහන්තෘන්,
දීපනං ගුදකීලාසෘ වාතාසෘග්ශ්ලේෂ්මශූලජිත්.

ඉන්ද්‍රයවං, කෙලිඳ, ත්‍රිදෝෂඝ්නං, තුන්දොස්නොපයනසයි සංග්‍රා හි, මලරැස්කෙරෙයි කටු කුළුරසවෙයි ශීතලම්, ශීතවෙයි ජ්වරාති සාරරක්තාර්ශඃ, උණය අතිසාරය ලේහය අර්ශස වම්‍යස්‍රශූලහන්තෘන් වමනය විසර්පය කුෂ්ඨය යනාමෙය දුරුකෙරෙයි දීපනං, අග්නිදීපනය කෙරෙයි ගුදකීලාසෘ, ගුදකීලගත රක්තයද වාතාසෘ, වාතරක්තයද ශ්ලෙෂ්මශූලජිත්, ශ්ලෙෂ්මය රුජාය යනමෙය ජයගනී—

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකා.

38 ස්වභාවතඃ ප්‍රවෘත්තානාං මලාදීනාං ජිජීවිෂුඃ,
න වේගං ධාරයෙද්ධීරඃ කාමාදීනාන්තු ධාරයෙත්.

38 ජිජීවිෂුඃ, ජීවිතයකැමැත්තාවූ; ධීරඃ, නුවණැති තැනැත්තේ; ස්වභාවතඃ, ස්වභාවයෙන්, ප්‍රවෘත්තානාං, පැවැත්තාවූ; මලාදීනාං, මලආදීන්ගේ; වේගං, වේගය; නධාරයෙත්, නොදරන්නේය; කාමාදීනාන්තු, කාම ක්‍රොධාදීන්ගේ වේගය වනාහි; ධාරයෙත් දරන්නේය—

39 වෛද්‍යඃ පුරොහිතො මන්ත්‍රී දෛවඥශ්චතුර්ථකඃ,
ප්‍රභාතකාලෙ ද්‍රෂ්ටව්‍යා නිත්‍යං ස්වශ්‍රියමිච්ඡතා.

39 වෛද්‍යඃ, වෙදෙක්ද; පුරොහිතඃ, පුරොහිතයාද; මන්ත්‍රී, ඇමතිද; අපි, නැවත, චතුර්ථකඃ, සතරවෙනිවූ; දෛවඥඃ, නක්ෂත්‍ර පාඨකද; ප්‍රභාතකාලෙ, උදයකාලයෙහි; නිත්‍යං, නිරන්තරයෙන්; ස්වශ්‍රියම්, තමාගේසැපත; ඉච්ඡතා, කැමැත්තා විසින්, ද්‍රෂ්ටව්‍යාඃ, දක්කයුතු—

උතුරු වාත සෙනි ගුණ

40 උත්තරො මාරුතඃ ස්නිග්ධො මෘදුර්මධුර එව ච,
කෂායානුරසඃ ශීතඃ සර්වදෝෂප්‍රණාශනඃ.
41 ක්ෂීණක්ෂතවිෂාර්ත්තානාං හිතො දාහතෘෂාපහඃ,
ශීතාධිකඃ සනීහාරස්වේදද්‍රුත්ඝනාඝිතතනුමාන්,
(විශ්වක්ෂ්මාධරණක්ෂමඃ ප්‍රාණිනාං ශෛත්‍යදෘඪකෘත්.

40 උත්තරඃ මාරුතඃ, උතුරුදිග වාතයතෙම; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; මෘදුඃ, මොලොක්වෙයි; මධුරඃ එවච, මධුරදවෙයි, කෂායානුරසඃ, කසටරසවෙයි; ශීතඃ, ශීතදවෙයි; සර්වදෝෂප්‍රණාශනඃ, තුන්දොස්නසයි; ක්ෂීණ, වැරිමය; ක්ෂත, ක්ෂතරොගය; විෂාර්ත්තානාං, විෂය සහ යෙහින් පීඩිතවූවන්ට, හිතඃ, හිතවෙයි; දාහතෘෂාපහඃ, දාහ පිපාසනසයි; ශීතාධිකඃ, ශීතඅධිකවූ; සනීහාර, පිනිසහිතවූ; ස්වේදද්‍රුත්, ඩදුලසහිතවූ; ඝනාඝිතත්නුමාන්, මෙඝයෙන් ගතවූ; විශ්වක්ෂ්මා, සකලදිශාව පවත්නාවූ වාතයතෙම; ප්‍රාණිනාං, සත්වයන්ට; අභ්‍යාලඃ, ආප්‍යාය ගාත්‍රකෙරේ; ශෛත්‍යදෘඪකෘත්, ශොෂයෙන් දෘඪකෙරේ—

කරඳලහා එත්සාල් ගුණ

42 කාරවෙල්ලමවාතළං රුචිනං කඵපිත්තජිත්.
එලාමූත්‍රානුබන්ධඝ්නී තෘට්ඡර්දිශ්වාසපිත්තජිත්.

42 කාරවෙල්ලං, කරවිල; අවාතලං, ධාතුකොපනය කරන්නේ නොවෙයි, රුචිනං, රුචිකරෙයි, කඵපිත්තජිත්, සෙම පිත් නසයි; එලා, එත්සාල්; මූත්‍රානුබන්ධඝ්නී, මූත්‍රබන්ධය නසයි; තෘට්, පිපාසයද; ඡර්දි,

ද්‍රව්‍යගුණාදර්ශය.

වමනයද; කළුවාතයින්, සෙම් වා දෙකද නසයි*—

සිනින්එත්සාල්හා එරඬුමුල්ගුණ.

43 සූක්ෂ්මෛලා මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රාශ්ම ශ්වාසකාශක්ෂයේ හිතා;
එරණ්ඩමූලං ශූලඝ්නං වෘෂ්‍යං වාතකඵාපහම්.

43 සූක්ෂ්මඑලා, සිනින්එන්සාල්; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍ර, මූත්‍රබද්ධයද, අශ්ම, අශ්මරිද; ශ්වාසකාශක්ෂයේ, ශ්වාසය—කාශය—ක්ෂයද යන මෙහි; හිතා, හිතවන්නීය; + එරණ්ඩමූලං, එරඬුමුල්; ශූලඝ්නං, ශූලනසා; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි, වාතකඵාපහං, වා සෙම් නසයි. +

---

* ස්ථූලෛලා කටුකා පාකෙ රසාවානලකෘල්ලඝු,
රූක්ෂෝෂ්ණා ශ්ලෙෂ්මපිත්තාස්‍ර කණ්ඩූශ්වාසතෘෂාපහා.

ස්ථූලඑලා, මහඑන්සාල්; පාකෙ, පැසීමෙහි; කටුකාරසා, කුළුරස වන්නීය; අනලකෘත්, ගිනිවඩයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; රූක්ෂඋෂ්ණා, රළුහා උෂ්ණවන්නීය; ශ්ලෙෂ්මපිත්තාස්‍ර, සෙම් රත්පිත්ද; කණ්ඩූශ්වාසතෘෂාපහා, කැසීද ශ්වාසයද; පිපාසයද නසන්නීය—

භා ව ප්‍ර කා ශ යෙ හි.

\+ එලා සූක්ෂ්මා කඵශ්වාස කාශාශෝ මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රහෘත්,
රසෙ තු කටුකා ශීතා ලඝ්වී වාතහරී මතා.

සූක්ෂ්මඑලා, සිනින්එන්සාල්; කඵශ්වාසකාශාශ්‍ර, සෙම් ශ්වාස කාශ අර්ශස්ද; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රහෘත්, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රාවද නසන්නීය; රසෙතු, රසයෙහිවනාහි; කටුකා කුළුරසවූ; ශීතා, ශීතවන්නීය, ලඝ්වී, සැහැල්ලුවන්නීය; වාතහරී, වාතය පහකරන්නීයයි, මතා, දන්නාලදී.

\+ එරණ්ඩයුග්මං මධුරමුෂ්ණං ගුරු විනාශයෙත්,
ශූලශොථකටීවස්තිශිරඃ පීඩොදරජ්වරාන්.
බ්‍රධ්නශ්වාසකඵානාහකාශකුෂ්ඨාමමාරුතාන්,
එරණ්ඩපත්‍රං වාතඝ්නං කඵකෘමිවිනාශනම්.

මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රහරඤ්චාපි පිත්තරක්තප්‍රකොපනම්.
වාතාරිඅග්‍රදලං ගුල්මං වස්තිශූලහරං පරම්.
කඵවාත කෘමීන් හන්ති වෘද්ධිං සප්තවිධාමපි,
එරණ්ඩඑලමත්‍යුෂ්ණං ගුල්මශූලානිලාපහම්.
යකෘත්ප්ලීහොදරාශෝඝ්නං කටුකං දීපනං පරම්,
තද්වන්මජ්ජා ච විට්භෙදි වාතශ්ලෙෂ්මෝදරාපහා.

එරණ්ඩයුග්මං, එරඬුදෙක; මධුරං, මිහිරිවෙයි, උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; ගුරු, බරවෙයි, ශූල, රුජාය; ශොථ, ඉදිමුමය; කටිවස්තිශිරා,

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකාය.

නිවාරම් ගුණ. { 44 ඝුරණෝ දීපනෝ රුච්‍යඃ කඵඝ්නඃ විශදෝ ලඝුඃ,
විශෙෂාදශ්‍රිසාං පථ්‍යා ග්‍රාම්‍යකාදෑතු පෙශලඃ.

44 ඝුරණඃ, නිවාරම්; දීපනඃ අග්නිජලපදවයි; රුච්‍යඃ, රුචිකෙරෙයි; කඵඝ්නඃ, සෙම්නාසයි; විශදඃ විශදෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; විශෙෂාත්, විශෙෂයෙන්; අශ්‍රිසාං, අශ්‍රිස් ඇත්තවුන්ට; පථ්‍යඃ, හිත වෙයි; අග්‍රාම්‍යකාදෑතු, වනනිවාරම් වශයෙනි; පෙශලඃ, පෙසවයි—
පිටචන්නාගුණ.—45 රූක්ෂා ශීතගුණප්‍රායා කුජකිප්‍රිඃ කඵපිත්තලා

45 කුජකිප්‍රිඃ, බින්තෙල්ලි; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; ශීත ගුණප්‍රායා, ශීතගුණ බහුලවන්නීය; කඵපිත්තලා, සෙම් පිත් වඩන්නීය;—

උත්සාහයෙහි ගුණ.

46 ව්‍යායාමො හි සදා පථ්‍යො බලිනාං ස්නිග්ධභොජිනාම්
ස ච ශීතෙ වසන්තෙ ච තෙෂාං පථ්‍යතමඃ ස්මෘතඃ.
47 සර්වෙෂ්වෘතුෂු සංවර්ජ්‍ය මධ්‍යෙනෙෂිරාත්මහිතාර්ථිභිඃ,
ශක්ත්‍යර්ධෙනාතුකර්තව්‍යො ව්‍යායාමොඨ්‍යන්‍යථාහරඃ.
48 කුක්ෂ්‍යෞලලාටෙ ග්‍රීවායාං සදා ඝර්මඃ ප්‍රවර්තතෙ
ශක්ත්‍යර්ධං තං විජානීයාද්‍යායාසොව්‍යායාමෙවච.
49 ලාඝවං කර්මසාමර්ථ්‍යං ස්ථෛර්‍ය්‍යං කෙලශසහිෂ්ණුතා
දොෂක්ෂයොග්නිවෘද්ධිශ්ච ව්‍යායාමාදුපජායතෙ.
50 ව්‍යායාමං කුර්වතො නිත්‍යං විරුද්ධමපි භොජනම්
විදග්ධමවිදග්ධං වා නිර්දොෂං පරිපච්‍යතෙ.
51 න ච ව්‍යායාමසදෘශමන්‍යත් ස්ථෞල්‍යාපකර්ෂණම්
න ච ව්‍යායාමිනං මර්ත්‍යමර්දයන්ත්‍යරයො බලාත්.
52 න චෛනං සහසාක්‍රම්‍ය ජරා සමධිගච්ඡති
ව්‍යායාමක්ෂුණ්ණගාත්‍රස්‍ය පද්භ්‍යාමුද්වර්තිතස්‍ය ච
ව්‍යාධයො නොපසර්පන්ති වෛනතෙයමිවොරගාඃ.

කටිය-වස්තිය-ශිරසය යන මෙතෙක් තන්හි, පීඩා, පීඩාද; උදාවරුත්, උදරය-උණය යන මොවුන්, විනාශයෙන්, විනාශකරන්නේය; වධ්මශ්වාස, වුඩ්මරෝගය-ශ්වාසය; කඵානාහ, සෙම්ය-මලබද්ධය; කාශ කුෂ්ඨ, කාශය-කුෂ්ඨය; ආමමාරුතාන්, ආම්වාතය යනමොවුන් (නසන්නේය) එරණ්ඩපත්‍රං, එරඬුකොල; වාතඝ්නං, වාතය නසයි; කර්කාම් විනාශනම්, සෙම්ය කෑම්ය යන මොවුන්ගේනාශකෙරෙයි; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රහරං, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රවනසයි; පිත්තාරක්ත ප්‍රකොපනම්, රත්පිත කොපකෙරෙයි; වාතාරි, වාතයට සතුරුවෙයි; අග්‍රදලං, එඬදලු; ගුල්මං, ගුල්මයද; වස්තිශූලහරං, වස්තිරුජාදනසයි; පරම්, උතුම්වේ, කඵවාතකාමීන්, සෙම්ය-වාතය-පණුය යන මොවුන්ද; සප්තපර්වාං, සත්වැදෑරුම්වූ; වෘද්ධිඅපි, වෘද්ධියද; හන්ති, නසයි; එරණ්ඩඵලං, එරඬුඵල; අතිඋෂ්ණං, ඉතාඋෂ්ණවෙයි; ගුල්ම ශූලානිලාපහම්, ගුල්මය-රුජාය-වාතය යන මොවුන්නසා; යකෘත්,අප් මාරෙණය, ප්ලීහොදර, ප්ලීහොදරය, අශෝඝ්නං, අශීසද නසයි,

ද්‍රව්‍යගුණදර්පණය.

46 බලිනාං බලඇත්තවුන්ටද; ස්නිග්ධභොජිනාං, සිනිඳුආහාර අනුභවය ඇත්තවුන්ටද; ව්‍යායාමඃහි, උත්සාහයවනාහි, සදා. හැම කල්හි; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි; සඃච, ඒ උත්සාහයද; ශීතෙ, ශීතකාලයෙ හිද; වසන්තෙච, වසන්තඍතුවෙහිද; තෙෂාං, ඔවුන්ට; පථ්‍යතමඃ අතිශයින්පථ්‍යයයි; සමෘතඃ ,දන්නාලදී; 47 ආත්මහිතාර්ථිභිඃ; තමහට වැඩකැමැත්තාවූ; සර්වෛඃ මනුජෛඃ, සියළු මිනිසුන් විසින්; සර්වේෂු ඍතුෂු, සියලු ඍතුකාලයන්හි; ශක්ත්‍යර්ධෙනතු, ශක්ත්‍යර්ධයෙන්ව නාහි, කර්තව්‍යඃ, ව්‍යායාම කටයුතුය, අන්‍යථා; මෙයින් අන්පරි ද්දෙකින් කරණලද්දාවූ; ව්‍යායාමාත්, උත්සාහය හෙතුකොටගෙණ හන්ති, නසයි; 48 යදා, යම්කලෙක්හි; කුක්ෂෞ, කුක්ෂියෙහිද, ලලා ටෙ, නලලෙහිද; ග්‍රීවායාං, ගෙල්ලෙහිද; ඝර්මඃ, දහදිය; ප්‍රවර්ති තෙ, පවතීද; ආයාස, විඩාවද, උද්ශ්වාසං එවච, නික්මවන්වූ ශ්වා සයද යන; තං,එය; ශක්ත්‍යර්ධං ශක්ත්‍යර්ධයයි; විජානීයාත්, දන්නේය; 49 ලාඝවං, සැහැල්ලුබවද; කර්මසාමර්ථ්‍යං, ක්‍රියාවෙහි පොහොසත්බ වද; ස්ථෛර්‍ය්‍යං, ස්ථිරබවද; ක්ලේශසහිෂ්ණුතා, දුක්ඉවසියහෙනබවද, දොෂක්ෂයඃ, දොස්නැතිබවද; අග්නිවෘද්ධිශ්ච, ගිනිවැඩීමද; ව්‍යායා මාත්, උත්සාහය හෙතුකොටගෙණ; උපජායතෙ, උපදී; 50 නිත්‍යඃ නිතර; ව්‍යායාමම්කුර්වතඃ, උත්සාහකරන්නාහට; විරුද්ධංඅපි, විරුද්ධ වූද; විදග්ධං, පැසවනලද්දාවූහෝ; අවිදග්ධංවා, නොපැසවනලද් දාවූහෝ; භොජනං, ආහාරය; නිර්දොෂම්, නිර්දොෂව, පරිපච්‍යතෙ පැසවෙ; 51 ව්‍යායාමසදෘශං, උත්සාහය හා සමානවූ; ස්ථෞල්‍යඅප කර්ෂණම්, ස්ථූලභාවය නැතිකරන්නාවූ; අන්‍යත්, අන්කාරණයෙක්; නච, නැත්තේය, ව්‍යායාමිනං, උත්සාහකරන්නාවූ, මර්ත්‍යං, මනුෂ්‍ය යා; අරයඃ, සතුරෝ; බලාත්, බලයෙන්; නචඅර්දයන්ති, නොමඩ ත්; ජරා, ජරානොමෝ; එනං මොහු; සහසා, වහා; ආක්‍රම්‍ය, මැඩ;න චසම්ධිගච්ඡති, අධිකබවටනොයේ; 52 ව්‍යායාමක්ෂුණ්ණ, උත්සාහ කිරීමෙන් පුරුදුකරණලද; ගාත්‍රස්‍ය, ශරීරඇත්තාහටද; පද්භ්‍යාම්, පාදදෙකින්, උද්වර්තිතස්‍යච, නැගීම් පැවැත්මහෝ ගමන්යාම් කරණලද්දාහටද, උරගාඃ නාගයෝ; වෛනතෙයම්ඉව, ගුරුළාන රාමෙන්; ව්‍යාධයඃ, රොගයෝ; නඋපසර්පන්ති, නොඑළඹෙත්—

උත්සාහගෙනා කටයුත්තෝ	53 රක්තපිත්තී ක්ෂයී ශොෂී කාසී ශ්වාසී ක්ෂතාතුරඃ භුක්තවාන් ස්ත්‍රීෂුච ක්ෂීණො ව්‍යායාමං පරිවර්ජයෙත්

53 රක්තපිත්තී, රත්පිත්ඇති තැනැත්තෝද, ක්ෂයී, ක්ෂයරෝගඇති තැනැත්තෝද, ශොෂී, ජයරෝගඇති තැනැත්තෝද; කාසී, කාසඇති

තාවූකාං, කුෂ්ඨරසමොඩයි; පරං අතිශයින්, දීපනං, ගිනිවඩා, තත් වත්, එසේම; මජ්ජාච, එරබුමදද; භිවහෙදී, මලබිඳිමකරන්නීය; ඌනගෙලමොදරපහාං, වාතය-සෙමය-උදරය යන මොවුන් පහ කරන්නීය—

නැනැත්තේද; ශ්වාසී, ශ්වාසරෝගඇති නැනැත්තේද; ක්ෂතාතුරඃ ක්ෂතරෝගඇති නැනැත්තේද; භූතනවාන්, අගාරගන්නාලද නැනැත්තේද; සන්නිකුෂ්ඨිණඃච, සනි සෙවනයෙන් ක්ෂය වූ ශරීර ඇති නැනැත්තේද; ව්‍යායාමං උත්සාහය; පරිවර්ජයෙත්, හරණය ~

අධිකඋත්සාහයෙහි දෙෂ.	54 අතිව්‍යායාමතඃ කාශො රක්තපිත්තප්‍රතානකම් ශ්‍රමඃ ක්ලමඃ ක්ෂයස්තෘෂ්ණා ජ්වරශ්ඡර්දිශ්ච ජායතෙ

54 අතිව්‍යායාමතඃ, අධික උත්සාහකරන්නාහට; කාශඃ කාශයද; රක්තපිත්ත ප්‍රතානකං, රත්පිත්තිරීමද, ශ්‍රමඃ, නරකැවිලිද; ක්ලමඃ ආයාසද. ක්ෂයඃ, වැරීමද; තෘෂ්ණා, පිපාසයද; ජ්වරඃ, උණද, ඡර්දිඃච වමනයද, ජායතෙ, උපදී ~

බෙරුහාවැල්නිතිගුණ	කාසඩ්වටං ශෙලෂ්මලං ග්‍රාහී හිමං පිත්තාසෘජිත් ලඝු කලම්බී ස්තන්‍යදා ප්‍රොක්තා මධුරා ශුක්‍රකාරිණී, ශෙලෂ්මලාච කෂායාච තථා ගුරුතරාපිච.

55 කාසඩ්වටං, බෙරු; ශෙලෂ්මලං, සෙම්වඩයි; ග්‍රාහී, මලබද්ද; හිමං ශීතවෙයි; පිත්තාසෘජිත්, පිත්තහා රක්තදෙෂනාසයි; ලඝු. සැහැල්ලවෙයි; කලම්බී, වැල්නිති; ස්තන්‍යදාප්‍රොක්තා; කිරිදෙන්නියයි කියනලදී මධුරා, මිහිරුවන්නීය; ශුක්‍රකාරිණී, ශුක්‍රඇතිකරන්නීය; ශෙලෂ්මලාච, සෙම්දවඩන්නීය; කෂායාච. කසටද වන්නීය; තථා, එසේම ගුරුතරාපිච, අතිශයින් බරදවන්නීය ~

රටතෝර හානවිතැම් මේරයගුණ	56 කාශමර්දෙගනිදඃ ස්වාදුස්තික්තස්සමඝ්නස්ත්‍රිදෙෂජිත් ත්‍රිදෙෂශමනී වෘෂ්‍යා කාකමාචී රසායනී, නාත්‍යුෂ්ණශීතා හෘද්‍යාච භෙදිනී කුෂ්ඨනාශිනී.

56 කාශමර්දඃ, රටතෝර, අගනිදඃ, ගිනිවඩයි, ස්වාදුඃ, මධුරවෙයි තික්ත, තිකතද; සමඝ්නඃ, ස්වරභෙදකෙරෙයි, ත්‍රිදෙෂජිත්, තුන් දෙස්දිනයි; කාකමාචි, කළුකැම්මේරිය, ත්‍රිදෙෂශමනී, තුන්දෙස්ශමනකරන්නීය; වෘෂ්‍යා. ධාතුපොෂණය කරන්නීය; රසායනී. රෝගනසන්නීය; නාත්‍යුෂ්ණශීතා, අධිකඋෂ්ණද අධිකශීතද නොවන්නීය; හෘද්‍යාච, මුවයට ප්‍රියවන්නීය; භෙදිනී, මලබිඳුම කරන්නීය; කුෂ්ඨනාශිනී, කුෂ්ඨනසන්නීය ~

හුළුහුරු හා කොල්ලු ගුණ	57 තණ්ඩුලීයමසෘක්පිත්තවිෂඝ්නත් ස්වාදුපාකතඃ, කුලත්ථඃ කටුවාකෂඝ්නො ග්‍රාහ්‍යුෂ්ණො වාගණඃකටුඃ, ගුල්මශුක්‍රලාශ්මරීමෙදඃ කාශශ්වාසප්‍රමෙහජිත්.

57 තණ්ඩුලීයම්, හුළුහුරු; පාකතඃ, පැසවීමෙන්; ස්වාදු, මධුරවෙයි අසෘක්පිත්ත, රත්පිත්තද; විෂඝ්නත්, විෂද නසා; කුලත්ථඃ, කොල්ලු; කටුවාකෂඝ්නඃ, සෙම්වා නසයි; ග්‍රාහී, මලබද්ධකෙරෙයි; උෂ්ණඃ, උෂ්ණය, වාගණඃ, මාංසවඩී; කටුඃ, කුළුවෙයි; ගුල්මශුක්‍රලාශ්මරී. ගුල්මයහා ශුක්‍ර අශ්මරීද; මෙදා, මෙදස්නම්රෝගයද, කාශශ්වාස ප්‍රමෙහජිත්, කාශය-ශ්වාසය-ප්‍රමෙහය යන මෙරෝගයන් දිනයි *

මදනපාල නිඝණ්ඩුවෙහි

* කුලත්ථඃ කටුකඃ පාකෙ කෂායඃ පිත්තරක්තකෘත්
ලඝුර්විදාහී වීර්යොෂ්ණඃ ශ්වාසකාශකඵානිලාත්.

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකය.

පුසුල් ගුණ. { කූෂ්මාණ්ඩකං පිත්තහරං බාලං මධ්‍යං කඵාපහම්,
පක්වං ලඝූෂ්ණං සක්ෂාරං දීපනං වස්තිශෝධනම්.
සර්වදෝෂහරං හෘද්‍යං පථ්‍යං චේතොවිකාරිණාම්.

58 බාලම්, බාලවූ, කූෂ්මාණ්ඩකං, පුසුල්; පිත්තහරං, පිත්තනාසං; මධ්‍යං, මධ්‍යවූ ඵල, කඵාපහං, සෙම් නසා; පක්වං, පැසුනේ; ලඝු, සැහැල්ලුවේයි; උෂ්ණං, උෂ්ණවේයි, සක්ෂාරං; ක්ෂාර සහිතවේයි; දීපනං, අග්නියට පඩු; වස්තිශෝධනං, මලමූත්‍ර ශුද්ධකෙරෙයි; සර්වදෝෂහරං, සියලුදොස් නසයි; හෘද්‍යං, මධුරවේයි; චේතොවිකාරිණාම්, සිත් උම්තුවූවන්ට; පථ්‍යං, හිතවේ—

පුසුල්දඬුගුණ { 59 කූෂ්මාණ්ඩනාඩිකා ගුර්වී ශර්කරාශ්මරිනාශිනී,
සක්ෂාරා මධුරා රූක්ෂා රුච්‍යා වාතකඵාපහා.

59 කූෂ්මාණ්ඩනාඩිකා, පුසුල්දඬු; ගුර්වී, බරවන්නීය, ශර්කරාශ්මරිනාශිනී, මූත්‍රශර්කරාගා අශ්මරි නසන්නීය; සක්ෂාරා, ක්ෂාරසහිතය, මධුරා, මිහිරිය; රූක්ෂා රළුය, රුච්‍යා, රුචිකරන්නීය, වාතකඵාපහා, වා සෙම්නසන්නීය;—

කැකිරි ගුණ { 60 ඒර්වාරුකං පරං හෘද්‍යං ගුරු විෂ්ටම්භි ශීතලම්,
වාතශ්ලේෂ්මකරං භේදි මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රං විනාශනී.

60 ඒර්වාරුකම්, කැකිරි; පරම්, අතිශයින්; හෘද්‍යම්, මිධුරවේයි; ගුරු, බරවේයි; විෂ්ටම්භි, මලබද්ධනොහොත් අජීර්ණකෙරෙයි; ශීතලම්, සිහිල්වේයි; වාත ශ්ලේෂ්මකරම්, වාත ශ්ලේෂ්ම දෙක කෙරෙයි; භේදී; මලබිඳුම කෙරෙයි; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රම්, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රාව; විනාශනී, නසයි*—

හන්ති හික්කාශ්මරීශූලදූගානාගාන් සපීනසාන්,
ශෝධසංග්‍රාහකො මේදො ජ්වරකාමිහරඃ පරඃ,

කුලත්ථඃ, කොල්ලු, පාකෙ, පැසීමෙහි; කටුකඃ, කුළුරසවේයි, කෂායඃ, කසටරසවේයි, පීනසරක්තකාන්, රක්තපිත්තකෙරෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවේයි; විදාහී, අධිකදාහඇතිවේයි; වීර්‍ය්‍යඋෂ්ණඃ, උෂ්ණවීර්‍ය්‍යවේයි, ශ්වාසකාශ, ශ්වාසය-කාශය; කඵානිලාන්, සෙම්ය-වාතය යන මොවුන්; සපීනසාන්, පීනසසහිතවූ; හික්කාශ්මරීශූල, හික්කාය-ශූලඅශ්මරිය, දූගානාන්, දූගය-මලබද්ධය යන මොවුන්; හන්ති නසා; ශෝධසංග්‍රාහකඃ, ඩහදිය ඇතිකෙරෙයි; මෙදඃ, මෙදස්ද; පරඃ, අතිශයින්; ජ්වරකාමිහරඃ, උණය-කැමිය යන මොවුන්නසා—

භාවප්‍රකාශයෙහි

* කැකිරි ශීතලා රූක්ෂා ග්‍රාහිණී මධුරා ගුරුඃ,
රුච්‍යා පිත්තහරා සාමා පක්වා තෘෂ්ණාග්නිපිත්තකෘත්.

කඩුඅලහා තිඹිපල ගුණ.
61 කච්චූසරා ගුරුඃ සාමවාතඝ්නී කටුපිත්තලා,
තින්දුකං වාතකෘද්ව්‍යාමං කෂායං ග්‍රාහි ශීතලම්.

61 කච්චූසරා, කඩුඅල; ගුරුඃ, බරවෙයි; සාම්වාතඝ්නී, අමයසහිත වූ වාතය නසයි; කටු, කුටුරසවෙයි; පිත්තලා, පිත්වඩයි; ආම්, අමු වූ; තින්දුකංච, තිඹිරිපලද; වාතකෘත්, වාතයකෙරෙයි; කෂායම්, කසටරසවෙයි; ග්‍රාහිශීතලම්, මලබඩකෙරෙයි ශීතලද්‍ය—

කෙන්ඩහා වැල්නුඹ ගුණ.
62 කෙතුකං තප්පිත්තඝ්නං රුච්‍යං වහ්නිදීපනම්,
මධුකකේෂ්ටිකා ශීතා ශ්ලේෂ්මලාස්‍යප්‍රසාදිනී,
රුච්‍යා ස්වාදු ගුරුස්නිග්ධා වාතපිත්ත විනාශිනී.

62 කෙතුකම්, කෙන්ඩ; තප්පිත්තඝ්නම්, සෙම් පිත් නසයි; රුච්‍යම්, රුචිකෙරෙයි; වහ්නිදීපනම්, අග්නිය උපදවයි; මධුකකේෂ්ටිකා, වැල්නුඹ; ශීතා, ශීතවන්නීය; ශ්ලේෂ්මලා, සෙම් වඩන්නීය; ආස්‍යප්‍රසාදිනී, මුඛය ප්‍රසන්න කරන්නීය; රුච්‍යා, රුචිකරන්නීය; ස්වාදු, මධුරවන්නීය; ගුරු, බරවන්නීය; ස්නිග්ධා, සිනිඳුවන්නීය; වාතපිත්ත විනාශිනී, වාපිත් නසන්නීය * —

බෙබර ගුණ.
63 තකීත්ධූකොලවදරමම්ලං වාතකඵාපහම්,
පක්වං පිත්තානිලගරං ස්නිග්ධං සමධුරං සරම්,
64 තච්ශුෂ්කං කඵවාතඝ්නං නචපිත්තෙ විරුද්ධ්‍යතෙ
පූරාණං තෘට්ප්‍රශමනං ශ්‍රමඝ්නං දීපනං ලඝු.

63 තකීත්ධුකොලවදරං, තකීත්ධුය-කොලය-වදරය යන බෙබර තුන්වර්ගය තෙම, අම්ලම්, ඇඹුල්වූයේ; වාතකඵාපහම් වාතය-සෙම ය යනමෙය නසයි; පක්වම්, පැසුනේ; පිත්තානිලහරම්, පිතය වාතය නසයි; ස්නිග්ධම්, සිනිඳුවෙයි; සමධුරම්, මධුරරසසහිතවෙයි; සරම්, පිණවයි, 64 තත්ශුෂ්කම්, වියලුනාවූ ඒ බෙබරඵල; කඵවාතඝ්නම්, සෙම් වා නසයි; පිත්තෙන, පිතකෙරෙහි; නචවිරුද්ධ්‍යතෙ, විරුඬනොවේ; පූරාණම්, පරණවූ බෙබරඵල; තෘට්ප්‍රශමනම්, පිපාසය නසයි; ශ්‍රමඝ්නම්, විඩානසයි; දීපනම්, අග්නිඋපදී; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි—

සාමා, අමුවූ; කර්කටි, කැකිරි; ශීතලා, සිනිල්වන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; ග්‍රාහිණී, මලදරාසිටන්නීය; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; ගුරුඃ, බරවන්නීය; රුච්‍යා, රුචිකරන්නීය; පිත්තහරා, පිතනසන්නීය; පක්වා, විලිඹුන් කැකිරි; තෘෂ්ණා, පිපාසාවද, අග්නි, ගින්නද; පිත්තකෘත්, පිතදවඩයි.

* කාෂ්මරී ඵලං මලහෘත් කුෂ්ඨහෘල්ලාස රුචිනාශිනී,
ශ්වාසකාසජ්වරාන් හන්ති කටුපාකා ච දීපනී.

කාෂ්මරී, වැල්නුඹ, මලහෘත්; මල පහකරන්නීය, කුෂ්ඨ, කුෂ්ඨද, හෘල්ලාස, පණුදිය නෑගීමද; අරුචිනාශිනී, අරුචියද නසන්නීය. ශ්වාසකාශ ජ්වරාන්, ශ්වාසය-කාශය-උණය යනමෙවුන්; හන්ති,

ද්‍රව්‍යගුණදර්ශණය.

ඩෙබර මද ගුණ. { 65 කොලමජ්ජා තු මධුරා පිත්තවර්ද්දි තෘෂාපහා,
යස්‍ය යස්‍ය ඵලස්‍යෙහ වීර්‍ය්‍යං භවති යාදෘශම්,
තස්‍ය තස්‍යෛව වීර්‍ය්‍යෙණ මජ්ජානාමපි නිර්දිශෙත්.

65 කොලමජ්ජා, ඩෙබරමදවනාහි, මධුරා, මිහිරිවන්නීය; පිත්ත වර්ද්දි තෘෂාපහා, පිත්ත-වමනයද-පිපාසයද නසන්නීය; යස්‍ය යස්‍ය ඵලස්‍ය, යම්යම් ඵලයක්හුගේ; යාදෘශම්, යම්බඳුවූ; වීර්‍ය්‍යම්, වීර්‍ය්‍යයෙන්; භවති, මෙ ශාස්ත්‍රයෙහිවේද; තස්‍ය තස්‍යෛව, ඒ ඒ ඵලයාගේම; වීර්‍ය්‍යෙණ, වීර්‍ය්‍යයෙන්; මජ්ජානාම්අපි, මිදුලුත්ගේවීර්‍ය්‍යද; නිර්දිශෙත්, දක්වන්නේය—

කොනට්ය හා කරඹ ගුණ } 66 කශෙරු ශුක්‍රලං ස්වාදු වාතපිත්තහරං හිමම්,
කරමර්ද්දං පිපාසාඝ්නමම්ලං රුච්‍යඤ්ච පිත්තකෘත්,

66 කශෙරු, කොනට්ය; ශුක්‍රලම්, ශුක්‍රවර්ධනය කෙරෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; වාතපිත්තහරම්, වා පිත්නසයි; හිමම්, ශීතවෙයි; කරමර්ද්දම්, කරඹ; පිපාසාඝ්නම්, පිපාසානසයි; අම්ලම්, ඇඹුල්වෙයි; රුච්‍යම්, රුචිකෙරෙයි; පිත්තකෘත්, පිත් ඇතිකෙරෙයි—

කාමරංගා ගුණ. } 67 තම්රඞ්ගන්තු තීක්ෂ්ණොෂ්ණං කටුපාකෙම්ලපිත්තකෘත්.

67 තම්රඞ්ගන්තු, කාමරංගාවනාහි; තීක්ෂ්ණඋෂ්ණම්, තියුණුවූ උෂ්ණවෙයි; කටු. කුළුරසවෙයි; පාකෙ, පැසීයනකල්හි; අම්ලපිත්තකෘත්, ඇඹුල්පිත් ඇතිකෙරෙයි—

ගිවුලු ගුණ. } 68 කපිත්ථමාමං කණ්ඩුඝ්නං විෂඝ්නං ග්‍රාහි වාතලම්,
මධුරාම්ලකෂායත්වාත් සෞගන්ධ්‍යාච්ච රුචිප්‍රදම්.

68 ආමම්, අමුවූ; කපිත්ථම්, ගිවුලු; කණ්ඩුඝ්නම්, කැසීම් නසයි, විෂඝ්නම්, විෂ නසයි; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; වාතලම්, වාතයවඩයි; මධුරාම්ලකෂායත්වාත්, මධුරවූ ඇඹුල් කසවබැවින්ද; සෞගන්ධ්‍යාත්, ච,සුවඳඇති බැවින්ද; රුචිප්‍රදම්, රුචිකෙරෙයි * —

නසයි, කටුපාකාච, කුළුරසහා පැසව්මද කරන්නීය; දීපනී, අග්නි දීප්තිකරන්නීය—

* කපිත්ථමාමං සංග්‍රාහි කෂායං ලඝු ලෙඛනම්,
පක්වං ගුරු තෘෂාඝ්නං ශමනං වාතපිත්තජිත්.

ආමංකපිත්ථම්, අමුගිවුල්; සංග්‍රාහි, මලබද්ධ කෙරෙයි; කෂායම්, කටරසවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; ලෙඛනම්, අග්නිදීපනයහෝ අධික මාංසනැපීම කෙරෙයි; පක්වම්, පිලිකුත් ගිවුල්; ගුරු, බරවෙයි, තෘෂා, පිපාසාවද; ඝ්නත්, ශමනම්, ඉතාවද ශමනකෙරෙයි; වාතපිත්තජිත්, වාපිත් ජයගනී—

කණ්ඩාළුල ගුණ. } 69 කණ්ඩාළුලං සුමධුරං වෘංහණං ස්නිග්ධශීතලම්,
දුර්ජරං වාතපිත්තඝ්නං ශ්ලෙෂ්මශුක්‍රබලප්‍රදම්.

69 කණ්ඩාළුලම්, කණ්ඩාළුල, සුමධුරම්, ඉතා මිහිරිවෙයි; වෘංහණම්, මාංසවර්ධනය කෙරෙයි; ස්නිග්ධශීතලම්, සිනිඳු සිහිල්වෙයි; දුර්ජරම්, නොදිරයි; වාතපිත්තඝ්නම්, වා පිත් නසයි; ශ්ලෙෂ්මශුක්‍රබලප්‍රදම්, සෙම්බලය හා ශුක්‍රබලය දෙයි—

කාඩිදිය ගුණ. } 70 කාඤ්ජිකං භෙදි තීක්ෂ්ණෝෂ්ණං පිත්තකෘත් ස්පර්ශශීතලම්;
ශ්‍රමක්ලමහරං රුච්‍යං දීපනං වස්තිශොධනම්.

70 කාඤ්ජිකම්, කාඩි; භෙදි, මලබිඳුම්කෙරෙයි; තීක්ෂ්ණ, තීක්ෂ්ණද; උෂ්ණම්, උෂ්ණවීර්‍යද වෙයි; පිත්තකෘත් පිත්වඩයි; ස්පර්ශශීතලම්, ස්පර්ශයෙන් හෙවත් පිටතින් ශීතවෙයි; ශ්‍රමක්ලමහරම්, පීඩාහා ක්ලාන්ත දුරුකෙරෙයි; රුච්‍යම්, රුචිකෙරෙයි; දීපනම්, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; වස්තිශොධනම්, මලමූත්‍රාශය ශුද්ධකෙරෙයි—

කොකුම් හා කකුල් ගුණ. } 71 කුඞ්කුමං දෙහවෛවර්ණ්‍යකණ්ඩුවාතකඵාපහම්,
කක්කොලඃ කටුකො හෘද්‍යඃ සුගන්ධිඃ කඵවාතජිත්.

71 කුඞ්කුමම්, කොකුම්; දෙහවෛවර්ණ්‍ය, ශරීරයාගේවර්ණ විකාර බවද; කණ්ඩු, කැසීමද; වාතකඵාපහම්, වා සෙම්ද නසා; *කක්කොලඃ, කකුල්; කටුකඃ, කුළුරසවෙයි; හෘද්‍යඃ, මුඛයට ප්‍රියවෙයි; සුගන්ධිඃ, සුවඳ ඇත්තේවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම් වා නසයි—

---

* කාශ්මීරදෙශජෙ ක්ෂෙත්‍රෙ කුඞ්කුමං යද්භවෙද්ධිතත්,
සූක්ෂ්මකෙශරමාරක්තං පද්මගන්ධිතදුත්තමම්.
බාහ්ලීකදෙශසඤ්ජාතං කුඞ්කුමං පාණ්ඩුරම්මතම්,
කෙතකීගන්ධයුක්තන්තන්මධ්‍යමං සූක්ෂ්මකෙශරම්.
කුඞ්කුමං පාරසීකෙ යත් මධුගන්ධිතදීරිතම්,
ඊෂත් පාණ්ඩුරවර්ණං තදධමං ස්ථූලකෙශරම්.
කුඞ්කුමං කටුකං ස්නිග්ධං ශිරොරුග්ව්‍රණජන්තුජිත්,
තික්තං වමිහරං වර්ණ්‍යං ව්‍යඞ්ගදොෂත්‍රයාපහම්.

කාශ්මීරදෙශජෙ, කාශ්මීරදෙශයෙහිවූ; ක්ෂෙත්‍රෙ, කුඹුරෙහි; යත් කුඞ්කුමම්, යම් කොකුමෙක්; භවෙත්, වන්නේද; තත්හි, ඒකොකුම් වනාහි; සූක්ෂ්මකෙශරම්, සියුම්වූ රෙණු ඇත්තේය; ආරක්තම්, මඳක් රක්තවර්ණවෙයි; පද්මගන්ධි, පද්මයන්ගේ සුගන්ධය ඇත්තේය; තත්, ඒතොමෙ; උත්තමම්, උතුම්වෙයි; බාහ්ලීකදෙශසඤ්ජාතම්, බාහ්ලීකදෙශයෙහි උපන්නාවූ, කුඞ්කුමම්, කොකුම්; පාණ්ඩුරං, සුදු රත්වන් මිශ්‍රයයි; මතම්, දත්තාලදී; කෙතකීගන්ධයුක්තම්, වැටකේ

කටුදුරුගුණ-72-වාස්පිකා කටුතික්තොෂ්ණා කාමශ්ලෙෂ්මාපහාමතා

72 වාස්පිකා, කටුදුරු; කටු, කුළුරසද; තික්තා, තිත්තරසද; උෂ්ණා උෂ්ණවීර්‍ය්‍යද වන්නීය; කාමශ්ලෙෂ්මාඅපහා, කාමින්ගා සෙම්ද නසන්නීයයි; මතා, දන්නාලදී ⁀

මුහුදුලුණු ගුණ. } 73 සාමුද්‍රලවණං පාකෙ කටූෂ්ණමවිදාහි ච,
භෙදනං මධුරං ස්නිග්ධං ශ්ලක්ෂ්ණං නාතිපිත්තලම්.

73 සාමුද්‍රලවණම්, සමුද්‍රයෙහි උපන් ලුණු; පාකෙ, පැසීමෙහි; කටු, කුළුරසද; උෂ්ණමවිදාහිච, උෂ්ණද; අහිව, දාහඇත්තේද වෙයි; භෙදනම්, මලබිඳමකෙරෙයි; මධුරම්, මිහිරවෙයි; ස්නිග්ධම්, සිනිඳුවෙයි; ශ්ලක්ෂණම්, රූජනසයි; නාතිපිත්තලම්, අතිශයින් පිත් නොවඩයි * ⁀

කසවරසගුණ } 74 කෂායඃ ශොෂණස්තම්භී ව්‍රණපාකාර්තිනාශනඃ,
කඵශොණිතපිත්තඝ්නො රූක්ෂශීතොගුරුස්තථා.

මල්සුවඳ ඇත්තාවූ; ශුභ්‍රවිශෙෂරම්, සිනුම්වූ රෙහෙණුඇත්තාවූ; තත්, ඒ කොකුම්; මධ්‍යමම්, මධ්‍යමවෙයි; පාරසීකෙ, පාරසී දෙශයෙහි උපන්නාවූ; යත්කුඞ්කුමම්, යම් කොකුමෙක් වේද; තත්, ඒ කොකුම්; මධූකගන්ධි, මීපමාන සුවඳඇත්තේයයි; ඊරිතම්, කියනලදී; ජිතප්‍රාණපුරවර්ණම්, මදැස්සුදූ රත්වන්මිශ්‍ර වර්ණඇත්තාවූ; ස්ථූලකෙශරම්, මහත්වූ රෙහෙණු ඇත්තාවූ; තත්, ඒ කොකුම්; අධමම්, නීචයයි කියනලදී; කුඞ්කුමම් කොකුම්; කටුකම්, කුළුරසවෙයි; ස්නිග්ධම්, සිනිඳුවෙයි; ව්‍රණජම්, වණයෙන්උපන්; ශිරොරුක්නු, හිසරුජවනාශී; ජිත්, ජයගනී; තික්තම්, තිත්තරසවෙයි; වමිහරම්, වමනනසයි; වර්ණ්‍යම්, වර්ණයදීමට හිතවෙයි; ව්‍යඞ්ග, විරූපබව හෝ මුවරෝගයද; දොෂත්‍රයාපහම්, තුන්දොස්ද නසයි ⁀

* සාමුද්‍රං මධුරං පාකෙ සතීක්ෂ්ණං මධුරං ගුරු,
නාත්‍යුෂ්ණංදීපනංභෙදි සක්ෂාරමවිදාහි ච,
ශ්ලෙෂ්මලං වාතනුත් තීක්ෂ්ණමරූක්ෂං නාතිශීතලම්.

සාමුද්‍රම්, මුහුදුලුණු; පාකෙ, පැසවනකල්හි; මධුරම්, මිහිරවෙයි, සතීක්ෂ්ණම්, තීක්ෂ්ණසහිතවෙයි; මධුරම්, මිහිරවෙයි; ගුරු, බරවෙයි, නාත්‍යුෂ්ණම්, අධිකඋෂ්ණනොවෙයි; දීපනම්, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; භෙදි, මලබිඳමකෙරෙයි; සක්ෂාරම්, ක්ෂාරසහිතවෙයි; අවිදාහිච, ගිනිබඳත්තේනොවෙයි; ශ්ලෙෂ්මලම්, සෙම්වඩයි; වාතනුත්, වාතය පහකෙරෙයි; තීක්ෂ්ණම්, තීක්ෂ්ණසවෙයි; අරූක්ෂම්, රූක්ෂනොවෙයි; නාතිශීතලම්, අධිකශීතලනොවෙයි ⁀

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකා.

75 කෂායඃ, කසටරසයතෙම රොපණ, වියලීමද; ග්‍රාහී, තද
වීමද; ව්‍රණ, වණද; පාක, පැසවීමද; ආස්‍යශොෂනඃ, පීඩාදනයසි;
කඵ, සෙම්ද; ශොණිත, ලෙයද, පිත්තඝ්න, පිත්දනසයි; රූක්ෂ,
රළුද; ශීත, ශීතදවෙයි; තථා, එසේම; ගුරුඃ, බරවෙයි *

කපුරු ගුණ. } 76 කර්පූරං ශීතලං පාකෙ චක්ෂුෂ්‍යං කඵනාශනම්,
පක්වාත් කර්පූරතඃ ප්‍රාහුරපක්වං ගුණවත්තරම්.

76 කර්පූරම්, කපුරු; පාකෙ, පැසවනකල්හි; ශීතලම්, සිසිල්වෙයි; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසට හිතවෙයි; කඵනාශනම්, සෙම්නසයි; පක්වාත්කර්පූරතඃ, පැසවූ කපුරටවඩා; අපක්වම්, නොපැසවූයේ; ගුණවත්තරම්, අතිශයින් ගුණැත්තේයයි; ප්‍රාහුඃ, කීහු †

---

* කෂායො රොපණො ග්‍රාහී සන්ධානඃ ශොධනස්තථා,
ලෙඛනඃ පීඩනඃ සෞම්‍යඃ ශොෂණො වාතකොපනඃ.
කඵශොණිතපිත්තඝ්නො රූක්ෂඃ ශීතො ලඝුර්මතඃ,
ත්වක්ප්‍රසාදනකෘදාමස්‍යස්තම්භනො විශදො මතඃ.
ජිහ්වායා ජාඩ්‍යකෘත් කණ්ඨස්‍රොතසාංච විබන්ධකෘත්,
සොතිසෙවිතො ගෘහාධ්මාන හෘත්පීඩාක්ෂෙපනාදිකාන්.

කෂායඃ, කසටරසයතෙම, රොපණඃ, වණයෙහි මාංසවැඩීම කෙරෙයි; ග්‍රාහී, මලබන්ධනය කෙරෙයි; සන්ධානඃ, ඇවයවයන්ගේ හදබව කෙරෙයි; තථා, එසේම; ශොධනඃ, ව්‍රණශොධනය කෙරෙයි; ලෙඛනඃ, වණයාගේ අධිකමාංස කපයි; පීඩනඃ, ලෙහි පීඩා කෙරෙයි; සෞම්‍යඃ, සෞම්‍යවෙයි; ශොෂණඃ, වියලීම කෙරෙයි; වාතකොපනඃ, වාත කොප කෙරෙයි; කඵශොණිතපිත්තඝ්නඃ, සෙම්ද-ලෙයද-පිත්තද නසයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; ශීතඃ, සීතලවෙයි; ලඝුඃමතඃ, සැහැල්ලුයයි දන්නාලදී; ත්වක්ප්‍රසාදනඃ, සමපැහැදීමද; ආමස්‍ය, ආමයාගේ; ස්තම්භනඃ, තදවීමද; විශදඃ, පිරිසිඳුවෙයි, මතඃ, දන්නාලදී; ජිහ්වායාඃ, දිවෙහි; ජාඩ්‍යකෘත්, ජඩබව කෙරෙයි; කණ්ඨස්‍රොතසාංච, උගුරහා සොතසුන්ගේද; විබන්ධකෘත්, බැඳීම කෙරෙයි; අතිසෙවිතඃ, අතිශයින් සෙවනලද්දේ; සඃ, ඒ කසටරසය තෙමේ; ගෘහ, මලගැන්වීම හා බඩයද; ආධ්මාන, වාතවිකාර හෝ බඩපිපීමද; හෘත්පීඩා, ලෙහිපීඩාද; ආක්ෂෙපනාදිකාන්, අංශක්ෂෙපය නම් වාතරොගාදිය කෙරේ

† කර්පූරඃ ශීතලො වෘෂ්‍යශ්චක්ෂුෂ්‍යො ලෙඛනො ලඝුඃ,
සුරභිර්මධුරස්තික්තඃ කඵපිත්ත විෂාපහඃ.
දාහතෘෂ්ණාස්‍යවෛරස්‍ය මෙදො දෞර්ගන්ධ්‍ය නාශනඃ,
කර්පූරො විවිධඃ ප්‍රොක්තඃ පක්වාපක්වප්‍රභෙදතඃ,
පක්වාත් කර්පූරතඃ ප්‍රාහුරපක්වං ගුණවත්තරම්.

කොල්ලු | 77 කුලත්ථයූෂොනිලඝ්නා ශර්කරාශ්මරිනාශනා,
සූස ගුණ. | තූණී ප්‍රතූණී කාශඝ්නඃ ගුල්මමේදඃ කඵාපහා.

77 කුලත්ථයූෂඃ, කොල්ලුයූෂය; අනිලඝ්නා, වාතනසයි; ශර්කරා, මුත්‍රශර්කරාද; අශ්මරිනාශනඃ, අශ්මරිද නසයි; තූණී, ගතුළුවයි; ප්‍රතූණී, ප්‍රකාරශේෂ්ඨහතළුවයි; කාශඝ්නඃ, කාශබවගා අශිසද; ගුල්මමේදඃ, ගුල්මයහා මෙදස්රෝගයද; කඵාපහඃ, සෙම්ද නසයි—

වැටකෙ මල් |
මහරිමල් කටු | 78 කෙතකඃ තීක්ෂ්ණකටුකං ශිරීෂං ගරහාරි ච,
වැල්බටු යන | උෂ්ණවාතකඵශ්වාසකාශඝ්නී කණ්ටකාරිකා.
තුනෙහි ගුණ. |

78 කෙතකම්, වැටකේමල්; තීක්ෂ්ණකටුකම්, තීක්ෂ්ණරසද කටුරසද වෙයි; ශිරීෂම්, මහරිමල්, ගරහාරිච, විෂනසයි; කණ්ටකාරිකා, කටුවැල්බටු; උෂ්ණ, උෂ්ණගුණ යුක්තද; වාත, වාතයද; කඵ, සෙම්ද ශ්වාසකාශඝ්නී, ශ්වාසකාශරෝගද නසන්නීය *—

කිකිරිඳිය හා | 79 තද්ගුණඃ කෙශරාජස්තු වහ්නිකෘච්ච රසායනඃ,
අහිංස්‍රා ගුණ. | අහිංස්‍රා විෂශෝඵඝ්නී තද්ගුණෛවච සුදශිතා.

79 කෙශරාජඃතු, කිකිරිඳියවනාහි; තද්ගුණඃ, එගුණ ඇත්තේය; වහ්නිකෘත්ච, අග්නියද කෙරෙයි; රසායනඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; අහිංස්‍රා, අහිංස්‍රානම් ඖෂධයකොමෝ; විෂශෝඵඝ්නී, විෂයෙන් ශෝථනසන්නීය; තද්ගුණා එව, එගුණ ඇත්තීමය; සුදශිතා, මනා දැක්ම ඇත්තීය—

කර්පූරඃ, කපුරු; ශීතලඃ, සිහිල්වෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි, චක්‍ෂුෂ්‍යඃ, ඇසට හිතවෙයි; ලේඛනඃ, අධිකවූ මාංසය න්ගේන කෙරෙයි, ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි, සුරභිඃ, සුගන්ධවත්වෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; තික්තඃ, තික්තවෙයි; කඵපිත්තවිෂාපහඃ, සෙම්—පිත්—විෂ යනමෙය නසා; දාහ දැහැය, තෘෂ්ණා, පිපාසාය; ආස්‍යවෛරස්‍ය මුඛයෙහි රස වෙනස්වීමය, මේදඃ, මෙදස්ද; දෞර්ගන්ධ්‍යනාශනඃ, දුර්ගන්ධයද නසයි; කර්පූරඃ, කපුරු; පක්ව අපක්ව ප්‍රභෙදතඃ, පැසුනු නොපැසුනු කපුරුයයි භෙදවශයෙන්, එවිධඃ, දෙවැද්‍රෑ කපුරුය—නොපැසවූ කපුරුයයි; ප්‍රායශඃ, බොහෝ කොට, පක්වාත් කර්පූරකඃ, පැසවූකපුරටවඩා ආරම්භවෙයි; අපක්වම්, නොපැසවූ කපුරු ගුණවත්තරම්, අධිකයයින් ගුණඇත්තේ යයි, ප්‍රාඥා, නුවණැත්තෝ—

* කණ්ටකාරි සර තික්ෂ්ණ කටුකා දීපනී ලඝු,
රූක්ෂොෂ්ණා පාචනී කාශශ්වාසජ්වරකඵානිලාන්.
නිහන්ති පීනසං ශ්වාසපාර්ශ්වපීඩාගෘමශාන්,
තයෝඃ ඵලං කටුරසං පාකෙ ච කටුකං භවෙත්.

ඉඟිරි කලාහ | 40 අම්බවාතානිලාඝ්නශ්ශෝධනෝ කොශාම්ලාබ්ජකලාහකශ්ච,
ත කරදකහා | කරඤ්ජනිම්බප්ඵලං කෘමිකුෂ්ඨප්‍රමේහජිත්.
සඹපල ගුණ.)

40 කොශාම්ලාබ්ජකලාහකශ්ච, ඉඟිරි—කලාහක දෙක, අම්බවාත, අම්බවාතයද; අනිල, වාතයද; අශ්මසනා, රසකාශ්මරයද නසන්නාහුය; කරඤ්ජ, කරදද, නිම්බප්ඵලම්, කොසඹපලද; කෘමි, පණුවන්ද; කුෂ්ඨ, කුෂ්ඨද; ප්‍රමේහජිත්, ප්‍රමේහයද ජයගනී *—

ශුණ්ඨ්‍යා රෙචනෝ භේදී තීක්ෂ්ණෝ ප්‍රතානාග්නි කාලලඝුඃ,
හන්නාහන් කඵ්වරුත්තණ්ඩුකාශහෙද කෘමිජ්වරාන්,
තද්වත් ප්‍රොක්තා සීතා ක්ෂුද්‍රා ප්‍රශෝපාද්ගණිකාරිණී.

තර්බකාරී, කටුවැල්බටු; සර, සාරවන්නීය; තීක්ෂණ, තීක්ෂණවන්නීය; කටුක, කුළුරසවන්නීය; දීපනී, අග්නිදීප්තිකරන්නීය; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවන්නීය; රූක්ෂ-උෂ්ණ, රළුද-උෂ්ණද වන්නීය; පාචනී, පැසවන්නීය, කාශශ්වාසජ්වරකඵානිලාන්, කාශය-මුසය-උණය-සෙම්ය-වාතය යනමොවුන්; නිහන්ති, නසා; පීනසම්, පීනසද; ශ්වාස පාර්ශ්වපීඩා, ශ්වාසය—දූලයෙහි රුජාය; හෘද්‍රෝගාන්, ළෙලෙරෝගය යනමෙය නසා; තයෝ, ඒ බටුදෙදෙනාගේ; ඵලම්, ඵලය; කටුර සෙ, රසයෙහි කුළුවෙන්; පාකෙට, පැසවනකල්හිද; කටුකම්භවෙන්, කුළුරස වන්නේය; ශුක්‍රඝ්න, ශුක්‍රයාගේ; රෙචනම්, නිස්සීම කෙරෙයි; භේදී, මලබිඳීම කෙරෙයි; තීක්ෂණම්, තීක්ෂණරසවෙයි; පිත්තාග්නිකෘත්, පිත්තය අග්නිය ඇතිකෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; කඵමරුත්තණ්ඩු, සෙම්ය-වාතය-කැසීමය යනමොවුන්ද; කාශහෙද කෘමිජ්වරාන්, බිඳ පවත්නා කාශය-කෘමිය-උණය යනමොවුන්; ගනාශන්, නසන්නේය; තත්වත්, එසේම; සීතාක්ෂුද්‍රා, සුදුබටු; ව්‍රෙශෝපාත්, ව්‍රෙශෂයෙන්; ගර්භකාරිණී, ගැබ් ඇති කරන්නීයයි; ප්‍රොක්තා, කියනලදී—

* නිම්බඃ ශීතෝ ලඝුර්ග්‍රාහී කටුපාකෝග්නිවාතනුත්,
අහෘද්‍යඃ ශ්‍රමතෘට්කාශජ්වරාරුචිකෘමිප්‍රණුත්.
ව්‍රණපිත්තකඵච්ඡර්දිකුෂ්ඨහෘල්ලාසමේහනුත්,
නිම්බපත්‍රං ස්මෘතං නේත්‍ර්‍යං කෘමිපිත්තවිෂප්‍රණුත්.
වාතලං කටුපාකඤ්ච සර්වාරෝචකකුෂ්ඨනුත්,
නිම්බඵලං රසෙ තික්තං පාකෙ තු කටුභේදනම්.
ස්නිග්ධං ලඝුෂ්ණං කුෂ්ඨඝ්නං ගුල්මාර්ශඃ කෘමිමේහනුත්.

නිම්බඃ, කොහොඹ; ශීතඃ, සිහිල්වෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; ග්‍රාහී, මලබද්ධකෙරෙයි; කටුඃ, කුළුරසවෙයි; පාකඃ, පැසවෙයි; අග්නිවාතනුත්, ගින්නත වාතය පහකෙරෙයි; අහෘද්‍යඃ, හදවත මධුරනොවෙයි; ශ්‍රම

කෙළිඳහා කටුකරොහිණි ගුණ — 81 කුටජඃ කටුතික්තොෂ්ණඃ ග්‍රාහී ශීතොසාරනුත්,
කටුකී තු සරා රූක්ෂා කඵපිත්තජ්වරාපහා.

81 කුටජ, කෙළිඳ; කටු, සෙම්ද; පිත්ත, පිත්ද; අශ, රක්තාතිසාර ද; ශ්වක්ෂේද, ඡර්දියෙහි හෙද ද; අග්නි, අග්නිසද; අතීසාරනුත්, අතිසාර ද දුරුකෙරෙයි + කටුකීතු, කටුකරොසන වනාහී, සරා, සාරවන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; කඵපිත්ත ජ්වරාපහා, සෙම්—පිත්—උණ නසයි ‡—

පාටිකාශජ්වරරුචිකාම්ප්‍රණුත්, විඩාඝ-පිපාසාය-කාශය-ජ්වරය-අරුචිය-කාමිය යනාමෙය දුරුකෙරේ; වුණපිත්ත කච්චජ්ජි, වණය-පිත්තය-සෙම්ඃ-වමනය; කුෂ්ඨහෘල්ලාසමේහනුත්, කුෂ්ඨය-පණ්ඩුදිය නැගී මස-ප්‍රමේහය යනාමෙය නසා, නිම්බපත්‍රම්, කොසඹපත්‍ර, නෙත්‍රයම්, ඇසට හිතය; කාඵපිත්ත විෂප්‍රණුත්, පණ්ඩුය-පිත්තය-විෂය යන මෙය දුරුකෙරෙයි; වාතලම්, වාතයවඩයි; කටු, කුළුරසවෙයි; පාකකටු, පැසවීමද; සර්වාරොචක කුෂ්ඨනුත්, සියලු අරුචියහා කුෂ්ඨය නසයි; නිම්බඵලම්, කොසඹඵල; රසෙ, රසයෙහි; තික්තම්, තිත්ත වෙයි; පාකෙතු, පැසවීනකල්හි; කටු, කුළුරසවෙයි; භෙදනම්, මල බිඳුම් කෙරෙයි; ස්නිග්ධම්, සිනිඳුවෙයි, ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; උෂ්ණම්, උෂ්ණවෙයි, කුෂ්ඨඝ්නම්, කුෂ්ඨනාශයි; ගුල්මාශීඃ, ගුල්ම-අශිසය, කාම් මෙහනුත්, පණ්ඩුය-ප්‍රමේහය යනමෙය නසයි; ඝෘතනම්, දුන් නාලදී—

† ඉන්ද්‍රයවං ත්‍රිදොෂඝ්නං සංග්‍රාහී කටුශීතලම්,
ජ්වරාතිසාරරක්තාශ්‍රඃ වම්වීසර්පකුෂ්ඨනුත්,
දීපනං ගුදකීලාසෘවාතාස්‍රශ්ලේෂ්මශූලජිත්

ඉන්ද්‍රයවම්, කෙළිඳ; ත්‍රිදොෂඝ්නම්, තුන්දොස් නසයි; සංග්‍රාහී, මල රැස්කෙරෙයි; කටු, කුළුරසවෙයි; ශීතලම්, සිසිල්වෙයි, ජ්වරාතිසාරරක්තාශ්‍රඃ, උණය-අතීසාරය-රක්තාය-අශිසය; වම්වීසර්ප කුෂ්ඨනුත්, වමනය-වීසර්පය-කුෂ්ඨය යනමෙය පහකෙරේ; දීපනම්, අග්නි දල්වයිකෙරේ, ගුදකීලා, ගුදජකීලයෙහි රක්තාශ්‍ර වාතාස්‍ර, වාතරක්තය; ශ්ලේෂ්මශූලජිත්, ශ්ලේෂ්මය-රුජාය යනමෙය ජයගනී—

‡ කටවී තු කටුකාපාකෙ තික්තා රූක්ෂා හිමා ලඝුඃ,
භෙදිනී දීපනී හෘද්‍යා කඵපිත්තජ්වරාපහා,
ප්‍රමේහාශ්වාසකාසාස්‍රදාහකුෂ්ඨකෘමිප්‍රණුත්.

කටවීතු, කටුකරොහිණි වනාහී; පාකෙ, පැසවනකල්හි, කටුකා, කුළුරස වන්නීය; තික්තා, තික්තරසවන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය

කඬුපසුත් හා දෙමට ගුණ. } 82 ශෘඞ්ගී කඵානිලශ්වාසකාසහික්කාජ්වරාපහා,
කට්ඵලං කඵරෝගඝ්නං කාසශ්වාසජ්වරාපහම්.

82 ශෘඞ්ගී, කඬුපසුත්; කඵානිලශ්වාස, සෙම්ය-වාතය-මූසය; කාස හික්කා ජ්වරාපහා, කාසය--හික්කාය--උණය යනාමෙය නසා; * කට්ඵලම්, දෙමට; කඵරෝගඝ්නම්, සෙම්රෝග නසයි; කාස, කාසයද; ශ්වාස, ශ්වාසයද, ජ්වරාපහම්, උණද නසයි—

කොට්ටම් හා කොසෙල්මුල් ගුණ } 83 කුෂ්ඨං වාතකඵශ්වාසහික්කාකාසජ්වරාපහම්,
කදලස්‍ය වලකාන්මූලං වාතපිත්තාපහං ගුරු.

83 කුෂ්ඨම්, කොට්ටම්; වාත, වාතයද; කඵ, සෙම්ද; ශ්වාස, ශ්වාසයද; හික්කා, ඉක්කාද, කාස කාසයද; ජ්වරාපහම්, උණද නසා; කදලස්‍ය කොසෙල්වෘක්ෂයාගේ, මූලම්, මුල; බලකාන්, බලඇති කෙරේ, වාත, වාතයද; පිත්තාපහම්, පිතද නසා; ගුරු, බරවෙයි.

ඉඳි ගුණ } 84 ඛර්ජූරං මධුරං වෘෂ්‍යං වෘංහණං ගුරු ශීතලං,
ක්ෂයෙඅභිඝාතෙ දාහෙ ච වාතපිත්තෙ ච තද්හිතම්

84 ඛර්ජූරම්, ඉඳි; මධුරම්, මිහිරිරසයෙවයි; වෘෂ්‍යම් ධාතුපොෂණ සකෙරෙයි; වෘංහණං, සථූලකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; ශීතලම්, සීත වෙයි; තත්, ඒඉඳි; ක්ෂයෙ, ක්ෂයරෝගයෙහිද; අභිඝාතෙ, තැළීමෙහිද; දාහෙ, දාහයෙහිද; වාතපිත්තෙ ච, වාතයෙහිහා පිතෙහිද හිතම්, හිතවේ—

ශිලා, ඍනිල්වන්නිය; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවන්නිය, ෙහදීනී, ම්ලඩිදව තරන්නිය; දීපනී, අග්නිදීප්තිය තරන්නිය; හෘද්‍යා, මනොඥ නිය; කඵපිත්තජ්වරාපහා, සෙම් පිත් දෙකින්වූ උණ නසයි; ප්‍රමෙහ, ශ්වාස, ප්‍රමෙහය-ඕසය; කාසාශ්‍ර, කාසය-රක්තය; දුනාකුවඩ, දුගඃ-කුෂ්ඨාය, තෘෂ්ණාන්, කෘමිය යනාමෙය නසයි.—

* ශෘඞ්ගී කෂායා තික්තා උෂ්ණා කඵවාතක්ෂයජ්වරාන්,
ශ්වාසොර්ධ්වවාතතෘට්කාසහික්කාරුචිවමීන් හරෙත්.

ශෘඞ්ගී, කඬුපසුත්කොමේ; කෂායා, කසටරසවන්නිය; තික්තා, තිත්තරසවන්නිය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නිය, කඵවාතක්ෂයජ්වරාන්, සෙම්ය-වාතය-ක්ෂයරෝගය-උණය යන මොවුන්ද, ශ්වාසොර්ධ්වවාත තෘට්, ශ්වාසය-ඌර්ධ්වවාතය-පිපාසාව; කාසහික්කාරුචිවමීන්, කාසය —ඉක්කාය—අරුචිය—වමනය යන මොවුන්; හරෙත්, පහනරන් නේයි—

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකාය

කිහිරියා වසාගෙන්බැඳිබත් ගුණ } ඛදිරඃ කුෂ්ඨශ්වයථුමෙහමෙදඃ ක්ෂපාපහඃ
වෙලානාං ගුරුවිෂ්ටම්භී මධුරං කඵවාතජිත්.

85 ඛදිරඃ, කිහිරි; කුෂ්ඨ, කුෂ්ඨයද; ශ්වයථු විසර්පද; මේහෙ, ප්‍රමේහයද; මේදඃ, මේදසද; ක්ෂපාපහඃ, සෙම්ද නසා * වෙලානානම්, වසාගෙන්බැඳිබත; ගුරු, බරවෙයි; විෂ්ටම්භී, මලබද්ධකෙරෙයි, මධුරම් මිහිරිවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම්වා නසයි—

විළඳ ගුණ } 86 ලාජාස්තෘඞ්ඡර්ද්‍යතිසාරමේහමේදඃ කඵච්ඡිදඃ,
කාශපිත්තොපශමනා දීපනා ලඝවො හිමාඃ.

86 ලාජාඃ, විළඳ; තෘට්, පිපාසයද; ඡර්දි, වමනයද; අතීසාර, අතීසාරයද; මේහ, ප්‍රමේහයද; මේදඃ, මේදස්ද; කඵච්ඡිදඃ, සෙම්දනසන්නාහුය; කාශ කාශයද; පිත්ත, පිතද; උපශමනාඃ, ශමනකරන්නාහුය; දීපනාඃ, අග්නිදීපනයකරන්නාහුය; ලඝවඃ, සැහැල්ලුවන්නාහුය; හිමාඃ, ශීතවෙත් †—

විළඳකැඳ ගුණ } 87 ලාජමණ්ඩොග්නිජනනො දාහතෘෂ්ණානිවාරණඃ,
ජ්වරාතිසාරශමනඃ ශ්ලෙෂ්මාමයවිනාශනඃ.

---

* ඛදිරඃ ශීතලො දන්ත්‍යඃ කණ්ඩූකාසාරුචිප්‍රණුත්,
තික්තඃ කෂායො මේදොඝ්නඃ ක්‍රිමිමෙහජ්වරව්‍රණාන්,
ශ්විත්‍රශොථාමපිත්තාස්‍රපාණ්ඩුකුෂ්ඨකඵාන් හරෙත්.

ඛදිරඃ, කිහිරි; ශීතලඃ, සිහිල්වෙයි; දන්ත්‍යඃ, දන්තයන්ට හිතවෙයි; කණ්ඩු, කැසීමද; කාස, කාසයද; අරුචිප්‍රණුත්, අරුචියද පහකෙරේ; තික්තඃ, තිත්තරසවෙයි, කෂායඃ, කසටරසවෙයි; මේදොඝ්නඃ, මේදස්නසයි; ක්‍රිමිමෙහජ්වරව්‍රණාන්, ක්‍රිමිය-ප්‍රමෙහය-උණය වණය යන මොවුන්ද; ශ්විත්‍ර, ශ්වෙතකුෂ්ඨයද; ශොථාමපිත්තාස්‍ර, ඉදිමුම්ය-ආමය-රක්තපිත්තය; පාණ්ඩුකුෂ්ඨකඵාන්, පාණ්ඩුය-කුෂ්ඨය-සෙම්ය යන මොවුන්ද; හරෙත්, පහකරන්නේයි—

† ලාජාඃ සමධුරාඃ ශීතා ලඝවො දීපනාශ්චතෙ,
ස්වල්පමූත්‍රමලාරූක්ෂා බල්‍යාඃ පිත්තකඵච්ඡිදඃ,
ඡර්ද්‍යතිසාරදාහාස්‍රමෙහමේදස්තෘෂාපහාඃ.

ලාජාඃ, විළඳ; මධුරාඃසහ, මිහිරිවෙත්; ශීතාඃ, ශීතවෙත්; ලඝවඃ සැහැල්ලුවෙත් තෙ, ඒ විළඳ; දීපනාශ්ච, අග්නියද වඩත්; ස්වල්පමූත්‍රමලාඃ, ස්වල්පවූ මුත්‍රා මලඇතිවෙත්; රූක්ෂාඃ රළුවෙත්; බල්‍යාඃ බලවඩත්; පිත්තකඵච්ඡිදඃ, පිතහාසෙම්නසයි; ඡර්දිඅතිසාර, වමනයහා අතිසාරයද; දාහාස්‍ර, දාහය-රක්තය; මේහමේදඃ; ප්‍රමේහය-මේදස්ය; තෘෂාපහාඃ, පිපාසයදනසත්—

ද්‍රව්‍යගුණදර්ශනය.

87 ලාජමණ්ඩඃ, විළඳකැඳ; අග්නිජනනඃ, අග්නිය උපදවයි; දාහ තෘෂ්ණානිවාරණඃ, දාහපිපාස වලකයි; ජ්වරාතිසාරශමනඃ, උණ අතිසාර ශමනය කෙරෙයි; ශ්ලෙෂ්මාමය, ශ්ලෙෂ්මරොගයන්ගේ; විනාශනඃ; නැසීම කෙරෙයි—

විළඳපෙයා ගුණ } 88 ලාජපෙයා ශ්‍රමඝ්නී තු ක්ෂාමකණ්ඨාස්‍යදෙහිනඃ,
ක්ෂුත්තෘෂ්ණාග්ලානිදෞර්බල්‍යජ්වරදාහප්‍රණාශිනී.

88 ලාජපෙයා, විළඳපෙයාතොමෝ; ක්ෂාමකණ්ඨාස්‍ය, බලහීන වූ උගුරහා මුඛයඇති; දෙහිනඃ, මනුෂ්‍යයාගේ; ශ්‍රමඝ්නී, වෙහෙස නසයි; ක්ෂුත්, ක්ෂුධාවද; තෘෂ්ණා, පිපාසයද; ග්ලානි, රෝගද; දෞර්බල්‍ය බලනැතිබවද; ජ්වර, උණද; දාහවිනාශිනී, දාහයද නසන්නීය.

ශරීරය මැඩීමෙහි ගුණ. } 89 දෞර්ගන්ධ්‍යං ගෞරවං කණ්ඩූං තන්ද්‍රාං මලමරොචකම්
ස්වෙදං බීභත්සතාං හන්ති ශරීරපරිමාර්ජ්ජනම්,

89 ශරීරපරිමාර්ජ්ජනම්, ශරීරයමැඩීමතෙම; දෞර්ගන්ධ්‍යම්, දුගඳබව ද; ගෞරවම්, බරබවද; කණ්ඩූම්, කැසීමද; තන්ද්‍රාම්, තැඹිමකරන් නාවූරොගයද; මලම්, මලද; අරොචකම්, අරුචියද; ස්වෙදම්, ඩහදියද; බීභත්සතාම්, විකාරබවද; හන්ති, නසයි—

ශරීරයඇලිමෙහිගුණ } 90 උද්වර්තනං වාතහරං කඵමෙදොවිලාපනම්,
ස්ථිරීකරණමඞ්ගානාං ත්වක්ප්‍රසාදකරං පරම්.

90 උද්වර්තනම්, ඇඟඇලීම; වාතහරම්, වාතයනසයි; කඵ, සෙමද, මෙදඃ, මෙදසද; විලාපනම්, වාතය යන මෙයින් උපන්රොගන සා; අඞ්ගානාම්, අවයවයන්ගේ; ස්ථිරීකරණම්, ස්ථිරකිරීමද; පරම්, අතිශයින්; ත්වක්ප්‍රසාදකරම්, සම්ප්‍රසන්නාදකෙරෙයි—

91 උද්වර්තනං හරිද්‍රාද්‍යෛඃ කණ්ඩූවෛවර්ණ්‍යරොගජිත්,
තෛලෙනොද්වර්තනං කණ්ඩූරෞක්ෂ්‍යත්වග්දොෂනාශනම්.

91 හරිද්‍රාද්‍යෛඃ, කහආදියෙන්; උද්වර්තනම, ඇලීමතෙම; කණ්ඩූ, කැසීමද, වෛවර්ණ්‍ය, වර්ණයපෙරළීමද; රොගජිත්, රොගබවද ජය ගනී; තෛලෙන, තෙලයෙන්; උද්වර්තනම්, ඇලීමතෙම; කණ්ඩූ, කැසීමද; රෞක්ෂ්‍ය, රළුබවද, ත්වග්දොෂනාශනම්, සම්වෙහිදොෂයද නසයි;

තිරිඟු ගුණ. } 92 ගොධූමො වෘංහණො බල්‍යො වාධිකෘත් වාතපිත්තහා,
වෘෂ්‍යඃ ස්නිග්ධො ගුරුඃ ශීතඃ සන්ධාතා ස්ථෛර්‍ය්‍යකාරකඃ

92 ගොධූමඃ, තිරිඟු; වෘංහණඃ, පුෂ්ටිකෙරෙයි; බල්‍යඃ, බලවඩයි; වාධිකෘත්, වැඩීමකෙරෙයි; වාතපිත්තහා, වාතපිත්තනසයි; වෘෂ්‍යඃ, වෘෂ්‍යජයකෙරෙයි; ස්නිග්ධඃ, ස්නිග්ධවෙයි; ගුරුඃ බරවූයි;

ද්‍රව්‍යගුණදීපිකා.

ශීතලවේයි; සන්ධානා, ගලපන්නේය; ස්ථෛර්‍යකෘත්, ස්ථිරබව්කෙ
රෙයි; පරා, උතුම්වේයි *—

තිනි ගුණ. | 93 ග්‍රාම්‍යදූර්නාශනීගෝභිතා රුචිනඃ කච්ඡුඝ්නතනූත්,
ලඝූදෝෂහරා ප්‍රායශෝ වාතසාධාරණා මතා.

93 ග්‍රාම්‍යදූර්නාඃ, තිනි; ශීතාඃ, ශීතවීර්‍යවෙයි; රුචිනඃ රුචි කෙරෙයි; කච්ඡුඝ්නාන්, කැසිල්ල නසයි; ලඝූ, සැහැල්ලුවෙයි; දෝෂ හරඃ, දොස්දුරුකෙරෙයි යනු, ප්‍රායශඃ, බොහෝලෙඩ; වාතසාධාරණා වාතසාධාරණයයි, මතා, දන්නාලද—

දෙඩම්ගෙඩි ගුණ | 94 ජම්බීරං මධුරං කිඤ්චිදම්ලං පිත්තකෘද්ගුරු,
සුගන්ධිදුර්ජරං වහ්නිකඵවාතවිබන්ධනුත්.

94 ජම්බීරම්, දෙඩම්ගෙඩි; කිඤ්චිත්, මදක්; මධුරම්, මිහිරවෙයි; අම්ලම්, ඇඹුල්රසඇත්තේය; පිත්තකෘත්, පිත්වඩයි; ගුරු, බරවෙයි; සුගන්ධි, සුවඳඇත්තේය; දුර්ජරම්, නොදිරයි; වහ්නි, ගින්දර, කඵ, සෙම්ද; වාත, වාතයද; විබන්ධනුත්, මලබද්ධයදුරුකෙරෙයි. †.

---

* ගෝධූමෝ මධුරඃ ශීතෝ වාතපිත්තහරෝ ගුරුඃ,
කඵශුක්‍රප්‍රදෝ බල්‍යඃ ස්නිග්ධඃ සන්ධානකෘත් සරඃ,
ජීවනෝ බෘංහණෝ වර්ණ්‍යෝ ව්‍රණ්‍යෝ රුච්‍යඃ ස්ථිරත්වකෘත්.

ගෝධූමඃ, තිරිඟු; මධුරඃ, මිහිරවෙයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; වාතපිත්ත හරඃ වාපිත්තනසයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; කඵශුක්‍රප්‍රදඃ, සෙම්සා ශුක්‍රව ඩයි; බල්‍යඃ, බලවඩයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; සන්ධානකෘත්, ගැලපීම්කෙරෙයි; සරඃ, සාරවෙයි; ජීවනඃ, ජීවනයකෙරෙයි, බෘංහණ මාංසවැඩීම්කෙරෙයි; වර්ණ්‍යඃ, ශරීරවර්ණයදෙයි; ව්‍රණ්‍යඃ, ව්‍රණයටහිතවෙයි; රුච්‍යඃ, රුචියකෙරෙයි, ස්ථිරත්වකෘත්, ස්ථිරබව්කෙරෙයි—

† ජම්බීරමුෂ්ණං ගුර්වම්ලං වාතශ්ලේෂ්මවිබන්ධනුත්,
ශූලකාසකඵෝත්ක්ලේශඡර්දිතෘෂ්ණාමදෝෂජිත්.
ආස්‍යවෛරස්‍යහෘත්පීඩා වහ්නිමාන්ද්‍යකෘමීන් හරෙත්,
ස්වල්පජම්බීරකා තද්වත් තෘෂ්ණාච්ඡර්දිනිවාරණී.

ජම්බීරම්, දෙඩම්; උෂ්ණම්, උෂ්ණවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; අම්ලම්, ඇඹුල්වෙයි; වාතශ්ලේෂ්ම, වාතයහා සෙම්ද; විබන්ධනුත්, මලබද්ධ යදුරුකෙරේ, ශූලකාස, ශූලයහා කාසයද; කඵෝත්ක්ලේශ, සෙම නැගීමද, ඡර්දිතෘෂ්ණා, වමනයහා පිපාසයද; ආමදෝෂජිත්, ආම දෝෂද ජයගනී; ආස්‍යවෛරස්‍ය, මුඛයේ වෙනස්වූ රසයද; හෘත් පීඩා, ළෙහෙපීඩාද, වහ්නිමාන්ද්‍යකෘමීන්, අග්නිමන්දබවහා පණුවන්ද, හරෙත්, දුරුකරන්නේය; තද්වත්, එසේම; ස්වල්පජම්බීරකා කුඩාදෙඩම්; තෘෂ්ණාච්ඡර්දිනිවාරණී, පිපාසයහා වමනය වළ ක්වනීය—

ගොමූත්‍ර ගුණ. { 95 තීක්ෂණොෂ්ණං ලවණං මූත්‍රං පිත්තකෘත් කටුකං ලඝු, රූක්ෂං කෘමිදරානාහශොථාගේ විෂකුෂ්ඨනුත්.

95 මූත්‍රම්, ගොමූත්‍ර; තීක්ෂණොෂ්ණම්, තියුණුවූ උෂ්ණවෙයි; ලවණම්, ලුණුරසවෙයි; පිත්තකෘත් පිතඇතිකෙරෙයි; කටුකම්, කුළුරසවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; රූක්ෂම්, රළුවෙයි; කෘමි, පණුවන්ද; උදර, උදරද; ආනාහ, බඩපිපුමද; ශොථාගී, ශොථයහා අගීසද; විෂ, විෂද; කුෂ්ඨනුත්, කුෂ්ඨද පහකෙරෙයි *.

---

* ගොමූත්‍රං කටුතීක්ෂ්ණොෂ්ණං ක්ෂාරං තික්තං කෂායකම්,
ලඝ්වග්නිදීපනං මෙධ්‍යං පිත්තකෘත් කඵවාතහෘත්.
ශූලගුල්මොදරානාහකණ්ඩ්වක්ෂිමුඛරොගජිත්,
කිලාසගදවාතාමවස්තිරුක් කුෂ්ඨනාශනම්.
කාසශ්වාසාපහං ශොථකාමලාපාණ්ඩුරොගහෘත්,
කණ්ඩූකිලාසගදශූලමුඛාක්ෂිරොගාන්,
ගුල්මාතිසාරමරුදමයමූත්‍රරොධාන්,
කාසං සකුෂ්ඨජඨරක්‍රිමිපාණ්ඩුරොගාන්,
ගොමූත්‍රමෙකමපිපීතමපාකරොති.
සර්වේෂ්වපි ච මූත්‍රෙෂු ගොමූත්‍රං ගුණතොධිකම්.
අතො විශෙෂාත් කථනෙ මූත්‍රං ගොමූත්‍රමුච්‍යතෙ,
ප්ලීහොදරශ්වාසකාසශොථවර්චො ග්‍රහාපහම්.
ශූලගුල්මරුජානාහකාමිලාපාණ්ඩුරොගහෘත්,
කෂායං තික්තතීක්ෂ්ණංච පූරණාත් කර්ණශූලනුත්.

ගොමූත්‍රම්, ගොමූත්‍ර; කටුතීක්ෂ්ණොෂ්ණං, කුළුරසද-තියුණුද-උෂ්ණදවෙයි; ක්ෂාරම්, ක්ෂාරවෙයි; තික්තම්, තිත්තරසවෙයි; කෂායකම්, කසටරසවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; අග්නිදීපනම්, අග්නියළපදවෙයි; මෙධ්‍යම්, නුවණදෙයි; පිත්තකෘත්, පිතඇතිකෙරේ; කඵවාතහෘත්, සෙම්වාතදෙකපහකෙරෙයි; ශූලගුල්මොදර, රුජාය-ගුල්මය-උදරයද; ආනාහ, බඩපිපීමහෝ මලබද්ධය; කණ්ඩු, කැසීමද; අක්ෂිමුඛරොගජිත්, ඇස්රොගහා මුඛරොගද යනමෙයජයගණී; කිලාසගද, අලුගොමරරොගය; වාතාම, ආමවාතය; වස්තිරුක්, වස්තියෙහි රුජාය; කුෂ්ඨනාශනම්, කුෂ්ඨයයනමොවුන්නසා; කාසශ්වාසඅපහම්, කාසය ශ්වාසයයනමෙය දුරුකෙරෙයි; ශොථකාමලා පාණ්ඩුරොගහෘත්, ඉදිමුමය-කාමලාරොගය-පාණ්ඩුරොගය යනමෙය දුරුකෙරෙයි; කණ්ඩු, කැසීමද; කිලාසගද, දදහෝ අලුගොමර රොගයද; ශූලමුඛාක්ෂිරොගාන්, රුජාය-මුඛරොගය-නෙත්‍රරොගය යනමොවුන්ද; ගුල්මාතිසාර, ගුල්මය-අතීසාරය; මරුදාමය, වාතරොගය; මූත්‍රරොධාන්, මුත්‍රවැලකීමය යනමොවුන්ද; කාසම්, කාසයද; සකුෂ්ඨ,

උක්සකුරු { 96 ගුඩො වෘෂ්‍යො ගුරුඃ සනිග්ධො වාතඝ්නො මූත්‍රශොධනඃ,
රුගුණ. { නාතිපිත්තහරො මෙදඃ කඵකෘමිබලප්‍රදඃ.

96 ගුඩඃ, උක්සකුරු; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණයකරයි; ගුරුඃ, බර වෙයි; සනිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; වාතඝ්නඃ, වාතය නසයි; මූත්‍රශොධනඃ, මූත්‍ර ශුද්ධකෙරෙයි; නාතිපිත්තහරඃ, අධිකයෙන් පිත පහකරන්නේ නොවෙයි; මෙදඃ, මේදසද; කඵකෘමිබලප්‍රදඃ, සෙම්-කෘමි යනමො වුන්ට බලදෙයි *.

පරණඋක් { 97 ගුඩඃ පුරාණොවාතඝ්නඃ ස්‍යාත් පිත්තාසෘක්ප්‍රසාදනඃ,
සකුරුගුණ. { පිත්තඝ්නො මධුරඃ සනිග්ධො බල්‍යඃ පථ්‍යො විශෙෂතඃ.

97 පුරාණඃගුඩඃ, පරණ උක්සකුරුතෙම; වාතඝ්නඃස්‍යාත්, වාතය නසන්නේවන්නේය; පිත්තාසෘක්ප්‍රසාදනඃ, පිත්දොෂහා රක්තදොෂ ප්‍රසන්නකෙරෙයි; පිත්තඝ්නඃ, පිතනසයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; සනිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; බල්‍යඃ, බලදෙයි; විශෙෂතඃ, විශෙෂයෙන්; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි †.

කුෂ්ඨසහිතවූ; ජඨරක්‍රිමිපාණ්ඩුරොගාත්, කුක්ෂිගතරොගහා පණ්ඩුරොග පාණ්ඩුරොග යනමොවුන්ද; පීතම්, බොනලද්දවූ; එකම්අපි ගොමූත්‍රම්, එකගොමූත්‍රයතෙමේද; අපාකරොති, පහකෙරේ; සර්වේෂුඅපිච මූත්‍රෙෂු, සියලුමූත්‍රයන් අතුරෙනි; ගොමූත්‍රම්, ගොමූත්‍ර; ගුණතඃ, ගුණ වශයෙන්; අධිකම්, අධිකවෙයි; අතඃ, එහෙයින්; අවිශෙෂාත්, විශෙෂරහිතවීමෙන්; කථ්‍යතෙ, කීවෙහි; මූත්‍රම්, මූත්‍රයනු; ගොමූත්‍රම්, ගොමූත්‍රයතෙම; උච්‍යතෙ, කියනුලැබේ; පලිහොදර, පලිහොදරය; ශ්වාසකාස, ශ්වාසයහා කාසය; ශොථවර්චඃ ග්‍රහ, ශොථයහා මලබද්ධයද; අපහම්, නසයි; ශූලගුල්මරුජා, රුජාහා ගුල්මරුජාද; ආනාහ, බඩපිපීමද, කාමලා පාණ්ඩුරොගහෘත්, කාමලාරොගය-පාණ්ඩුරොගය යනමෙය පහකෙරේ; කෂායම්, කසටරසවෙයි; තික්තානිත්‍යක්ෂණඃ, තිත්තහා තියුණුදවෙයි; පූරණාත්, පිරවීමෙන්; කර්ණශූලනුත්, කන් රුජා නැතිකෙරේ.

* ගුඩො වෘෂ්‍යො ගුරුඃ සනිග්ධො වාතඝ්නො මූත්‍රශොධනඃ,
නාතිපිත්තහරො මෙදඃ කඵකෘමිබලප්‍රදඃ.

† ගුඩො ජීර්ණො ලඝුඃ පථ්‍යො නාග්නිසන්දීපනඃ පුෂ්ටිකෘත්,
පිත්තඝ්නො මධුරො වෘෂ්‍යො වාතඝ්නොසෘක්ප්‍රසාදනඃ.

ජීර්ණගුඩඃ, පරණවූඋක්සකුරු; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි; අනභිෂ්‍යන්දී, වැගිරෙන්නේ නොවෙයි; අග්නිපුෂ්ටිකෘත්, ගින්නසවුල්කෙරෙයි; පිත්තඝ්නඃ, පිතනසයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; වාතඝ්නඃ, වාතයනසයි; අසෘක්ප්‍රසාදනඃ, රුධිරය ප්‍රසන්නකෙරෙයි.

ගල්කණ්ඩුගුණ-98 ඛණ්ඩං වෘෂ්‍යතරං බල්‍යං චක්ෂුෂ්‍යං වාතපිත්තජිත්.

98 ඛණ්ඩම්, ගල්කණ්ඩු; වෘෂ්‍යතරම්, අතිශයින් ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; බල්‍යම්, බලඇතිකෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසටහිතවෙයි; වාතපිත්තජිත්, වාපිත් දිනයි *.

99 ලසිකා ඵාණිතගුඩඃ ඛණ්ඩා මත්ස්‍යණ්ඩිකා සිතා,
නිර්මලා ලාඝවො ඥෙයා ශීතවීර්‍ය්‍යා යථොත්තරා,
යථා යථෛෂාං වෛමල්‍යං භවෙත් ශෛත්‍යං තථා තථා.

99 ලසිකාඵාණිතගුඩඃඛණ්ඩාඃමත්ස්‍යණ්ඩිකාසිතා, ලසිකාය-ඵාණිතගුඩය-ඛණ්ඩය-මත්ස්‍යණ්ඩිකාය-සිතාය යනමොහු; යථොත්තරාඃ, පිළිවෙළින් පසුපසුවූවාහු; නිර්මලාඃ, පිරිසිදුවූවාහුද; ලාඝවාඃ, සැහැල්ලුවූවාහුද; ශීතවීර්‍ය්‍යාඃ, ශීතවීර්‍ය්‍යඇත්තාහුදැයි; ඥෙයාඃ, දතයුත්තාහුයි; එෂාම්, මොවුන්ගේ; වෛමල්‍යම්, පහවූ මලඇතිබව; යථායථා භවෙත්, යම්යම්පරිද්දෙකින් වන්නේද; තථාතථා, එප්පරිද්දෙන්; ශෛත්‍යම්, ශීතබවවෙයි †.

පුවක් ගුණ. { 100 ශුෂ්කමග්නිකරං පූගං කෂායං මධුරං සරම්,
සරසං ගුර්‍ව්‍යභිෂ්‍යන්දි තොයධෘක් වහ්නිනාශනම්.

100 ශුෂ්කම්, වියලුනාවූ; පූගම්, පුවක්; අග්නිකරම්, ගිනිඋපදවයි; කෂායම්, කසටරසවෙයි; මධුරම්, මිහිරිවෙයි; සරම්, සාරවෙයි; සරසම්, අමුපුවක්; ගුර්‍වී, බරවෙයි; අභිෂ්‍යන්දි, අභිෂ්‍යන්ද ඇතිකෙරෙයි;

---

* ඛණ්ඩස්තු මධුරං වෘෂ්‍යං චක්ෂුෂ්‍යං වෘංහණං හිමම්,
වාතපිත්තාහරං ස්නිග්ධං බල්‍යං වාන්තිහරං පරම්.

ඛණ්ඩස්තු, ගල්කණ්ඩුවනාහි; මධුරම්, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යම්, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසට හිතවෙයි; වෘංහණම්, මාංසවැඩීමකෙරෙයි; හිමම්, ශීතවෙයි; වාතපිත්තහරම්, වාපිත් නැතිකෙරෙයි; ස්නිග්ධම්, සිනිඳුවෙයි; බල්‍යම්, බලවඩයි; පරම්, අතිශයින්; වාන්තිහරම්, වමන නැතිකෙරෙයි.

† යථා යථෛෂාං නෛර්මල්‍යංමධුරත්වං තථා තථා,
ස්නෙහලාඝවශෛත්‍යාදි සරත්වඤ්ච තථා තථා.

එෂාම්, මොවුන්ගේ; නෛර්මල්‍යම්, පිරිසිදුබව හෙවත් මලරහිත බව; යථායථා, යම්යම්පමණවේද; තථාතථා, එප්පරිද්දෙන්; මධුරත්වම්, මිහිරිබවවේ; තථාතථා, එප්පමණින්; ස්නෙහලාඝවශෛත්‍යාදි, රසබවහා සැහැල්ලුබවද ශීතබවආදියද; සරත්වඤ්ච, සාරබවදවෙයි.

තොයධෘක්, දියළුසුලබි; වහ්නිනාශනම්, ගින්නනසයි *.

ඇද්දෙමට හා සිහින්මිදිගුණ. } 101 ගම්භාරීමූලමත්‍යුෂ්ණමහිතං මානකෙ ස්මෘතම්,
ගණිකාරී තු ශොථඝ්නී හිතා වාතවිකාරිණාම්.

101 ගම්භාරීමූලම්, ඇද්දෙමටමුල්; අත්‍යුෂ්ණම්, අතිශයින් උෂ්ණ වෙයි; මානකෙ, සින්හිඳුපත් රොගයෙහි; ස්මෘතම්, කියනලද්දේ; අහිතම්, හිතනොවේ; ගණිකාරීතු, සිහින්මිදිවනාහි; ශොථඝ්නී, ශොථනසයි; වාතවිකාරිණාම්, වාතරොග ඇත්තවුන්ට; හිතා, හිත වන්නීය †.

---

* පූගං ගුරු හිමං රූක්‍ෂං කෂායං කඵපිත්තජිත්,
මොහනංදීපනං රුච්‍යමාස්‍යවෛරස්‍යනාශනම්.
ආර්ද්‍රං තද්ගුර්විෂ්‍යභිෂ්‍යන්දිවහ්නිදෘෂ්ටිහරං ස්මෘතම්,
ස්වින්නං දොෂත්‍රයච්ඡෙදි දෘඪමධ්‍යන්තදුත්තමම්.

පූගම්, පුවක්; ගුරු, බරවෙයි; හිමම්, ශීතවෙයි; රූක්‍ෂම්, රළුවෙයි; කෂායම්, කසටරසවෙයි; කඵපිත්තජිත්, සෙම්පිත්ජයගණී; මොහනම්, සිහිමුළාවීමද; දීපනම්, අග්නිදීප්තියද කෙරෙයි; රුච්‍යම්, රුචි කෙරෙයි; ආස්‍යවෛරස්‍යනාශනම්, මුඛයෙහිවෙනස්වූ රසයනසයි; ආර්ද්‍රම්, අමුවූ; තත්, ඒපුවක්; ගුර්වි, බරවෙයි; අභිෂ්‍යන්දි, අභිෂ්‍යන්දය කෙරෙයි; වහ්නිදෘෂ්ටිහරං, අග්නියහාඇසෙහිදෘෂ්ටිය හරණේයයි; ස්මෘතම්, දන්නාලදි; ස්වින්නම්, තැම්බූපුවක්; දොෂත්‍රයච්ඡෙදි, තුන්දොස් නසනී; දෘඪමධ්‍යම්, තදමධ්‍යමවූ; තත්, ඒපුවක්; උත්තමම්, උතුම්වේ.

† කාශ්මරී තු වරා තික්තා වීර්යොෂ්ණා මධුරා ගුරුඃ,
දීපනී පාචනී මෙධ්‍යා භෙදනී භ්‍රමශොෂජිත්.
දොෂතෘෂ්ණාමශූලාර්ශො විෂදාහජ්වරාපහා,
තත්ඵලං බෘංහණං වෘෂ්‍යං ගුරුකෙශ්‍යං රසායනම්.
වාතපිත්තතෘෂාරක්තක්‍ෂයමූත්‍ර විබන්ධනුත්,
ස්වාදු පාකෙ හිමං ස්නිග්ධං තුවරාමලවිශුද්ධිකෘත්.
ශකෘද්ග්‍රහෂාවාතරක්තපිත්තක්‍ෂතක්‍ෂයාන්,
අග්නිමන්ථඃ ශ්වයථුඝ්නුවීර්යොෂ්ණඃ කඵවාතහෘත්,
පාණ්ඩුඝ්නුශොථකාසඝ්නු වරා මධුරොශනිදඃ.

කාශ්මරීතු, ඇද්දෙමටවනාහි; වරා, උතුම්වන්නීය; තික්තා, තිත්ත රසවන්නීය; වීර්යොෂ්ණා, උෂ්ණවීර්‍ය්‍යඇත්තීය; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; ගුරුඃ, බරවන්නීය; දීපනී, අග්නිදීප්තිකරන්නීය; පාචනී, පැසවන්නීය; මෙධ්‍යා, නුවණදෙන්නීය; භෙදිනී, මලබිඳීමකරන්නීය; භ්‍රමශොෂජිත්, සිහිමුළාවීම-වියළීමයයනමෙයජයගණී; දොෂ, දොෂය; තෘෂ්ණාආමශූලාර්ශඃ, පිපාසය-ආමරූජාය-අර්ශසය යනමොහුද; විෂදාහජ්වරා

ගොකටු හාගස්කැලියගුණ.

102 ගොක්ෂුරො මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රඝ්නො බල්‍යො වෘෂ්‍යොනිලාපහඃ,
තද්වන්නාගබලාත්‍යර්ථං කෘච්ඡ්‍රෙ ක්ෂීණක්ෂයෙ හිතා.

102 ගොක්ෂුරඃ, ගොකටු; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රඝ්නඃ, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රනසයි; බල්‍යඃ, බලඇතිකෙරෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; අනිලාපහඃ, වාතය දුරුකෙරෙයි; තද්වත්, ඒගොකටුමෙන්; නාගබලා, ගස්කැලිය; අත්‍යර්ථම්, අතිශයින්; කෘච්ඡ්‍රෙ, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රඇත්තවුන් කෙරෙහිද; ක්ෂීණෙ, ධාතුක්ෂීණයා කෙරෙහිද; ක්ෂයෙ, ක්ෂයරොගයෙහිද; හිතා, හිතවන්නීය.

ආපසුමදුහා රසකිඳගුණ.

103 වාතපිත්තහරා සොෂණා බල්‍යා වෘෂ්‍යා ප්‍රසාරිණී,
ගුඩූචී ග්‍රාහිණී බල්‍යා ත්‍රිදොෂඝ්නී රසායනී.

103 ප්‍රසාරිණී, ආපසුමදු; වාතපිත්තහරා, වාපිත් නසන්නීය; සොෂණා, උෂ්ණවීර්‍ය්‍යසහිතවන්නීය; බල්‍යා, බලවඩන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණයකරන්නීය; ගුඩූචී, රසකිඳ; ග්‍රාහිණී, මලබන්ධකරන්නීය; බල්‍යා, බලවඩන්නීය; ත්‍රිදොෂඝ්නී, තුන්දොස් නසන්නීය; රසායනී, ජරාවස්ථාව නසන්නීය *.

පහ, විශය-දාහය-උෂ්ණය යනමොහුනසා; තන්ඵලම්, ඒඇද්දෙමටඵල; වෘංහණම්, මාංසවැඩීමකෙරෙයි; වෘෂ්‍යම්, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; කෙශ්‍යම්, කෙශයන්ට හිතවෙයි; රසායනම්, රසායනයවෙයි; වාතපිත්ත, වාපිත්දෙකද; තෘෂා, පිපාසයද; රක්ත, රක්තයද; ක්ෂය, වැරිමද; මූත්‍රවිබන්ධනුත්, මූත්‍රබන්ධය යනමේරොග පහකෙරෙයි; පාකෙ, පැසවනකල්හි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; හිමම්, ශීතවෙයි; ස්නිග්ධම්, සිනිදුවෙයි; තුවරාම්ල, කසටවූඇඹුල්වෙයි; විශුද්ධිකෘත්, පිරිසිදුකෙරෙයි; දාහතෘෂා, දාහයහා පිපාසයද; වාතරක්තපිත්ත, වාතරක්තයහා පිත්තද; ක්ෂතක්ෂයාන්, ක්ෂතව්‍යාධිය-ක්ෂයරොගය යනමොවුන්; හන්‍යාත්, නසන්නේය; අග්නිමන්ථඃ, සිහින්මිදි; ශ්වයථුනුත්, ඉදිමුම්නැතිකෙරේ; වීර්‍යොෂ්ණඃ, උෂ්ණවීර්‍ය්‍යවෙයි; කඵවාතහෘත්, සෙම්වා පහකෙරේ; පාණ්ඩුනුත්, පාණ්ඩුරොගය පහකෙරෙයි; කටුකඃ, කුළුරසවෙයි; තික්තඃ, තිත්තරසවෙයි; තුවරඃ, කසටරසවෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; අග්නිදඃ, ගිනිදවඩයි.

* අථලඞ්කෙශ්වරො මානී රාවණො රාක්ෂසාධිපඃ,
රාමපත්නීං බලාත් සීතාං ජහාරමදනාතුරඃ.
තතස්තං බලවාන් රාමො ජිත්වා ජායාපහාරිණම්,
තතො වානරසෛන්‍යෙන ජඝාන රණමූර්ධනි.
හතෙ තස්මින් සුරාරාතෞ රාවණෙ බලගර්විතෙ,
දෙවරාජඃ සහස්‍රාක්ෂඃ පරිතුෂ්‍යති රාඝවෙ.

ගුගුල් ගුණ. { 104 ගුග්ගුලුර්දීපනඃ තීක්ෂ්ණඃ සකෂායො රසායනඃ,
කටුර්මේදොනිලශ්ලෙෂ්මකුෂ්ඨාපහාමවාතජිත්.

104 ගුග්ගුලුඃ, ගුගුල්; දීපනඃ, අග්නිදීපනයකෙරෙයි; තීක්ෂ්ණඃ, තීක්ෂ්ණවෙයි; සකෂායඃ, කසට්රසසහිතවෙයි; රසායනඃ, ජරාවස්ථාව නසයි; කටුඃ, කුළුරසවෙයි; මෙදඃ, මෙදසද; අනිලශ්ලෙෂ්මකුෂ්ඨාන්, වාතය–ශ්ලෙෂ්මය–කුෂ්ඨය යනමෙයනසයි; ආමවාතජිත්අපි, ආම්වාතයෙන්උපන් රොගද ජයගැණීමකෙරෙයි.

තත්‍ර යෙ වානරාඃ කෙචිද්‍රාක්ෂසෛර්නිහතා රණෙ,
තානින්ද්‍රො ජීවයාමාස සංසිච්‍යාමෘතවෘෂ්ටිභිඃ.
තතො යෙෂු ප්‍රදෙශෙෂු කපිගාත්‍රාත් පරිච්‍යුතාඃ,
පීයූෂබින්දවඃ යෙ තු තෙභ්‍යො ජාතා ගුඩූචිකා.
ගුඩූචී කටුකා තික්තා ස්වාදු පාකා රසායනී,
සංග්‍රාහිණී කෂායොෂ්ණා ලඝ්වී බල්‍යාග්නිදීපනී.
දොෂත්‍රයාමතෘඩ්දාහමෙහකාශාංශ්ච පාණ්ඩුතාම්,
කාමලාකුෂ්ඨවාතාස්‍රජ්වරකෘමිවමීන් හරෙත්,
ප්‍රමෙහශ්වාසකාශාර්ශඃකෘච්ඡ්‍රහෘද්‍රොගවාතනුත්.

අථ, එකල්හි; ලඞ්කෙශ්වරඃ, ශ්‍රීලඞ්කාවට අධිපතිවූ; රාක්ෂසාධිපඃ, රාක්ෂසරජවූ; මානී, අහංකාරඇත්තාවූ; රාවණඃ, රාවණතෙම; මදනාතුරඃ, රාගචෙතනාවෙන් මඩනාලද්දේ; රාමපත්නීම්, රාමකුමාරයාගේ බිසවවූ; සීතාම්, සීතාදෙවිය; බලාත්, බලාත්කාරයෙන්; ජහාර, ගත්තේය; තතඃ, එකාරණයෙන්; බලවාන්, බලඇත්තාවූ; රාමඃ, රාමකුමාරතෙම; ජායාපහාරිණාම්, දේවියපැහැරගත්තාවූ; තංරිපුම්, ඒ සතුරා; වානරසෛන්‍යෙන, වානරසෙනාවලවා; රණමූර්ධනි, යුද්ධශීර්ෂයෙහි; ජඝාන, නැසුයේය; තතඃ, පසුව; බලගර්විතෙ, බලයෙන්අහඞ්කාරවූ; සුරාරාතෞ, දෙවියන්ගේ සතුරුවූ; තස්මින්රාවණෙ, ඒරාවණයා; හතෙ, නැසූකල්හි; සහස්‍රාක්ෂඃ, දහසක් ඇස්ඇත්තාවූ; දෙවරාජඃ, ශක්‍රතෙම; රාඝවෙ, රාමකුමාරයාකෙරෙහි; අභිපරිතුෂ්ටඃ, අතිශයින්සතුටුවූයේය; තත්‍ර, එහි; යෙවානරාඃ, යම්වානරයෝ; කෙචිත් රාක්ෂසෛඃ, සමහරරාක්ෂසයන්විසින්; රණෙ, සටන්භූමියෙහි; නිහතාඃ, නසනලද්දාහුද; තාන්, ඒවානරයන්; ඉන්ද්‍රඃ, දෙවෙන්ද්‍රතෙම; අමෘතවෘෂ්ටිභිඃ, අමාවැසිවලින්; සංසිච්‍ය, තෙමා; ජීවයාමාස, ජීවත්කෙළේය; තතඃ, පසුව; යෙපීයූෂබින්දවඃතු, යම්අමාබිඳුහු; කපිගාත්‍රාත්, වඳුරන්ගේ ශරීරයකෙරෙන්; යෙෂුප්‍රදෙශෙෂු, යම්ප්‍රදෙශයන්හි; පරිච්‍යුතාඃ, වැටුනාහුද; තෙභ්‍යඃ, ඒඅමෘතබින්දුවලින්; ගුඩූචිකා, තිඳිතොමෝ; ජාතා, වූවාය; ගුඩූචී, තිඳිතොමෝ; කටුකා, කුළුරසවත්නීය; තික්තා, තිත්තරසවත්නීය; ස්වාදු, මධුරවත්නීය; පාකා, පැසවත්නීය; රසායනී, ජරාවනසන්නීය; සංග්‍රාහිණී, සංග්‍රහකරන්නී; කෂා

ගිතෙල් ගුණ. { 105 ඝෘතං වෘද්ධ්‍යග්නිශුක්‍රෞජො මෙදඃසමානිකඵාවහම්,
වාතපිත්තවිෂොන්මාදශොථාලක්ෂ්මීජ්වරාපහම්.

105 ඝෘතනම්, ගිතෙල්; වෘද්ධ්‍යග්නිශුක්‍රෞජඃ, වැඩිමය-අග්නිය-ශුක්‍රය-ඔජස්ය; මෙදඃසමානිකඵාවහම්, මෙදසද-පරීක්ෂාවද-සමදයනමෙය එලවයි; වාතපිත්තවිෂොන්මාද, වාතය-පිත්තය-විෂය-උන්මාදය ශොථාලක්ෂ්මීජ්වරාපහම්, ශොථය-අශොභාවය-උණය යනාමෙය නසයි *.

ගව්‍යගිතෙල් ගුණ. { 106 ගව්‍යනාතු වාතපිත්තඝ්නං චක්ෂුෂ්‍යං බලවර්ධනම්,
සර්වසෙහශොත්තමං ශීතං මධුරං රසපාකයොඃ.

යා, කසටරසවන්නීය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; ලඝවී, සැහැල්ලුවන්නීය; බලශා, බලවඩන්නීය; අග්නිදීපනී, ගිනිවඩන්නීය; දොෂත්‍රයාමතෘට්දහ, තුන්දොෂහා-ආමය-පිපාසය-දහය යනාමොවුන්ද, මෙහකාශාත්ව, ප්‍රමෙහය-කාසය යනාමොවුන්ද; පාණ්ඩුනාම්, පාණ්ඩුබවද; කාමලාකුෂ්ඨවාතාසෘ, කාමලාරොගය-කුෂ්ඨය-වාතරක්තය යනාමොවුන්ද; ජ්වරකෘමිවමීන්, උණය-පණුය-වමනයයනාමොවුන්ද; හරෙත්, පහකරන්නේය; ප්‍රමෙහශ්වාසකාශාශී, ප්‍රමෙහය-ශ්වාසය-කාශය-අශීස් යනාමොහුද; කෘච්ජ්‍රහෘද්‍රොගවාතනුත්, කෘච්ජ්‍රාවය හෘදරොගය වාතය යනාමොහු පහකෙරේ.

* ඝෘතං රසායනං ස්වාදු චක්ෂුෂ්‍යං වහ්නිදීපනම්,
ශීතවීර්‍යෙෂ් විෂාලක්ෂ්මීපාපපිත්තානිලාපහම්.
අල්පාභිෂ්‍යන්දිකාන්තෞජස්තෙජොලාවණ්‍යබුද්ධිකෘත්,
සැ රසමෘතිකරං මෙධ්‍යමායුෂ්‍යං බලකෘද්ගුරු.
උදාවර්තජ්වරොන්මාදශූලානාහව්‍රණාන්හරෙත්,
ස්නිග්ධං කඵකරං රක්ෂඃක්ෂයවිසර්පරක්තනුත්.

ඝෘතනම්, ගිතෙල්; රසායනම්, ධාතුශක්තිදෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසටහිතවෙයි; වහ්නිදීපනම්, අග්නියඇතිකෙරෙයි; ශීතවීර්‍යෙෂ්, ශීතවීර්‍යඇතිකල්හි; විෂඅලක්ෂ්මී, විෂහා අශොභාවද; පාපපිත්තානිලාපහම්, පාපය-පිත්තය-වාතය යනාමෙයනසයි; අල්පාභිෂ්‍යන්දී, මදවූවැගීමය; කාන්තෞජඃ, බැබලීමහාඔජස්ද; තෙජොලාවණ්‍යබුද්ධිකෘත්, තෙජස්ය-මනාබවය-නුවණය යනාමෙයකෙරෙයි; ස්වරසමෘතිකරම්, ශබ්දය-පරීක්ෂාවය යනාමෙයඇතිකෙරෙයි; මෙධ්‍යම්, ප්‍රඥාවඩීමට හිතවෙයි; ආයුෂ්‍යම්, ආයුදෙයි; බලකෘත්, බලඇතිකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; උදාවර්තජ්වරොන්මාද, උඩටනැගීමය-උණය-උමතුය යනාමොවුන්ද; ශූලානාහව්‍රණානහරෙත්, රුජාය-බඩපිපීමය-වුණය්යනාමොවුන්ද පහකරන්නේය; ස්නිග්ධම්, සිනිදුවෙයි; කඵකරම්, සෙම්වැඩීමකෙරෙයි; රක්ෂඃ, රාක්ෂසද; ක්ෂයවිසර්පරක්තනුත්, ක්ෂයරොගය-විසර්පය-රුධිරයනාමෙය පහකෙරෙයි.

106 ගව්‍යන්තු, ගවගිතෙල්වනාහි; වාතපිත්තඝ්නම්, වාපිත්නසයි; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසටහිතවෙයි; බලවර්ධනම්, බලවඩයි; සර්වස්නෙහොත්තමම්, සියලුතෙල්වර්ගයන්අතුරෙන් උතුම්වෙයි; ශීතම්, ශීතභාවියක්වෙයි; රසපාකයොඃ, රසපාකදෙක අතුරෙහි; මධුරම්, මිහිරිවෙයි *.

මීගිතෙල්හා එළගිතෙල්ගුණ.

107 මාහිෂ්‍යං ස්වාදුශීතඤ්ච කඵදං රක්තපිත්තනුත්,
ආජ්‍යං කාශෙ ක්ෂයෙ පථ්‍යං චක්ෂුෂ්‍යං බලවර්ධනම්.

107 මාහිෂ්‍යං, මීගිතෙල්; ස්වාදු, මධුරවෙයි; ශීතඤ්ච, ශීතදවෙයි; කඵදම්, සෙම්වඩයි; රක්තපිත්තනුත්, රත්පිත්නසයි; ආජම්, එළගිතෙල්; කාශෙ, කාශරොගයෙහිද; ක්ෂයෙ, ක්ෂයරොගයෙහිද; පථ්‍යං, හිතවෙයි; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසටහිතවෙයි; බලවර්ධනම්, බලවැඩීමකෙරෙයි†.

---

* ගව්‍යං ඝෘතං විශෙෂෙණ චක්ෂුෂ්‍යංවෘෂ්‍යමග්නිකෘත්,
ස්වාදුපාකකරං ශීතං වාතපිත්තකඵාපහම්.

මෙධාලාවණ්‍යකාන්ත්‍යොජස්තෙජොවෘද්ධිකරං පරම්,
අලක්ෂ්මීපාපරක්ෂොඝ්නම් වයසඃ ස්ථාපකං ගුරු.

බල්‍යං පවිත්‍රමායුෂ්‍යංසුමඞ්ගල්‍යං රසායනම්,
සුගන්ධං රොචනං චාරු සර්වාජ්‍යෙෂු ගුණාධිකම්.

ගව්‍යම්ඝෘතම්, ගවගිතෙල්; විශෙෂෙණ, විශෙෂයෙන්; චක්ෂුෂ්‍යම්, ඇසටහිතවෙයි; වෘෂ්‍යම්, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; අග්නිකෘත්, ගිනිවඩා; ස්වාදු, මධුරවෙයි; පාකකරම්, පැසීමකෙරෙයි; ශීතම්, ශීතවෙයි; වාතපිත්තකඵාපහම්, වාතය-පිතය-සෙමය යනමෙයනසා; මෙධා, නුවණද; ලාවණ්‍යකාන්ත්‍යොජඃ, මනාබවය-බැබලීමය-ශුක්‍රය යනමොවුන්; වෘද්ධිකරම්, වැඩීමකෙරෙයි; පරම්, අතිශයින්; අලක්ෂ්මීපාපරක්ෂොඝ්නම්, අශොභනය-පාපය-රාක්ෂසය යනමොවුන්නසයි; වයසඃ, වයසගේ; ස්ථාපකම්, පැවැත්මකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; බල්‍යම්, බලවැඩීමකෙරෙයි; පවිත්‍රම්, පිරිසිදුවෙයි; ආයුෂ්‍යම්, ආයුදෙයි; සුමඞ්ගල්‍යම්, මනාමඞ්ගල්‍යවෙයි; රසායනම්, ධාතුශක්තියදෙයි; සුගන්ධම්, සුවඳඇත්තේවෙයි; රොචනම්, රුචිකෙරෙයි; චාරු, මනොඥවෙයි; සර්වාජ්‍යෙෂු, සියලුඝෘතයන්අතුරෙහි; ගුණාධිකම්, ගුණයෙන් අධිකවෙයි.

† මාහිෂන්තු ඝෘතං ස්වාදු පිත්තරක්තානිලාපහම්,
ශීතලං ශ්ලෙෂ්මලං වෘෂ්‍යං ගුරුස්වාදු විපච්‍යතෙ.

මාහිෂංඝෘතංතු, මීගිතෙල්වනාහි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; පිත්තරක්තානිලාපහම්, පිත්තය-රුධිරය-වාතයයනමෙයනසයි; ශීතලම්, සිහිල්වෙයි;

බැටලුඔටුගි තෙල්ගුණ. { 108 ආවිකං පිත්තලං යොනිදොෂෙ ශොෂෙ කඵානිලෙ
ඖෂ්ට්‍රකං කඵවාතඝ්නං ගොථක්‍රිමූදරාපහම්.

108 ආවිකම්, බැටලුගිතෙල්; පිත්තලම්, පිත්වඩයි; යොනිදොෂෙ, යොනිරොගයෙහිද; ශොෂෙ, ක්ෂය රොගයෙහිද; කඵානිලෙ, සෙම් වාතදෙකින් උපදනා රොගයෙහිද හිතවේ; ඖෂ්ට්‍රකම්, ඔටුගිතෙල්; කඵවාතඝ්නම්, සෙම්වාතනසයි; ගොථක්‍රිමිඋදරාපහම්, ශොථය-පණු ස-උදරය යනමේරොගනසයි.

මනුෂ්‍යගිතෙල්ගුණ–109 මානුෂ්‍යමභිචක්ෂුෂ්‍යං ලඝුපාකප්‍රමෙහජිත්.

109 මානුෂ්‍යම්, මිනිස්ජාතියගේ ගිතෙල්; අභිචක්ෂුෂ්‍යම්, අභිශයින් ඇසටහිතවෙයි; ලඝුපාක, වහාපැසීමද; ප්‍රමෙහජිත්, ප්‍රමෙහයදිනීමද කෙරෙයි.

පරණගිතෙ ල් ගුණ. { 110 සර්පිඃ පුරාණං තිමිරප්‍රතිශ්‍යායාමකාශජිත්,
මූර්ඡාකුෂ්ඨවිෂොන්මාදග්‍රහාපස්මාරනාශනම්.

110 පුරාණංසර්පිඃ, පරණගිතෙල්; තිමිර, ඇඳිරිද; ප්‍රතිශ්‍යාය, පීනසද; ආමකාශජිත්, ආමය–කාශය යනමෙයජයගණී; මූර්ඡා, මූර්ඡාවද; කුෂ්ඨ, කුෂ්ඨයද; විෂොන්මාද, විෂය–උන්මාදය; ග්‍රහඅපස්මාර නාශනම්, ග්‍රහය–අපස්මාරය යනමෙරොගනසා.

පුරාණ ගිතෙ ලෙහිඅත්දම. { 111 උග්‍රගන්ධං පුරාණං ස්‍යාත් දශවර්ෂස්ථිතම් ඝෘතම්,
ලාක්ෂාරසනිභං ශීතං ප්‍රපුරාණමතඃ පරම්,
යථා යථා භවෙජ්ජීර්ණං ගුණවත්ස්‍යාත් තථා තථා.

111 දශවර්ෂස්ථිතං, දශඅවුරුද්දක්තබනලද්දවූ; ඝෘතම්, ගිතෙල්; පුරාණම්ස්‍යාත්, පුරාණවන්නේය; උග්‍රගන්ධම්, මහත්සුගන්ධඇතිවෙයි; ලාක්ෂාරසනිභම්, ලාකඩබඳුවූපැහැඇතිවෙයි; ශීතම්, ශීතවෙයි; අතඃපරම්, මෙයින්මත්තෙහි; ප්‍රපුරාණම්, අභිශයින්පුරාණවෙයි; යථා යථා, යම්යම්පමණ; ජීර්ණම්භවෙත්, පුරාණවන්නේද; තථාතථා, ඒ ඒ පමණ; ගුණවත්ස්‍යාත්, ගුණඇත්තේවන්නේය.

ශ්ලෙෂ්මලම්, සෙම්වඩයි; වෘෂ්‍යම්, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; ගුරුඃ ස්වාදු, බරවූ මධුරණයවෙයි; විපච්‍යතෙ, පැසවනු ලැබෙයි.

ආජමාජ්‍යඞ්කරොත්‍යග්නිං චක්ෂුෂ්‍යං බලවර්ධනම්,
කාශෙ ශ්වාසෙ ක්ෂයෙ චාපි හිතං පාකෙ භවෙත්කටු.

ආජම්ආජ්‍යම්, එළුගිතෙල්; අග්නිම්කරොති, ගිනිඇතිකෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යම්' ඇසටහිතවෙයි; බලවර්ධනම්, බලවැඩිමකෙරෙයි; කාශෙ, කාශරොගයෙහිද; ශ්වාසෙ, මූසරොගයෙහිද; ක්ෂයෙ, ක්ෂයරොගයෙහිද; පාකෙවඅපි, පැසීමෙහිද; හිතංභවෙත්, හිතවන්නේය; කටු, කුළුරසවෙයි.

ගිතෙල්ආදියෙන් බදිනලද ද්‍රව්‍යයන්ගේ ගුණ.

112 ස්නෙහපක්වාශ්ච යෙ භක්‍ෂ්‍යා ලඝවොද්‍යාඃ සුගන්ධි
වාතපිත්තහරා වෘෂ්‍යා වර්ණදෘෂ්ටිප්‍රසාධනාඃ, (නඃ,
තෛලපක්වාස්තු ගුරවඃ කටුපාකාවිදාහිනඃ.

112 ස්නෙහපක්වාඃ, ගිතෙලින් උයනලද්දවූ; භක්‍ෂ්‍යාඃ, ආහාරයෝවෙද්ද ඔව්හු; ලඝවොද්‍යාඃ, සැහැල්ලුද මුඛයට ප්‍රියවූ මධුරරසද වෙත්; සුගන්ධිනඃ, සුවඳ ඇත්තාහු වෙත්; වාතපිත්තහරාඃ, වාතපිත් නැතිකරන්නාහුය; වෘෂ්‍යාඃ, ධාතුපොෂණයකරන්නාහුය; වර්ණදෘෂ්ටිප්‍රසාධනාඃ, දෙහවර්ණය හා නෙත්‍රයන්ගේ පෙනීමද ප්‍රසන්නභාවයද කරන්නාහුය; තෛලපක්වාස්තු, තලතෙලින් උයනලද ආහාරයෝ; ගුරවඃ, බරවෙත්; කටුපාක, කුළුරසවීමහා පැසවීමද; අවිදාහිනඃ, නො දවන්නාහුද වෙත්.

මෝරු ගුණ.

113 තක්‍රං ත්‍රිදොෂශමනං ස්වාදුපාකරසං ලඝු,
වීර්‍යොෂ්ණං මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රඝ්නං සකෂායාම්ලමග්නිදම්.
114 ශොථොදරාර්ශෝ ග්‍රහණීදොෂමූත්‍රග්‍රහාරුචේඃ,
ස්නෙහව්‍යාපදි පාණ්ඩුත්වෙ තක්‍රං දද්‍යාත් ගරෙෂු ච.
115 නතු තක්‍රං ක්‍ෂතෙ දද්‍යාන්නොෂ්ණකාලෙන දුර්බලෙ,
න මූර්ඡාභ්‍රමදාහෙෂු න ජ්වරෙ රක්තපෛත්තිකෙ.
116 ශීතකාලෙග්නිමාන්ද්‍යෙ ච කඵොත්ථෙෂ්වාමයෙෂු ච,
මාර්ගාවරොධෙ දුෂ්ටෙ ච වායෞ තක්‍රං ප්‍රශස්‍යතෙ.

113 තක්‍රම්, මොහොරු; ත්‍රිදොෂශමනම්, තුන්දොස්ශමනය කෙරෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; පාකරසම්, වහාපැසීමහාරසද ඇත්තේය; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; වීර්‍යොෂ්ණම්, උෂ්ණවීර්‍යවීවෙයි; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රඝ්නම්, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රව නසයි; සකෂායාම්ලම්, කසටරසහා ඇඹුල්දවෙයි; අග්නිදම්, ගිනිඋපදවයි; **114** ශොථොදරාර්ශඃ, ශොථය-උදරය-අර්ශස්ය; ග්‍රහණීදොෂමූත්‍රග්‍රහෙ, ග්‍රහණීරොගය-මූත්‍රබද්ධය යනාමෙ රොගයෙහිද; අරුචෞ, අරුචියෙහිද; ස්නෙහව්‍යාපදි, තෙලඅධිකවීමෙන්උපන් රොගයෙහිද; පාණ්ඩුත්වෙ, පාණ්ඩුභාවයෙහිද; ගරෙෂුච, විෂයන්හිද; තක්‍රම්, මොහොරු; දද්‍යාත්, දෙන්නේය; **115** ක්‍ෂතෙ, ක්‍ෂතරොගයෙහි; තක්‍රම්, මොහොරු; නතුදද්‍යාත්, නොදෙන්නේය; උෂ්ණකාලෙ, උෂ්ණකාලයෙහි; න, නොදෙන්නේය; දුර්බලෙ, බලහීනයාකෙරෙහි; න, නොදෙන්නේය; මූර්ඡාභ්‍රමදාහෙෂු, මූර්ඡා-සිහැටීම-දාහ යනාමේ රොගයන්හි; න, නොදෙන්නේය; රක්තපෛත්තිකෙ, රත්පිතින් උපන්නාවූ; ජ්වරෙ, උණෙහි; න, නොදෙන්නේය; **116** ශීතකාලෙ, ශීතකාලයෙහිද; අග්නිමාන්ද්‍යෙච, අග්නිමාන්ද්‍යයෙහිද; කඵොත්ථෙෂු ආමයෙෂුච, සෙම්න්උපන්රොගයන්හිද; මාර්ගාවරොධෙ, මලමූත්‍ර මාර්ගවැළකීමෙහිද; දුෂ්ටෙවායෞච, කිපුනාවූවාතයෙහිද; තක්‍රම්, මොහොරු; ප්‍රශස්‍යතෙ, පසස්නාලැබේ.

වැටකොළු හාම්භකොතඹ ගුණ.

117 කොෂාතකී කඵොශීෂකී පණ්ඩාමාගධගොධනී,
මහානිම්බඃ පරං ග්‍රාහී කෂායෝම්ලශ්ච ශීතලඃ.

117 කොෂාතකී, වැටකොලු; කටූෂ්ණී, සෙම්හා අග්නිසනසන්නීය; පක්වාමාශයශොධනී; පක්වාශයහා ආමාශයද ශුද්ධකරන්නීය; මහානිම්බඃ, මහාකොසඹ; පරංග්‍රාහී, අග්නිශයින්මලබඩකෙරෙයි; කෂායඃ, කසටරසවෙයි; අම්ලශ්ච, ඇඹුල්දවෙයි; ශීතලඃ, ශීතලවෙයි.

ගැටතුඹගුණ—118 ද්‍රොණපුෂ්පි කටූෂ්ණී කාමලා කාමිශොථජිත්.

118 ද්‍රොණපුෂ්පි, ගැටතුඹ; කටූෂ්ණී, සෙම්න්උපන් අග්නිසනසයි; කාමලම්, කාමලරොගයද; කාමිශොථජිත්, පණුවන්හා ශොථද ජයකණී.

හරන්කහ ගුණ. { 119 කඩ්ඝනී කාන්තිජනනී කණ්ඩූඝ්නී මූත්‍රරොගජිත්, කෙශප්‍රසාදනී කෙශ්‍යා රජොජනතු මලාපහා.

119 කඩකනී, හරංකහ; කාන්තිජනනී, ශොභාඋපදවන්නීය; කණ්ඩූඝ්නී, කැසීමදනසන්නීය; මූත්‍රරොගජිත්, මූත්‍රරොගජයගණී; කෙශප්‍රසාදනී, කෙශයන්ගේප්‍රසන්නය කරන්නීය; කෙශ්‍යා, කෙස්වඩන්නීය; රජොජනතුමලාපහා, ධූලිහා—උකුණන්ද—මලදනැතිකරන්නීය.

සපුමල්හා ඇඹුලැඹිලිය ගුණ. { 120 චම්පකං තික්තකටුකං ශීතපිත්තකඵාපහම්, චුක්‍රකං දුර්ජරං භෙදි වාතජිත් පිත්තලං ගුරු.

120 චම්පකම්, සපුමල්; තික්තකටුකම්, තිත්තද කටුකද වෙයි; ශීතපිත්තකඵාපහම්, ශීතය—පිත්තය—සෙම්ය යනාමෙය පහකෙරේ; චුක්‍රකම්, ඇඹුලැඹිලිය; දුර්ජරම්, නොදිරයි; භෙදි, මලශුද්ධකරන්නේය; වාතජිත්, වාතසදිනයි; පිත්තලම්, පිත්උපදියි; ගුරු, බරවෙයි.

උරලහා කොට්ටම් ගුණ. { 121 වාරාහිකන්දඃ ශ්ලෙෂ්මඝ්නඃ පිත්තකාත්බලවර්ධනඃ, භව්‍යං ස්වාදුකෂායාම්ලම් හෘද්‍යමාස්‍යවිශොධනම්.

121 වාරාහිකන්දඃ, උරල; ශ්ලෙෂ්මඝ්නඃ, සෙම්හසයි; පිත්තකාත්, පිත්වඩයි; බලවර්ධනඃ, බලවඩයි; භව්‍යම්, කොට්ටම්; ස්වාදු, මධුරවෙයි; කෂායාම්ලම්, කසටරසහා ඇඹුල්රසදවෙයි; හෘද්‍යම්, මනොඥවෙයි; ආස්‍යවිශොධනම්, මුඛයශුද්ධකෙරෙයි

උක්සකුරුහා බැදිසහල්ගුණ. { 122 ශර්කරා ජ්වරපිත්තාස්‍රත්මූර්ඡාච්ඡර්දිතෘෂාපහා, සුගන්ධිඃ කඵහා රූක්ෂඃ පිත්තලො භෘෂ්ටතණ්ඩුලඃ.

122 ශර්කරා, උක්සකුරු; ජ්වරපිත්තාස්‍රත්, උණය—පිත්තය—ලෙහෙය; මූර්ඡාච්ඡර්දි, මූර්ඡාවය—වමනය; තෘෂාපහා, පිපාසයදනසා; භෘෂ්ටතණ්ඩුලඃ, බැදිසහල්; සුගන්ධිඃ, මහාගඳඇත්තේය; කඵහා, සෙම්හසයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; පිත්තලඃ, පිත්වඩයි.

හබලපෙනිගුණ—123 පාටූකා ගුරවඃ ස්නිග්ධා වෘංහණාඃ කඵවර්ධනාඃ.

123 පාටූකා, හබලපෙණි; ගුරවඃ, බරවෙත්; ස්නිග්ධාඃ, සිනිදුවෙත්;

බෘංහණෝ, ස්ථූලකෙරෙත්; කඵවර්ධනෝ, සෙම්වඩත්.

කිරෙහි ලූ හබලපෙති ගුණ. — සඞ්කරණ භාවිතා වල්‍යා වාතඝ්නා භිනන-වර්චසඃ.

සඞ්කරණභාවිතා, කිරෙහිලූ හබලපෙති; වල්‍යා, බලවඩන්නීය; වාතඝ්නා, වාතය නසයි; භිනනවර්චසඃ, මලබිඳීමකරන්නීය.

සූණුගුණ.—124 චූර්ණං සමීරණශ්ලෙෂ්මමෙදොපහමුද්ගාතම්.

124 චූර්ණම්, සුණු; සමීරණශ්ලෙෂ්ම, වාතය-ශ්ලෙෂ්මය; මේදොපහම්, මෙදසඳනසන්නේයයි; උද්ගාතම්, කියනලදී.

සක්සුණුගුණ.—සඞ්ඛචූර්ණං කටුක්ෂාරමුෂ්ණං කෘමිහරං පරම්.

සඞ්ඛචූර්ණම්, සක්සුණු; කටුක්ෂාරමුෂ්ණං, කුළුරසහා-ක්ෂාරරසද-උෂ්ණගුණදවෙයි; පරම්, අතිශයින්; කෘමිහරම්, කෘමින්නසයි.

නෝරගුණ.—125 තථෛවඩඞ්ගජෝ ගුල්මොදරාග්නිඃ කුෂ්ඨජිත් කටුඃ.

125 තථෛව, එසේම; ඩඞ්ගජඃ, නෝර; ගුල්මෝදරඅග්නිඃ, ගුල්මය-උදරය-අග්නිසය; කුෂ්ඨජිත්, කුෂ්ඨය යනමේරොග ජයගණී; කටුඃ, කුළු රසවෙයි.

නින්කොසඹ ගුණ. — භූනිම්බෝ වාතලෝ රූක්ෂඃ කඵපිත්තජ්වරාපහඃ.

භූනිම්බඃ, නිම්කොසඹ; වාතලඃ, වාවඩයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; කඵපිත්තජ්වරාපහඃ, සෙමය-පිතය-උණය යනමෙය දුරුකෙරේ.

සිවියහා ඇත්වගපුල් ගුණ. — 126 චව්කාගජපිප්පල්‍යෞ පිප්පලිමූලවත් සමාතෞ.

126 චව්කාගජපිප්පල්‍යෞ, සිවිය-ඇත්වගපුල් යනමේදෙක; පිප්පලිමූලවත්, තිප්පිලිමුල්මෙන්; සමාතෞ, දන්නාලද්දහුය.

රත්නෙටුල් ගුණ. — චිත්‍රකොඅග්නිසමඃ පාකෙ ශොථාග්නිඃ කෘමිකුෂ්ඨහා.

චිත්‍රකඃ, රත්නෙටුල්; පාකෙ, පැසීමෙහි; අග්නිසමඃ, ගිනිවැනිවෙයි; ශොථාග්නිඃ, ශොථය-අග්නිසය; කෘමිකුෂ්ඨහා, කෘමිය-කුෂ්ඨය යනමෙය නසයි.

සිතුරුපියලිගුණ.127ශඞ්ඛපුෂ්පීතීක්ෂ්ණොෂ්ණා මෙධ්‍යාකෘමිවිෂාපහා

127 ශඞ්ඛපුෂ්පීතු, සිතුරුපියලිවනාහි; තීක්ෂ්ණොෂ්ණා, තියුණුව උෂ්ණවීර්යඇත්තීය; මෙධ්‍යා, ඥානවඩිනය කරන්නීය; කෘමිවිෂාපහා, පණුය-විෂය යනමෙය නැතිකරන්නීය.

කුඩයෙහි ගුණ. — ඡත්‍රං වර්‍ෂාතපරජෝවාතාවශ්‍යායනාශනම්,
චක්‍ෂුෂ්‍යංදෘෂ්ටිහරං වල්‍යං ගුප්තාවරණසඤ්ඤකම්.

ඡත්‍රං, කුඩය; වර්‍ෂාතපරජඃ, වැසිය-අව්වය-ධූලිය; වාතඅවශ්‍යාය නාශනම්, සුලඟය-පිණිය නසනමෙහෙනානයි; චක්‍ෂුෂ්‍යං දෑසවණීයට හිතවෙයි; දෘෂ්ටිහරං, ඇසෙහිපෙණීමශුද්ධකෙරෙයි; වල්‍යං, ශරීරබලයදෙයි; ගුප්තාවරණසඤ්ඤකම්, වැසීමය-වැළැක්වීමය-ගුතිය යන මෙයකෙරෙයි.

සෙවනෙහිගුණ.—128 ඡායා දාහශ්‍රමශොෂදහරා මධුරශීතලා.

128 ඡායා, සෙවන; දාහශ්‍රමශොෂදහරා, දැහය-විඩාය-ඩහදියය යනාමෙයදුරුකරන්නීය; මධුරශීතලා සිත්කලුවූ ශීතගුණඇත්තීය.

මැඳුටගුණ.—වනකො වාතලඃ ශීතඃ කඵඝ්නඃ පිත්තපුංසත්වනුත්.

වනකඃ, මැඳුට; වාතලඃ, වාවඩයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; කඵඝ්නඃ, සෙමහාලෙයද; පිත්තපුංසත්වනුත්, පිතදපුරුෂබවදනැතිකෙරේ.

දියොදයෙහිගුණ.—129 වාතඝ්නී ග්‍රාහිණී රූක්‍ෂා දුර්ජරා දධිකූර්චිකා.

129 දධිකූර්චිකා, දියොදය; වාතඝ්නී, වාතයනසන්නීය; ග්‍රාහිණී, මලබද්ධකරන්නීය; රූක්‍ෂා, රළුවන්නීය; දුර්ජරා, නොදිරන්නීය.

දිව මැදී මෙහි ගුණ. —
130 ජිහ්වානිර්ලෙඛනං රෞප්‍යංසෞවර්ණංතාම්‍රමායසම්,
තන්මලාපහරං ශස්තං මෘදුශ්ලක්‍ෂණං දශාඞ්ගුලම්.
131 නිහන්ති වක්ත්‍රවෛරස්‍යං ජිහ්වාදන්තාශ්‍රිතං මලම්,
ආරෝග්‍යං රුචිමාධත්තෙ සද්‍යො දන්තවිශෝධනම්.

130 රෞප්‍යං, රිදියෙන්කරණලද්දවූහෝ; සෞවර්ණං, රනින්කරණලද්දවූහෝ; තාම්‍රමායසම්, තඹයෙන්හෝ යකඩයෙන් කරණලද්දවූ; මෘදුශ්ලක්‍ෂණං, මොලොක්වූ මනොහරවූ; දශාඞ්ගුලං, දශඅඟුලක්ඇත්තාවූ; ජිහ්වානිර්ලෙඛනං, දිවමදිනභාණ්ඩය; තන්මලාපහරං, දිවෙහිමලපහකිරීම; ශස්තං, ප්‍රශස්තවෙයි; **131** වක්ත්‍රවෛරස්‍යං, මුඛයෙහිරසය වෙනස්වීමද; ජිහ්වාදන්තාශ්‍රිතං, දිවෙහිහා දත්හිපවත්නාවූ; මලම්, මලද; නිහන්ති, නසයි; දන්තවිශෝධනම්, දත්ශුද්ධකිරීම; සද්‍යඃ, එකෙනෙහි; ආරෝග්‍යං, නිරොගිබවද; රුචිං, ආහාරප්‍රියබවද; ආධත්තෙ, දරා.

දියෙහි ගුණ. —
132 ඊෂත්කෂායමධුරං පානීයං කෙලදිශීතලම්,
තෘෂ්ණාඝ්නසහාමව්‍යක්තරසං ශරීරෙන්ද්‍රිය තර්පණම්.

132 පානීයං, දිය; ඊෂත්කෂායමධුරං, මදක්කසටරසද මිහිරිදවෙ යි; කෙලදිශීතලම්, වැඩිපීමහා ශීතදවෙයි; තෘෂ්ණාඝ්නනම්, පිපාසනසයි; අව්‍යක්තරසං, ප්‍රකටනූවූ රසඇත්තෝය; ශරීරෙන්ද්‍රිය තර්පණම්, ශරීරයාගේ ඉන්ද්‍රියයන්පිණවයි.

සුවඳදිය ගුණ. 133 සුගන්ධමව්‍යක්තරසං සුශීතං තෘෂ්ණානාශනම්,
ස්වච්ඡං ලඝු ච හෘද්‍යඤ්ච තොයං ගුණවදුච්‍යතෙ.

133 සුගන්ධං, සුවඳදිය; අව්‍යක්තරසං, ප්‍රකටනුවූරසඇතිවෙයි; සුශීතං, අතිශයින් ශීතවෙයි; තෘෂ්ණානාශනම්, පිපාසානාසයි; ස්වච්ඡං, නිර්මලවෙයි; ලඝුව, සැහැල්ලුදයෙයි; හෘද්‍යංතොයං, මනොඥවූජලය; ගුණවත්උච්‍යතෙ, ගුණඇතැයි කියනුලැබේ.

කිළුටුදිය. 134 පිච්ඡිලං කෘමිලං ක්ලින්නං පර්ණශෛවාලකර්දමෛඃ,
විවර්ණං විරසං සාන්ද්‍රං දුර්ගන්ධං න හිතං ජලම්.

134 පර්ණශෛවාලකර්දමෛඃ, පත්‍රසෙවෙල්මඩයන මෙයින්; පිච්ඡිලං, මඩදිය; කෘමිලං, පණුවන් වර්ධනයකෙරෙයි; ක්ලින්නං, කුණුරසවෙයි; විවර්ණං, පහවූවර්ණඇතිවෙයි; විරසං, පහවූරසඇතිවෙයි; සාන්ද්‍රං, ඝනවූ; දුර්ගන්ධං, අතිශයින් ගඳවූ; ජලං, ජලය; නහිතං, හිතනොවේ.

වැසිදිය ගුණ. 135 ගගනාම්බු ත්‍රිදොෂඝ්නං ගෘහීතං යත්සුභාජනෙ,
වල්‍යං රසායනං මෙධ්‍යං පාත්‍රාපෙක්ෂි ච තද්ගුණම්.

135 සුභාජනෙ, මනාභාජනයෙහි; ගෘහීතං, ගන්නාලද; යත්ගගනාම්බු, යම්අහස්දියවේද ඒතෙම; ත්‍රිදොෂඝ්නම්, තුන්දොස්නසයි; වල්‍යං, බලවඩයි; රසායනං, රසායනයක්වෙයි; මෙධ්‍යං, නුවණවඩයි; තද්ගුණච, ඒගුණයද; පාත්‍රාපෙක්ෂි, භාජනයෙන් කැමැතිවියයුතුය.

136 දිවාර්කකිරණෛර්ජුෂ්ටං ස්පෘෂ්ටමින්දුකරෛර්නිශි,
අරූක්ෂමනභිෂ්‍යන්දි තත්තුල්‍යං ගගනාම්බුනා.

136 දිවා, දවල්හි; අර්කකිරණෛඃ, සූර්‍ය්‍යරශ්මින්විසින්; ජුෂ්ටම්, දූෂ්‍යකරණලද්දේය; නිශි, රාත්‍රියෙහි; ඉන්දුකරෛඃ, චන්ද්‍රයාගේ රශ්මීන්විසින්; ස්පෘෂ්ටං, ස්පර්ශකරණලද්දේය; තත්, ඒජලය; අරූක්ෂම්, රළුනුවූයේ; අනභිෂ්‍යන්දි, සිනිඳුනුවූයේ; ගගනාම්බුනා, අහස්දියහා; තුල්‍යා, සමානවේ.

137 වර්ෂාසු චරන්ති සමෙනාඃ සහොරගා වියති කීටලූතාශ්ච,
තද්විෂජුෂ්ටමපෙයං ඛජලමගස්ත්‍යොදයාත් පූර්වම්.

137 වර්ෂාසු, වැසිකාලයන්හි; සමෙනාඃ, වැසිවලාවන්හාසමග; සහොරගාඃ, සර්පයන්සහිතවූ; කීටලූතාඃච, මකුළුවන්හීයෝද; වියති, අහස්හි; චරන්ති, හැසිරෙති, තත්විෂජුෂ්ටං, ඔවුන්ගේවිෂයෙන් දූෂ්‍යකරණලද්දවූ; අගස්ත්‍යොදයාත්පූර්වම්, අගස්තිතරුවගේ උදවකෙරෙන් පූර්වූ; ඛජලම්, අහස්දිය; අපෙයම්, නොපියයුතු.

දෙශවිශෙෂජලගුණ 138 ආනූපදෙශෙ යච්චාරි තත්සාන්ද්‍රං ගුරුපිච්ඡිලම්,
මධුරං ශ්ලෙෂ්මජනනං ස්නිග්ධං පාවකනාශනම්,
ප්‍රමෙහශ්ලීපදච්ඡර්දිගලගණ්ඩාදිරොගකෘත්.

138 ආනූපදේශෙ, නදිපර්වතව්‍යාප්තාදිය පතුලවූදෙශයෙහි; යත්වාරි, යම්ජලයක්වේද; තත්, ඒජලය, ස්වාදං, ඝනවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; පිච්ඡිලං, බෙලසුල්වෙයි; මධුරම්, මිහිරිවෙයි; ශ්ලෙෂ්මජනනං, සෙමඋපදවයි, සනිග්ධං, සිනිදුවෙයි; පාවකනාශනම්, අගනිය නසයි; ප්‍රමෙහගලිපදවඡ්ජිදි, ප්‍රමේහය-බරවාය-වමනය; ගලගණ්ඩාදිරොග කාත්, උගුරෙගඩිආදි රොගකෙරේ.

139 ජාංගලනභව්‍යාපානූපාත් පානීයං පරිකීර්තිතම්,
වාරිසාධාරණං වෘෂ්‍යං දීපනං මධුරං ලඝු.

139 ආනූපාත්, ආනූපජලයකෙරෙන්; අන්‍යථා, අන්පරිද්දෙකින්වූ; ජාංගලංතු, ජාංගලභූමියෙහිවූ; පානීයං, ජලය; පරිකීර්තිතං, මනා සකියනලදී; සාධාරණං, සාධාරණවූ; වාරි, ජලයතෙම; වෘෂං, ධාතු පොෂණයකෙරෙයි; දීපනං, අගනියඋපදවයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

ඍතු භෙද යෙන් ජලගුණ.	140 ගුර්විභිෂ්‍යන්දිපානීයං වාර්ෂිකං මධුරං සරම්, සාරදංස්වාභාභිෂ්‍යන්දිලඝුතත්පරිකීර්තිතම්, 141 හෛමන්තිකජලං සනිග්ධං වෘෂ්‍යං බල්‍යං හිතං ගුරු, ශෛශිරං කඵවාතඝ්නං කිංචිද්වෙමන්තිකාලලඝු, 142 කෂායං මධුරං බල්‍යං රූක්ෂං වාසන්තිකං ජලම්, ග්‍රෛෂ්මිකත්වනභිෂ්‍යන්දි ජලමිත්‍යෙෂනිශ්චයඃ.

140 වාර්ෂිකං, වර්ෂාඍතුවෙහිවූ; පානියං, ජලය; ගුර්විභිෂ්‍යන්දි, බරභා සෙමදකෙරෙයි; මධුරං, මිහිරිවූ; සරම්, සාරවෙයි; සාරදංස්වු, සරත් කාලයෙහිවූද; තත්, ඒජලය; අනභිෂ්‍යන්දි, සෙම්නසයි; ලඝු, සැහැල් ලුයයි; පරිකීර්තිතම්, ප්‍රකාශකරණලදී; **141** හෛමන්තිකජලං, හෙම න්තඍතුවෙහිවූජලය; සනිග්ධං, සිනිදුවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; බල්‍යං, බලවඩයි; හිතං, හිතවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; ශෛශි රං, ශිශිරකාලයෙහිදිය; කඵවාතඝ්නං, සෙම්වානසයි; හෙමන්ති කාත්, හෙමන්තකාලයටවඩා; කිංචිත්ලඝු, මදක්සැහැල්ලුවෙයි; 142 වාසන්තිකංජලං, වසන්තඍතුවෙහිජලය; කෂායං, කසටරස වෙයි; මධුරං, මිහුරුවෙයි; බල්‍යං, බලවඩයි; රූක්ෂං, රළුවෙයි; ග්‍රෛ ෂ්මිකන්තුජලම්; ග්‍රීෂ්මකාලයෙහි ජලයවනාහි; අනභිෂ්‍යන්දි, සෙම් නසයි; එෂඃනිශ්චයඃ, මේනිශ්චයතෙම; ඉති, මෙසේයි.

විල්දිය ගුණ. } 143 තාඩාගං වාතලං ස්වාදු කෂායං කටුපාකි ච.

143 තාඩාගං, විල්දිය; වාතලං, වාවඩයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; කෂායං කසටරසවෙයි; කටුපාකිච, කටුකවපැසෙයි.

වැවුදිය ගුණ. } වාප්‍යං ගුරු කටුක්ෂාරං පිත්තලං කඵවාතජිත්.

වාතඝ්නං, වැව්දිය; ගුරු, බරවෙයි; කටු, කුළුරසවෙයි; ක්ෂාරං, ක්ෂාරවෙයි; පිත්තලං, පිත්වඩයි; කඵවාතාඝ්නන්, සෙම්වාතනසයි.

ලින්දිය ගුණ.

144 කෞපං වාතකඵඝ්නං හෘද්‍යං දීපනං ලඝුපිත්තලම්,
සක්ෂාරලවණං කාලෙ විපරීතොෂ්ණශීතලම්.

144 කෞපංතු, ලිඳෙහිවූදියවනාහි; වාතකඵඝ්නං, වාතශ්ලෙෂ්ම නසයි; දීපනං, අග්නිදීපනයකෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; පිත්තලං පිත්වැඩෙයි; සක්ෂාරලවණං, ක්ෂාරසහිතවූ ලුණුරසවෙයි; කාලෙ, කාලයෙහි; විපරීත, වෙනස්වූ; උෂ්ණශීතලම්, උෂ්ණයහාශීතදවෙයි.

වර්ෂාජලයෙන් උපන්ජලස්ථානයෙහිවූ දිය ගුණ.

145 කෞණ්ඩමග්නිකරං රූක්ෂං මධුරං කඵකාරකම්.

145 කෞණ්ඩම්, වැස්සෙන්හටගත් ජලස්ථානයෙහිදිය; අග්නිකරම්, ගිනිඋපදවයි; රූක්ෂං, රළුවෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; කඵකාරකම්, සෙම්උපදවයි.

ගඟුල්පැන් ගුණ.

නෛර්ඣරං ලඝුපථ්‍යඤ්ච දීපනං කඵනාශනම්.

නෛර්ඣරං, ගඟුලෙහිවූපැන්; ලඝුපථ්‍යඤ්ච, සැහැල්ලුදපථ්‍යදවෙයි; දීපනං, අග්නිදීපනයදකෙරෙයි; කඵනාශනම්, සෙම්නසයි.

පොකුණෙහි පැන් ගුණ.

146 සාරසං ලඝුතෘෂ්ණාඝ්නං බල්‍යං ස්වාදුකෂායවිත්.

146 සාරසං, පොකුණුදිය; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; තෘෂ්ණාඝ්නං, පිපාසනසයි; බල්‍යං, බලවඩයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; කෂායවත් කසටරස යුක්තවෙයි.

කෙතෙහි පැන්ගුණ.

කෛදාරං මධුරං ප්‍රොක්තං විපාකෙ ගුරු දෝෂලම්.

කෛදාරං, කුඹුරෙහිවූදිය; මධුරං, මිහිරිවෙයි; විපාකෙගුරු, පැසීමෙහිබරවෙයි; දෝෂලං, දොස්වඩයියනු; ප්‍රොක්තං, කියනලදී.

කුඩාවිල්පැන් ගුණ.

147 පාල්වලං ගුර්වභිෂ්‍යන්දි විෂ්ටම්භි දෝෂලං පරම්.

147 පාල්වලං, මඩපැන්; ගුරු, බරවෙයි; අභිෂ්‍යන්දි, සෙම්වඩයි; විෂ්ටම්භි, අජීර්ණකෙරෙයි; පරම, අතිශයින්; දෝෂලං, දොස්කොප කෙරෙයි.

ගල්වැසි දියහා මුහුදුදිය ගුණ.

ක්ෂාරකං තොයමම්භසං සාමුද්‍රං සර්වදෝෂකෘත්.

කාරකංජනායම්, ගල්පැසිදිය; අම්‍ෘතං, අමාවන්වැනිවෙයි; සාමුද්‍රම්, සමුද්‍රයෙහිවූදිය; සර්වදොෂකෘත්, සියලුදොෂයන් කොපකෙරෙයි.

නදියෙහිවූ පැන්ගුණ. } 148 නාදෙයං වාතලං රූක්‍ෂං සාන්ද්‍රං ගුරු කඵාපහම්,

148 නාදෙයං, නදියෙහිවූපැන්; වාතලං, වාතසවඩයි; රූක්‍ෂං, රළුවෙයි; සාන්ද්‍රං, ඝනවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; කඵාපහං, සෙම්නසයි.

නද්‍යඃ ශීඝ්‍රවහාඃ ප්‍රායො ලඝ්වො යශ්චාමලොදකාඃ,
ප්‍රායො මන්දවහා ගුර්ව්‍යො යාශ්ච පූර්වසමුද්‍රගාඃ.

149 නද්‍යඃ පාෂාණසිකතාවාහිනෝ විමලොදකාඃ,
මලයප්‍රභවා යාස්තු ජලං තාස්වමෘතොපමම්.

ශීඝ්‍රවහාඃ, වහාගමන්කරන්නාවූ; නද්‍යඃ, නදිජලයෝ; ප්‍රායඃ, බොහෝසේ; ලඝවඃ, සැහැල්ලුවෙත්; යාඃ, යම්නදිහු; අමලොදකාශ්ච, නිර්මලවූ දියඇත්තාහුද; යාඃ, යම්නදිහු; පූර්වසමුද්‍රගාශ්ච, පූර්වදිගසාගරයකරාගියාහුද; ප්‍රායඃ, බොහෝසේ; මන්දවහාඃ, මන්දවූවේගයෙන් වහනයවෙද්ද ඒනදිජලයෝ; ගුර්ව්‍යඃ, බරවෙත්; **149** පාෂාණසිකතාවාහිනඃ, ගල්හා වැලිතලාවලින් වහනයකරන්නාවූ; නද්‍යඃ, නදිහු; විමලොදකාඃ, නිර්මලවූ දියඇත්තාහුවෙත්; යාස්තු, යම්නදිහුවනාහි; මලයප්‍රභවාඃ, මලයරටින්උපන්නාහුද; තාසු, ඒනදිවල; ජලං, දිය; අමෘතොපමම්, අමෘතයක්වැනිවෙයි.

150 පානීයං පානීයං ශරදි වසන්තෙ ච පානීයම්
නාදෙයං නාදෙයං ශරදි වසන්තෙ ච නාදෙයම්.

150 ශරදි, ශරත්සෘතුවෙහිද; වසන්තෙච, වසන්තසෘතුවෙහිද; නාදෙයං, නදියෙහිශබ්දයෙන්යුක්තවූ; නාදෙයං, නදියෙහිඋපන්දිය; න ආදෙයං, නොගතයුතු; පානීයං, රසාඛ්‍යටයුතුවූ; පානීයං, පැන්; ශරදි, ශරත්කාලයෙහිද; වසන්තෙච, වසන්තකාලයෙහිද; පානීයං, පියයුතු.

සිහිල්පැන් ගුණ. } 151 ශීතාම්බු මදමූර්ඡාඝ්නං ජීර්ණපිත්තාස්‍රජ්වරාපහම්,
ශ්‍රමක්ලමතෘෂ්ණාඝ්නං මද්‍යාත්‍යයවිෂාපහම්.

151 ශීතාම්බු, සිහිල්පැන්; මදමූර්ඡාඝ්නම්, මත්වීමය-මූර්ඡාය-යන මෙයනසයි, ජීර්ණපිත්තාස්‍රජ්වරාපහම්, ඒමනාය-පිත්තාස්‍රජ්වරය යනමෙය නසයි; ශ්‍රමක්ලමම්, විඩාය-ක්ලාන්තාය; තෘෂ්ණාඝ්න, පිපාසය-දහය; මද්‍යාත්‍යයවිෂාපහම්, මද්‍යාත්‍යයිකරොගය-විෂය යනමෙය දුරුකෙරේ.

දියසිඳුවන ප්‍රමාණගා ගුණ. } 152 ක්වාථ්‍යමානන්තු යත්තොයං භවත්‍යෂ්ටාංශශෙෂිතම්,
පාදශෙෂං පාදහීනං වා තද්දොෂඝ්නාදකාලුෂ්‍යමෙත.
153 ත්‍රිපාදහීනං වාතඝ්නමර්ධහීනන්තු පිත්තනුත්,
කඵඝ්නං පාදශෙෂන්තු පානීයං ලඝුදීපනම්.

152 ක්වාථ්‍යමානං, කකාරණලබන්නාවූ; යත්තොයංතු, යම්ජලයක්වනාහි; අර්ධාවශෙෂිතම්, අඩියක්ඉතිරිකරණලද්දුයේ; භවති, වේද; වා, හෝහොත්; පාදශෙෂං, සතරෙන්කොටසක් ඉතිරිකරණලද්දේ; පාදහීනං, සතරෙන්කොටසක්සිඳුවූයේහෝවේද; තත්, ඒජලයතෙම; උෂ්ණොදකම්, උණුදියයයි; උච්‍යතෙ, කියනුලැබේ; **153** පාදහීනං, පාදයක්සිඳුවූ; තත්, ඒජලයතෙම; වාතඝ්නම්, වාතයනසයි; අර්ධහීනංතු, අඩියක් ශෙෂකරණලද ජලයවනාහි; පිත්තනුත්, පිත්දුරුකෙරෙයි; පාදශෙෂඤ්ච, පාදයක්ඉතිරිවසිටියාවූ; පානීයං, ජලය; කඵඝ්නං, සෙම්නසයි; ලඝුදීපනම්, සැහැල්ලුබවද අග්නිදීපනයද කෙරෙයි.

154 හෙමන්තෙ ශිශිරෙ පාදහීනං පාදශෙෂිතං මධෞ,
ස්‍යාත් පානීයං ශරත්කාලෙ ග්‍රීෂ්මෙ චාර්ධාවශෙෂිතම්.

155 ඉච්ඡන්ති බහුදොෂත්වාත් ප්‍රාවෘෂ්‍යර්ධාවශෙෂිතම්,
දිවාශෘතන්තු යත්තොයං රාත්‍රෞ තද්ගුරුතාං ව්‍රජෙත්,
රාත්‍රෞ ශෘතං දිවා චාපි ගුරුත්වමධිගච්ඡති.

154 හෙමන්තශිශිරෙ, හෙමන්තඍතුවෙහිහා ශිශිරඍතුවෙහිද; පාදහීනං, පාදයක්සින්දූ ජලයද; මධෞ, වසන්තඍතුවෙහි; පාදශෙෂිතං, පාදයක් ශෙෂවසිටිජලයද; ශරත්කාලෙ, ශරත්ඍතුවෙහිහා; ග්‍රීෂ්මෙච, ග්‍රීෂ්මඍතුවෙහිද; අර්ධාවශෙෂිතම්, අඩියක්ඉතිරිකරණලද්දවූ; පානීයං, ජලය; ස්‍යාත්, හිතවන්නේය; **155** බහුදොෂත්වාත්, දියබොහෝදොස්සුතතබැවින්; ප්‍රාවෘෂි, අධිකවර්ෂාඍතුවෙහි; අර්ධාවශෙෂිතම්, අඩියක්ඉතිරිකරණලද්දිය; ඉච්ඡන්ති, කැමතිවෙති; දිවාශෘතං, දවල්කකාරණලද්දවූ; යත්තොයන්තු, යම්ජලයක්වනාහිවේද; තත්, ඒජලය; රාත්‍රෞ, රාත්‍රිකාලයෙහි; ගුරුතාං, බරබවට; ව්‍රජෙත්, පැමිණෙයි; රාත්‍රෞචශෘතං, රාත්‍රියෙහිසිඳිනලද්දිය; දිවාචාපි, දවල්ද; ගුරුත්වං, බරබවට; අධිගච්ඡති, පැමිණේ.

උණු පැන්ගුණ.

156 උෂ්ණොදකං සදා පථ්‍යං කාශජ්වරවිබන්ධනුත්,
කඵවාතාමදොෂඝ්නං දීපනං වස්තිශොධනම්.

157 හිනස්ති ශ්ලෙෂ්මසංඝාතං මාරුතඤ්චාපකර්ෂති,
අජීර්ණං ජරයත්‍යාශු පීතමුෂ්ණොදකං නිශි.

156 උෂ්ණොදකං, උණුදිය; සදාපථ්‍යං, සියලුවේලෙහි හිතවෙයි; කාශජ්වරවිබන්ධනුත්, කැසිඋණ මලබඳ දුරුකෙරේ; කඵවාතාමදොෂඝ්නං, සෙම්-වාත-ආමදොෂය යනමෙයනසයි; දීපනං, අග්නිය උපදවයි; වස්තිශොධනම්; මුත්‍රාශය ශුද්ධකෙරෙයි; **157** ශ්ලෙෂ්මසංඝාතං, ශ්ලෙෂ්මසමූහය; හිනස්ති, නසයි; මාරුතඤ්ච, වාතයද; අපකර්ෂති, දුරුකෙරෙයි; නිශි, රාත්‍රිකාලයෙහි; පීතං, බොනලද; උෂ්ණොදකං, උණුදියතෙම; අජීර්ණම්, නොදිරණලද්දෙය; ආශු, වහා; ජරයති, දිරයි.

158 අජීර්ණෙ භෙෂජං වාරි ජීර්ණෙ වාරි බලප්‍රදම්,
ආයුරාහාරකාලෙ ච භුක්ත්වා නොපරි නො නිශි.

158 අජීර්ණෙ, ආහාරනොදිරූකල්හි; වාරි, ජලයතෙම; භෙෂජං, ඖෂධයෙක්වේ; ජීර්ණෙ, දිරූආහාරඇතිකල්හි; වාරි, ජලයතෙම; බලප්‍රදම්, බලදෙයි; ආහාරකාලෙ, ආහාරකාලයෙහිදියබීම; ආයුඃ, ආයුසදෙයි; භුක්ත්වාච, අනුභවකොටද; උපරි, මත්තෙහි; න, දිය නොබියයුතු; නිශි, රාත්‍රියෙහි; නො, දියනොබියයුතු.

පොල් දිය ගුණ.
159 නාරිකෙලාම්බුතරුණං තෘෂ්ණාඝ්නං පිත්තනාශනම්,
බාලස්‍ය නාරිකෙලස්‍ය ජලං ප්‍රායො විරෙචනම්,
160 නාරිකෙලොදකං ජීර්ණං විෂ්ටම්භි ගුරු පිත්තලම්,

159 නාරිකෙලාම්බුතරුණං, තරුණවූපොල්දිය; තෘෂ්ණාඝ්නම්, පිපාසයනසයි; පිත්තනාශනම්, පිතනසයි; බාලස්‍යනාරිකෙලස්‍ය, බාලවූපොල්ඵලයාගේ; ජලං, දිය; ප්‍රායඃ, බොහොසෙයින්; විරෙචනම්, විරෙචනකෙරෙයි; **160** ජීර්ණම්, පැසුනාවූ; නාරිකෙලොදකං, පොල්දිය; විෂ්ටම්භි, මලබඩවූ අජීර්ණකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; පිත්තලම්, පිත්වඩයි.

තල්දියගුණ.—තාලාම්බු පිත්තජිච්ඡුක්‍රස්තන්‍යවෘද්ධිකරං ගුරු.

තාලාම්බු, තල්දිය; පිත්තජිත්, පිතදිනයි; ශුක්‍රස්තන්‍යවෘද්ධිකරං, ශුක්‍රහාකිරිද වැඩීමකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි.

ඉ ති ජ ල ව ර්ගඃ.

සඳපහන්ගුණ.161 ජ්‍යොත්ස්නා කෂායා මධුරා දාහාස්‍රකපිත්තනාශිනී.

161 ජ්‍යොත්ස්නා, සඳරැස්තොමෝ; කෂායා, කසටවන්නීය; මධුරා, මධුරවන්නීය; දාහාස්‍රකපිත්තනාශිනී; දාහය–රත්පිත–සනමෙයනසයි.

මහම්දිපත්ගුණ.—ජයන්ති ගරගොථඝ්නී චක්ෂුෂ්‍යා මධුරා හිමා.

ජයන්ති, මහම්දි; ගරගොථඝ්නී, විෂය–සොථයයනමෙය; නසන්නීය; චක්ෂුෂ්‍යා, ඇසටහිතවන්නීය; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; හිමා, ශීතවන්නීය.

දඹගුණ.
162 ජාම්බවං ගුරු විෂ්ටම්භි කෂායං ස්වාදුශීතලම්,
අග්නි සන්දූෂණං රූක්ෂං වාතලං කඵපිත්තජිත්.

162 ජාම්බවං, දඹඵල; ගුරු, බරවෙයි; විෂ්ටම්භි, අජීර්ණකෙරෙයි; කෂායං, කසටරසවෙයි; ස්වාදුශීතලම්, මධුරදශීතදවෙයි; අග්නිසන්දූෂණං, අග්නියදූෂ්‍යකෙරෙයි; රූක්ෂං, රළුවෙයි; වාතලං, වාවඩයි; කඵපිත්තජිත්, සෙම්පිත් ජයගනී.

දුරුගුණ.
163 ජීරකං රුචිකෘත් ස්වර්‍ය්‍යං ගන්ධාඪ්‍යං කඵවාතජිත්,
පාචක ච කටුතීක්ෂ්ණොෂ්ණං ලඝුපිත්තාග්නිවර්ධනම්.

316 ජීරකං, දුරු; රුචිකෘත්, රුචිකෙරෙයි; ස්වර්‍ය්‍යං, ශබ්දයවැඩෙයි;

ගන්ධාඪ්‍යං, සුවඳබහුලවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම්වාතජයගණී; ජාතෙව, පැසවනකල්හි; කටුතීක්ෂ්ණොෂ්ණං, තියුණුවඋෂ්ණසුම්වෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; පිත්තාග්නිවර්ධනම්, පිත්තාග්නිවඩයි.

ජාදික්කාගුණ.—164 ජාතීඵලං තෘෂාච්ඡර්දිශූලඝ්නං කඵවාතජිත්.

164 ජාතීඵලං, සාදික්කා; තෘෂාච්ඡර්දිශූලඝ්නං, පිපාසය-වමනශූලාය යනමෙයනසයි; කඵවාතජිත්, සෙම්හාවාතය ජයගණී.

වසාවාසී ගුණ. { ජාතිකොශො ලඝුස්තෘෂ්ණා දෞර්ගන්ධ්‍යකඵජිත්තමතඃ.

ජාතිකොෂ, වසාවාසී; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; තෘෂ්ණා, පිපාසයද; දෞර්ගන්ධ්‍යකඵජිත්තමතඃ, දුර්ගන්ධය සෙම්ය යනමෙයදිනාසී දන්නාලදී.

ජීවකගුණ.—165 ජීවනී ශ්වාසකාසඝ්නී වයස්‍යා ච ක්ෂයනාශිනී.

165 ජීවනී, ජීවක; ශ්වාසකාසඝ්නී, ශ්වාසය-කාසයයනමෙය නසන්නීය; වයස්‍යා, සවරවෑඩිකරන්නීය; ක්ෂයනාශිනී, ක්ෂයරොගය නසන්නීය.

ජයපාලගුණ.—කතකං ඵලමුෂ්ණකලදී තීක්ෂ්ණමුෂ්ණං විරෙචනම්.

කතකඵලං, ජයපාලඵල; උෂ්ණකල්දී, උඩටනැගීමකෙරෙයි; තීක්ෂ්ණම්, තියුණුවෙයි; උෂ්ණම්, උෂ්ණවෙයි; විරෙචනම්, මලවිරෙචනයකෙරෙයි.

කටුකරඹුගුණ.–166 ඝ්‍රාණාඪ්‍යකං තික්තමධුරමාමවාතාග්නිමාන්ද්‍යජිත්.

166 ඝ්‍රාණාඪ්‍යකං, කටුකරඹු; තික්තමධුරම්, තිත්තවූමිහිරිරසඇතිවෙයි; ආමවාතාග්නිමාන්ද්‍යජිත්, ආම්වාතය-අග්නිමාන්ද්‍යය යනමේ රොගජයගණී

තිරස්තාවාපු ගුණ. { කටුර්ජීවනාශ්‍යනාසාක්ෂිරෙචනොරුචිවහ්නිකෘත්, උෂ්ණා තීක්ෂ්ණා ලඝුඃ කණ්ඩු කෘමිශුක්‍රකඵාපහා.

කටුඃ, තිරස්තාවාපු; ජීවනාශ්‍යනාසා අක්ෂිරෙචනඃ, දිවය-මුඛය-නාසය-ඇසය යනමෙතිනැතින් විරෙචනයකෙරෙයි; අරුචිවහ්නිකෘත්, අරුචිහාඅග්නිසඳඇතිකෙරෙයි; උෂ්ණා, උෂ්ණවෙයි; තීක්ෂ්ණා, තියුණුවෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; කණ්ඩු, කැසීමද; කෘමි; පණුවන්ද; ශුක්‍රකඵාපහා, ශුක්‍රය-සෙම්ය යනමෙය නැතිකෙරේ.

ලප්නාරම් ගුණ. { 167 මාතුලුඞ්ගඵලම් හෘද්‍යමම්ලං ලඝුවහ්නිදීපනම්, ශ්වාසකාසාරුචිහරං තෘෂ්ණාඝ්නං කණ්ඨශොධනම්.

167 මාතුලුඞ්ගඵලම්, ලප්නාරම්ඵල; හෘද්‍යම්, මනොහරවෙයි; අම්ලම්, ඇඹුල්වෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; අග්නිදීපනම්, අග්නියදල්වයි; ශ්වාසකාසාරුචිහරම්, ශ්වාසය-කාසය-අරුචිය යනමෙය පහකෙරෙයි; තෘෂ්ණාඝ්නම්, පිපාසයනසයි; කණ්ඨශොධනම්, උගුර ශුද්ධකෙරෙයි;

නිහිපලා ගුණ.

168 නාඩී ච ශාකං විවිධං තික්තං මධුරමේව ච,
රක්තපිත්තහරං තික්තං කෘමිකුෂ්ඨවිනාශනම්,
169 මධුරං පිච්ඡිලං ශීතං විෂ්ටම්භි කඵවාතකෘත්.

168 නාඩිශාකංච, නිහිපලාද; තික්තං, තික්තරසය; මධුරමේවච, මිහිරියකිසියා; විවිධං, දෙයාකාරවෙයි; තික්තං, තික්තවගීයතෙම; රක්තපිත්තහරං, රත්පිත්නැතිකෙරෙයි; කෘමිකුෂ්ඨවිනාශනම්, පණු-කුෂ්ඨය යනමෙයනසයි; **169** මධුරම්, මධුරවගීයතෙම; පිච්ඡිලම්, බෙලසුල්වෙයි; ශීතං, ශීතවෙයි; විෂ්ටම්භි, අජීර්ණකෙරෙයි; කඵවාතකෘත්, සෙමහා වාතය කොපකෙරෙයි.

ගොඩ මහ තොල් ගුණ. ද්‍රොණ්ඩානපලා ජ්වරශ්වාසකාශඝ්නා වහ්නිදීපනී.

ද්‍රොණ්ඩානපලා, ගොඩමහතොල්; ජ්වරශ්වාසකාශඝ්නාත්, උණය—ශ්වාසය—කාශය යනමෙම්රොග පහකෙරේ; වහ්නිදීපනී, අග්නිදීප්තිය කෙරේ.

තෙල් ගුණ.

170 තෛලං කෂායමධුරං සූක්ෂ්මමුෂ්ණං ව්‍යවායි ච,
පිත්තලං වද්ධවිණ්මූත්‍රං න ච ශ්ලේෂ්මාභිවර්ධනම්.
171 සර්වවාතවිකාරඝ්නං මෙධාග්නිබලවර්ධනම්,
නාස්ති තෛලාත් පරං කිඤ්චිදෞෂධං මාරුතාපහම්,
තෛලං සංයොගසංස්කාරාත් සර්වරොගාපහං ස්මෘතම්.

170 තෛලං, තෙල්; කෂායම්, කසටරසවෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; සූක්ෂ්මම්, සිවියටනිතවෙයි; උෂ්ණං, උණුවෙයි; ව්‍යවායිච, මෛථුන යදකෙරෙයි; පිත්තලං, පිත්තවඩයි; වද්ධවිණ්මූත්‍රං, මලමූත්‍ර අධිකවෙයි; න ච ශ්ලේෂ්මාභිවර්ධනම්, සෙම්නොවඩයි; **171** සර්වවාතවිකාරඝ්නම්, සියලුවාතරොගනසයි; මෙධාග්නිබලවර්ධනම්, නුවනය-අග්නිබලය යනමෙයවර්ධනයකෙරෙයි; තෛලාත්, තෙලටවඩා; මාරුතාපහම්, වාතශමනකරන්නාවූ; පරංකිඤ්චිදෞෂධං, අන්‍යවූකිසිබෙහෙතක්; නාස්ති, නැති; තෛලං, තෙල; සංයොගසංස්කාරාත්, මනාසෙදීමෙන් යහපත්වකිරීම හෙතුකොටගෙණ; සර්වරොගාපහං, සියලුරොගනසන් නේයයි; ස්මෘතම්, දන්නාලදී.

තලතෙල් ගුණ.

172 තිලතෛලං වයඃස්ථෛර්‍ය්‍යකරං වාතඝ්නමුත්තමම්,
ශීතං ච බස්ත්‍යභ්‍යඞ්ගපානෙ නාස්‍යෙ කර්ණසම්පූරණෙ.

172 තිලතෛලම්, තලතෙල්; වයඃස්ථෛර්‍ය්‍යකරං, ආයුෂ ස්ථිරබව කෙරෙයි; වාතඝ්නම්, වාතයනසයි; උත්තමම්, උතුම්වෙයි; බස්ත්‍යභ්‍යඞ්ගපානෙ, බස්තිදෙදීමය-ඇඟගැල්වීමය-පීමය යනමෙක්‍රියාවෙහිද; නාස්‍යෙ, නාස්‍යදෙදීමෙහිද; කර්ණසම්පූරණෙ, කණය ඇසය යනමෙහිතෙල් පිරීමෙහිද; ශීතං, ශීතවෙ.

අබ තෙල් ගුණ.

173 කටූෂ්ණං සාර්ෂපං තෛලං රක්තපිත්තප්‍රදූෂණම්,
කඵශුක්‍රානිලහරං කණ්ඩුකෘමිවිනාශනම්.

173 සාර්ෂපංතෛලම්, අබතෙල්; කටූෂ්ණං, කුළුරසහා උෂ්ණද වෙයි; රක්තපිත්තප්‍රදූෂණම්, රත්පිතදූෂ්‍යකෙරෙයි; කඵශුක්‍රානිලහරං, සෙමය-ශුක්‍රය-වාතය යනාමෙයදුරුකෙරෙයි; කණ්ඩූ, කැසිමද; කෘමි විනාශනම්, පණුවන්ද නසයි.

එරඬුතෙල් ගුණ.

174 එරණ්ඩතෛලං, මධුරං ගුරු ශ්ලෙෂ්මාභිවර්ධනම්,
වාතාසෘක්ගුල්මහෘද්‍රෝගජීර්ණජ්වරහරං පරම්.

174 එරණ්ඩතෛලං, එරඬුතෙල්; මධුරං මිහිරිවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; ශ්ලෙෂ්මාභිවර්ධනම්, සෙමවඩයි; පරං, අතිශයින්; වාතාසෘක්, වාතරක්තය; ගුල්මහෘද්‍රොග, ගුල්මය-හෘදරොගය; ජීර්ණජ්වරහරං, ජීර්ණජ්වරය යනාමෙයනසයි.

අතසීතෙල් ගුණ.

175 ස්වාද්වම්ලමතසීතෛලං විශෙෂෝෂ්ණං කටුපාකි ච.

175 අතසීතෛලං, අතසීතෙල්; ස්වාදුඅම්ලං, මධුරවූ ඇඹුල්රස වෙයි; විශෙෂෝෂ්ණං, උෂ්ණවීර්‍යවෙයි; කටුපාකිච, කුළුරසද පැසවීම් ඇත්තේදවෙයි.

කරඳතෙල් ගුණ.

176 කරඤ්ජතෛලං කිටිමං කුෂ්ඨකණ්ඩුවිනාශනම්,
තික්තං කෘමිහරං තීක්ෂ්ණං රක්තපිත්තප්‍රදූෂණම්.

176 කරඤ්ජතෛලං, කරඳතෙල්; කිටිමං, කුළුරසයුක්තවෙයි; කුෂ්ඨකණ්ඩුවිනාශනම්, කුෂ්ඨය-කැසීමය යනාමෙයනසයි; තික්තං, තිත්තරසවෙයි; කෘමිහරං, කෘමින්නසයි; තීක්ෂ්ණම්, තියුණුවෙයි; රක්තපිත්තප්‍රදූෂණම්, රත්පිතදූෂ්‍යකෙරෙයි.

කොසඹතෙල් ගුණ.

177 නිම්බතෛලන්තු කුෂ්ඨඝ්නං
තික්තං කෘමිහරං පරම්.

177 නිම්බතෛලන්තු, කොසඹතෙල වනාහි; කුෂ්ඨඝ්නං, කුෂ්ඨ නසයි; තික්තං, තිත්තරසවෙයි; පරං, අතිශයින්; කෘමිහරං, පණුවන් නසයි.

තලතෙල් ප්‍රධාන බව

ඵලෝද්භවානි තෛලානි යාන්‍යුක්තානි කානිචිත්,
ගුණාන් කර්ම ච විඥය ඵලානීව විනිර්දිශෙත්
සර්වේභ්‍යස්ත්විහ තෛලෙභ්‍යස්තිලතෛලං ප්‍රශස්‍යතෙ.

ඵලඋද්භවානි, ඵලයෙන්උපදනාවූ; යානිකානිචිත්තෛලානි, යම්කිසිතෛලයෝ; අනුක්තානි, නොකීයහලද්දාහුද ඔවුන්ගේ; ගුණාන්, ගුණයන්ද; කර්මච, ක්‍රියාවද; විඥය, දත; ඵලානිඉව, ඵලයන්මෙන්, විනිර්දිශෙත්, දක්වන්නේය; සර්වේභ්‍යඃතෛලෙභ්‍යඃ, සියලුතෛලයන්ටවඩා; තිලතෛලංතු, තලතෙලවනාහි; ඉහ, මේ ශාස්ත්‍රයෙහි; ප්‍රශස්‍යතෙ, පසස්නාලාබෙ.

තෙල් ඇඟ ගැල් වීමෙහි ගුණ.

178 අභ්‍යඞ්ගො මාර්දවකරඃ කඵවාතවිනාශනඃ,
ධාතූනාං පුෂ්ටිජනනො මෘජා වර්ණප්‍රසාදනඃ.
179 පාදාභ්‍යඞ්ගාත් නිද්‍රාකෘච්චක්ෂුෂ්‍යඃ පාදරොගහා,
වර්ජ්‍යාභ්‍යඞ්ගඃ කඵග්‍රස්තකෘතසංශුද්ධ්‍යජීර්ණිභිඃ.
180 ස්නෙහාවගාහනෙ යුක්තඃ ශරීරෙ බලමාවරෙත්,
ශිරාමුඛෛරොමකූපෛර්ධමනීභිශ්ච තර්පයෙත්.
181 නිත්‍යං ස්නෙහාර්ද්‍රශිරසඃ ශිරඃශූලං න ජායතෙ,
න ඛාලිත්‍යං න පාලිත්‍යං න කෙශාඃ ප්‍රපතන්ති ච.
182 දෘඪමූලාශ්ච කෘෂ්ණාශ්ච භවන්ති ච ඝනායතාඃ,
ඉන්ද්‍රියාණි ප්‍රසීදන්ති ශුද්ධං භවති චානනම්,
183 කර්ණපූරණතො නිත්‍යං න මන්‍යා හනුසංග්‍රහඃ,
නොච්චෛඃ ශ්‍රුතිර්න බාධිර්‍යං න කර්ණෙ වාතජාරුජඃ.

178 අභ්‍යඞ්ගඃ, තෙල්වෙරගැල්වීම; මාර්දවකරඃ, මොලොක්බව කෙරෙයි; කඵවාතවිනාශනඃ, සෙම්ය-වාතය යනාමෙයනසයි, ධාතූනාම්, ධාතූන්ගේ; පුෂ්ටිජනනඃ, වැඩීමකෙරෙයි; මෘජා, ශරීරය පැහැපත් කෙරෙයි; වර්ණප්‍රසාදනඃ, දෙහවර්ණය ප්‍රසන්නකෙරෙයි; 179 අපි, තැ වත; පාදාභ්‍යඞ්ගඃ, පාදයන්හි ගැල්වීම; නිද්‍රාකෘත්, නිදිමකෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; පාදරොගහා, පාදරොගනසයි; කඵග්‍රස්ත, සෙම්පීඩාය; කෘතසංශුද්ධ, වමනවිරෙකාදියෙන් ශුද්ධකරණලද දෙහ ඇත්තාහුග; ජීර්ණිභිඃ, දිරීම්ලෙඩඇත්තහුය යනාමොවුන්විසින්; අභ්‍යඞ්ගඃ, තෙල්ගැල්වීම; වර්ජ්‍යඃ, හලයුතුය; 180 අවගාහනෙ, දියනෑමෙහි; යුක්තඃ, යොදනලද; ස්නෙහඃ, තෛලය; ශරීරෙ, දෙහයෙහි; බලංආවරෙත්, බලවඩන්නේය; ශිරාමුඛෛඃ, ලේමාගීයන්ගේමාරවලින්ද; රොමකූපෛඃ, රොමකූපවලින්ද; ධමනීභිඃච, නහරවලින්ද; තර්පයෙත්, ශරීරයපිනවයි, 181 නිත්‍යං, නිතර; ස්නෙහාර්ද්‍රශිරසඃ, තෙලින්තෙත්වූ ඉසඇත්තාහට; ශිරඃශූලං, ඉසරුජාවක්; නජායතෙ, නොවූපදී; ඛාලිත්‍යං, වවලහාවයක්; න, නොවෙයි; පාලිත්‍යං, ඉසපැසෙනබවක්; න, නොවෙයි; කෙශාඃ, කෙශයෝ; නප්‍රපතන්ති, නොවැටෙත්; 182 දෘඪමූලාඃච, දැඩිවූමුල්ඇත්තාහුද; කෘෂ්ණාඃච, කළුවූවාහුද; ඝනායතාඃච, ඝනවදික්වූවාහුද; භවන්ති, වෙත්; ඉන්ද්‍රියාණි, ඉන්ද්‍රියයෝ; ප්‍රසීදන්ති, පහදිත්; ආනනංච, මුඛයද; ශුද්ධංභවති, ශුද්ධවෙයි; 183 නිත්‍යං, නිරන්තරයෙන්; කර්ණපූරණතඃ, කණපිරවීම්හෙතුකොටගෙණ; මන්‍යා, ග්‍රීවයාගේපිටපාර්ශ්වයෙහි රුජාකිරීමද; හනුසංග්‍රහඃ, හනු හැදීමද; න, නොවේ; උච්චෛඃශ්‍රුතිඃ, උස්වූශබ්දවලින් ඇසීමක්; න, නොවේ; බාධිර්‍යං, බිහිරිබවක්; න, නොවේ; කර්ණෙ, කණෙහි; වාතජාරුජඃ, වාතකොපයෙන් උපන්රුජාවෝ; න, නොවෙත්.

ඉති තෛලවර්ගඃ.

මැඇවගුණ.—184 සතිලාවාතලාරක්තපිත්තඝ්නා භින්නවර්චසඃ.

184 සරලා, මෑඇට; වාතලා, වාවඩන්නීය; රක්තපිත්තඝ්නා, රත් පිත්තනසන්නීය; භින්නවර්චසා, මලබිඳීමකරන්නීය.

තලගුණ.

185 තිලො විපාකෙ මධුරො බලිෂ්ඨො
ස්නිග්ධො ව්‍රණාලෙපනපථ්‍යඋක්තඃ,
වල්‍යාග්නිමෙධාජනනොල්පමූත්‍ර
ස්තව්‍යොථ කෙශ්‍යානිලහා ගුරුශ්ච,
තිලෙෂු සර්වෙෂ්වසිතඃ ප්‍රධානො
මධ්‍යඃ සිතො හීනතරාස්තථාන්‍යෙ.

185 තිලඃ, තල; විපාකෙ, පැසෙනකල්හි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; බලිෂ්ඨඃ, බලවඩයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිදුවෙයි මෙහෙවත් ශීතවීර්‍ය්‍යඇත්තේය; ව්‍රණාලෙපන, ව්‍රණයන්ගේආලෙපයෙහි; පථ්‍යඋක්තඃ, පථ්‍යයයිකියනලදී; වල්‍යඃ, දෙහශක්තියවඩයි; අග්නිමෙධාජනනඃ, ගිනිද නුවණද උපදවයි; අල්පමූත්‍රඃ, මදවූමුත්‍රඇත්කෙරෙයි; ත්වච්‍යඃ, සිවියටහිතවෙයි; අථ, නැවත; කෙශ්‍යඃ, කෙශයන්ටහිතවෙයි; අනිලහා, වාතයනසයි; ගුරුඃච, බරදවෙයි; සර්වේෂුතිලෙෂු, සියලුතලවර්ගයන්ටවඩා; අසිතඃ, කළුතල; ප්‍රධානඃ, ශ්‍රෙෂ්ඨවෙත්; සිතඃ, එළුතල; මධ්‍යඃ, මධ්‍යමවෙත්; තථා, එසේම; අන්‍යෙ, සෙසුතලවර්ගයෝ; හීනතරාඃ, අතිශයින් හීනවෙත්.

කෙම්ගුණ.—186 වමවං පිත්තකඵච්ඡර්දිව්‍රණහාලලාසකුෂ්ඨනුත්.

186 වමවං, කෙම්; පිත්තකඵච්ඡර්දි, පිතය-සෙමය-වමනය; ව්‍රණහාල්ලාස, වණය-පණුදියනැගීමය; කුෂ්ඨනුත්, කුෂ්ඨරොගය යන මෙය දුරුකෙරේ.

සියඹලා පලගුණ. අම්ලිකායඃ ඵලං වාල්‍යං වාතඝ්නං කඵපිත්තකෘත්,
187 තත්පක්වං දීපනං රුච්‍යං භෙදනුෂ්ණං කඵවාතජිත්.

අම්ලිකායාඃ, සියඹලාවගේ; වාල්‍යංඵලං, තරුණවූඵල; වාතඝ්නං, වාතනසයි; කඵපිත්තකෘත්, සෙම්පිතවඩයි; 187 පක්වං, පැසුනුයෝ ඉදුනු; තත්, එමසිනිඹලාගෙඩි; දීපනං, අග්නිදීපතියකෙරෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; භෙදි, මලබිඳීම්කෙරෙයි; උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම්වාදිනසයි.

තල්ගුණ. වාතහා වෘංහණො වෘෂ්‍යඃ කෘමිහා කුෂ්ඨනාශනඃ,
188 රක්තපිත්තහරඃ ස්වාදුස්තාලඃ සප්තගුණඃ ස්මෘතඃ.

188 තාලඃ, තල්; වාතහා, වාතයනසයි; වෘංහණඃ, මාංසවර්ධනය කෙරෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; කෘමිහා, කෘමිනසයි; කුෂ්ඨනාශනඃ, කුෂ්ඨනසයි; රක්තපිත්තහරඃ, රත්පිත්නසයි; ස්වාදුඃ, මධුරවෙයියනමේ; සප්තගුණඃ, සත්ගුණයන් ඇත්තේයයි; ස්මෘතඃ, දන්නාලදී.

තල්පැලගුණ.—තාලශස්‍යකං මධුරං මූත්‍රලං වාතපිත්තජිත්.

තාලශස්‍යකං, තල්පැලවනාහි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; මූත්‍රලං, මුත්‍ර වැඩෙයි; වාතපිත්තජිත්, වාපිත්ජයගණී.

තල්මද ගුණ. 190 තාලාස්ථිමජ්ජා මධුරො මූත්‍රලඃ ශීතලො ගුරුඃ,
කඵකෘමිහරො රුච්‍යො වාතලො දුර්ජරො මතඃ.

190 තාලාස්ථිමජ්ජා, තලඇටයෙහිමද; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; මූත්‍රලඃ, මුත්‍රවඩයි; ශීතලඃ, ශීතවෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; කඵකෘමිහරඃ, සෙම්හා පණුවන්දනසයි; රුච්‍යඃ, රුචිකෙරෙයි; වාතලඃ, වාතයවඩයි; දුර්ජරඃ, නොදිරයියනු; මතඃ, දන්නාලදී.

තිපල්ගුණ.—191 ත්‍රිඵලා තු ත්‍රිදොෂඝ්නී නාත්‍යුෂ්ණා මලභෙදිනී.

191 ත්‍රිඵලාතු, තිපල්වනාහි; ත්‍රිදොෂඝ්නී, තුන්දොස්නසන්නීය; නාත්‍යුෂ්ණා, ඉතාඋෂ්ණනොවන්නීය; මලභෙදිනී, මලබිඳීපවත්නීය *.

බුලත් පත්‍ර ගුණ. 192 තාම්බූලපත්‍රං තීක්ෂ්ණොෂ්ණං කටුවාතකඵාපහම්,
පිත්තකෘද්භ්‍රංසනං ස්වර්‍ය්‍යං වහ්නිකෘද්වක්ත්‍රශොධනම්.

192 තාම්බූලපත්‍රං, බුලත්පත්‍ර; තීක්ෂ්ණොෂ්ණං, තියුණුවූඋෂ්ණයවෙයි; කටු, කුඵරසවෙයි; වාතකඵාපහං, වාතයහා සෙම්නසයි; පිත්තකෘත්, පිත්වඩයි; භ්‍රංසනම්, මිදීමකෙරෙයි; ස්වර්‍ය්‍යං ස්වරයවිචිත්‍රය කෙරෙයි; වහ්නිකෘත්, අග්නියඇතිකෙරෙයි; වක්ත්‍රශොධනම්, මුවය ශුද්ධකෙරෙයි.

බුලත් ගුණ. 193 තාම්බූලං කටු තික්තමුෂ්ණමධුරං ක්ෂාරං කෂායාන්විතං
වාතඝ්නං කඵනාශනං කෘමිහරං කාමාග්නිසන්දීපනම්,
ස්ත්‍රීසම්භාෂණභූෂණං රතිකරං දුඃඛස්‍ය විච්ඡෙදකං
තාම්බූලෙ ගදිතාස්ත්‍රයොදශගුණාඃ ස්වර්ගෙපි තද්දුර්ලභම්.

193 තාම්බූලං, බුලත්; කටු, කුඵරසවෙයි; තික්තං, තිත්තරසවෙයි; උෂ්ණමධුරං, උෂ්ණහා මිහිරිදවෙයි; ක්ෂාරං, ක්ෂාරවෙයි; කෂායාන්විතං, කසටින්යුක්තවෙයි; වාතඝ්නං; වාතයනසයි; කඵනාශනං, සෙම් නසයි; කෘමිහරං, පණුවන්දුරුකෙරෙයි; කාමාග්නිසන්දීපනං, කාම ගින්න ඇවිලිම කෙරෙයි; ස්ත්‍රීසම්භාෂණභූෂණං ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රියකථා වටසැරසීමක්වෙයි; රතිකරං, ඇලීමකෙරෙයි; දුඃඛස්‍ය, දුක; විච්ඡෙදකං, සිඳියි; තාම්බූලෙ, බුලතෙහි; ත්‍රයොදශගුණාඃ, ගුණතෙලසක්; ගදිතාඃ, කියනලද්දහුය; තත්, ඒබුලත්; ස්වර්ගෙපි, දිව්‍යලොකයෙහිදු; දුර්ලභම්, ලැබියනොහෙන්.

භා ව ප්‍ර කා ශ යෙ හි.

* ත්‍රිඵලා කඵපිත්තඝ්නී මෙහකුෂ්ඨහරා සරා
චක්ෂුෂ්‍යා දීපනී රුච්‍යා විෂමජ්වරනාශිනී.

ත්‍රිඵලා, තිපල්තොමෝ; කඵපිත්තඝ්නී, සෙම්පිත් නසන්නීය; මෙහකුෂ්ඨහරා, ප්‍රමෙහය-කුෂ්ඨයනාමෙයනාසන්නීය; සරා, සාරවන්නීය; චක්ෂුෂ්‍යා, ඇසටහිතවන්නීය; දීපනී, අග්නිදීප්තියකරන්නීය; රුච්‍යා, රුචිකරන්නීය; විෂමජ්වරනාශිනී, විෂමජ්වර නසන්නීය.

තික්තරසගුණ.—194 තික්තඃ පිත්තකඵක්ලෙදවිෂඝ්නකණ්ඩුවිනාශනඃ.

194 තික්තඃ, තික්තරසය; පිත්තකඵක්ලෙද, පිත්තය-සෙම්ය-උඩුකුරුවනැගීමය; විෂඝ්නකණ්ඩුවිනාශනඃ, විෂය-කැසීමය යනමෙයනසයි.

කොල්ලම් කොලගුණ. } 195 පත්‍රකං කඵවාතාඝ්නං හෘල්ලාසාරොචකාපහම්,

195 පත්‍රකං, කොල්ලම්කොල; කඵවාතාඝ්නඃ, සෙම්ය-වාතය-අහිස්ය; හෘල්ලාස අරොචකාපහම්, පණුදියනැගීම—අරුචිය යනමෙයනසයි.

බින්තල්ගුණ.—196 තාලමූලී හිතා වාතෙ ග්‍රාහිණීච රසායනී.

196 තාලමූලී, බින්තල්තොමෝ; වාතෙ, වාතයෙහි; හිතා හිතවන්නීය; ග්‍රාහිණී; මලබද්ධකරන්නීය; රසායනීච, රසධාතුවදවඩන්නීය.

රත්වන්නිර සතවාළුගුණ. } 197 අරුණානිවෘතා ස්වාදු කෂායා මෘදුරෙචනී,
රූක්ෂාච කටුකා චෛව පාකෙ තික්තා කඵාපහා.

197 අරුණාතිවෘතා, රත්වන්නිරසතවාළුතොමෝ; ස්වාදු, මධුර වන්නීය; කෂායා, කසටවන්නීය; මෘදුරෙචනී, මෘදුවිරෙචන කරන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; කටුකාචෛව, කුළුරසදවන්නීය; පාකෙ, පැසීමෙහි; තික්තා, තිත්තරසදවන්නීය; කඵාපහා, සෙමදපහකරන්නීය *.

භා ව ප්‍ර කා ශ යෙ හි.

* ශ්වෙතා ත්‍රිවෘද්‍රෙචනී ස්‍යාත් ස්වාදුරුෂ්ණා සමීරහෘත්,
රූක්ෂා පිත්තජ්වරශ්ලෙෂ්ම පිත්තශොථොදරාපහා.

ශ්වෙතාත්‍රිවෘත්, සුදුනිරස්තවාළුතොමෝ; රෙචනීස්‍යාත්, විරෙචන කරන්නීය; ස්වාදුඃ, මිහිරිවන්නීය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; සමීර හෘත්, වාතනසන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; පිත්තජ්වර, පිත්තජ්වරය; ශ්ලෙෂ්ම, සෙමය; පිත්තශොථ, පිහින්වූ ඉදිමුමය; උදරාපහා, උදරය යනාමෙ පහකරන්නීය.

ශ්‍යාමා ත්‍රිවෘත් තතො හීනා ගුණෛ තීව්‍ර විරෙචනී,
මූර්ඡාදාහමදභ්‍රාන්තිකණ්ඨොත්කර්ෂණකාරිණී.

ශ්‍යාමාත්‍රිවෘත්, කළුරත්වන් නිරස්තවාළුතොමෝ, තතඃ, ඒසුදු නිරස්තවාළුකොටරන්; හීනගුණා, හීනගුණඇත්තීය; තීව්‍රවිරෙචනී, නිසුණුවූ විරෙචනයද කරන්නීය; මූර්ඡාදාහ, මූර්ඡාවිහාදාහයද; මද භ්‍රාන්ති, මත්වීමහා සිහිරිමද; කණ්ඨොත්කර්ෂණ කාරිණී, උගුරඇදීමදකරන්නීය.

198 අසතා අල්පාන්තරගුණා විඥෙයා ත්‍රිවෘතා සිතා,
ජ්වරහෘද්‍රොගවාතාසෘගුදාවර්තාදිරොගනුත්.

198 ත්‍රිවෘතාසිතා, සුදුතිරස්තවාළුතොමෝ; අසතාඃ, මේරන්වන්තිර ස්තවාළුකෙරෙන්; අල්පාන්තරගුණා, මඳක්වෙනස්වූ ගුණඇත්තීයයි; විඥෙයා, දතයුත්තීය; ජ්වර, උණද; හෘද්‍රොග, ලෙහිරොගද; වාතාසෘක්, වාතරක්තයද; උදාවර්තාදිරොගනුත්, උදාවර්තාදිරොගනසයි.

වල්එරබදුගුණ.–199 රොහිතකො යකෘත්ප්ලීහගුල්මොදරහරඃ සරඃ.

199 රොහිතකඃ, වල්එරබදු; යකෘත්ප්ලීහ ගුල්මොදරහරඃ, අක්මා වෙහිරොගය–පිලාය–ගුල්මය–උදරය යනමෙයනසයි; සරඃ, සාරවෙයි.

තලාගුණ.—200 තුලසී පිත්තකෘද්වාතක්‍රිමිදෞර්ගන්ධ්‍යනාශිනී.

200 තුලසී, තලාතොමෝ; පිත්තකෘත්, පිත්තවඩන්නීය; ක්‍රිමිදෞර්ගන්ධ්‍යනාශිනී, පණුය–දුගඳබවය යනමෙයනසන්නීය.

නොවිලගුණ.–201 මණ්ඩූකපර්ණිකා ලඝ්වී ස්වාදුපාකරසා හිමා.

201 මණ්ඩූකපර්ණිකා, නොවිලතොමෝ; ලඝ්වී, සැහැල්ලුවන්නීය; පාක, පැසීමෙහි; ස්වාදුරසා, මිහිරිරසවන්නීය; හිමා, ශීතවන්නීය.

දූහැටිගුණ.–202 ප්‍රාතර්භුක්ත්වා ච මෘද්වග්‍රං කෂායකටුතික්තකම්,
භක්ෂයෙද්දන්තපවනං දන්තමාංසාන්‍යබාධයන්.

202 ප්‍රාතඃ, උදයෙද; භුක්ත්වාච, අනුභවකොටද; මෘද්වග්‍රං, මෘදුවූඅග ඇති; කෂාය, කසටවූ; කටු, කුළුරසවූ; තික්තකං, තිත්තරසඇවූ; දන්තපවනං, දූහැටි; දන්තමාංසානි, දන්තමාංසයන්; අබාධයන්, පීඩානොකරන්නේ; භක්ෂයෙත්, කන්නේය.

203 කෙප්‍යත්‍රකරවීරාම්‍රකරඤ්ජවකුලාසනාන්,
දන්තකාෂ්ඨාර්ථමිච්ඡන්ති තු සර්ජාන් කණ්ටකිනොඛිලාන්.

203 අත්‍ර, මෙහි; දන්තකාෂ්ඨාර්ථම්, දූහැටිපිණිස; කරවීර, කණේරුය; ආම්‍ර, අඹය; කරඤ්ජ, කරඳය; වකුල, මුනමලය; අසනාන්, පියාන යනමොවුන්; කෙපි, කිසිකෙනෙක්ද; අපෙහාවූ, කෙස්සොවනාහි; සර්ජාන්කණ්ටකිනඃ, සියලුකටුගස් ගතයුතුයයි කීයත්.

204 ගුවාකතාලහින්තාලඛර්ජූරෛඃ කෙතකීයුතෛඃ,
නාරිකෙලෛඃ තාඩිතා ච කාසුයේද්දන්තධාවනම්.

204 කෙතකීයුතෛඃ, වැටකේයුතතාවූ; ගුවාක, පුවක්ය; තාල, තල්ය; හින්තාල, හිඹුල්ය; ඛර්ජූරෛඃ, ඉඳිය යනමොවුන්ගෙන්ද; නාරි

කොලෙන, නාරිකෙරයෙන්ද; තාඩ්‍යාච, තලයෙන්ද; දන්තධාවනම්, දත්පවිත්‍රකිරීම; නකුර්‍යාත්, නොකරන්නේය *.

205 මෘත්‍යුඃ ස්‍යාද්දක්ෂිණාස්‍යෙන පශ්චිමාස්‍යෙන චාමයඃ,
පූර්වාස්‍යෙනොත්තරාස්‍යෙන සම්පදෙ දන්තධාවනාත්.

205 දක්ෂිණාස්‍යෙන, දකුණුදිගට මුහුනලීමෙන්යුක්තව; දන්තධාවනාත්, දත්පිරිසිදුකිරීම හෙතුකොටගෙණ; මෘත්‍යුඃස්‍යාත්, මරණය වන්නේය; පශ්චිමාස්‍යෙන, පශ්චිමදිගටමුහුනලීමෙන්යුක්තව (දත් පිරිසිදුකිරීම හෙතුකොටගෙණ;) ආමයඃ ච, රොගද වන්නේය; පූර්වාස්‍යෙන, පූර්වදිගට මුහුනලීමෙන්යුක්තව (දත්පිරිසිදුකිරීම හෙතුකොට ගෙණද; උත්තරාස්‍යෙන, උතුරුදිගට මුහුනලීමෙන්යුක්තව දත් පිරිසිදුකිරීම හෙතුකොටගෙණද;) සම්පදඃ, සම්පත්තීහුවෙත්.

206 දන්තානූර්ධ්වමධඃශ්ඝෘෂ්ට්වා ප්‍රාතඃ සිඤ්චෙච්ච ලොචනෙ,
තොයපූර්ණමුඛස්තෙන දෘෂ්ටිරාශු ප්‍රසීදති.

206 දන්තාන්, දන්තයන්; ඌර්ධ්වම්, උඩද; අධඃ, යටද; ඝෘෂ්ට්වා, ඝට්ටනයකොට; ප්‍රාතඃ, උදය; තොයපූර්ණමුඛඃ, ජලයෙන්පිරුණුමුඛය ඇත්තේ; ලොචනෙ, නෙත්‍රවය; සිඤ්චෙච්ච, තෙමන්නේද; තෙන, ඒකාරණයෙන්; දෘෂ්ටිඃ, ඇසනොමෝ; ආශු, වහා; ප්‍රසීදති, පහදී.

207 අර්දිතී කර්ණශූලී ච දන්තරොගී නවජ්වරී,
ශොෂී කාසී ච මූර්ඡාතො දන්තකාෂ්ඨං විවර්ජයෙත්.

207 අර්දිතී, බැමකෙළවර රුජාඇතිතැනැත්තේද; කර්ණශූලී, කන් රුජාඇතිතැනැත්තේද; දන්තරොගීච, දන්තරොගඇති තැනැත්තේද; නවජ්වරී, තරුණඋණඇති තැනැත්තේද; ශොෂී, ක්‍ෂයරොගඇති තැනැත්තේද; කාසීච, කාසරොගඇති තැනැත්තේද; මූර්ඡාතී,

---

භාවප්‍රකාශයෙහි.

* භක්‍ෂයෙද්දන්තපවනං ද්වාදශාඞ්ගුලමායතම්
කනිෂ්ඨිකාග්‍රවත් ස්ථූලමෘජ්වග්‍රන්ථිතා ව්‍රණම්,
එකෛකං ඝර්ෂයෙද්දන්තං මෘදුනා කූර්චකෙණතු
දන්තශොධනචූර්ණෙන දන්තමාංසාන්‍යබාධයන්.

ද්වාදශාඞ්ගුලම්, දොළොස්අඟලක්; ආයතම්, දික්වූ, කනිෂ්ඨිකාග්‍රවත්, සුළුඇඟිලිඅගමෙන්; ස්ථූලම්, ස්ථූලවූ; ඍජු, ඇදනැත්තාවූ; අග්‍රන්ථිම්, ගැටනැත්තාවූ; තථා, එසේම; අව්‍රණම්, තුවාලනැත්තාවූ; දන්තපවනං, දැහැටි; භක්‍ෂයෙත්, කන්නේය; මෘදුනා, මෘදුවූ; කූර්චකෙණ, කූර්චයෙන්ද; දන්තශොධනචූර්ණෙන, දත්පවිත්‍රකරන්නාවූ චූර්ණයෙන්ද; දන්තමාංසාන්‍යබාධයන්, දන්තමාංසයන් පීඩානොකරන්නේ; එකෛකංදන්තං, එකඑකදත; ඝර්ෂයෙත්, ඝට්ටනයකරන්නේය.

මූර්ඡාවෙන්පීඩිත හැනැත්තෝද; දන්තකාෂ්ඨං, දැහැටි; විවර්ජයෙත්, දුරුකරන්නෝය.

208 අලාභෙ දන්තකාෂ්ඨානාං ප්‍රතිෂිද්ධෙ තථා දිනෙ,
අපාං ද්වාදශගණ්ඩූෂෛර්මුඛශුද්ධිර්විධීයතෙ.

208 දන්තකාෂ්ඨානාං, දැහැටි; අලාභෙ, නොලද්කල්හි; තථා, එසේම; දිනෙ, දිනය; ප්‍රතිෂිද්ධෙ, වැලකුනුකල්හි; අපාං, ජලයාගේ; ද්වාදශගණ්ඩූෂෛඃ, ගණ්ඩූෂ දොළසකින්; මුඛශුද්ධිඃ, මුඛය ශුද්ධකිරීම තොමෝ; විධීයතෙ, කරණුලැබේ.

කැටපතගුණ.—209 දර්පණං ශ්‍රීමදායුෂ්‍යං පාපොපශමනං පරම්.

209 දර්පණං, කැටපතතෙම; ශ්‍රීමත්, ශරීරශොභා ඇතිකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුවර්ධනයකෙරෙයි; පාපොපශමනං, පාපයන්ගේ සංසිඳීම කෙරෙයි; පරං, උතුම්වෙයි.

දකුණුවායු ගුණ. 210 දක්ෂිණෝ මාරුතො වල්‍යශ්චක්ෂුෂ්‍යඃ ශස්‍යඝාතකඃ,
මධුරශ්චාවිදාහී ච කෂායානුරසො ලඝුඃ.

210 දක්ෂිණෝමාරුතඃ, දකුණුවාතයතෙම; වල්‍යඃ, බලවඩයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; ශස්‍යඝාතකඃ, ශස්‍යයන්ගේ නැසීමකෙරෙයි; මධුරශ්ච, මිහිරිද්වෙයි; අවිදාහීච, දහරහිතද්වෙයි; කෂායානුරසඃ, කසටරසවෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි.

211 රක්තපිත්තප්‍රශමනො න ච මාරුතකොපනඃ,
ගණ්ඩූපදාදිකීටානාං ජනකඃ ප්‍රාණධාරකඃ.

211 රක්තපිත්තප්‍රශමනඃ, රත්පිත්සංසිඳුවයි; නචමාරුතකොපනඃ, වාතකොපය නොවෙයි; ගණ්ඩූපදාදිකීටානාං, ගැඩවිල් ආදින්ගේ හා ගෝනුස්සන්ගේ; ජනකඃ, උපදීමකෙරෙයි; ප්‍රාණධාරකඃ, ප්‍රාණයන් රැද්දීමකෙරෙයි.

කිරිගුණ. 212 ක්ෂීරං ස්වාදුරසං ස්නිග්ධමොජස්‍යං ධාතුවර්ධනම්,
වාතපිත්තහරං වෘෂ්‍යං ශ්ලෙෂ්මලං ගුරු ශීතලම්.

212 ක්ෂීරං, කිරිතෙම; ස්වාදුරසං, මධුරරසවෙයි; ස්නිග්ධම්, සිනිඳුවෙයි; ඕජස්‍යං, ඕජස්වඩයි; ධාතුවර්ධනම්, ධාතුවර්ධනයකෙරෙයි; වාතපිත්තහරං, වාපිත්පහකෙරෙයි; වෘෂ්‍යං, පිණවයි; ශ්ලෙෂ්මලං, සෙම්වඩයි; ගුරු, බරවෙයි; ශීතලම්, ශීතලවෙයි.

ගවකිරි ගුණ. 213 ගොක්ෂීරං ජීවනං වල්‍යං රක්තපිත්තානිලාපහම්,
ආයුෂ්‍යං පුංස්ත්වකෘත් පථ්‍යං මෙධ්‍යං හෘද්‍යං රසායනම්.

213 ගොක්ෂීරං, ගවකිරිතෙම; ජීවනං, ජීවත්වීමකෙරෙයි; වල්‍යං, බලවඩයි; රක්තපිත්තානිලාපහම්, රත්පිත්හාවාතය පහකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂටහිතවෙයි; පුංස්ත්වකෘත්, පුරුෂබලය ඇතිකෙරෙයි;

පථ්‍යං, හිතවෙයි; මෙධ්‍යං, නුවණවැඩිමකෙරෙයි; හෘද්‍යං, ප්‍රියවෙ; රසායනම්, ජරාවනාසයි *.

---

* දුග්ධං සුමධුරං ස්නිග්ධං වාතපිත්තහරං පරම්
සද්‍යඃ ශුක්‍රකරං ශීතං සාත්ම්‍යං සර්වශරීරිණාම්,
ජීවනං බෘංහණං බල්‍යං මෙධ්‍යං වාජීකරං පරම්
වයඃස්ථාපනමායුෂ්‍යං සන්ධිකාරි රසායනම්.
විරෙකවාන්තිවස්තීනාං තුල්‍යමොජො විවර්ධනම්
ජීර්ණජ්වරෙ මනොරොගෙ ශොෂමූර්ඡාභ්‍රමෙෂු ච,
ග්‍රහණ්‍යාං පාණ්ඩුරොගෙ ච දාහෙ තෘෂි හෘදාමයෙ
ශූලොදාවර්ත ගුල්මෙෂු වස්තිරොගෙ ගුදාඞ්කුරෙ.
රක්තපිත්තෙතිසාරෙ ච යොනිරොගෙ ශ්‍රමෙ ක්ලමෙ
ගර්භස්‍රාවෙච සතතං හිතං මුනිවරෛඃ සමෘතම්,
බාලවෘද්ධක්ෂතක්ෂීණාඃ ක්ෂුද්ව්‍යවායකර්ශිතාශ්ච යෙ
තෙභ්‍යඃ සදාතිශයිතං හිතමෙතදුදාහෘතම්.

දුග්ධං, කිරිතෙම; සුමධුරං, අතිශයින්මිහිරිවෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳුවෙයි; වාතපිත්තහරං, වාපිත්පහකෙරෙයි; පරම්, උතුම්වෙයි; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ශුක්‍රකරං, ශුක්‍රවඩයි; ශීතං, ශීතවෙයි; සර්වශරීරිණාම්, සියලුමනුෂ්‍යයන්ට; සාත්ම්‍යං, ආත්මයටහිතවෙයි; ජීවනං, ආත්මශක්තිය කෙරෙයි; බෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; බල්‍යං, බලවඩයි; මෙධ්‍යං, පවිත්‍ර කෙරෙයි; පරම්, අතිශයින්; වාජීකරං, ධාතුවඩයි; වයඃස්ථාපනම්, වයසඇතිකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂවටහිතවෙයි; සන්ධිකාරි, සන්ධිසම් කෙරෙයි; රසායනම්, රසායනයක්වෙයි; විරෙකවාන්තිවස්තීනාං, විරෙචනය-වමනය-වස්තිය යනමොවුන්ට; තුල්‍යං, සමානවෙයි; ඔජොවිවර්ධනම්, ඔජස්වඩයි; ජීර්ණජ්වරෙ, පුරාණජ්වරයෙහිද; මනොරොගෙ, චිත්තරොගයෙහිද; ශොෂමූර්ඡාභ්‍රමෙෂුච, වියලීමය හෙවත් ක්ෂයරොගය-මූර්ඡාවය-කරකැවීමය යනාමොවුන්කෙරෙහිද; ග්‍රහණ්‍යාං, ග්‍රහණිරොගයෙහිද; පාණ්ඩුරොගෙච, පාණ්ඩුරොගයෙහිද; දාහෙ, දාහයෙහිද; තෘෂි, පිපාසයෙහිද; හෘදාමයෙ, ළෙහිරොගයෙහිද; ශූලොදාවර්තගුල්මෙෂු, ශූලය-උදාවර්තය-ගුල්මය යනාමොවුන්කෙරෙහිද; වස්තිරොගෙ, වස්තිරොගයෙහිද; ගුදාඞ්කුරෙ, ගුදකීලයෙහිද; රක්තපිත්තෙ, රත්පිත්තෙහිද; අතිසාරෙච, අතිසාරයෙහිද; යොනිරොගෙ, යොනිරොගයෙහිද; ශ්‍රමෙ, විඩාවෙහිද; ක්ලමෙ, ක්ලාන්තයෙහිද; ගර්භස්‍රාවෙ, ගැප්වැගීමෙහිද; සතතං, අනවරතයෙන්; හිතං, හිතයයි; මුනිවරෛඃ, ඍෂිවරයන්විසින්; සමෘතම්, දන්නාලදී; බාලවෘද්ධක්ෂතක්ෂීණාඃ, ළදරුය-වෘද්ධය-උරඃක්ෂතය-වැරැණාහුය යනමොහුද; යෙ, යම්කෙනෙක්; ක්ෂුද්ව්‍යවායකර්ශිතාශ්ච, ක්ෂුධාවය-මෛථුනය යනාමෙයින්වැරැණාහුද; තෙභ්‍යඃ, ඔවුන්ට; එතත්, මෙකිරතෙම; සදා, හැමකල්හි; අතිශයිතං, අතිශයින්; හිතම්, හිතයයි; උදාහෘතම්, කියනලදී.

බැටළුකිරි ගුණ.
214 ජාඞ්ගික්ෂීරන්තු මධුරං ශීතලං ග්‍රාහි දීපනම්
රක්තපිත්තවිකාරඝ්නං ක්ෂයකාසනිවර්හණම්
ජාඞ්ගීනාමල්පකායත්වාත් කටුතික්තාතිසේවනාත්
නාත්‍යම්බුපානාද්ව්‍යායාමාත් සර්වදෝෂහරං පයඃ.

214 ජාඞ්ගික්ෂීරන්තු, බැටළුකිරිවනාහි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; ශීතලං, සිහිල්වෙයි; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; දීපනම්, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; රක්තපිත්තවිකාරඝ්නං, රත්පිත්රෝගනසයි; ක්ෂයකාසනිවර්හණම්, ක්ෂය-කාස යනාමෙයපහකෙරෙයි; ජාඞ්ගීනාම්, බැටළුවන්; අල්පකාය ත්වාත්, ශුචලපවූශරීරය ඇතිබැවින්ද; කටුතික්තනිසෙවනාත්, කුළු- තිත්ත යනාමේද්‍රව්‍ය සෙවනයකිරීම හෙතුකොටගෙණද; නාත්‍යම්බු පානාත්, අධිකකොටපැන්නොබීම හෙතුකොටගෙණද; ව්‍යායාමාත්, උත්සාහය හෙතුකොටගෙණද; පයඃ, කිරතෙම; සර්වදෝෂහරං, සියලු දෝෂ පහකෙරෙයි.

මීකිරිගුණ.—215 මාහිෂං ස්නිග්ධමත්‍යර්ථං නිද්‍රාකෘද්වහ්නිනාශනම්.

215 මාහිෂං, මීකිරිතෙම; අත්‍යර්ථංස්නිග්ධං, අතිශයින් මධුරවෙයි; නිද්‍රාකෘත්, නිද්‍රාවකෙරෙයි; වහ්නිනාශනම්, අග්නියනසයි.

එළුකිරිගුණ.–216 මෙෂික්ෂීරං ගුරු ස්වාදු ස්නිග්ධොෂ්ණං කඵපිත්තජිත්.

216 මෙෂික්ෂීරං, එළුකිරි; ගුරු, බරවෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; ස්නිග්ධ, සිනිදුවෙයි; උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; කඵපිත්තජිත්, සෙම්පිත්ජයගනී.

අශ්වකිරිගුණ.—217 අශ්වක්ෂීරං සලවණං මධුරාම්ලරසං ලඝු.

217 අශ්වක්ෂීරං, අශ්වකිරිතෙම; සලවණං, ලුණුරසසහිතවෙයි; මධු රාම්ලරසං, මිහිරිඇඹුල්රසවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

ඔටුකිරිගුණ.—218 උෂ්ට්‍රික්ෂීරන්තු රූක්ෂොෂ්ණං ශොථවාතකඵාපහම්.

218 උෂ්ට්‍රික්ෂීරන්තු, ඔටුකිරිවනාහි; රූක්ෂොෂ්ණං, රළුඋෂ්ණවෙයි; ශොථවාතකඵාපහම්, ශොථය-වාතය-සෙම්ය යනාමෙයපහකෙරෙයි.

මිනිස්කි රි ගුණ. 219 මානුෂ්‍යං ජීවනං සාත්ම්‍යං බෘංහණං සෙනාහනාංපයඃ.

219 මානුෂං, මනුෂ්‍යයන්ගෙන් හටගත්තාවූ; පයඃ, කිරි; ජීවනං, ආත්මශක්තියදෙයි; සාත්ම්‍යං, ආත්මයටහිතවෙයි; බෘංහණං, පුෂ්ටිකෙරෙයි; සෙනාහනං, නෙත්කෙරෙයි.

ඇතිනිකිරිගුණ.—220 හස්තිනාඃමධුරං වෘෂ්‍යං කෂායානුරසං ගුරු.

220 හස්තිනාඃ, ඇතිනියගේ (කිරි) මධුරං, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතු පොෂණයකෙරෙයි; කෂායානුරසං, කසටරසවෙයි; ගුරු, බරවෙයි.

221 වර්ජයිත්වා ස්ත්‍රියාඃ ස්තන්‍යං සර්වමාමං විවර්ජයෙත්.

221 ස්ත්‍රියාඃ, ස්ත්‍රියගේ, ස්තන්‍යං, කිරි; වර්ජයිත්වා, හැර; ආමං, අමුවූ; සර්වං, සියලුකිරි; විවර්ජයෙත්, දුරුකරන්නේය.

222 වර්ජ්‍යං සලවණං ක්ෂීරං යදච විග්‍රථිතං භවෙත්.

222 යදච, යම්කිරක්; විග්‍රථිතං භවෙත්, අසම්බන්ධවන්නේද; සලවණං, ලුණුසහිතවූ; ක්ෂීරං, කිරිද; වර්ජ්‍යං, හළයුතුය.

223 විවත්සා බාලවත්සායාඃ පයො දෝෂලම්රිතම්
ශස්තං චෛකවර්ණායා ධවලී කෘෂ්ණයොරපි.

223 විවත්සා, වත්සරහිතවූද; බාලවත්සායාඃ, බාලවස්සා ඇත්තාවූද ගවදෙනගේ; පයඃ, කිරි; දෝෂලං, දෝෂබහුලයයි; ඊ රිතම්; කියනලදී; ධවලිකෘෂ්ණයොඃ අපි, සුදුකළුදෙනුන් දෙදෙනාගේද; වත්සාඑකවර්ණායාඃ, එක්වර්ණයෙන්යුත්වස්සා ඇත්තාවූදෙනගේකිරි; ශස්තං, ප්‍රශස්තවේ.

224 ක්ෂීරං පර්යුෂිතං සර්වං විෂ්ටම්භි ගුරු දුර්ජරම්
ප්‍රායොභිෂ්‍යන්දි ගුල්මාමං ශෘතොෂ්ණං කඵවාතජිත්.
ශෘතශීතනතු පිත්තඝ්නං ධාරොෂ්ණමමෘතං පයඃ.

224 පර්යුෂිතං, පිනුල්වූ; සර්වං ක්ෂීරං සියලු කිරි; විෂ්ටම්භි, අජීර්ණ කෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; දුර්ජරම්, නොදිරයි; ආමං, අමුකිරි; ප්‍රායඃ, බොහෝසේ; අභිෂ්‍යන්දි, සෙම්වඩයි, ගුරු, බරවෙයි; ශෘතොෂ්ණං, පිදුළුෂ්ණවූකිරි; කඵවාතජිත්, සෙම්වාජයගණී; ශෘතශීතනතු, පිදු සීතලවූකිරි; පිත්තඝ්නං, පිත්නසයි; ධාරොෂ්ණං, දෙවියකෙණෙහි උමළුණුසහිතවූ; පයඃ, කිරි; අමෘතං, අමෘතයක්හාසමානවේ.

අඹුසුසගා කිරිගුණ. } 225 දුග්ධාම්ලං ශීතලං ස්වාදු වෘෂ්‍යං වර්ණකරං ගුරු,
වාතපිත්තහරං රුච්‍යං වෘංහණං බලවර්ධනම්.

225 දුග්ධාම්ලං, අඹියුසගාකිරි; ශීතලං, ශීතලවෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණයහකරෙයි; වර්ණකරං, ශරීරවර්ණයකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; වාතපිත්තහරං, වාපිත්පහකෙරෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; වෘංහණං, මාංසවැඩීමකෙරෙයි; බලවර්ධනම්, බලවඩයි.

කිරිසොද ගුණ. } 226 ක්ෂීරසන්තානිකා වෘෂ්‍යා ස්නිග්ධා පිත්තානිලාපහා.

226 ක්ෂීරසන්තානිකා, කිරිසොදයනනාමෙයි; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය; ස්නිග්ධා, සිනිදුවන්නීය; පිත්තානිලාපහා, පිත්තය-වාතය යනාමෙය පහකරන්නීය.

ක්‍ෂීරදධිවර්ගඃ.

අථ දධිගුණං.

දීගුණ 226 දධි ස්වාද්වග්නිදං හෘද්‍යං ස්නේහනං රොචනං ගුරු,
පාකෙම්ලමුෂ්ණං වාතඝ්නං මඞ්ගල්‍යං බෘංහණං පරම්

226 දධි, දීතෙම; ස්වාදු, මධුරවෙයි; අග්නිදං, අග්නියවඩයි; හෘද්‍යං, මුඛයට ප්‍රියවෙයි; ස්නෙහනං, තෙල්ඇතිකෙරෙයි; රොචනං, රුචිකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; පාකෙ, පැසීමෙහි; අම්ලං, ඇඹුල්වෙයි; උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; වාතඝ්නං, වාතයනසයි; මඞ්ගල්‍යං, මඞ්ගල්‍යවෙයි; බෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; පරම්, උතුම්වෙයි *.

ගවදී ගුණ. 227 ගව්‍යං දධි තු වාතඝ්නං මඞ්ගල්‍යං රුචිකාරකම්,
ස්නිග්ධං විපාකෙ මධුරං දීපනං බලවර්ධනම්.

227 ගව්‍යංදධිතු, ගවදීවනාහි; වාතඝ්නං, වානසයි; මඞ්ගල්‍යං, මඞ්ගල්‍යයකෙරෙයි; රුචිකාරකම්, රුචිකෙරෙයි; ස්නිග්ධං, ශීතවෙයි; විපාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; දීපනං, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; බලවර්ධනං, බලවඩයි.

මි,දීගුණ 228 මාහිෂං දධ්‍යතිස්නිග්ධං රක්තපිත්තප්‍රසාදනම්,
විපාකෙ මධුරං වෘෂ්‍යං ගුරු ශ්ලෙෂ්මවිවර්ධනම්.

228 මාහිෂංදධි, මීගවදීතෙම; අතිස්නිග්ධම්, ඉතාශීතවෙයි; රක්තපිත්තප්‍රසාදනම්, රත්පිත් ප්‍රසන්නකෙරෙයි; විපාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; ශ්ලෙෂ්මවිවර්ධනං, සෙම්වඩයි.

භාවප්‍රකාශයෙහි.

* දධ්‍යුෂ්ණං දීපනං ස්නිග්ධං කෂායානුරසං ගුරු
පාකෙම්ලං ශ්වාසපිත්තාස්‍රශොථමෙදඃ කඵප්‍රදම්,
මූත්‍රකෘච්ඡ්‍ර ප්‍රතිශ්‍යායෙ ශීතගෙ විෂමජ්වරෙ
අතීසාරෙ රුචෞ කාර්ශ්‍යෙ ශස්‍යතෙ බලශුක්‍රකෘත්.

දධි, දීතෙම; උෂ්ණං, උෂ්ණවෙයි; දීපනං, අග්නිදීපනයකෙරෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳුවෙයි; කෂායානුරසං, කසටරසවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; පාකෙ. පැසීමෙහි; අම්ලං, ඇඹුල්වෙයි; ශ්වාස, ශ්වාසය; පිත්තාස්‍ර, රත්පිතය; ශොථ, ඉදිමුමය; මෙදඃ, මෙදස්ද; කඵප්‍රදම්, සෙම්දයනාමෙය වඩයි; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍ර, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රවෙහිද; ප්‍රතිශ්‍යායෙ, ප්‍රතිශ්‍යායෙහිද; ශීතගෙ, ශීතජ්වරයෙහිද; විෂමජ්වරෙ, විෂමජ්වරයෙහිද; අතීසාරෙ, අතීසාරයෙහිද; අරුචෞ, අරුචියෙහිද; කාර්ශ්‍යෙ, කෘශභාවයෙහිද; ශස්‍යතෙ, පසස්නාලැබේ; බලශුක්‍රකෘත්; ශරීරශක්තියහා ශුක්‍රවැඩීම කෙරෙයි.

පාකතඃ කටු.
ඔටුදිගුණ.—ඖෂ්ට්‍රකං දධි සක්ෂාරමත්‍යම්ලං පාකතඃ කටු.

ඖෂ්ට්‍රකංදධි, ඔටුදිතෙම; සක්ෂාරං, ලුණුරසසහිතවෙයි; අත්‍යම්ලං, ඉතාඇඹුල්වෙයි; පාකතඃ, පැසීමෙන්; කටු, කුළුරසවෙයි.

අස්වෙල ඔදිගුණ. 229 වාඩවං දධි වාතඝ්නං දීපනං චක්ෂුෂොහිතම්,
ගහන්‍යාදශෝංසි සූක්ෂ්මානි ක්‍රිමිරොගොදරාණි ච.

229 වාඩවං, අස්වෙලඹුන්ගේ; දධි, දීතෙම; වාතඝ්නං, වාතඝ්නයි; දීපනං, අග්නිදීප්තියකොරෙයි; චක්ෂුෂොඃ, නෙත්‍රාවයව; හිතම්, හිත වෙයි; අර්ශාංසි, අර්ශස්ද; සූක්ෂ්මානි, සූක්ෂ්මයන්ද; ක්‍රිමිරොගඋදරාණිච, ක්‍රිමිරොගහා උදරරොගයන්ද; ගහන්‍යාන්, නසන්නේය.

බැටළුදිගුණ. 230 ජාගං දධි ලඝුප්‍රොක්තං කඵවාතක්‍ෂයාපහම්,
දුර්නාමශ්වාසකාසෙෂු හිතමග්නෙශ්ච දීපනම්.

230 ජාගංදධි, බැටළුදී; ලඝු, සැහැල්ලුයයි; ප්‍රොක්තං, කියනලදී; කඵවාතක්‍ෂයාපහම්, සෙමය-වාතය-ක්‍ෂයරොගය යනමෙය පහකෙරෙයි; දුර්නාමශ්වාසකාසෙෂු, අර්ශස්ය-ශ්වාසය-කාසය යනමොවුන් කෙරෙහි; හිතම්, හිතවෙයි; අග්නෙඃ, අග්නිසගේ; දීපනම්ච, දීප්තියද කෙරෙයි.

එළුදිගුණ. 231 ආවිකං දධි දුර්නාම කඵව්‍යාධි ප්‍රකොපනම්,
රසෙ පාකෙ ච මධුරං කෂායං වාතපිත්තනුත්.

231 ආවිකංදධි, එළුදීතෙම; දුර්නාමකඵ ව්‍යාධිප්‍රකොපනම්, අර්ශස්ය-සෙම්රොගය යනාමෙය පහකෙරෙයි; රසෙ, රසයෙහිද; පාකෙච, පැසීමෙහිද; මධුරං, මිහිරිවෙයි; කෂායං, කසටවෙයි; වාතපිත්තනුත්, වාපිත්නාසයි.

ඇත්තිදිගුණ. 232 හස්තිනාං දධි විශෙෂොෂ්ණං කෂායං කඵවාතජිත්.

232 හස්තිනාං, හැත්තියගේ; දධි, දීතෙම; විශෙෂොෂ්ණං, උෂ්ණ විශෙෂවෙයි, කෂායං, කසටවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම්වා දිනයි.

ස්ත්‍රීන්ගේදිගුණ.—233 මානුෂ්‍යං මධුරං බල්‍යං ස්නිග්ධං සන්තර්පණං දධි.

233 මානුෂ්‍යං, මිනිසුන්ගෙන් හටගත්තාවූ; දධි, දීතෙම; මධුරං, මිහිරිවෙයි; බල්‍යං, බලවඩයි; ස්නිග්ධං, සිනිදුවෙයි; සන්තර්පණං, පිණවයි.

දධි යත් ස්වාදු තත්නොවද්‍යඃ කඵාභිෂ්‍යන්දිකාරකඃ,
234 දධ්‍යම්ලමති යද්‍රක්තාදූෂනං කඵපිත්තකෘත්;
විදග්ධ ක්‍ෂාරවිතාමූත්‍රං මන්දජාතං ත්‍රිදොෂකෘත්,

235 දධිස්වක්ෂාරං රූක්ෂතක්‍ර ග්‍රාහි විෂ්ටම්භි වාතලම්;
දීපනීයං ලඝුතරං සකෂායං රුචිප්‍රදම්.

234 ස්වාදු, මධුරවූ; යත්දධි, යම්දීයක්ඇද්ද; තත්, ඒදීතෙම; මෙදා,

මෙදස්වඩයි; කඵාභිෂ්‍යන්දිකාරකඃ, සෙම්හා නෙත්‍රරොගකෙරෙයි; අති අම්ලං, ඉතාඇඹුල්වූ; යන්දධි, යම්දීයක්ඇද්ද; (එය) රක්තදූෂණං, ලේදූෂ්‍යකෙරෙයි; කඵපිත්තකෘත්, සෙම්පිත්වැඩිවකෙරෙයි; මන්දජාතං, මදක්මිදුනාවූදී; විදහි, අජීර්ණකෙරෙයි; සෘෂ්ටවිණ්මූත්‍රං, මලමූත්‍ර වැඩිවකෙරෙයි; ත්‍රිදොෂකෘත්, තුන්දොස්කෙරෙයි; **235** අසාරංදධිතු, අසාරවූදීවනාහි; රූක්ෂංහාතු, රළුවෙයි; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; විෂ්ටම්භී, අජීර්ණකෙරෙයි; වාතලං, වාවඩයි; දීපනීයං, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; ලඝුතරං, අතිශයින් සැහැල්ලුවෙයි; සකෂායං, කසටසහිතවෙයි; රුචිප්‍රදම්, රුචිකෙරෙයි.

236 පීනසෙ චාතිසාරෙ ච ශීතකෙ විෂමජ්වරෙ,
අරුචෞ මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රෙ ච කාශ්‍යෙ ච දධි ශස්‍යතෙ.

236 දධි, දීතෙම; පීනසෙච, ප්‍රතිශ්‍යායයෙහිද; අතිසාරෙච, අතිසාරයෙහිද; ශීතකෙ, ශීතජ්වරයෙහිද; විෂමජ්වරෙ, විෂමජ්වරයෙහිද; අරුචෞ, අරුචියෙහිද; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රෙච, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රයෙහිද; කාශ්‍යෙ, කෘශභාවයෙහිද; ශස්‍යතෙ, පසස්නාලැබේ.

237 ශරද්ග්‍රීෂ්මවසන්තෙෂු ප්‍රායශො දධි ගර්හිතම්
රක්තපිත්තවිකාරෙෂු කඵොත්ථෙෂ්වාමයෙෂු ච
238 න නක්තං දධි භුඤ්ජීත න චාප්‍යඝෘතශර්කරම්.

237 දධි, දීතෙම; ශරද්ග්‍රීෂ්මවසන්තෙෂු, ශරත්-ග්‍රීෂ්ම-වසන්තායන මේසෘතු තුනෙහිද; රක්තපිත්ත විකාරෙෂු, රත්පිත්රෝගයන්හිද; කඵොත්ථෙෂුආමයෙෂුච, සෙම්න්හටගත්තාවූ රෝගයන්හිද; ප්‍රායශඃ, බොහෝසෙයින්; ගර්හිතම්, නින්දිතවේ; 238 දධි, දී; නක්තං, රාත්‍රියෙහි; නභුඤ්ජීත, අනුභව නොකරන්නේය; අඝෘතශර්කරම්චඅපි, ගිතෙල්ගා සකුරුයුක්තනොවූ දී; න, අනුභවනොකරන්නේය.

දීසොද ගුණ. { දධ්නඃ සරො ගුරුර්වෘෂ්‍යඃ ශීතලො මෙදඃ කඵප්‍රදඃ,
239 වෘංහණො මාරුතඝ්නශ්ච බලොපචයකාරකඃ.

දධ්නඃ, දධියගේ; සරඃ, සොදයතෙම; ගුරුඃ, බරවෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතු පොෂණයකෙරෙයි; ශීතලඃ, ශීතවෙයි; මෙදඃ, මෙදස්ඇතිකෙරෙයි; කඵප්‍රදඃ, සෙම්වඩයි; 239 වෘංහණඃ, ස්ථූලකෙරෙයි; මාරුතඝ්නශ්ච, වාතයදනසයි; බලොපචයකාරකඃ, බලවැඩිමකෙරෙයි.

දීපෙරලිදියගුණ.—මස්තු ශ්ලෙෂ්මානිලහරං වෘෂ්‍යං ස්‍රොතොවිශොධනම්.

මස්තු, දීපෙරලිදියතෙම; ශ්ලෙෂ්මානිලහරං, සෙම්ස-වාතය යන මෙය පහකෙරෙයි; වෘෂ්‍යඃ, පිණවයි; ස්‍රොතොවිශොධනම්, ස්‍රොතස් පිරසිදුකෙරෙයි.

ඵලාදිවර්ගඃ.

දෙළුම් ගුණ.
240 දාඩිමං හෘද්‍යමම්ලොෂ්ණං වාතඝ්නං ග්‍රාහිදීපනම්,
කෂායානුරසං රුච්‍යං කඵපිත්තාවිරොධි ච.
241 ත්‍රිවිධං තත්තු විඥෙයං මධුරඤ්චාම්ලමෙව ච,
මධුරං තත්‍ර ත්‍රිදොෂඝ්නමම්ලං වාතකඵාපහම්.

240 දාඩිමං, දෙළුම්; හෘද්‍යං, මනොඥවෙයි; අම්ලොෂ්ණං, ඇඹුල් රසහා උෂ්ණවෙයි; වාතඝ්නං, වාතයනසයි; ග්‍රාහි, මලබඩකෙරෙයි; දීපනං, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; කෂායානුරසං, කසටරසවෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; කඵපිත්තාවිරොධිච, සෙම්පිත්දෙකට විරුඬනොවෙයි; තත්තු, ඒදෙළුම්වනාහි; මධුරඤ්ච, මධුරරසද; අම්ලමෙවච, ඇඹුල් දැයිකියා; ත්‍රිවිධං, ත්‍රිප්‍රකාරවූයේ; විඥෙයං, දතයුතු. **241** මධුරං, මිහිරිවූ; තත්, ඒදෙළුම්; ත්‍රිදොෂඝ්නං, තුන්දොස්නසයි; අම්ලං, ඇඹුල්වූදෙළුම්; වාතකඵාපහම්, වා සෙම්නසයි.

මුද්‍රිකඵල ගුණ.
ද්‍රාක්ෂා තු මධුරා ස්නිග්ධා වෘෂ්‍යා වාතානුලොමනී,
242 බල්‍යා හෘද්‍යා ක්ෂතක්ෂීණතෘෂ්ණාවාතාස්‍රපිත්තනුත්.

ද්‍රාක්ෂාතු, මුද්දිරප්පලම්තොමෝ; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; ස්නිග්ධා, ශීතවන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය; වාතානුලොමනී, වාතය අනුලොම්කරන්නීය. 242 බල්‍යා, බලවඩන්නීය; හෘද්‍යා, මනොඥවන්නීය; ක්ෂතක්ෂීණතෘෂ්ණා වාතාස්‍රපිත්තනුත්, උරඃක්ෂතය ක්ෂයරොගය-පිපාසය-වාතරක්තය-පිත්තය යනාමෙයනසයි.

සීනිසොදගුණ.—ගුඩත්වක් කඵශුක්‍රාමවාතඝ්නං මධුරං කටු.

ගුඩත්වක්, සීනිසොදයතෙම; කඵශුක්‍රාමවාතඝ්නං, සෙමය-ශුක්‍රය ආමවාතය යනමෙයනසයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; කටු, කුළුරසවෙයි.

ජිතණගුණ.—243 ද්‍රූමා තු රක්තපිත්තඝ්නී ශොථවිෂදොෂනාශිනී.

243 ද්‍රූමාතු, ජිතණතොමෝ; රක්තපිත්තඝ්නී, රත්පිත්නසන්නීය; ශොථවිෂදොෂනාශිනී, සොථය-විෂදොෂය යනාමෙයනසන්නීය.

බාත්වැල්ගුණ.—තාම්‍රපූවී විශෙෂෙණ කඵාභිෂ්‍යන්දිනාශිනී.

දෑව්, බාත්වැල්තොමෝ; තාව්‍ය, කයාසමානවූ ගුණඇත්තීය; විශෙෂෙණ, වෙසෙසින්; කඵාභිෂ්‍යන්දිනාශිනී, සෙම්වැගිරීම නසන්නීය.

හැල්කපාඩිලිය ගුණ. 244 යා සා සරා ජ්වරච්ඡර්දි ශෙලෂ්මපිත්තවිසර්පජිත්.

244 යාසා, හැල්කපාඩිලිය තෙම; සරා, සාරවෙයි; ජ්වරච්ඡර්දිශෙලෂ්මපිත්තවිසර්පජිත්, ජ්වරය—වමනය—සෙමය—පිත්තය—විසර්ප යනාමෙය ජයගනී.

දන්තිමුල්ගුණ.
දන්තී චාෂ්ඨීලිකාධ්මාන ගුල්මෝදරහරා සරා,
245 ද්‍රුමී විෂෝදරඝ්නී ප්ලීහකුෂ්ඨප්‍රමෙහජිත්.

දන්තී, දන්තිමුල්තොමෝ; අෂ්ඨීලිකා, වාතයෙන් උපදනා අෂ්ඨීලිකා නම්රෝගයද; ආධ්මාන, බඩපිපීමද; ගුල්ම, ගුල්මයද; උදර, උදරයද; හරා, පහකරන්නීය; සරාච, සාරදවන්නීය. 245 ද්‍රුමී, දූෂ්‍යවූ (උදර යද;) විෂෝදර, විෂමවූඋදරයද; ඝ්නී, පහකරන්නීය; ප්ලීහකුෂ්ඨප්‍රමෙහජිත්, ප්ලීහය—කුෂ්ඨය—ප්‍රමෙහය යනාමෙය ජයගන්නීය.

දුම්සහපිනිසෙවන ගුණ.
ධූමඃ පිත්තානිලෞ කුර්‍ය්‍යාදවශ්‍යායඃ කඵානිලෞ

ධූමඃ, දුම් (සෙවනය) තෙම; පිත්තානිලෞ, වාපිත්දෙකද; අවශ්‍යායඃ, (පිනිසෙවනය) තෙම; කඵානිලෞ, සෙම්වාදෙකද; කුර්‍ය්‍යාත්, (වැඩිම) කරන්නේය.

ධාන්‍යගුණ.—246 ධාන්‍යං ත්‍රිධා භවෙත් ශාලිෂෂ්ටිකව්‍රීහිභෙදතඃ.

246 ශාලි, හැල්ය; ෂෂ්ටික, හැටදහැල්ය; ව්‍රීහි, වියයනු; භෙදතඃ, භෙදවශයෙන්; ධාන්‍යං, ධාන්‍යතෙම; ත්‍රිධා, තුන්පරිද්දෙකින්; භවෙත්, වන්නේය.

ශාලයෝ හෛමනාස්තත්‍ර ෂෂ්ටිකා ග්‍රීෂ්මජාඅපි,
247 ව්‍රීහයස්ත්වාශවඃ ඛ්‍යාතාඃ ප්‍රාවෘට්කාලසමුද්භවාඃ.

තත්‍ර, ඒධාන්‍යයන්අතුරෙහි; හෛමනාඃ, හෙමන්තකාලයෙහි හට ගන්නාහු; ශාලයඃ, ඇල්යයිද; ග්‍රීෂ්මජාඃ, ග්‍රීෂ්මකාලයෙහි හටගන්නාහු; ෂෂ්ටිකාඃඅපි, හැටදහැල්යයිද. 247 ප්‍රාවෘට්කාලසමුද්භවාඃ, වර්ෂා කාලයෙහි හටගන්නාහු; ආශවඃව්‍රීහයඃතු, ආශුව්‍රීහියයිද; ඛ්‍යාතාඃ, කියනලද්දාහුය.

රතුසුදුආදි භෙදවූ ඇල්ගුණ.
රක්තශාලිස්ත්‍රිදෝෂඝ්නශ්චක්ෂුෂ්‍යඃ ශුක්‍රමූත්‍රලඃ
248 තෘෂ්ණාඝ්නෝ බලකෘත් ස්වර්‍ය්‍යෝ හෘද්‍යස්තද්වච්චාප (රෙ
ශාලයො රක්තශාලිභ්‍යාං හීනද්විද්ධිනා ගුණාගුණෛඃ.

රක්තශාලිඃ, රත්ඇල්තෙම; ත්‍රිදෝෂඝ්නඃ, තුන්දොස්නසයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; ශුක්‍රමූත්‍රලඃ, ශුක්‍රහාමූත්‍රවඩයි; 248 තෘෂ්ණාඝ්නඃ, පිපාසයනසයි; බලකෘත්, බලඇතිකෙරෙයි; ස්වර්‍ය්‍යඃ, ස්වරයටහිත කෙරෙයි; හෘද්‍යඃ, හෘදයටප්‍රියවෙයි; තත්වත්, ඒටදෙවෙනිව පවත්නාවූ; අපරෙ, අන්‍යවූ; ශාලයඃ, ඇල්; රක්තශාලිභ්‍යාං, රත්ඇල්වලටවඩා; ගුණෛඃ, ගුණවලින්; හීනද්වත්, මදන්; හීනාඃ ගුණාඃ, හීනවූගුණ ඇතිවෙත්.

හැටදඇල්ගුණ.
249 චොරකශ්ච ලඝුර්බද්ධස්ත්‍රිදෝෂස්‍ය ප්‍රකොපනඃ.

249 චොරකඃ, හැටදඇල් වනාහි; ත්‍රිදෝෂස්‍ය, තුන්දොසගේ;

ප්‍රකොපනඃ, කිපීම කරන්නේයයි; බුධෛඃ, පණ්ඩිතයන්විසින්; ප්‍රොක්තඃ, කියනලදී.

කලමහාවී ඇල්ගුණ. { කලමො ස්‍යාත් ත්‍රිදොෂඝ්නශ්චක්ෂුෂ්‍යඃ සකෂායවාන්.

කලමඃ, කලමහාවී ධාන්‍යතෙම; ස්‍යාත්, (ද්‍රව්‍යවූ) වෙයද; ත්‍රිදොෂඝ්නඃ, තුන්දොස්නසයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; සකෂායවාන්, කසටසහිතවේ.

මදක්රතු වී ගුණ. { 250 ආශුස්ත්‍රිදොෂකෘත් ශොෂණඃ ස්වෙදනො මලමූත්‍රකෘ,
අග්නිපිත්තකරඃ ස්වාදු පාකෙ දුර්වලකෘත් ගුරුඃ.

250 ආශුඃ, මදක්රතුවීතෙම; ත්‍රිදොෂකෘත්, තුන්දොස්වැඩීම්කෙරෙයි; ශොෂණඃ, උෂ්ණසහිතවෙයි; ස්වෙදනඃ, ඩහදිය වැඩීම්කෙරෙයි; මලමූත්‍රකෘ, මලමූත්‍රවැඩීම්කෙරෙයි; අග්නිපිත්තකරඃ, අධිකපිත්ඇති කෙරෙයි; පාකෙ, පැසීමෙහි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; දුර්වලකෘත්, දුර්වල කෙරෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි.

251 වාපිතාත් ගුරුස්තද්ධාන්‍යං කිඤ්චිද්හීනමවාපිතම්
වාප්‍යාච්චරොප්‍යාලඝවඃ ශීඝ්‍රපාකා ගුණොත්තරාඃ
251 අදග්ධිනො දොෂහරා වල්‍යාමූත්‍රවිවර්ධනාඃ.

251 අවාපිතාත්, නොවපුරණලදධාන්‍යයටවඩා; වාපිතං, වපුරණලද; තද්ධාන්‍යං, ඒධාන්‍යය; කිඤ්චිත් හීනං, මදක් (ගුණ) හීනවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; රොප්‍යාඃ, රොපනයකටයුතු ධාන්‍යයෝ; වාප්‍යාත්, වපුරණලද ධාන්‍යවලටවඩා; ලඝවඃ, සැහැල්ලුවෙත්; ශීඝ්‍රපාකාඃ, වහා පැසවත්; ගුණොත්තරාඃ, ගුණඅධිකවෙත්. **252** අදග්ධිනඃ, දහනැත්තාහුවෙත්; දොෂහරාඃ, දොෂපහකරන්නාහුය; වල්‍යාඃ, බලවඩත්; මූත්‍රවිවර්ධනාඃ, මූත්‍රවඩත්.

ඉනිධාන්‍යවර්ගඃ.

කොතඹු රු ගුණ. { ධාන්‍යාකමාර්ද්‍රං මධුරං සුගන්ධි රුචිකාරකම්,
253 ශුෂ්කන්තු කප්වාතඝ්නං දාහජ්වරතෘෂාපහම්.

ආර්ද්‍රං, අමුවූ; ධාන්‍යාකං, කොත්තඹුරුතෙම; මධුරං, මිහිරිවෙයි; සුගන්ධි, සුගන්ධවෙයි; රුචිකාරකම්, රුචිකෙරෙයි. 253 ශුෂ්කන්තු, වියළුනාවූකොත්තඹුරු වනාහි; කප්වාතඝ්නං, සෙම්වාතනසයි; දාහජ්වරතෘෂාපහම්, දාහය-ජ්වරය-පිපාසය යනමෙය පහකෙරෙයි [1].

භාවප්‍රකාශයෙහි.

[1] ධාන්‍යකං තුවරං ස්නිග්ධමවෘෂ්‍යං මූත්‍රලං ලඝු
තික්තං කටූෂ්ණවීර්‍ය්‍යංච දීපනං පාචනං ස්මෘතම්
ජ්වරඝ්නං රොචකං ග්‍රාහි ස්වාදුපාකිත්‍රිදොෂනුත්
තෘෂ්ණාදාහවමිශ්වාස කාසකාශ්‍යක්‍රිමිප්‍රනුත්
ආර්ද්‍රන්තු තද්ගුණං ස්වාදු විශෙෂාත් පිත්තනාශනත්.

මයිලමල්ගුණ.—ධාතකීකුසුමං ශීතං රක්තපිත්තාතිසාරජිත්.

ධාතකීකුසුමං, මයිලමල්තෙම; ශීතං, ශීතවෙයි; රක්තපිත්තාතිසාරජිත්, රත්පිත්හා රක්තාතිසාර ජයගණී.

අන්නනපලගුණ.
ධුස්තූරො මදමූර්ඡාකෘත්
කඵඝ්නො වහ්නිපිත්තකෘත්.

ධුස්තූරඃ, අන්නනතෙම; මදමූර්ඡාකෘත්, මත්වීමහා මූර්ඡාවද කෙරෙයි; කඵඝ්නඃ, සෙමනසයි; වහ්නිපිත්තකෘත්, අග්නියහා පිත්ද වැඩිමකෙරෙයි.

නාසයෙන්දියබීමේගුණ.
254 විගතඝනනිශීථෙ ප්‍රාතරුත්ථාය නිත්‍යම්
පිබති ඛලු නරො යො ඝ්‍රාණරන්ධ්‍රෙණ වාරි,
ස ලභති මතිපූර්ණශ්චක්ෂුෂා තාර්ක්ෂ්‍යතුල්‍යො
වලිපලිතවිහීනඃ සර්වරොගෛර්විමුක්තඃ.

254 යඃ නරඃ, යම්මනුෂ්‍යයෙක්තෙම; විගතඝනනිශීථෙ, වළාකුළුදිනය හා මධ්‍යමරාත්‍රිය සහමේඝදකහැර; නිත්‍යං, නිරන්තරයෙන්; ප්‍රාතඃ, උදෑසන; උත්ථාය, නැඟිසිට; ඝ්‍රාණරන්ධ්‍රෙණ, නාස්සිදුරෙන්; වාරි, ජලය; පිබතිඛලු, බෝද; සඃ, හෙතෙම; මතිපූර්ණඃ, සම්පූර්ණවූප්‍රඥාව; ලභති, ලබයි; චක්ෂුෂා, ඇසින්; තාර්ක්ෂ්‍යතුල්‍යඃ, ගුරුළෙක්හා සමානවේ; වලිපලිතවිහීනඃ, ඇඟරැලිවැටීමහා ඉසපැසීමෙන්ද තොරවූයේ; සර්වරොගෛඃ, සියලුරොගවලින්; විමුක්තඃ, මිදුනේවේ.

මාරිසපලාගුණ.—255 මාරිෂො මධුරඃ ශීතො විෂ්ටම්භිපිත්තනුද්ගුරුඃ.

255 මාරිෂඃ, මාරිෂපලා; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; විෂ්ටම්භි, අජීර්ණයකරෙයි; පිත්තනුත්, පිත්නසයි; ගුරුඃ, බරවෙයි.

නාරම්ගුණ.
නාගරඞ්ගතනු විෂ්ටම්භි සුගන්ධි දුර්ජරං ගුරු,
256 නාත්‍යම්ලං මිෂ්ටමධුරං වෘෂ්‍යං වාතවිනාශනම්.

ධාන්‍යකං, කොත්තම්බුරුතෙම; තුවරං, කසටරසවෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳු වෙයි; අවෘෂ්‍යං, ධාතුපුෂ්ටිනොකෙරෙයි; මූත්‍රලං, මූත්‍රබහුලවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; තික්තං, තිත්තරසවෙයි; කටු, කුළුරසවෙයි; උෂ්ණවීර්‍ය්‍යංච, උෂ්ණවීර්‍ය්‍යදවෙයි; දීපනං, අග්නිදීප්තියද; පාචනං, පැසවීමද කරන්නේයයි; සඃතම, දත්හාලදී; ජ්වරඝ්නං, උණනසයි; රොචකං, රුචිකෙරෙයි; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; පාකී, පැසවයි; ස්වාදු, මධුර වෙයි; ත්‍රිදොෂනුත්, තුන්දොස්පහකෙරෙයි; තෘෂ්ණා, පිපාසය; දාහ, දාහය; වමි, වමනය; ශ්වාස, ශ්වාසය; කාස, කැස්සය; කාර්ශ්‍ය, කෘශබවය යනාමෙය; හරෙත්, නසන්නේය; ආර්ද්‍රං, අමුවූ; තත්, ඒකොත්තම්බුරුතෙම; ස්වාදුගුණං, මධුරවූගුණඇතිවෙයි; තත්, ඒතෙම; විශෙෂාත්, විශෙෂයෙන්; පිත්තහාරි, පිත්තනසයි.

භාගරඹගත්‍යු, භාරම්වනානි; විෂඝ්නි, අජීර්ණකෙරෙයි; සුගන්ධි, සුගන්ධවෙයි; දුජ්ජරං, නොදිරයි; ගුරු, බරවෙයි. 256 නාතාම්ලං, ඉතා ඇඹුල්නොහොවෙයි; ඊෂන්මධුරං, මඳක් මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතු පොෂණයකෙරෙයි; වාතවිනාශනම්, වාතනසයි.

නවනීලඵලගුණ.—නවනීතාං ඵලං හෘද්‍යං සුගන්ධි කඵවාතජිත්.

නවනීතානං, නවනිලයන්ගේ; ඵලං, ඵලයතෙම; හෘද්‍යං, මුඛයටප්‍රිය වෙයි; සුගන්ධි, සුගන්ධවෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම් වා ජයගනී.

පොල් ගුණ. 257 නාරිකෙලං ගුරු ස්නිග්ධං පිත්තඝ්නං ස්වාදු ශීතලම්,
බලමාංසකරං හෘද්‍යං වෘංහණං වස්තිශොධනම්.

257 නාරිකෙලං, පොල්; ගුරු, බරවෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳුවෙයි; පිත්තඝ්නං, පිත්තනසයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; ශීතලම්, ශීතලවෙයි; බල මාංසකරං, ශරීරශක්තියහා මාංසවැඩිම කෙරෙයි; හෘද්‍යං, මුඛයටප්‍රිය වෙයි; වෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; වස්තිශොධනම්, මලමූත්‍රාශය ශුද්ධ කෙරෙයි.

258 විශෙෂතඃ කොමලනාරිකෙලං
නිහන්ති පිත්තජ්වරමූත්‍රදොෂාන්,
තෘට්ඡර්දිදාහාමයමාශු හන්‍යාත්
සරක්තපිත්තප්‍රභවාන් විකාරන්.

258 විශෙෂතඃ, විශෙෂයෙන්; කොමලනාරිකෙලං, මෘදුවූ හෙවත් ලාවූපොල්; පිත්තජ්වර, පිත්තජ්වරයද; මූත්‍රදොෂාන්, මූත්‍රදොෂයන්ද; තෘට්, පිපාසයද; ඡර්දි, වමනයද; දාහආමයං, දාහයහා ආමයද; නිහන්ති, නසා; සරක්තපිත්තප්‍රභවාන්, රක්තයසහිතවූ පිතින් හටගත් තාවූ; විකාරාන්, රොගයන්; ආශු, වහා; හන්‍යාත්, නසන්නේය.

වෙඬරු ගුණ. 259 නවනීතං පරං ග්‍රාහි වෘෂ්‍යං වර්ණබලාග්නිකෘත්,
චක්ෂුෂ්‍යං වෘංහණං ස්නිග්ධං ග්‍රහණ්‍යශෝ විකාරනුත්.

259 නවනීතං, වෙඬරුතෙම; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; වෘෂ්‍ය, ධාතුපුෂ්ටිකෙරෙයි; වර්ණබලාග්නිකෘත්, දෙහවර්ණය-ශක්තිය-අග්නිය යනමේකෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යං, ඇසටහිතවෙයි; වෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳු හෙවත් ශීතවෙයි; ග්‍රහණ්‍යශෝ විකාරනුත්, ග්‍රහණිය—අර්ශස්රොගය යනමෙයනසයි; පරං, උතුම්වෙයි.

කිරෙන්ගත් වෙඬරුගුණ 260 ක්ෂීරොද්භවං පරං ග්‍රාහි රක්තපිත්තාක්ෂිරොගනුත්.

260 ක්ෂීරොද්භවං, කිරෙන්නගනලද්දවූ වෙඬරුතෙම; පරං, අතිශයින්; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; රක්තපිත්තාක්ෂිරොගනුත්, රත්පිත්ත-අක්ෂිරොගය යනමෙනසයි.

නිදීමෙ ගුණ. { නිද්‍රා තු සෙවිතා කාලෙ ධාතුසාම්‍යමතන්ද්‍රිතාම්,
261 පුෂ්ටිවර්ණබලොත්සාහංවහ්නිදීප්තිං කරොති ච.

කාලෙ, යොග්‍යකාලයෙහි; සෙවිතා, සෙවනාලද්දාවූ; නිද්‍රාත, නිදීමවනාහි; අතන්ද්‍රිතාං, අලසනුවූවන්නේ; ධාතුසාම්‍යං, සමානවූධාතු ඇතිකරන්නේය; 261 පුෂ්ටිං, ශරීරපුෂ්ටියද; වර්ණං, ශරීරවර්ණයද; බලං, ශරීරශක්තියද; උත්සාහං, උත්සාහයද; අග්නිදීප්තිං කරොතිච, අග්නිදීප්තියද කරන්නීය.

දුදු ගුණ.—මෙධ්‍යා ජ්‍යොතිෂ්මතී තීක්ෂ්ණා ව්‍රණවිශොථනාශිනී.

ජ්‍යොතිෂ්මතී, දුදුතොමෝ; මෙධ්‍යා, නුවණවඩන්නීය; තීක්ෂ්ණා, තියුණුවන්නීය; ව්‍රණවිශොථනාශිනී, ව්‍රණගා බිබිලිනසන්නීය.

කොසඹගුණ—262 නිම්බං පිත්තකඵච්ඡර්දිව්‍රණහෘල්ලාසකුෂ්ඨනුත්.

262 නිම්බං, කොසඹතොම; පිත්ත, පිතද; කඵ, සෙමද; ඡර්දි, වමනසද; ව්‍රණ, වණද; හෘල්ලාස, පණුදිය නැගීමද; කුෂ්ඨනුත්, කුෂ්ඨයද යනමෙය නසයි.

නිකකොලගුණ—සින්දුවාරො විෂශ්ලෙෂ්මව්‍රණකුෂ්ඨක්ෂයාපහඃ.

සින්දුවාරෝ, නික; විෂශ්ලෙෂ්මව්‍රණකුෂ්ඨක්ෂයාපහඃ, විෂය-සෙම්ය-වණය-කුෂ්ඨය-ක්ෂයරොගය යනමෙය පහකෙරෙයි.

තලල්පට දුරිමගුණ. { 263 උෂ්ණීෂං ශිරසා ධාර්‍ය්‍යං ප්‍රභාතෙ ලඝුනිත්‍යශඃ,
කෙශ්‍යංචක්ෂුෂ්‍යමායුෂ්‍යං රජඃ ශීතොෂ්ණවාරණම්.

263 ශිරසා, හිසින්; ධාර්‍ය්‍යං, දරියයුතුවූ; උෂ්ණීෂං, තලල්පටතොම; නිත්‍යශඃ, නිරන්තරයෙන්; ප්‍රභාතෙ, බබලයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; කෙශ්‍යං, කෙශයන්ටහිතවෙයි; චක්ෂුෂ්‍යං, ඇසටහිතවෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂවඩයි; රජඃ, ධූලිද; ශීත, ශීතද; උෂ්ණ, උෂ්ණයද; වාරණං, වළක්වයි.

වහන්දුරිමගුණ. { 264 පාදත්‍රධාරණං වෘෂ්‍යමොජස්‍යං චක්ෂුෂොහිතම්,
සුඛප්‍රචාරමායුෂ්‍යං වල්‍යං පාදරුජාපහම්.

264 පාදත්‍රධාරණං, වහන්දුරිමතොම; වෘෂ්‍යං, ධාතුවර්ධනය කො කරයි; ඕජස්‍යං, ඕජාවඩයි; චක්ෂුෂොඃ, නෙත්‍රවලට; හිතම්, හිතවෙයි; සුඛප්‍රචාරම්, ඇවිදීමෙහි සැපඇතිකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂවඩයි; වල්‍යං, බලවඩයි; පාදරුජාපහම්, පාදයන්ගේ රුජා පහකෙරෙයි.

265 පාදාභ්‍යාමනුපානද්භ්‍යාං සද්‍ය චංක්‍රමණං නෘණාම්,
අනාරොග්‍යමනායුෂ්‍යමින්ද්‍රියඝ්නමදෘෂ්ටිකෘත්.

265 අනුපානද්භ්‍යාං, වහන්නැත්තාවූ; පාදාභ්‍යාං, පාදෙකින්; සද්‍ය, නැමකල්හි; නෘණාම්, මිනිසුන්ගේ; චංක්‍රමණං, ඇවිදීම; අනාරොග්‍යං, රොගඇතිකෙරෙයි; අනායුෂ්‍යං, ආයු ක්ෂයකෙරෙයි; ඉන්ද්‍රියඝ්නම්, ඉන්ද්‍රියනසයි; අදෘෂ්ටිකෘත්, දෘෂ්ටියනැතිකෙරෙයි.

පයසේදී / මෙගුණ — 266 පාදප්‍රක්‍ෂාලනං පාදමලනරාගශ්‍රමාපහම්,
දෘෂ්ටිප්‍රසාදනං වෘෂ්‍යං රූක්‍ෂඝ්නං ප්‍රීතිවර්ධනම්.

266 පාදප්‍රක්‍ෂාලනං, පාසේදීමතෙම; පාදමලනරාග ශ්‍රමාපහම්, පාදයෙහි මල-නරාග-විඩා යනාමෙය පහකෙරෙයි; දෘෂ්ටිප්‍රසාදනං, දෘෂ්ටිය ප්‍රසන්නකෙරෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපුෂ්ටියකෙරෙයි; රූක්‍ෂඝ්නං, (ශරීරයෙහි) රළුභාවියනසයි; ප්‍රීතිවර්ධනම්, ප්‍රීතිවර්ධනය කෙරෙයි.

පෙරදිග / වාසුගුණ — 267 ප්‍රාග්වාතො මධුරො රූක්‍ෂො වහ්නිමාන්ද්‍යකරොගුරුඃ,
වෛරස්‍ය ගෞරවොෂ්ණානි කරොත්‍යප්සෞෂධීෂු ච.

268 භග්නාවපිෂ්ටක්‍ෂතාදෞෂු රාගශ්වයථුදංශකාන්,
සන්නිපාතජ්වරශ්වාස ත්වග්දොෂාර්ශෝ විෂක්‍රිමීන්.
269 කොපයෙදාමවාතඤ්ච ඝනාසංඝාතකාරණම්.

267 ප්‍රාග්වාතඃ, පූර්විදිගවාතයතෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; රූක්‍ෂඃ, රළුවෙයි; වහ්නිමාන්ද්‍යකරඃ, අග්නිමන්දයකෙරෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; අප්සු, ජලයන්හිද; ඖෂධීෂුච, ඖෂධයන්කෙරෙහිද; වෛරස්‍ය, විරසබවද; ගෞරව, බරබවද; උෂ්ණානි, උෂ්ණුම්බවද යනාමොවුන්; කරොති, කෙරේ. **268** භග්නාවපිෂ්ටක්‍ෂතාදෞෂු, බිඳුනාවූද අතිශයින් මඩනාලද්දාවූද තලනලද්දාවූද ක්‍ෂතාදියෙහි; රාගශ්වයථු දංශකාන්, ලොහිතවර්ණය-ශොථය-දූහයයනාමෙය කෙරෙයි; ඝනාසංඝාතකාරණම්, අධිකවර්ෂාහෙතුවතෙම; සන්නිපාතජ්වර, සන්නිපාත උණද; ශ්වාස, ශ්වාසද; ත්වග්දොෂ, ශරීරයෙහිරෝගද; අර්ශඃ, අර්ශස්ද; විෂක්‍රිමීන්, විෂ නා ක්‍රිමීන්ද; ආමවාතඤ්ච, ආමවාතයද; කොපයෙත්, කොපකරන් නේය.

බස්නාහිර / වාසුගුණ — පශ්චිමො මාරුතො වර්ණ්‍යො බලාරොග්‍ය විවර්ධනඃ
270 කාෂායඃ ශොෂණඃ ත්වච්‍යෙෂ්ඨො රොචනො විෂදෙ ලඝුඃ
අපාං ලඝුත්වමෛවශද්‍යං ශෛත්‍යං වෛමල්‍යකාරකඃ.

271 සමීරුවේගෝ විහිතෘත ප්‍රභාවර්ෂ්‍යාකාත්,
චූර්ණසංයොධනස්ත්වෙෂ දූෂණොෂ්ණාපහඃ.

පශ්චිමෝමාරුතඃ, බස්නාහිර වාතයතෙම; වර්ණ්‍යඃ, ශරීරවර්ණය ඇති කෙරෙයි; බලාරොග්‍යවිවර්ධනඃ, ශරීරශක්තිය නීරොගීබවය යනාමෙය කෙරෙයි; **270** කාෂායඃ, කසටරසවෙයි; ශොෂණඃ, වියලීම වැඩීම කෙරෙයි; ත්වච්‍යඃ, ස්වර වර්ධනය කෙරෙයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; විෂදඃ, විෂදෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; අපාං, ජලයන්ගේ; ලඝුත්ව, සැහැල්ලුබවද; වෛශද්‍ය, සුදුබවද; ශෛත්‍ය, ශීතබවද; වෛමල්‍ය, පිරිසිදුබවය යනාමෙයකෙරේ. **271** සමීරුවේගඃ, සියල්ල කාරකඃ, අගිවෘතන, පහලාවූ; ප්‍රභාවර්ෂ්‍යාකාන්, තෙජස් වස්‍යන්කෙරෙහි; අභිවෘතන, පහලාවූ; චූර්ණසංයොධනඃ, වර්ණ සුවය-රසය-වියවීය යනාමෙය කෙරෙයි;

කෙරෙයි; ඡවිනා, ඡවිසවගිනාවෙයි; දහගොභොනා නාපතං, දහය විස ලමය විපාකය යනාමේ පහකෙරෙයි.

වැල්නිහිගුණ.—272 උපෝදිකා සරා පිච්ඡිලා බල්‍යා ශ්ලේෂ්මකරී හිමා.

272 උපෝදිකා, වැල්නිහිනොමෝ; සරා, සාරවන්නීය; පිච්ඡිලා, පිච්ඡිලවන්නීය; බල්‍යා, බලවඩන්නීය; ශ්ලේෂ්මකරී, සෙම්වඩන්නීය; හිමා, ශීතවන්නීය.

පිටසුදුපලා ගුණ. { පුනාණිවා තු විශෝෂණා භෙදිනී ච රසායනී,
273 කාසානිලාම දූෂීණාව ව්‍රණශොථොදරාපහා.

පුනාණිවා, පිටසුදුපලනොමෝ; විශෝෂණා, උෂ්ණවීර්‍යය වන්නීය; භෙදිනීව, මලබිඳීමද කරන්නීය; රසායනී, රසධාතුව වඩන්නීය. 273 කාස්, සෙමද; අනිල, වාතයද; ආම, ආමයද; දූෂීණීම, අශ්ස්ද; ව්‍රණ, ව්‍රණද; ශොථ, ඉදිමුමද; උදර, උදරයද යනාමෙය; අපහා, පහකරන්නීය.

කුන්දුරුක්කන්ගුණ. { පාලඞ්කී කඵපිත්තඝ්නී රූක්ෂා වාතවිවද්ධනුත්.

පාලඞ්කී, කුන්දුරුක්කන්නොමෝ; කඵපිත්තඝ්නී, සෙම්පිත්තයන් නසන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; වාතවිබද්ධනුත්, වාතයෙන් වූ මලබද්ධය නසන්නීය.

දුම්මැල්ලකොලගුණ. { 274 පටෝලපත්‍රං පිත්තඝ්නං ජ්වරකාසප්‍රණාශනම්.

274 පටෝලපත්‍රං, දුම්මැල්ලපත්; පිත්තඝ්නම්, පිත් නසයි; ජ්වරකාසප්‍රණාශනම්, උණය-කැස්සය-විණය යනාමෙය පහකෙරෙයි.

දුම්මැල් ලගුණ. { පටෝලපත්‍රං පිත්තඝ්නං නාඩී තස්‍ය කඵාපහා,
275 ඵලං තස්‍ය ත්‍රිදෝෂඝ්නං මූලං තස්‍ය විරේචකම්.

පටෝලපත්‍රං, දුම්මැල්ලකොලනෙම; පිත්තඝ්නං, පිත්නසයි; තස්‍ය, ඒපටෝලයාගේ; නාඩී, දඬුනොමෝ; කඵාපහා, සෙම්පහකරන්නීය; 275 තස්‍ය, ඒපටෝලයාගේ; ඵලං, ඵලයනෙම; ත්‍රිදෝෂඝ්නං, තුන් දොස්නසයි; තස්‍ය, ඒපටෝලයාගේ; මූලං, මුල්; විරේචකම්, විරේච නයකෙරෙයි.

පිණ්ඩාලුගුණ.—පිණ්ඩාලුකං කඵහරං ගුරු වාතප්‍රකොපණම්.

පිණ්ඩාලුකං, පිණ්ඩාලුනෙම; කඵහරං, සෙම්නසයි; ගුරු, බරවෙයි; වාතප්‍රකොපණම්, වාත කොපකෙරෙයි.

බොරළු දමුනුගුණ. { 276 පරූෂකං වාතඝ්නං පිත්තඝ්නාදි ච තත් සමාතම්.

276 ආමං, අමුවූ; පරූෂං, බොරළුදමුනුනෙම; වාතඝ්නං, වාතනසයි;

කත්, ඒ බොරවඳමුනු; පිත්තකාරිව, පිත් වඩන්නේයයි; සමංතම, දන්නාලද්දී.

පෙයාරාගුණ—පියුෂස්‍ය ඵලං පක්වං ස්වාද්වම්ලමධුරං සරම්.

පියුෂස්‍ය, පියුෂයාගේ; පක්වංඵලං, පැසුනාවූඵල; ස්වාදු, මධුරවෙයි; අම්ලමධුරං, ඇඹුල්රසසහා මිහිරිරසවෙයි; සරං, සාරවෙයි.

බොම්ගුණ. { 277 නිසපාවං සුරභිස්වාදු නාත්‍යම්ලං භක්තරොචකම්,
වාතශ්ලේෂ්මහරං හෘද්‍යං ජිඪ්ඪිඝ්නං නාතිපිත්තකෘත්.

277 නිසපාවං, බොම්බතෙම; සුරභි, සුගන්ධවෙයි; ස්වාදු මධුරවෙයි; නාත්‍යම්ලං, ඉතාඇඹුල් නොවෙයි; භක්තරොචකම්, ආහාර රුචි කෙරෙයි; වාතශ්ලේෂ්මහරං, වාසෙම් පහකෙරෙයි; හෘද්‍යං, මුඛයට ප්‍රියවෙයි; ජිඪ්ඪිඝ්නං, වමනයනසයි; නාතිපිත්තකෘත්, අනිශයින් පිත් නොවඩයි.

පානියනෙල්ලිගුණ. { 278 පානීයාමලකං ග්‍රාහි ස්වාද්වම්ලං මුඛශොධනම්.

278 පානීයාමලකං, පානීයනෙල්ලිතෙම; ග්‍රාහි, මලබද්ධකෙරෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; අම්ලං, ඇඹුල්වෙයි; මුඛශොධනම්, මුඛය ශුද්ධ කෙරෙයි.

කොහිලගුණ.—ශෘඞ්ගාටකං පිත්තකරං ගුරු විෂ්ටම්භි ශීතලම්.

ශෘඞ්ගාටකං, කොහිලතෙම; පිත්තකරං, පිත්වඩයි; ගුරු, බරවෙයි; විෂ්ටම්භි, මලබද්ධකෙරෙයි; ශීතලම්, සිහිල්වෙයි.

පස්පුණුගුණ. { 279 පාංශුජං ලවණං භෙදි පාචනං පිත්තකාරකම්,
රොචනං දීපනං ස්වාදු රොචනං මාරුතාපහම්.

279 පාංශුජං ලවණං, පස්වලින්හටගත්තාවූලුණු; භෙදි, මලබිඳීම කෙරෙයි; පාචනං, පැසවීමකෙරෙයි; පිත්තකාරකම්, පිත්වඩයි; රොචනං, විරෙචනයකෙරෙයි; දීපනං, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; රොචනං, රුචිකෙරෙයි; මාරුතාපහම්, වාතය අහකෙරෙයි.

සැඹුනුගුණ { 280 පලාණ්ඩුර්මධුරො වෘෂ්‍යඃ කටුස්නිග්ධො නිලාපහඃ,
බල්‍යඃ පිත්තාවිරොධී ච කඵඝ්නස්තීක්ෂ්ණො ගුරුඃ.

280 පලාණ්ඩුඃ, සැඹුනුතෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; කටුඃ, සැරරසවෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; අනිලඅපහඃ, වාතයපහකෙරෙයි; බල්‍යඃ, බලවඩයි; පිත්තාවිරොධිව, පිතට විරුද්ධ නොවෙයි; කඵඝ්නඃ, සෙම්නසයි; තීක්ෂ්ණඃ, තීක්ෂ්ණවෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි.

තිප්පිලි ගුණ. — 281 පිප්පලී මධුරා වෘෂ්‍යා කටුකා දීපනී සරා,
ස්නිග්ධොෂ්ණා මාරුතශ්ලෙෂ්ම කාසශ්වාසවිනාශිනී.

281 පිප්පලී, තිප්පිලිතොමෝ; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතු පොෂණය කරන්නීය; කටුකා, කුළුරසවන්නීය; දීපනී, අග්නිදීපනය කරන්නීය; සරා, සාරවන්නීය; ස්නිග්ධා, සිනිඳුවන්නීය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; මාරුත, වාතයද; ශ්ලෙෂ්ම, සෙමද; කාස, කැස්සද; ශ්වාස, ශ්වාසයද යනමෙය; විනාශිනී, නසන්නීය.

තිප්පිලිමුල්ගුණ—282 භෙදනං පිප්පලීමූලං දීපනං කඵනාශනම්.

282 පිප්පලිමූලං, තිප්පිලිමුල්තෙම; භෙදනං, මලබිඳීම කෙරෙයි; දීපනං, අග්නිදීපනයකෙරෙයි; කඵනාශනම්, සෙමනසයි.

පියුම්මල් ගුණ. — පද්මං කෂායමධුරං ශීතං පිත්තකඵාස්‍රජිත්,
283 තද්වත් වකුලපුන්නාගකහලාරොත්පලපාටලම්.

පද්මං, පියුම්මල්තෙම; කෂායමධුරං, කසටරසහා මිහිරිරසවෙයි; ශීතං, ශීතවෙයි; පිත්තකඵාස්‍රජිත්, පිතය-සෙමය-ලෙහෙය යනමෙය දිනයි; 283 වකුල, මුහුණමල්ද; පුන්නාග, දොඹමල්ද; කහලාර, හෙල්මැලිද; උත්පල, රතුපුල්ද; පාටලම්, පලොල්මල්ද යනමොහු; තද්වත්, ඒපියුම්මල්සමාන ගුණඇතිවෙත්.

පොඩරු සහ මහරි ගුණ. — පුපෞණ්ඩරීකං චක්ෂුෂ්‍යං ශිරීෂං ව්‍රණරොපණම්.

පුපෞණ්ඩරීකං, පොඩරුතෙම; චක්ෂුෂ්‍යං, ඇසටහිතවෙයි; ශිරීෂං, මහරිතෙම; ව්‍රණරොපණම්, ව්‍රණරොපණය කෙරෙයි.

පලොල් සහ තොටිලගුණ — 284 පාටලා කඵපිත්තාස්‍රඝ්නී ශ්‍යොනාකො ග්‍රාහී දීපනඃ.

284 පාටලා, පලොල් (මුල්) තොමෝ; කඵපිත්තාස්‍රඝ්නී, සෙම්පිත් නසන්නීය; ශ්‍යොනාකඃ, තොටිල (මුල්) තෙම; ග්‍රාහී, මලබඳිකෙරෙයි; දීපනඃ, අග්නිදීපනයකෙරෙයි *.

භා ව ප්‍ර කා ශ යෙ හි.

* පාටලා තුවරා තික්තානුෂ්ණා දොෂත්‍රයාපහා
අරුචිශ්වාසශොථාස්‍රඡර්ද්දිහික්කා තෘෂා හරී,

පුෂ්පං කෂායං මධුරං හිමං හෘද්‍යං කඵාස්‍රනුත්
පිත්තාතිසාරහෘත්කණ්ඨ්‍යං ඵලං හික්කාස්‍රපිත්තහෘත්.

පාටලා, පලොල්තොමෝ; තුවරා, කසටවන්නීය; තික්තා, තිත්ත වන්නීය; අනුෂ්ණා, උෂ්ණනොවන්නීය දොෂත්‍රයාපහා, තුන්දොස්

පියාසහමුන මල්ගුණ. } අශනඃ කඵපිත්තඝ්නඃ කදරො දන්තදාර්ඪ්‍යකෘත්.

අශනඃ, පියාතෙම; කඵපිත්තඝ්නඃ, සෙම්පිත් නසයි; කදරඃ, මුහුණමල්තෙම; දන්තදාර්ඪ්‍යකෘත්, දන්තයන්ගේ ස්ථිරභාවයකෙරෙයි.

එරබදුපත් ගුණ. } 285 පාරිභද්‍රො නිලශ්ලෙෂ්මශොථමෙහක්‍රිමීන් ජයෙත්.

285 පාරිභද්‍රඃ, එරබදුතෙම; අනිලශ්ලෙෂ්මශොථමෙහක්‍රිමීන්, වාතය-සෙමය-ඉදිමුමය-ප්‍රමෙහය-පණුවන්ය යනමොවුන්; ජයෙත්, දිනන්නේය.

පිටිගුණ.—පිෂ්ටං ප්‍රාණකරං රූක්ෂං විදාහි ගුරු දුර්ජරම්.

පිෂ්ටං, පිටිතෙම; ප්‍රාණකරං, ජීවිතශක්තිය කෙරෙයි; රූක්ෂං, රළුවෙයි; විදාහි, දාහඅධිකවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; දුර්ජරම්, නොදිරයි.

පහකරන්නිය; අරුචි, අරුචියද; ශ්වාස, ශ්වාසයද; ශොථ, ඉදිමුමද; අස්‍ර, ලෙයද; ඡර්දි, වමනයද; තික්තා, තිත්තාවද; තෘෂා, පිපාසයද යනමෙය; හරි, පහකරන්නිය; පුෂ්පං, එමමල්; කෂායං, කසටවෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; හිමං, ශීතවෙයි; හෘද්‍යං, මනොඥවෙයි; කඵාපහන්, සෙම්හා මල් නසයි; ඵලං, එහිඵල; පිත්තාතිසාරහෘත්කණ්ඨ්‍යං, පිත්තාතිසාරය-ලෙයි රොගය-කණ්ඨරොගය යනමෙයද; ශිත්‍රාස්‍රපිත්තනුත්; ශිත්‍රාවය-රත්පිතද යනමෙය පහකෙරෙයි.

ශොභාඤ්ජනො දීපනඃ පාකෙ කටුකස්තුවරො හිමඃ
ග්‍රාහී තීක්ෂ්ණොනිලශ්ලෙෂ්මපිත්තකාස ප්‍රණාශනඃ
වූණට්ටුකස්‍ය ඵලං බාලං රූක්ෂං වාතකඵාපහම්
හෘද්‍යං කෂායං මධුරං රොචනං ලඝුදීපනම්
ගුල්මාශීඃ ක්‍රිමිහෘත්තෙප්‍රොක්තං ගුරුවාත ප්‍රකොපණම්.

ශොභාඤ්ජනඃ, නොවිලතෙම; දීපනඃ, අග්නිදීපනයකෙරෙයි; පාකෙ, පැසීමෙහි; කටුකඃ, කුළුරසවෙයි; තුවරඃ, කසටවෙයි; හිමඃ, ශීතවෙයි; ග්‍රාහී, මලබඩ කෙරෙයි; තීක්ෂ්ණඃ, තීක්ෂ්ණවෙයි; අනිල ශ්ලෙෂ්මපිත්තකාසප්‍රණාශනඃ, වාතය-සෙමය-පිතය-කාසය යනමෙය නසයි; වූණෙටු කාස්‍යබාලංඵලං, නොවිලයාගේ ලාවුඵල; රූක්ෂං, රළුවෙයි; වාතකඵාපහම්, වාසෙම්නසයි; හෘද්‍යං, මනොඥවෙයි; කෂායං, කසටවෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; රොචනං, රුචිකෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; දීපනම්, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; ප්‍රොක්තං, වැඩුනාමුළුල, ගුල්මාශීඃ, ගුල්මයහා අශීස්ද; ක්‍රිමිහෘත්, පණුවන්දනසයි; ගුරු, බරවෙයි; වාතප්‍රකොපණම්, වාතකොපකෙරෙයි.

තිරිඟු පිටි කෑමගුණ. { 286 ස්නෙහනාඃ ස්නෙහසික්තාශ්ච භක්ෂ්‍යා ගොධූමසම්භ
ගුරවස්තර්පිණා හෘද්‍යා බලොපචයවර්ධනාඃ. (වාඃ,

286 ස්නෙහනාඃ, තෙල්සහිතවූද; ස්නෙහසික්තාඃ, තෙලින් තෙමනලද්දවූද; ගොධූමසම්භවාඃ, තිරිඟුපිටියෙන් කරණලද්දවූ; භක්ෂ්‍යාඃ, ආහාරයෝ; ගුරවඃ, බරවෙත්; තර්පිණාඃ, පිණවත්; හෘද්‍යාඃ, මනොඥවෙත්; බලොපචයවර්ධනාඃ, බලවැඩිව කෙරෙත්.

කැකිරිගුණ—287 ඉර්වාරුකඵලං සම්පක්වං දහතෘෂ්ණාක්ලමාර්තිනුත්.

287 සම්පක්වං, පැසුනාවූ; ඉර්වාරුකඵලං, කැකිරිතෙම වනාහි; දහතෘෂ්ණාක්ලමාර්තිනුත්, දහය-පිපාසය-විඩාවය-පීඩාවය යනමේනසයි.

වැසිගුණ.—බෘංහණී වෘෂ්‍යජනනී ශීතා නිද්‍රාශ්ලෙෂ්මබලප්‍රදා.

බෘංහණී, වර්ධනකරනොමෝ; වෘෂ්‍යජනනී, වැගිරෙන්නිය; ශීතා, ශීතද; නිද්‍රා, නිදිමද; ශ්ලෙෂ්මබලප්‍රදා, ශ්ලෙෂ්මය හා බලයද යනමේය දෙන්නීය.

විඩාහැරීමෙගුණ. { 288 විශ්‍රාමෝ බලකෘත් ඛෙදශ්‍රමජිත් ස්වාස්ථ්‍යදඃ පරඃ.

288 විශ්‍රාමඃ, විඩාහැරීම තෙම; බලකෘත්, ශරීරශක්තියකෙරෙයි; ඛෙදශ්‍රමජිත්, ඛෙදිය-විඩා යනාමෙ ජයගණී; ස්වාස්ථ්‍යදඃ, සැපසේ සිටීමද කෙරෙයි; පරඃ, උතුම්වෙයි.

රෙදිඇඳීමෙගුණ. { කාම්‍යං යශස්‍යමායුෂ්‍යමලක්ෂ්මීඝ්නං ප්‍රහර්ෂණම්,
289 ශ්‍රීමත්පාරිෂදං ශස්තං නිර්මලාම්බරධාරණම්.

289 නිර්මලාම්බරධාරණම්, පිරිසිදුවස්ත්‍රඇඳීමතොම; කාම්‍යං, සැපඇතිකෙරෙයි; යශස්‍යං කීර්තියකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂට හිතවෙයි; අලක්ෂ්මීඝ්නං, අශ්‍රීයනසයි; ප්‍රහර්ෂණම්, සන්තුෂ්ටකෙරෙයි; ශ්‍රීමත්පාරිෂදං, ශ්‍රීමත්සභාවට; ශස්තං, ප්‍රශස්තවෙයි.

තම්පලාගුණ. { ලඝුර්විපාකෙ ක්‍රිමිහා මෙධාග්නිබලවර්ධනඃ,
290 සක්ෂාරඃ සර්වදොෂඝ්නො වාස්තුකො රොචනඃ සරඃ.

වාස්තුකඃ, තම්පලා; විපාකෙ, පැසීමෙහි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; ක්‍රිමිහා, පණුවන්නසයි; මෙධාග්නිබලවර්ධනඃ, ප්‍රඥාවය-අග්නිය-බලය යනමේයවඩයි. 290 සක්ෂාරඃ, ක්ෂාරසහිතවෙයි; සර්වදොෂඝ්නඃ, තුන්දොස්නසයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; සරඃ, සාරවෙයි.

බැබිහිරිසගුණ—බ්‍රාහ්මීතු භෙදිනී ස්වර්‍යා මෙධ්‍යා විෂකාසාපහා.

බ්‍රාහ්මීතු, බැබිහිරිය තොමෝ; භෙදිනී, මලබිඳීම කරන්නිය,

සවයසිං, සවරවර්ණය කරන්නිය; මේධ්‍යා, නුවණවඩන්නිය; පිත්ත කඵාපහා, පිත්සෙම් පහකරන්නීය.

වේවැල්දළුගුණ-291 බෙත්‍රාග්‍රං දීපනං රුච්‍යං තික්තං පිත්තකඵාපහම්.

291 බෙත්‍රාග්‍රං, වේවැල්දළු; දීපනං, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; තික්තං, තිත්තවෙයි; පිත්තකඵාපහම්, පිත්සෙම්නසයි.

උණහිලිල්ගුණ — වේණොකරීරාඃ ශ්ලෙෂ්මඝ්නාඃ සකෂායා විදාහිනඃ.

වේණොකරීරාඃ, උණහිලිල්; ශ්ලෙෂ්මඝ්නාඃ, සෙම්නසත්; සකෂායාඃ, කසටසහිතවෙත්; විදාහිනඃ, අජීර්ණකෙරෙත්.

හෙල බටුගුණ. { 292 අග්නිප්‍රදා මාරුතනාශිනීච ශුක්‍රප්‍රදා ශොණිතවර්ද්ධිනීච
හෘල්ලාසකාසාරුචිනාශිනී ච වාර්තාකුරෙෂා ගුණසප්තයු
293 සාබාලා කඵපිත්තඝ්නී පක්වා සක්ෂාරපිත්තලා. (ක්තා

292 වාර්තාකුඃ, හෙලබටුතොමෝ; අග්නිප්‍රදා, අග්නියවඩන්නිය; මාරුතනාශිනීච, වාතයදනසන්නිස; ශුක්‍රප්‍රදා, ශුක්‍රවඩන්නිය; ශොණිතවර්ද්ධිනීච, ලේදවඩන්නීය, හෘල්ලාස, පණුදියනැගීමද; කාස, කාසයද; අරුචිනාශිනී, අරුචියදනසන්නිස; එෂා, මේ හෙලබටුතොමෝ; ගුණසප්තයුක්තා, ගුණසතකින් යුක්තවූවාය. 293 බාලා, බාලවූ; සා, එහෙලබටුතොමෝ; කඵපිත්තඝ්නී, සෙම්පිත් නසන්නිය; පක්වා, පැසුනාවූ හෙලබටුතොමෝ; සක්ෂාර, ක්ෂාරසහිත වන්නිය; පිත්තලා, පිත්වඩන්නිය.

එළබටු ගුණ { අඞ්ගාරපක්වා වාර්තාකුඃ කිඤ්චිත් පිත්තකරී මතා,
294 කඵමෙදොනිලහරා සරා ලඝු තරා පරා.

අඞ්ගාරපක්වා, අඟුරුවලින් පිසන ලද්දාවූ; වාර්තාකුඃ, හෙලබටුතොමෝ; කිඤ්චිත්පිත්තකරී, මදක්පිත්වඩන්නියයි; මතා, දන්නාලදී; 294 කඵ, සෙමද; මෙදඃ, මෙදස්ද; අනිලහරා, වාතයද පහකරන්නිය; සරා, සාරවන්නිය; ලඝුතරා, අතිශයින් සැහැල්ලු වන්නිය; පරා, උතුම්වන්නිය.

මහඑන්සාල්ගුණ — බහුවාරං ශීතං වෘෂ්‍යං ශ්ලෙෂ්මලං මධුරං ගුරු.

බහුවාරං, මහඑන්සාල්තෙම; ශීතං, ශීතවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපුෂ්ටිය කෙරෙයි; ශ්ලෙෂ්මලං, සෙම්වඩයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; ගුරු, බරවෙයි.

බෙලි ගුණ. { 295 බිල්වං බාලං කටුකාෂායොෂ්ණං පාචනං වහ්නිදීපනම්
සංග්‍රාහි ස්නිග්ධතික්තං තීක්ෂ්ණං වාතකඵාපහම්
296 පක්වං සුගන්ධි මධුරං දුර්ජරං ග්‍රාහි දොෂලම්.

295 බාලංබිල්වං, ළාබෙලිතෙම; කටුකාෂායොෂ්ණං, කටුකසට උෂ්ණවෙයි; පාචනං, පැසවීමකෙරෙයි; වහ්නිදීපනම්, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි;

සංග්‍රාහි, මලබැඳීමකෙරෙයි; තික්තකටුකං, තිත්තහා කටුරසවෙයි; තීක්ෂ්ණවාතකඵාපහම්, තියුණුවූ වාතයහා සෙම් පහකෙරෙයි; 296 පක්වං, පැසුනාවූබෙලි; සුගන්ධි, සුගන්ධවෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; දුර්ජරං, නොදිරයි; ග්‍රාහි, මලබන්ධකෙරෙයි; දොෂලං, දොස්බහුලවෙයි.

ඵලෙෂු පරිපක්වෙෂු යෙ ගුණාඃ සමුදාහෘතාඃ,
297 බිල්වාදන්‍යත්‍ර විඥෙයො බිල්වමාමං ගුණොත්තරම්.

පරිපක්වෙෂු, පැසුනාවූ; ඵලෙෂු, ඵලයන්හි; යෙඃගුණාඃ, යම්ගුණයෙක්; සමුදාහෘතාඃ, කියනලද්දේද එය. 297 බිල්වාත්, බෙලිගෙරෙන්; අන්‍යත්‍ර, අන්තැන්හි; විඥෙයඃ, දතයුතු; ආමංබිල්වම්, අමුබෙලි; ගුණොත්තරම්, ගුණඅධිකවෙයි.

බෙලිමදගුණ.—කඵවාතාමශූලඝ්නී ග්‍රාහිණී බිල්වපෙෂිකා.

බිල්වපෙෂිකා, බෙලිමදතොමෝ; කඵවාතාමශූලඝ්නී, සෙම-වාතය-ආමරුජාය යනමෙය නසන්නීය; ග්‍රාහිණී, මලබන්ධකරන්නීය.

මූනමල්ගුණ.—298 බකුලං මධුරං ග්‍රාහි දන්තදෛර්ය්‍යකාරං පරම්.

298 බකුලං, මූනමල්තෙම; මධුරං, මිහිරිවෙයි; ග්‍රාහි, මලබන්ධකෙරෙයි; දන්තදෛර්ය්‍යකාරං, දන්තයන්ගේ ස්ථිරභාවය කෙරෙයි, පරම්, උතුම්වෙයි.

එනුවරණගෙඩිගුණ—වරුණං කඵවාතාමදොෂඝ්නං පිත්තකොපනම්.

වරුණං, එනුවරණ ගෙඩිතෙම; කඵවාත, සෙම්හා වාතයද; ආමදොෂඝ්නං, ආමදොෂයද නසයි; පිත්තකොපනම්, පිත්කිපීමකෙරෙයි.

බුළු ගුණ. { 299 විභීතං භෙදි තීක්ෂ්ණොෂ්ණං වෛස්වර්‍ය්‍යක්‍රිමිනාශනම්
චක්ෂුෂ්‍යං ස්වාදු පාකඤ්ච කෂායං කඵපිත්තනුත්.

299 විභීතං, බුළුතෙම; භෙදි, මලබිඳීමකෙරෙයි; තීක්ෂ්ණොෂ්ණං, තියුණුහා උෂ්ණවෙයි; වෛස්වර්‍ය්‍ය, ස්වරභෙදයද; ක්‍රිමි, පනුවන්ද; නාශනම්, නසයි; චක්ෂුෂ්‍යං, ඇස්වලහිතවෙයි; පාකං, පැසීමෙහි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; කෂායං, කසටවෙයි; කඵපිත්තනුත්, සෙම් පිත් නසයි.

බදුවදසඟ පිච්චමල්ගුණ. { 300 බන්ධූකං ශ්ලෙෂ්මලං ග්‍රාහි තචඡදෙව ච යූථිකා.

300 බන්ධූකං, බදුවදතෙම; ශ්ලෙෂ්මලං, සෙම්වැඩීම කෙරෙයි; ග්‍රාහි, මලබන්ධ කෙරෙයි; යූථිකා, පිච්චමල්ද; තචත්එව, බදුවද මෙන්ම ගුණඇත්තේය.

බලල්ලු } විඩං ලවණමුෂ්ණංකාලදී වමනෙනිලවිවර්ජිනාම්,
ණුගුණ } 301 මලවාතාම විෂවමනී ශූලාටොපවිබන්ධනුත්.

විඩං ලවණං, බලල්ලුණු නම; උෂ්ණකාලදී, පසුබදිය නැඟීමද; වමනෝ, අඩියන්; චලවිවර්ජිනාම්, ගෑනිවර්ජිනයද කෙරෙයි. 301 මල, මලය; වාත, වාතය; ආමවිෂවමනී, ආමාජීර්ණය ශූල, රුජාය; ආටොපවිබන්ධනුත්, ආටොපවූ මලබන්ධය යනාදීම්නාසයි.

බෙලිමුල්ගුණ—බිල්වමූලං මරුත් ශ්ලෙෂ්මච්ඡර්දීඝ්නං රක්තපිත්තනුත්.

බිල්වමූල, බෙලිමුල්නම; මරුත්, වාතයද; ශ්ලෙෂ්ම, සෙම්ද; ඡර්දී ඝ්නං, වමනයද යනාමෙයනාසයි; රක්තපිත්තනුත්, රත්පිත්නසයි.

බටුගුණ—302 වෘහතී ග්‍රාහිණී කොෂ්ඨා පාචනී වාතනාශිනී.

302 වෘහතී, බටුතොමෝ; ග්‍රාහිණී, මලබන්ධකරන්නීය; කොෂ්ඨා, උෂ්ණසහිතවන්නීය; පාචනී, පැසවීමකරන්නීය; වාතනාශිනී, වාතය නසන්නීය.

බැවිලගුණ—සනිග්ධායුෂ්‍යා බලා වෘෂ්‍යා ග්‍රාහිණී වාතපිත්තජිත්.

බලා, බැවිලතොමෝ; සනිග්ධා, සිනිඳුවන්නීය; ආයුෂ්‍යා, ආයුෂවර්ධනවන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය; ග්‍රාහිණී, මලබන්ධකරන්නීය; වාතපිත්තජිත්, වාපිත් දිනන්නීය.

ඇත්සැටියගුණ—303 වෘශ්චිකාළී විෂඝ්නී ච කඵමාරුතනාශිනී.

303 වෘශ්චිකාළී, ඇත්සැටියතොමෝ; විෂඝ්නී, විෂනසන්නීය; කඵමාරුතනාශිනීච, කඵයහා වාතයද නසන්නීය.

සිරිමෝත්තුනා } භාර්ගී තු ශ්වාසකාසඝ්නී ගුඤ්ජා කුෂ්ඨව්‍රණාපහා.
ඔලිඳ ගුණ }

භාර්ගීතු, සිරිතෝත්තුතොමෝ; ශ්වාසකාසඝ්නී, ශ්වාසයහා කාසය නසන්නීය; ගුඤ්ජා, ඔලිඳතොමෝ; කුෂ්ඨව්‍රණාපහා, කුෂ්ඨය වණ පහකරන්නීය.

සුවඳකොටගුණ 304 උශීරං සෙව්දදෞර්ගන්ධ්‍යදාහපිත්තාස්‍රරොගජිත්.

304 උශීරං, සුවඳකොට නම; ස්වේද, ඩහදියද; දෞර්ගන්ධ්‍ය, දුගඳ බවද; දාහ, දාහයද; අස්‍රපිත්ත, රත්පිතාදයන රොගජිත්, රොගයන් නසයි.

වදකහගුණ.—වචායුෂ්‍යා වාතකඵතෘෂ්ණාඝ්නී ක්‍ෂුධාභිවර්ධිනී.

වචා, වද (කසා) තොමෝ; ආයුෂ්‍යා, ආයුෂවර්ධිතවන්නීය; වාතකඵ, වාතයහා සෙමය; තෘෂ්ණාඝ්නී, පිපාසයද යනාමෙය නසන්නීය; ක්‍ෂුධා භිවර්ධිනී, සිනියවඩන්නීය.

වලගසාල්ගුණ—305 විඩඞ්ගමුෂ්ණතික්තකං ක්‍රිමිඝ්නං විෂනාශනම්.

305 විඩඞ්ගං, වලගසාල්; උෂ්ණතික්තකං, මඳක් තිත්තවෙයි; ක්‍රිමිඝ්නං, ක්‍රිමින් නසයි; විෂනාශනම්, විෂ නසයි.

ඉරිවේරියගුණ—හ්‍රීබේරං ඡර්දිහෘල්ලාසතෘෂ්ණාතීසාරනාශනම්.

හ්‍රීබේරං, ඉරිවේරියතෙම; ඡර්දි, වමනයද; හෘල්ලාස, පණුදියහැලීමද; තෘෂ්ණා, පිපාසයද; අතීසාරනාශනම්, අතීසාරයද නසයි.

පුණුවරණගුණ. } 306 වරුණඃ කටුවාතඝ්නො භෙදී චොෂ්ණොශ්මරීහරඃ.

306 වරුණඃ, පුණුවරණතෙම; කටුවාතඝ්නඃ, සෙම්වාත නසයි; භෙදී, මලබිඳිමකෙරෙයි; උෂ්ණඃ, උෂ්ණවෙයි; අශ්මරීහරඃ, අශ්මරීපහ කෙරෙයි.

වන්ඇපලගුණ—වාසකඃ කාසවෛස්වර්‍ය්‍යඝ්නෝ රක්තපිත්තකඵාපහඃ.

වාසකඃ, වන්ඇපලතෙම; කාසවෛස්වර්‍ය්‍යඝ්නඃ, කාසයහා ස්වරභෙදයද, රක්තපිත්තකඵාපහඃ, රත්පිත්තහා සෙමද යනමෙය පහකෙරෙයි.

මහනිවුල්ගුණ—307 රසායනො වෘද්ධදාරුඃ ශෝථාමවාතවාතජිත්.

307 වෘද්ධදාරුඃ, මහනිවුල්තෙම; රසායනඃ, රසධාතුවඩවයි; ශෝථ, ඉදිමුමද; ආමවාත, අම්වාතයද; වාතජිත්, වාතයද ජයගණී.

උනමකුළුගුණ.—කෂායමධුරා රූක්ෂා වාතඝ්නී වංශලොචනා.

වංශලොචනා, උනමකුළුතොමෝ; කෂායමධුරා, කසටහා මිහිරිවන්නීය; රූක්ෂා, රළුවන්නීය; වාතඝ්නී, වාතනසන්නීය.

308 තුගාක්ෂීරී ක්ෂයශ්වාසකාසඝ්නී මධුරා හිමා.

308 තුගාක්ෂීරී, උනමකුළුතොමෝ; ක්ෂයශ්වාසකාසඝ්නී, ක්ෂයරෝගය—ශ්වාසය—කාසය යනමෙ යනසන්නීය; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; හිමා, ශීතවන්නීය.

ගමන්යාමෙහිගුණ-අධ්වා මෙදඃ කඵසෞථල්‍ය සෞකුමාර්‍ය්‍යවිනාශනඃ

අධ්වා, ගමන්යාමතෙම; මෙදඃ, මෙදස්ද; කඵසෞථල්‍ය, සෙමහා සථූලබවද; සෞකුමාර්‍ය්‍ය, සුකුමාරබවද; විනාශනඃ, නසයි.

309 හස්ත්‍යශ්වරථදෝලාදෛර්භ්‍රමණං වාතකෝපනම්'
ස්ථිරීකරණමඞ්ගානාං වලාග්නිවර්ධනම්.

309 හස්ත්‍යශ්වරථදෝලාදෛඃ, ඇත්—අස්—රථ—දෝලා යනමේ

ආදියෙන්; භ්‍රමණං, යෑම; වාතකොපහම්, වාතකොපකෙරෙයි; අඞ්ගානාං, අවයවයන්ගේ; ස්ථිරීකරණම්, ස්ථිරකෙරෙයි; බල්‍යං, බල වඩයි; වහ්නිවිවර්ධනම්, අග්නියවඩයි.

310 සුඛප්‍රචාරමායුෂ්‍යං බල්‍යං පාදරුජාපහම්.

310 සුඛප්‍රචාරං, සැපවූඇවිදිමතෙම; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂටහිතවෙයි; බල්‍යං, බලවඩයි; පාදරුජාපහං, පාදරෝග පහකෙරෙයි.

බොජුන්ගුණ—ආහාරඃ පීනනඃ සද්‍යො බලකෘද්දෙහධාරකඃ.

ආහාරඃ, ආහාරයතෙම; සද්‍ය, එකෙණෙහි; පීනනඃ, ප්‍රීතිඋපදවයි; බලකෘත්, ශක්තිමත්කෙරෙයි; දෙහධාරකඃ, ශරීරය දරීම්කෙරෙයි.

311 ආයුඃ ක්‍ෂතෙ ගුඩෙ රොගා බලමාංසපයඃසු ච,
ආරොග්‍යං කටුතිකෙතෂු විද්‍යාත්තානන්‍යවිදහිෂු.

311 ක්‍ෂතෙ, හිතෙල්වැලඳීමෙහි; ආයුඃ, ආයුෂවැඩීමද; ගුඩෙ, උක්ස කුරු වැලඳීමෙහි; රොගාඃ, රෝගයෝද; මාංස, මාංසවැඩීමද; පයඃසු, ක්‍ෂීරභොජනයන්හි; බල, ශරීරබලවැඩීමද; කටුතිකෙතෂු, කුළුතිත්ත ද්‍රව්‍ය වැලඳීමෙහි; ආරොග්‍යං, නිරෝගිබවද කෙරෙයි; අවිදහිෂු, වහාපැසෙන්නාවූ ද්‍රව්‍යභොජනයන්හි; තානි, ඒ සියලුගුණඇත් තේයයි, විද්‍යාත්, දත්තේය.

බොජුන්ප
මණගුණ.

312 කුක්‍ෂෙරන්නෙන භාගෞ ද්වෞ වාරිණෛකං තොයෙන පූර(යෙත්
වායොඃ සඤ්චාරණාර්ථාය චතුර්ථමවශෙෂයෙත්.

312 අන්නෙන, ආහාරයෙන්; කුක්‍ෂෙඃ, කුසෙහියගේ; ද්වෞභාගෞ, දෙකොටසක්ද; තොයෙන, ජලයෙන්; එකං, එක්කොටසක්ද; පූර යෙත්, පුරවන්නේය; චතුර්ථං, සතරවෙනිකොටස; වායොඃ; වාත යාගේ; සඤ්චාරණාර්ථං, හැසිරීමපිණිස; අවශෙෂයෙත්, ඉතිරිකරන් නේය.

බොජුන්කෙළ
වරපැවතුම්.

313 භුක්ත්වා පාදශතං ගත්වා වාමපාර්ශ්වෙන සංවිශෙත්
එවං හ්‍යධොගතං චාන්නං සුඛං නිෂෙව්‍ය ජීර්‍යති.

313 භුක්ත්වා, ආහාරඅනුභවකොට; පාදශතං, පාදසියයක්; ගත්වා, ගොස්; වාමපාර්ශ්වෙන, වම්පාර්ශ්වයෙන්; සංවිශෙත්, නිදන්නේද; එවං ති, එසේකළ්හි; නිෂෙව්‍ය, සිටින්නාහුගේ; අධොගතං, අධොගතවූ අන්නංච, ආහාරයද; සුඛං, සැපසේ; ජීර්‍යති, දිරයි.

අනුභවය
විධිය.

314 ආයුෂ්‍යං ප්‍රාඞ්මුඛො භුඞ්ක්තෙ යශස්‍යං දක්‍ෂිණාමුඛඃ
ශ්‍රියං ප්‍රත්‍යඞ්මුඛො භුඞ්ක්තෙ ඍණං භුඞ්ක්තෙ උදඞ්මුඛඃ.

314 ප්‍රාඞ්මුඛඃ, පූර්වදිශාවට මුහුණලීමඇතිව; භුඞ්ක්තෙ, අනුභවකරන්

ලද්දේ; ආයුෂ්‍යං, ආයුවඩයි; දක්ෂිණාමුඛඃ, දකුණුදිගට මුහුනලීමෙන් යුක්තව අනුභවකරණලද්දේ; යශස්‍යං, කීර්ත්තිඇතිවෙයි; ප්‍රත්‍යඞ්මුඛඃ, පශ්චිමදිශාභිමුඛව අනුභවකරණලද්දේ; ශ්‍රියං, ඓශ්වය්‍ය්‍යීය; භුඞ්ක්තෙ, අනුභවකරේ; උදඞ්මුඛඃ, උතුරුදිගට මුහුනලාගිද අනුභවකරණලද්දේ; ඍණං, නය; භුඞ්ක්තෙ, අනුභවකරේ.

කිරිබද්දුගුණ.—315 විදාරී වාතපිත්තඝ්නී වල්‍යා වෘෂ්‍යා රසායනී.

315 විදාරී, කිරිබද්දුතොමෝ; වාතපිත්තඝ්නී, වාපිත් නසන්නීය; වල්‍යා, බලවඩන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය; රසායනී, රසධාතුව වඩන්නීය.

කිකිරිඳියගුණ.—භෘඞ්ගරාජස්තු චක්ෂුෂ්‍යඃ කෙශ්‍යඃ පාණ්ඩුකඵාපහඃ.

භෘඞ්ගරාජඃතු, කිකිරිඳියවනාහි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; කෙශ්‍යඃ, කෙශයන්ට හිතවෙයි; පාණ්ඩුකඵාපහඃ, පාණ්ඩුවය—සෙම්ය යන මෙයනසයි.

රුක්බුරුදස හ ඇටවෙරිය ගුණ. — 316 භූර්ජො වල්‍යඃ කඵාස්‍රඝ්නඃ ශිංශපා පිත්තනාශිනී.

316 භූර්ජඃ, රුක්බුරුදතෙම; වල්‍යඃ, බලවඩයි; කඵාස්‍රඝ්නඃ, සෙම් හා ලේනසයි; ශිංශපා, ඇටවෙරියතොමෝ; පිත්තනාශිනී, පිතනසන්නීය.

බදුළුගෙඩි ගුණ. — හල්ලාතකඵලං ඤනිඞං ක්‍රිමිදුෂ්ටාමනාශනම්
317 අතිසෙවලාස්‍යකරං ග්‍රාහි කෂායං මධුරඤ්ච තත්.

හල්ලාතකඵලං, බදුළුගෙඩිතෙම; ඤනිඞං, සිතිදුවෙයි; ක්‍රිමිදුෂ්ටාම නාශනම්, ක්‍රිමින්හා අජීර්ණනසයි. 317 අතිසෙවලාස්‍යකරං, අධිකසවුල බවකෙරෙයි; ග්‍රාහි, මලබඩකෙරෙයි; කෂායං, කසාවෙයි; තත්, ඒ බදුළුගෙඩි; මධුරඤ්ච, මිහිරිදවෙයි.

ඇඟමැඩිම ගුණ. — සම්බාහනං ශ්‍රමහරං වෘෂ්‍යං නිද්‍රාසුඛප්‍රදම්
318 මාංසාසෘක් ත්වක් ප්‍රසාදනං සුගන්ධිත් වාතකඵාපහම්.

සම්බාහනං, ඇඟමැඩීමතෙම; ශ්‍රමහරං, විඩාදුරුකෙරෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; නිද්‍රාසුඛප්‍රදම්, නිදීම සැපදෙයි. 318 මාංසාසෘක්, මාංසහා ලේද; ත්වක්, ජීවියද; ප්‍රසාදනම්, ප්‍රසන්නභාවය; සුගන්ධිත්, කරන්නේය; වාතකඵාපහම්, වා සෙම් නසයි.

මුණිඇඟ ඉලීම. — උද්වර්තනං තව්ඡොකායා කණ්ඩුකොඨවිනාශනම්
319 තෙජනං ත්වග්ගතානාංයොනි ශිරාමුඛ විරෙචනම්.

ඉඬවසායා, මුයවුඩුණියෙන්; උද්වර්තනං, ඇඟෙලීමතෙම; කණ්ඩු,

ගඩුද; කොඨ, බිබිලිද; පිනාශනම්, නසයි. 319 ව්‍යංගනාශන, ජිවිත බු; අගෙනඃ, අගනියගේ; තෙජනං, දිපනීයකෙරෙයි; ශිරාම්බු විරව නම්, නහරමුබයන්ගේ පිරෙවනය කෙරෙයි.

මුන්ගුණ. මුද්ගා කෂායො මධුරඃ කඵපිත්තාස්‍රජිල්ලඝුඃ
320 ග්‍රාහී ශීතඃ කටුඃ පාකෙ චක්ෂුෂ්‍යො නාතිවාතලඃ.

මුද්ගඃ, මුන්තෙම; කෂායඃ, කසටවෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; කඵපිත්තාස්‍රජිත්, සෙමය—පිතය—ලේයයනමෙ ජයගණී; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි. 320 ග්‍රාහි, මලබඩකෙරෙයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; පාකෙ, පැසිමෙහි; කටුඃ, කුළුරසවෙයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; නාතිවාතලඃ, වාතාධිකනොවෙයි.

කෘෂ්ණමුද්ගාමහාමුද්ගා ගෞරාහරිතපීතකාඃ
321 ශ්වෙතාරක්තාච නිර්දිෂ්ටා ලඝවඃ පූර්ව පූර්වතඃ
ප්‍රධානා හරිතාස් තත්‍ර වන්‍යාමුද්ගාසතු මුද්ගවත්.

කෘෂ්ණමුද්ගාඃ, කළුමුන්ද; මහාමුද්ගාඃ, මහමුන්ද; ගෞරාඃ, සුදුමුන්ද; හරිතපීතකාඃ, පලාවන්මුන්හා කහවන් මුන්ද. 321 ශ්වෙතාඃ, සුදුමුන්ද; රක්තාශ්ච, රතුමුන්ද; පූර්වපූර්වතඃ, පූර්වපූර්වයෙන්; ලඝවඃ, සැහැල්ලුයයි; නිර්දිෂ්ටාඃ, දක්වනලද්දහුය; තත්‍ර, ඒමුන් අතුරෙහි; හරිතාඃ, පලාවන්මුන්; ප්‍රධානාඃ, ප්‍රධානවෙත්; වන්‍යාමුද්ගාඃතු, වනයෙහිවූ මුන්වනාහි; මුද්ගවත්, මුන්ගුණමෙනි.

කටුපිලකෙහෝ වටමුන්ගුණ 322 මසූරො මධුරො රූක්ෂඃ සංග්‍රාහී කඵපිත්තහා.

322 මසූරඃ, කටුපිලකෙහෝ වටමුන්තෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; සංග්‍රාහී, මලබැඳීම්කෙරෙයි; කඵපිත්තහා, සෙම්පිත්නසයි.

මැගුණ මාෂො වහුමලො වෘෂ්‍යඃ ස්නිග්ධොෂ්ණො මධුරො ගුරුඃ
323 වාතහෘද්බෘංහණො බල්‍යො මෙදො මාංසකඵප්‍රදඃ.

මාෂඃ, මැතෙම; වහුමලඃ, බොහෝ මලඇතිවෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපුෂ්ටියකෙරෙයි; ස්නිග්ධොෂ්ණඃ, සිනිදුහා උෂ්ණවෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි. 323 වාතහෘත්, වාතනසයි; බෘංහණඃ, තරකෙරෙයි; බල්‍යඃ, බලවඩයි; මෙදඃ, මේදස්ද; මාංසකඵප්‍රදඃ, මාංසහා සෙමදවඩයි.

මසිනානම් සිංධාන්‍ය ගුණ. උමොෂ්ණා පිච්ඡිලා තීක්ෂ්ණා මධුරා කඵපිත්තලා.

උමා, මසිනානම් ධාන්‍යයොමෙ; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; පිච්ඡිලා, සිනිදුවන්නීය; තීක්ෂ්ණා, තියුණුවන්නීය; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; කඵපිත්තලා, සෙම පිත් වඩන්නීය.

මුංයුස ගුණ. 324 මුද්ගයූෂොග්නිදො හෘද්‍යඃ ශුද්ධානාං ව්‍රණිනාමපි
පථ්‍යො විලාශපිත්තඝ්නො ජ්වරදාහක්ෂතාපහඃ.

324 මුද්ගයූෂඃ, මුන්යුසතෙම; අග්නිදඃ, අග්නියවඩයි; හෘද්‍යඃ, මනොඥවෙයි; ශුද්ධානාං, ශුද්ධවූ; ව්‍රණිනාමපි, ව්‍රණඇත්තවුන්ටද; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි; දහක්ෂතාපහඃ, දහකරණලද්දවුහො, නොකරණලද්දවූ; විලාශපිත්තජ්වරඝ්නඃ, සෙම් පිත් උණනසයි.

325 පිත්තශ්ලෙෂ්මජ්වරහරස්තථාතිසාරනාශනඃ.

325 (මුන්යුසතෙම) පිත්තශ්ලෙෂ්මජ්වරහරඃ, පිත් සෙම් උණපහ කෙරෙයි; තථා, එසේම; අතිසාරනාශනඃ, අතීසාරයනසයි.

ස්‍යාතෙ මුද්ගමසූරාභ්‍යා මන්‍යෙආධ්මානකාරකාඃ.

මුද්ගසූරාභ්‍යාම්, මුන්වටමුන්දෙක; ස්‍යාතෙ, හැර; අන්‍යෙතු, සෙසු මුන්වනාහි; ආධ්මානකාරකාඃ, බඩපිපීමකෙරෙත්.

ලාමුලපලාගුණ.—326 වාලමූලකපත්‍රං තු රොචනි වහ්නිදීපනි.

326 වාලමූලකපත්‍රංතු, ලාමුල්පත්තොමෝ; රොචනි, රුචිකරන්නි ය; වහ්නිදීපනි, අග්නිදීපනිය කරන්නිය.

උලුවාගුණ.—පක්‍වකා තු මධුරා පාකෙ හෘද්‍යා පිත්තකඵාපහා.

පක්‍වකාතු, උලුවාතොමෝ; පාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; හෘද්‍යා, මනොඥවන්නීය; පිත්තකඵාපහා, පිත් සෙම් පහ කරන්නීය.

කෙසෙල්ගුණ. 327 කදලීමොචකං හෘද්‍යං කඵඝ්නං ක්‍රිමිනාශනම්
තෘෂ්ණාපලිහජ්වරහරං දීපනං වස්තිශොධනම්.

327 කදලීමොචකං, කෙසෙල්; හෘද්‍යං, මනොඥවෙයි; කඵඝ්නං, සෙම නසයි; ක්‍රිමිනාශනම්, පණුවන්නසයි; තෘෂ්ණා, තෘෂ්ණාය; පලිහ, පිලාය; ජ්වරහරං, උණද යනමෙයපහකෙරෙයි; දීපනං, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; වස්තිශොධනම්, වස්තිශුද්ධකෙරෙයි; හෙවත් පස්වාගය ශුද්ධකෙරෙයි.

අරුම්නම්පැලගුණ-328 මානකං ස්වාදු ශීතංචව ගුරු කොෂ්ඨහරං කටු.

328 මානකං, අරුම්නම්පැලතොම; ස්වාදු, මධුරවෙයි; ශීතංචව, ශීතලදවෙයි; ගුරු, බරවෙයි; කොෂ්ඨහරං, ඉදිමුම්නසයි; කටු, සුළුරස වෙයි.

සාමාන්‍ය යෙන් නීසිගුණ. 329 මූලකං ගුරු විෂ්ටම්භි තීක්ෂ්ණමාමං ත්‍රිදොෂකෘත්
තදෙව ස්නිග්ධසිද්ධන්තු විශාලං කඵවාතනුත්
ශුෂ්කං ත්‍රිදොෂශමනං කොෂ්ඨඝ්නං ගරපල්ලම්.

මූලකං, නීගිතෙම; ගුරු, බරවෙයි; විෂ්ටම්භී, මලබද්ධකෙරෙයි; තී ක්ෂ්ණම්, තියුණුවෙයි; ආමං, අමුනීනි; ත්‍රිදොෂඝ්නාන්, තුන්දෙස්වසයි; 329 සඟ්‍රාහිසිද්ධනතු, තෙලින්සිද්ධකරණලද්දවූ; තත්එව, ඒනීනිම; පිත්තලං, පිත්වඩයි, කඵවාතනුත්, සෙම්වා නසයි; රූක්ෂකං, වියලුනා වූනීනි; ත්‍රිදොෂශමනං, තුන්දෙස් ශමනකෙරෙයි; ශොථඝ්නං, ඉදිමුම නසයි; ගරජින්, විෂනසයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

දෙල්ගුණ.—330 ලිකුචං ගුරු විෂ්ටම්භී ත්‍රිදොෂශුක්‍රදූෂණම්.

330 ලිකුචං, දෙල්තෙම; ගුරු, බරවෙයි; විෂ්ටම්භී, මලබද්ධකෙරෙයි; ත්‍රිදොෂ, තුන්දෙස්ද; ශුක්‍රදූෂණම්, ශුක්‍රද යනමෙය දූෂ්‍යකෙරෙයි.

සුවඳතණගුණ. 331 රක්තපිත්තවිකාරඝ්නී මෙධ්‍යා දුඃඛාමනාශිනී ග්‍රාහිණී වාතදොෂඝ්නී මෙපි ප්‍රොක්තා මනීෂිභිඃ.

මෙපී, සුවඳතණතොමෝ; රක්තපිත්තවිකාරඝ්නී, රත්පිත්රොග නසන්නීය; මෙධ්‍යා, නුවණවඩන්නීය; දුඃඛාමනාශිනී, අතීස්නසන්නීය; 331 ග්‍රාහිණී, මලබද්ධකරන්නීය; වාතදොෂඝ්නී, වාතදොෂද නසන් නීයයි; මනීෂිභිඃ, පණ්ඩිතයන්විසින්; ප්‍රොක්තා, කියනලදී.

මුරුවාවැල්ගුණ.—මධුරී රොචනී වෘෂ්‍යා දහාසෘක්පිත්තනාශිනී.

මධුරී, මුරුවාතොමෝ; රොචනී, රුචිකරන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණයකරන්නීය; දහ, දහයද; අසෘක්පිත්ත, රත්පිත්තද; නාශිනී, නසන්නීය.

මිරිස්ගුණ. 332 මරිචං ස්වාදුපාකාද්‍ර‍ං ගුරු ශ්ලෙෂ්මප්‍රසෙකී ච ශුෂ්කං රුච්‍යග්නිදං රූක්ෂං කටූෂ්ණං ලඝු ශුක්‍රනුත්.

332 ආද්‍ර‍ංමරිචං, අමුමිරිස්තෙම; ස්වාදුපාක, මධුරවපැසෙයි; ගුරු, බරවෙයි; ශ්ලෙෂ්මප්‍රසෙකීච, අනිසයින් සෙම්වැගිරීම්ද කෙරෙයි; ශු ෂ්කං, වියලිමිරිස්; රුච්‍යග්නිදං, රුචිකිරිමහා අග්නියදවඩයි; රූක්ෂ රළුවෙයි; කටූෂ්ණං, කුළුරසහා උෂ්ණවෙයි; ලඝු සැහැල්ලුවෙයි; ශුක්‍රනුත්, ශුක්‍රනසයි.

මස්වැන්නහා මුන්වැන්නාගුණ. 333 මාෂපර්ණී මහාවෘෂ්‍යා චක්ෂුෂ්‍යා මුද්ගපර්ණිකා.

333 මාෂපර්ණී, මස්වැන්නතොමෝ; මහාවෘෂ්‍යා, අතිශයින් ධාතු වඩන්නීය; මුද්ගපර්ණිකා, මුන්වැන්නාතොමෝ; චක්ෂුෂ්‍යා, ඇසට හිතවන්නීය.

වැල්මදටගුණ.—මඤ්ජිෂ්ඨා කුෂ්ඨමෙහඝ්නී ශොථඝ්නී මණ්ඩපර්ණී.

මඤ්ජිෂ්ඨා, වැල්මදටතොමෝ; කුෂ්ඨමෙහඝ්නී, කුෂ්ඨයහා ප්‍රමෙහ

හෙදයද; ශොථඝනි, ඉදිමුම්ද නසන්නිය; වණිදීපනි, වණිදීපනිය කරන්නිය.

වම්මුතුගුණ.—334 මුස්තකං තික්තකටුකං වාතඝ්නං දීපනං ලඝු.

334 මුස්තකං, වම්මුතුතෙම; තික්තකටුකං, තික්තරසහා කුළුරස වෙයි; වාතඝ්නං, වාතනසයි; දීපනං, අගනිදීපනියකෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

දලුක්කිරිගුණ.—චක්‍ෂුදොෂෙ ප්‍රයොක්තව්‍යං අඟ්නිතුල්‍යං සනුහිපයඃ

සනුහිපයඃ, දලුක්කිරිතෙම; චක්‍ෂුදොෂෙ, මුබදොෂයෙන්යුත් රොග යෙහි; ප්‍රයොක්තව්‍යං, යෙදියයුතු; අඟ්නිතුල්‍යං, ගිනිහා සමානවේ.

කස්තුරිගුණ—335 කස්තුරි ජිඞ්ඞදෞර්ගන්ධ්‍ය රක්තපිත්ත කඵාපහා.

335 කස්තුරි, කස්තුරිතොමෝ; ජිඞ්ඞ, වමනයද; දෞර්ගන්ධ්‍ය, දුගඳ බවද; රක්තපිත්ත, රත්පිතද; කඵාපහා, සෙමද යනමෙ පහකරන්නිය.

සමන්මල්හා ඉද්දමල්ගුණ
මාලතී කඵපිත්තාස්‍ය රුග්ව්‍රණක්‍රිමි කුෂ්ඨනුත්
336 මල්ලිකා කඵජිත්තික්තා ජරසාම්භනාරජනී.

මාලනී, සමන්මල්තොමෝ; කඵ, සෙමද; පිත්ත, පිතද; ආස්‍යරුක් මුඛරොගද; ව්‍රණ වණද; ක්‍රිමි, පණුවන්ද, කුෂ්ඨනුත්, කුෂ්ඨද යන මේ නසයි; 336 මල්ලිකා, ඉද්දමල්තොමෝ; කඵජිත්, සෙම්නසන්නිය. තික්තා, තිත්තවන්නිය; ජරසාම්භනාරජනී, ජරාවද ජම්බවද නසා ඇලීම කරන්නිය.

මීපැනිගුණ.
මධු ශීතං මෘදු ස්වාදු ත්‍රිදොෂඝ්නං ව්‍රණාපහම්
337 කෂායානුරසං රූක්‍ෂං චක්‍ෂුෂ්‍යං ශ්වාසකාසනුත්.

මධු, මීපැනිතෙම; ශීතං, ශීතවෙයි; මෘදු, මෘදුවෙයි; ස්වාදු, මධුර වෙයි; ත්‍රිදොෂඝ්නං, තුන්දොස්නසයි; ව්‍රණාපහම්, වණනසයි. 337 කෂායානුරසං, කසටරසවෙයි; රූක්‍ෂං, රලුවෙයි; චක්‍ෂුෂ්‍යං, ඇසට හිතවෙයි; ශ්වාසකාසනුත්, ශ්වාසයහා කාසය නසයි.

මිහිරිරස ගුණ.
මධුරඃ ප්‍රීණනොනාදෙහා වාංහණො'නිලපිත්තජිත්
338 රසායනො ගුරුඃ ස්නිග්ධශ්චක්‍ෂුෂ්‍යඃ පිච්ඡිලඃ සරඃ.

338 මධුරඃ, මිහිරිරසයතෙම; ප්‍රීණනඃ, ප්‍රීතිකෙරෙයි; නාදස, මුඛයට ප්‍රියවෙයි, වාංහණඃ, බලවැඩිමකෙරෙයි; අනිලපිත්තජිත්, වා පිත් න සයි; රසායනඃ, රසධාතුවවඩයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; ස්නිග්ධ, සිනිඳවෙයි; චක්‍ෂුෂ්‍යං, ඇසටහිතවෙයි; පිච්ඡිලඃ, පිණවයි; සරඃ, සාරවෙයි.

ඔස්ගුණ.
ඖෂධාඃ ශ්‍රෙෂ්ඨා වාංහණ්‍ය සමේ ගුරවඃ ශුක්‍රවර්ධනා
339 වල්‍යාඃ ස්නිග්ධාශ්ච මධුරාඃ කඵපිත්තකරාඃ මතාඃ.

339 සමේ මත්ස්‍යාස්තු, සියළුමස්වනාහි; ව්‍යාහන්ත්‍යාඃ, සපුලකෙරෙන්; ගුරවඃ, බරවෙන්; ශුක්‍රවර්ධනාඃ, ශුක්‍රවඩන්නාහුවෙන්; බල්‍යාඃ, බලවඩන්; සනිග්ධොෂ්ණමධුරාඃ, සිනිඳුද—උෂ්ණද—මධුරරසද වෙන්; කඵපිත්තකරාඃ, සෙම්පිත්වඩන්නාහුයයි, මතාඃ, දන්නාලද්දාහුය.

ව්‍යායාමාධ්වරතානාඤ්ච දීප්තාග්නීනාඤ්ච පූජිතාඃ
340 මත්ස්‍යාශිනො හ බාධන්තෙ රොගා වාතසමුද්භවාඃ
මහාප්‍රමාණා ගුරවඃ ශුක්‍රලා බද්ධවර්චසඃ

341 ක්ෂුද්‍රමත්ස්‍යාස්තු ලඝවො ග්‍රාහිණො ග්‍රහණීහිතාඃ
කාෂ්ණමත්ස්‍යා ලඝුසනිග්ධා වාතඝ්නා වහ්නිවර්ධනාඃ.

340 ව්‍යායාම, උත්සාහය; අධ්ව, ගමන්යාමය යනමෙති; රතානාඤ්ච, ඇලුනාවුන්ටද, දීප්තාග්නිනාංච, අග්නිදීප්තිය ඇතතාවුන්ටද; පූජිතාඃ, පූජ්‍යවෙන්; මත්ස්‍යාශිනාඃ, මස්අනුභවකරන්නාහට; වාතසමුද්භවාඃ, වාතයෙන් උපදනාවූ; රොගාඃ, රෝගයෝ; නබාධන්තෙ, පීඩානො කෙරෙත්; මහාප්‍රමාණාඃ, මහත්වූ මත්ස්‍යයෝ; ගුරවඃ, බරවෙන්; ශුක්‍රලාඃ, ශුක්‍රවඩන්; බද්ධවර්චසඃ, මලබද්ධකෙරෙත්; **341** ක්ෂුද්‍රමත්ස්‍යාස්තු, කුඩාමත්ස්‍යයෝ වනාහි ලඝවඃ, සැහැල්ලුවෙත්; ග්‍රාහිණඃ, මලබද්ධ කෙරෙත්; ග්‍රහණීහිතාඃ, ග්‍රහණී රොගයෙහි හිතවෙත්; කාෂ්ණමත්ස්‍යාඃ, කළුසැහැ මත්ස්‍යයෝ; ලඝුසනිග්ධාඃ, සැහැල්ලුහා සිනිඳුවෙත්; වාතඝ්නාඃ, වාතයනසත්; වහ්නිවර්ධනාඃ, අග්නියවඩත්.

රේමස් ගුණ. 342 රොහිතඃ සර්වමත්ස්‍යානාං වරො වෘෂ්‍යාර්ද්දිතාත්තිජිත්
කෂායානුරසඃ ස්වාදුර්වාතඝ්නො නාතිපිත්තලඃ

342 රොහිතඃ, රේමස්නම; සර්වමත්ස්‍යානාං, සියලුමසුන් අතුරෙන්; වරඃ, උතුම්වෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; අර්ද්දිතාත්තිජිත්, අර්ද්දිතවාතපීඩා නසයි; කෂායානුරසඃ, කසටරසවෙයි; ස්වාදුඃ, මධුරවෙයි; වාතඝ්නඃ, වාතනසයි; නාතිපිත්තලඃ, අතිශයින් පිත් නො වඩයි.

ශිලිඳු නම් මස්ගුණ. 343 ශිලින්ද්‍රඃ ශ්ලෙෂ්මලො බල්‍යො විපාකෙ මධුරො ගුරුඃ
ආමවාතකරො හෘද්‍යො වාතපිත්තහරො මතඃ.

243 ශිලින්ද්‍රඃ, ශිලිඳුනම්මස්; ශ්ලෙෂ්මලඃ, සෙම්වඩයි; බල්‍යඃ, බලවඩයි; විපාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; ආමවාතකරඃ, ආමවාතය කෙරෙයි; හෘද්‍යඃ, ළයට ප්‍රියවෙයි; වාතපිත්තහරඃ, වාපිත්නසන්නේයයි; මතඃ, දන්නාලදී.

හොටකිමස්නා කල්මස් ගුණ 344 භූකුටො මධුරාශීතො වෘෂ්‍යඃ ශ්ලෙෂ්මකරො ගුරුඃ
පිච්ඡිලො වාතහා ස්නිග්ධඃ ශුක්‍රලොබලවර්ධනඃ.

344 භූකුට, හොටකිමස්නම්; මධුරඃ මිහිරිවෙයි; ශීතඃ, ශීත

වෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; ශ්ලෙෂ්මකාරී, සෙම්වඩයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; පණීතඃ, තල්මසුන්ගේ මස්තෙම; වාතඝ්න, වාතය නසයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; ශුක්‍රලඃ, ශුක්‍රවඩයි; බලවර්ධනඃ, බලවඩයි.

සරම්පුංචි මස් හා මගුරු මස් ගුණ.

345 ස්නිග්ධාස්‍යකණ්ඨරොගඝ්නී ශ්ලේෂ්මලා ප්‍රොෂ්ඨී ප්‍රකීර්තිතා
මද්ගුරෝ මධුරඃ ස්නිග්ධඃ සංග්‍රාහී ශුක්‍රලෝ ගුරුඃ. (තාඃ

345 ශ්ලෙෂ්මලා ප්‍රොෂ්ඨී, සරම්පුංචි මස්තොමෝ; ස්නිග්ධා, සිනිඳුවන්නීය; ආස්‍යකණ්ඨරොගඝ්නී, මුඛරොගහා කණ්ඨරොග නසන්නීයයි; ප්‍රකීර්තිතාඃ, කියනලද්දහුය; මද්ගුරඃ, මගුරුමස්තෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; සංග්‍රාහී, මලබද්ධකෙරෙයි; ශුක්‍රලඃ, ශුක්‍රවඩයි; ගුරුඃ, බරවෙයි.

හුංගත් මස් හා පෙටි මස් ගුණ.

346 ශාකිනී සවාදුරසා ස්නිග්ධා වෘංහණී කඵකොපනී
අඬිම්භොස්‍යා ගුරුඃ ස්නිග්ධා වාතශ්ලෙෂ්ම ප්‍රකොපනඃ
347 භවෙද්විශෙෂතො වෘෂ්‍යා සවභාවාදග්නිදීපනඃ.

346 ශාකිනී, හුංගත්මස්තොමෝ; සවාදුරසා, මධුර රසවන්නීය; ස්නිග්ධා, සිනිඳුවන්නීය, වෘංහණී, ස්ථූලකරන්නීය; කඵකොපනී, සෙම කොපකරන්නීය; අඬිම්භස්‍යඃ, පෙටිමස්තෙම; ගුරුඃ, බරවෙයි; ස්නිග්ධඃ, ශීතවෙයි; වාතශ්ලෙෂ්ම ප්‍රකොපනඃ, වාතසෙම් කිපීමකෙරෙයි; භවෙත්, වන්නේ 347 විශෙෂතඃ, විශෙෂයෙන්; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය; භවෙත්, වන්නේය; සවභාවාත්, සවභාවයෙන්; අග්නිදීපනඃ, අග්නිදීප්තියවන්නේය.
(කාන්

මහපෙටිමස් හා වැලිගොයි මස් වලපොතු මස් ගුණ.

ඉලිශො මධුරඃ ස්නිග්ධඃ පිත්තශ්ලෙෂ්මාග්නිමාන්ද්‍යකෘත්
348 කවයී මධුරා ස්නිග්ධා වල්‍යා වාතකඵාපහා.

348 ඉලිශඃ, මහපෙටිමස්තෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි, පිත්තශ්ලෙෂ්මාග්නිමාන්ද්‍යකෘත්, පිත්ත—සෙම—අග්නිමන්දය ඝනකෙරෙයි; කවයී, වැලිගොයිගේ වලපොතුමස් තොමෝ; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; ස්නිග්ධා, සිනිඳුවන්නීය, වල්‍යා, බලවඩන්නීය; වාතකඵාපහා, වාතසෙම් නසන්නීය.

කලිස්මස් ගුණ

349 බලිශො කාමිනො ග්‍රාහී කෂායො වාතකොපනඃ
රූක්ෂොලඝුඃ ශූලහරඃ ස්වාහාතදෘෂ්ටිනාශනඃ.

349 බලිශඃ, කලිස්මස්තෙම; ග්‍රාහී, මලබද්ධකෙරෙයි; කෂායඃ, කසටවෙයි; වාතකොපනඃ, වාතකොපකෙරෙයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; ශූලහරඃ, රුජාහසන්නේයයි; කාමිනඃ, කියනලදී; ආමවිනාශනා, ආමය නැසීම; යතාන්, වන්පත්, ඒ කලිස්මස්; නේය.

කුඹුපුමස්හා සි { 350 ශඩ්ගො මධුරො රූක්ෂකෂායඃ ශීතලො ලඝුඃ
ත්පලමස් ගුණ. } චිත්‍රාඞ්ගො ගුරුඃ ස්වාදුස්නිග්ධො වෘෂ්‍යොබලප්‍රදඃ.

350 ශඩිකඃ, කුඹුරුමය්තෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; රූක්ෂකෂායඃ, රළු හා කසටවෙයි; ශීතල, ශීතලවෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; චිත්‍රාඞ්ග, සින්පලමස්තෙම; ගුරුඃ, බරවෙයි; ස්වාදුස්නිග්ධඃ, මධුරරසහා සිනිඳු වෙයි; වෘෂ්‍ය, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; බලප්‍රදඃ, බලවඩයි.

සුනුමස් { 351 විඩ්ගටසත ගුරුග්‍රාහී මධුරො බලවර්ධනඃ
ගුණ. } මෙදඃ පිත්තාසෘක්දොෂඝ්නො රොචනඃ කඵවාතලඃ.

351 විඩ්ගටඃකු, සුනුමස්වනාහි; ගුරුඃ, බරවෙයි; ග්‍රාහී, මලබඩිසෙරයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; බලවර්ධනඃ, බලවඩයි; මෙදඃ, මෙදස්දඃ; අසපිත්තාපිත්, රත්පිත්ද නසයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපුෂ්ටිකෙරෙයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; කඵවාතලඃ, සෙම්වා වඩයි.

කාටයිමස්හා { 352 වලදඩ්ගා නාභිෂ්‍යන්දි ශිතො වාතෙච රොච
චකුකාම්ංසගුණ. } චකුකාසස්වනාභිෂ්‍යන්දි රොචනො බලවර්ධනඃ

352 වලදඩිගඃ, කාවයිමස්තෙම; අනාභිෂ්‍යන්දි, සෙම්වැඩීම නොකෙරෙයි; වාතෙ, වාතයෙහි; හිතඃ, හිතවේ; රොචනඃච, රුචිකෙරෙයි; චකුකාඃතු, චකුකනම් මස්වනාහි; අනාභිෂ්‍යන්දි, සෙම් නොවඩයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; බලවර්ධනඃ, බලවඩයි.

මගුරුමස්හා { 353 ත්‍රිකණ්ටඃ පිත්තඝ්නො රූක්ෂො දීපනඃ කඵජිල්ලඝුඃ
දණිමස්ගුණ. } දණ්ඩකඃ කඵජිත්තික්තො වාතපිත්තහරො ලඝුඃ.

353 ත්‍රිකණ්ටඃ, මගුරුමස්තෙම; පිත්තහා, පිත්තනසයි; රූක්ෂ, රළුවෙයි; දීපනඃ, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; කඵජිත්, සෙම්නසයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; දණ්ඩකඃ, දණිමස්තෙම; කඵජිත්, සෙම්නසයි; තික්තඃ, තිත්තවෙයි; වාතපිත්තහරඃ, වාපිත්නසයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි.

පෙතිමස්හා { 354 පාඨීනශ් තික්තඃ කටුකස්වාදු ශුක්‍රද කඵවාතජිත්
පලයිමස්ගුණ. } අලිඃ ස්වාදුර්ගුරුඃ ස්නිග්ධො බලකෘච්ඡුක්‍රවර්ධනඃ.

354 පාඨීනඃ, පෙතිමස්තෙමේ; තික්තඃ, තිත්තවන්නිය; කටු,කුළුරසවන්නිය; ස්වාදු, මධුරවන්නිය; ශුක්‍රද, ශුක්‍රවඩන්නිය; කඵවාතජිත්, සෙම්වා ජයගනී; අලිඃ, පලයිමස්තෙම; ස්වාදුඃ, මධුරවෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; බලකෘත්, ශක්තිමත්කෙරෙයි; ශුක්‍රවර්ධනඃ, ශුක්‍රවැඩීම කෙරෙයි.

වලපොතු { 355 පාඨීනඃ ශ්ලෙෂ්මලඃ ස්නිග්ධො මධුරශ්ච කෂායවාන්
මස්ගුණ. } බලඃ වෘෂ්‍යඃ කටුඃ පාකෙ රෙ. වමනාවාතපිත්තනුත්.

355 පාඨීනඃ, වලපොතුමස්තෙම; ශ්ලෙෂ්මලඃ, සෙම්වඩයි; ස්නිග්ධඃ

ශීතලවෙයි; මධුරශච, මධුරදවෙයි; කෂායවාත්, කසටරස ඇත්තේ වෙයි; වල්‍යඃ, බලවඩයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; පාකෙ, පැසීමෙහි; කටුඃ, කුළුරසවෙයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; වාතපිත්ත ඝ්නන්, වාපිත් නසයි.

වාවාමස්ගුණ හාසිහින්කුඩු පුමස් ගුණ.

356 වාවඃ ස්වාද්‍රගුරුඃ ස්නිග්ධ ශ්ලෙෂ්මලො වාත (පිත්තජිත්
වලලිගඩො ලඝූ රූක්ෂො හනිෂ්‍යන්දි මරුත්කරඃ.

356 වාවඃ, වාවාමස්තෙම; ස්වාදුඃ, මධුරවෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි: ස්නිග්ධඃ, සිනිදුවෙයි; ශ්ලෙෂ්මලඃ, සෙම්වඩයි; වාතපිත්තජිත්, වාපිත්නසයි; වලලිගඩඃ, සිහින් කුඩුපුමස්තෙම; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; අනභිෂ්‍යන්දී, සෙම් නොවඩයි. හෙවත් සෙම්නසයි; මරුත්කරඃ, වාතය වඩයි.

තෙලිමස්හා ච හාරේමස්ගුණ.

357 වල්ලාවණ්ස්තු සංග්‍රාහි කඵපිත්තවිනාශනඃ
ශකුලී රොහිතාකාරා භූමෞ ප්‍රායශචරත්‍යසෞ
358 ගුරු පාකෙ ච මධුරා භෙදිකා දොෂ කොපනී.

357 වල්ලාවණ්ස්තු, තෙලිමස්වනාහි; සංග්‍රාහි, මලබඩ කෙරෙයි; කඵපිත්තවිනාශනඃ, සෙම්පිත් නසයි; ශකුලී, වනාරේමස්තොමෝ; රොහිතාකාරා, රේමස්හා සදෘශවන්නීය; අසෞ, මේතොමෝ; භූමෞ, භූමියෙහි; ප්‍රායඃ, බොහෝසෙයින්; චරති, හැසිරෙන්නීය; 358 පාකෙ, පැසීමෙහි; ගුරු, බරවන්නීය; මධුරාච, මධුරද වන්නීය; භෙදිකා, මලබිඳීම කරන්නීය; දොෂකොපනී, දොස්කිපීම කරන්නීය.

ලුණු මස් හා කරවලගුණ.

359 ලවණෞණශීභාවිතාමත්ස්‍යාඃ කඵපිත්තකරාඃ සරාඃ
කථිතා දොෂලා මත්ස්‍යාඃ ශුෂ්කාවිෂ්ටම්භි දුර්ජරාඃ.

359 ලවණෞණඃ, ලුණුවලින්; භාවිතාඃ, යොදනලද්දවූ; මත්ස්‍යාඃ, මස්තුමූ; කඵපිත්තකරාඃ, සෙම්පිත්වඩන්නාහුය; සරාඃ, සාරවන්නාහුය; ශුෂ්කාඃ, වියලිමස්; දොෂලාඃ, දොස්බහුලවන්නාහුය; විෂ්ටම්භි, මලබඩකෙරෙයි; දුර්ජරාඃ, නොදිරන්නාහුයයි; කථිතාඃ, කියනලද්දහුය.

දඩුමස් ගුණ.

360 දග්ධමත්ස්‍යා ගුරුවෘෂ්‍යා වෘංහණාඃ ප්‍රාණවර්ධනාඃ
ක්ෂීණශුක්‍රාශච යෙ කෙචිත් භග්නාපජීරිතාශච යෙ
නිත්‍යං සන්නිසෙවිතො යෙ ච ක්ෂීණතෙජස එවච
361 දග්ධමත්ස්‍යා හිතාස්තෙෂාං තෙලලවණාග්නිකාඃ
නසමාඃ ජීවාගුණාඃ කිම්දහාෂට්මත්ස්‍යා උදාහෘතාඃ

360 දශධමත්ස්‍යාඃ, දවනලදමස්තෙම; ගුරුඃ, බරවෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතු පොෂණයකෙරෙයි; වෘංහණඃ, ස්ථූලකෙරෙයි; ප්‍රාණවර්ධනඃ, බල වැඩිමකෙරෙයි; යෙකෙචිත්, යම්කිසිකෙනෙක්; ක්ෂීණශුක්‍රාශච, ක්ෂය වූ ශුක්‍ර ඇත්තාහුද; යෙ, යම කෙනෙක්; භග්නාපජීරිතාඃ වැඩිදීමෙන්

ප්‍රඩාවට පැමිණියාහුද; යෙ, යම්කෙනෙකුන්; නිත්‍යං, නිතර; ස්ත්‍රීසේවි නඃ, ස්ත්‍රීසේවනය කරන්නාහුද; ක්ෂීණතේජසශ්ච, ක්ෂයවූ තේජස් ඇත්තාහුද; 361 සශෙතල ලවනාත්මිකා, තලතෙල්හාලුණු සහිත වූ, දග්ධමත්ස්‍යඃ, දවනලද මස්තෙම; ශතාෂං, සියයක්; හිතඃ, හිත වේ; හාෂටමත්ස්‍යඃ, බදිනලදමස්තෙම; තථාවාත්, ඒ දවනලද මස් වලටවඩා; කිඤ්චිත්, මදක්; හිතාගුණඃ, හිතවූගුණඇත්තේයයි; ලද හෘතඃ, කියනලදී.

පිදුරු වෙලා දවූමස්ගුණ.

162 පලාලවෙෂ්ටිතො මත්ස්‍යඃ කර්දමෙනච ලෙපිතඃ
දග්ධොඞ්ගාරෙ සලවණො දග්ධමත්ස්‍යඃ ප්‍රකීර්තිතඃ

162 සලවණඃ, ලුණුසහිතවූ; මත්ස්‍යඃ, මස්තෙම; පලාලවෙෂ්ටිතඃ, පිදුරුවලින් වෙළනලද්දේ; කර්දමෙනච, මඩින්ද; ලෙපිතඃ, ආලෙප කරණලද්දේ; අඞ්ගාරෙ, අඟුරෙහි; දග්ධඃ, දවනලද්දේ; දග්ධමත්ස්‍යඃ, දවනලදමස්යයි; ප්‍රකීර්තිතඃ, කියනලදී.

මස්කැසුප්ආදීන්ගේ බිජු ගුණ.

363 මත්ස්‍යකූර්මබකාණ්ඩානි ස්වාදු වාජීකරාණිච
කටුපාකානි රුච්‍යානි වාතශ්ලෙෂ්මහරාණිච.

363 මත්ස්‍යකූර්මබකාණ්ඩානි, මිස්-කැසුප්-පක්ෂීය නමොවුන්ගේබිජු වටතුමු; ස්වාදු, මධුරවෙත්; වාජීකරාණිච, ශුක්‍රධාතුවඩත්; කටුපාකානි, කුළුරසව පැසෙත්; රුච්‍යානි, රුචිකෙරෙත්; වාතශ්ලෙෂ්මහරාණිච; වාසෙම් පහකෙරෙත්.

ඉතිමත්ස්‍යවර්ගඃ.

ගොඩමස් ගුණ.

364 මාංසං වාතහරං වෘෂ්‍යං බෘංහණං බලවර්ධනම්
ප්‍රීණනං ගුරු හෘද්‍යශ්ච මධුරං රසපාකයොඃ.

364 මාංසං, (ගොඩ) මාංසතෙම; වාතහරං, වාතහරයි; වෘෂ්‍යං, ධාතු පුෂ්ටිය කෙරෙයි; බෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; බලවර්ධනම්, බලවඩයි; ප්‍රීණනං, පිණවයි; ගුරු, බරවෙයි; හෘද්‍යශ්ච, මුඛයට ප්‍රියදවෙයි; රසපාකයොඃ, රසපාකදෙක ඇතිකල්හි; මධුරං, මිහිරිවෙයි.

බැටළු මස් ගුණ.

365 ජාඞ්ගමාංසං පරං හෘද්‍යං බෘංහණං බලවර්ධනම්
ස්නිග්ධං මෘදුච නාතිෂ්‍යන්දි නාත්‍යුෂ්ණං ධාතුසාම්‍යකෘත්.

365 ජාඞ්ගමාංසං, බැටළුමාංසතෙම; පරංහෘද්‍යං, අතිශයින් මුඛයට ප්‍රියවෙයි; බෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; බලවර්ධනම්, බලවඩයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳුවෙයි; මෘදු, මොලොක්වෙයි; අනාතිෂ්‍යන්දි, සෙම්හානයි; නාත්‍යුෂ්ණං, ඉතාඋෂ්ණනොවෙයි; ධාතුසාම්‍යකෘත්, ධාතුන් සම කෙරේ.

එළු මස් ගුණ හා මී හරක් මස් ගුණ.

366 මෙෂස්ස බෘංහණං මාංසං පිත්තශ්ලෙෂ්මකරං ගුරු
මාහිෂං තර්පණං බල්‍යං ස්නිග්ධොෂ්ණං මධුරං ගුරු
367 නිද්‍රාශුක්‍රබලස්තන්‍ය වර්ධනං මාංසදාර්ඪ්‍යකෘත්.

366 මෙෂස්ස, එළුවාගේ; මාංසං, මාංසතෙම; බෘංහණං, මාංස වැඩීම කෙරෙයි; පිත්තශ්ලෙෂ්මකරං, පිත්සෙම්වඩයි; ගුරු, බරවෙයි; මාහිෂං, මීහරක්මාංසතෙම; තර්පණං, පිණවයි; බල්‍යං, බලවඩයි; ස්නිග්ධොෂ්ණං, සිනිඳු හා උෂ්ණවෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; ගුරු, බර වෙයි. **367** නිද්‍රා, නිදිමද; ශුක්‍ර, ශුක්‍රද; බල, පුරුෂබලයද; ස්තන්‍ය වර්ධනං, තනකිරද යනමේ වඩයි; මාංසදාර්ඪ්‍යකෘත්, මාංසයාගේ ස්ථිර භාවය කෙරෙයි.

කගවෙන මස් ගුණ.

368 බර්හිමාංසංකාළුවෙශ්‍යදි කෂායමනිලාපහම්
පිත්‍ර්‍යං පවිත්‍රමායුෂ්‍යං බලමූත්‍රවිරූක්ෂණම්.

368 බර්හිමාංසං, කගවෙනමස්තෙම; කාළුවෙශ්‍යදි, සෙම්නසයි; කෂායම්, කසටවෙයි; අනිල පහම්, වාතය නසයි; පිත්‍ර්‍යං, පිතෘසාග සෙකි ප්‍රශස්තවෙයි; පවිත්‍රං, පිරිසිදුවෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂටහිතවෙයි; බල, ශරීරශක්තියද; මූත්‍ර, මූත්‍රදවඩයි; විරූක්ෂනම්, රළුවෙයි.

ගෝමස් ගුණ හා තලගොයි මස් ගුණ.

ගව්‍යං පවිත්‍රමායුෂ්‍යං ශ්‍රමඝ්නමනිලාපහම්
369 ගොධා විපාකෙ මධුරා කෂායකටුකාරසෙ
වාතපිත්තහරා වෘෂ්‍යා බෘංහණීබලවර්ධිනී.

ගව්‍යං, ගෝමස්තෙම; පවිත්‍රං, පිරිසිදුවෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂට හිත වෙයි; ශ්‍රමඝ්නං, විඩානසයි; අනිලාපහම්, වාතය නසයි; 369 ගොධා, තලගොයිමස්තොමෝ; විපාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරා, මිහිරි වන්නීය; රසෙ, රසයෙහි; කෂායකටුකා, කසටරසහා කුළුරසඳවන් නීය; වාතපිත්තහරා, වාපිත් නසන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය; බෘංහණී, සථූලකරන්නීය; බලවර්ධිනී, බලවඩන්නීය.

කැසුප්මස් ගුණ.

370 කූර්මො වාතහරො වෘෂ්‍යශ්චක්ෂුෂ්‍යො බලවර්ධනඃ
මෙධාස්මෘතිකරඃ පථ්‍යඃ ශොථඝ්නො දොෂනාශනඃ.

370 කූර්මඃ, කැසුප්මස්තෙම; වාතහරඃ, වානසයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතු පොෂණයකෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසටහිතවෙයි; බලවර්ධනඃ, බලවඩයි; මෙධාස්මෘතිකරඃ, ප්‍රඥාවහා සිහියඇතිකෙරෙයි; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි; ශොථඝ්නඃ, ශොථය නසයි; දොෂනාශනඃ, (තුන්)දොස් නසයි.

කසුළුමස්හා මීමස් ගුණ.

371 කකීටඃ බද්ධවිණ්මූත්‍රඃ සසකවාතානිලපිත්තජිත්
මූෂිකො මධුරඃ ස්නිග්ධො වෘෂ්‍යො බලවර්ධනඃ.

371 කකීටඃ, කසුළුමස්තෙම; බද්ධවිණ්මූත්‍රඃ, බැඳුනු මලහා මූත්‍රඇත් වෙයි; සස්කවාට, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; අනිලපිත්තජිත්, වා පිත්

ජයනණී; බෘංහිණා, තිමස්තෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳු වෙයි; වෘෂ්‍යයි, පෙර්ශුත්‍රවර්ධනයෙහි ශක්තිඇතිකෙරෙයි; බලවර්ධනඃ, බලවඩයි.

කොබෙයිමස්හා කුකුළුමස් ගුණ. 372 කපොතො මධුරඃ ශීතකෂායෝ වාතපිත්තනුත්
කුක්කුටෝ මධුරෝ වෘෂ්‍යඃ ස්නිග්ධොෂ්ණො (බල කෘත් ගුරුඃ.

372 කපොතඃ, කොබෙයිමස්; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ශීතකෂායඃ, ශීත හා කසාවෙයි; වාතපිත්තනුත්, වාපිත් නසයි; කුක්කුටඃ, කුකුළුමස් තෙම; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; උෂ්ණඃ, උෂ්ණවෙයි; බලකෘත්, ශක්තිඇතිකෙරෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි.

කැටකිරිලිමස් හා ඔලෙයිමස්ගුණ. 373 ලාවෝ ලඝුඃ කටුර්ග්‍රාහී ස්වාදුඃ ශීතස්ත්‍රිදෝෂනුත්
වඤ්ජුලඃ ශ්ලේෂ්ම පිත්තඝ්නො ලඝූරූක්ෂො විබන්ධ (නුත්.

373 ලාවඃ, කැටකිරිලිමස්තෙම; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; කටුග්‍රාහී, කුළුරසහා මලබඩකෙරෙයි, ස්වාදුඃ; මධුරවෙයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; ත්‍රිදෝෂනුත්, තුන්දොස්නසයි; වඤ්ජුලඃ, ඔලෙයිමස්තෙම; ශ්ලේෂ්ම පිත්තඝ්නඃ, සෙම්පිත් නසයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; විබන්ධනුත්, මලමූත්‍රබද්ධ නසයි.

කිරළුහා සත්වාලිහිනිමස්ගුණ. 374 ක්‍රකරා ලඝවෝ හෘද්‍යා සුඛාවර්තක්‍රාවර්තකාඃ
වීර්‍යෝෂ්ණාඃ කටුපාකාශ්ච බල්‍යාවහ්නිවිවර්ධනාඃ.

374 ක්‍රකරාඃ, කිරළුන්ගේමස්තුමූ; ලඝවඃ, සැහැල්ලුවෙත්; හෘද්‍යාඃ, මනොඥවෙත්; සුඛාඃ, සැපවෙත්; වර්තක්‍රාවර්තකාඃ, සත්වාලිහිනිමස්; වීර්‍යෝෂ්ණාඃ, උෂ්ණවීර්‍යවෙත්; කටුපාකාශ්ච, කුළුරසව පැසෙත්; බල්‍යාඃ, බලවඩත්; වහ්නිවිවර්ධනාඃ, අග්නියවඩත්.

මොනර මස්ගුණ. 375 මයූරඃ ශ්‍රොත්‍ර නෙත්‍රාග්නිමේධාවර්ණස්වරායුෂාම්
හිතො වල්‍යො ගුරුශ්චොෂ්ණො වාතඝ්නඃ ශුක්‍රදොෂනුත්.

375 මයූරඃ, මොනරමස්තෙම; ශ්‍රොත්‍ර, කණද, නෙත්‍ර, ඇසද, අග්නි, අග්නියද; මේධා, ප්‍රඥාවද; වර්ණ, ශරීරවර්ණයද; ස්වර, ශබ්දයද; ආයුෂාං, ආයුෂද යනමොවුන්ට; හිතඃ, හිතවෙයි; වල්‍යඃ, බල වඩයි; ගුරුශ්ච, බරදවෙයි; උෂ්ණ, උෂ්ණවෙයි; වාතඝ්නඃ, වානසයි; ශුක්‍රදෝෂනුත්, ශුක්‍රදෝෂ නසයි.

376 හෙමන්තකාලෙ ශිශිරෙ වසන්තෙ
ශීතාය මායූරමුශන්ති මාංසම්
උෂ්ණො නිවර්ති විෂහොප්‍රතාච
චර්මාශරද්ග්‍රීෂ්මබෙෂුවපථ්‍යඃ.

376 හෙමන්තකාලෙ, හෙමන්තකාලයෙහිද; ශිශිරෙ, ශිශිරකාලයෙහිද; වසන්තෙ, වසන්තකාලයෙහිද; මායූරමාංසං, මොනරමස්; ශීතාය,ශීතපීඩිතයා; උශන්ති, පවතින්; වර්ෂාශරද්ග්‍රීෂ්මමුඛෙෂු, වර්ෂා-ශරත්—ග්‍රීෂ්ම මුඛයන්හි; විෂභොජනාත්, විෂ අනුභවකිරීම හෙතු කොටගෙණ; වර්ජිත, මොනරමස්; උෂ්ණංහි, උෂ්ණවේමය; (ඒ කාරණයෙන් වර්ෂා ශරත් ග්‍රීෂ්මමුඛයන්හි මොනරමස්;) අපථ්‍යං, අපථ්‍යවේ.

පරෙවිමස් ගුණ. } 377 පාරාවතො රසෙ පාකෙ ස්වාදුශීතොඅස්‍රපිත්තහා
ගුරුඃ කෂායො විශදො බලොපචයකෘත් පරඃ.

377 පාරාවතඃ, පරෙවිමස්; රසෙ, රසය; පාකෙ, පැසුනකල්හි; ස්වාදුඃ, මධුරවෙයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; අස්‍රපිත්තහා, රක්තපිත්ත නසයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; කෂායඃ, කසටවෙයි; විශදඃ, පිරිසිදුවෙයි; බලොපචයකෘත්, බලවැඩිම කෙරෙයි; පරඃ, උතුම්වෙයි.

කුලිඞ්ගමස් ගුණ. } 378 කුලිඞ්ගො මධුරඃ ස්නිග්ධො වහ්නිශුක්‍රවිවර්ධනඃ
සන්නිපාතහරො වෙශ්මකුලිඞ්ගස්ත්වතිශුක්‍රලඃ

378 කුලිඞ්ගඃ, කුලිඞ්ගමස්; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි, ස්නිග්ධඃ, සිනිදුවෙයි; වහ්නිශුක්‍රවිවර්ධනඃ, අග්නිය හා ශුක්‍රවඩයි; සන්නිපාතහරඃ, සන්නිපාතය නසයි; වෙශ්මකුලිඞ්ගස්තු, ගේකුරුළුමස්වනාහී, අතිශුක්‍රලඃ, අතිශයින් ශුක්‍රවඩයි.

තිත්වටු මස්ගුණ. } 379 තිත්තිරිඃ සර්වදොෂඝ්නො ග්‍රාහී වර්ණප්‍රසාදනඃ
මධුරො රොචනො වෘෂ්‍යො මෙධාග්නිබලවර්ධනඃ.

379 තිත්තිරිඃ, තිත්වටුමස්; සර්වදොෂඝ්නඃ, සියලු දොස් නසයි; ග්‍රාහී, මලබද්ධ කෙරෙයි; වර්ණප්‍රසාදනඃ; මාශී ප්‍රසන්න කෙරෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; මෙධාග්නිබලවර්ධනඃ, ප්‍රඥාව—අග්නිය—බලය යන මේය වඩින කෙරෙයි.

බුලිතිනි මස්ගුණ. } 380 ශුකමාංසං පරං වෘෂ්‍යං විපාකෙ ගුරු ශීතලම්
කාසශ්වාසක්ෂයහරං සංග්‍රාහි ලඝු දීපනම්.

380 ශුකමාංසං, බුලිතිනිමස්; පරංවෘෂ්‍යං, අතිශයින් ධාතු පොෂණය කෙරෙයි; විපාකෙ, පැසීමෙහි; ගුරු, බරවෙයි; ශීතලම්, සිහිල්වෙයි. කාසශ්වාසක්ෂයහරං, කාසය—ශ්වාසය—ක්ෂයරොගය යන මේ නසාකෙරෙයි; සංග්‍රාහී, මලබද්ධකෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; දීපනම්, අග්නිදීපනය කෙරෙයි.

හරියාල නාම් පරෙවිමස් ගුණ } 381 හරියාලොල්පවිට්කඃ සන්ත් කෂායො මධුරොලඝුඃ
රක්තපිත්තප්‍රශමනඃ [illegible]

381 හරියාලඃ, හරියාල නාම් පරෙවිමස්; අල්පවිට්කඃ සන්ත්,

සවලපුවුමල ඇතිවන්නේය; කෂායඃ, කසටවෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; රක්තපිත්ත ප්‍රශමනඃ, රත්පිත් ශමනයකරෙයි; තෘෂ්ණාඝ්නඃ, පිපාසය නසයි; වාතනාශනඃ, වාතය නසයි.

හංසමස්හා බිජු ගුණ.
382 හංසො වාතහරො වෘෂ්‍යඃ ස්වය්‍යො මාංසබලප්‍රදඃ
හංසාණ්ඩං පරං බල්‍යං වෘංහණං වාතනාශනම්
383 පාකෙ ලඝුතරං ප්‍රොක්තං සර්වාමය විනාශනම්.

382 හංසඃ, හංසමස්; වාතහරඃ, වාතනසයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; ස්වය්‍යඃ, ස්වරවඩීනය කෙරෙයි; මාංසබලප්‍රදඃ, මාංස හා බලවැඩීම කෙරෙයි; හංසාණ්ඩං, හංස බිජුවටතෙම; පරංබල්‍යං, අතිශයින් බලවැඩීමකෙරෙයි; වෘංහණං, ස්ථූලකෙරෙයි; වාතනාශනම්, වාතනසයි. 383 පාකෙ, පැසීමෙහි; ලඝුතරං, අතිශයින් සැහැල්ලුවෙයි; සර්වාමය විනාශනම්, සියලුරොග නසන්නේයයි; ප්‍රොක්තං, කියනලදී.

සරාලි ආදිපක්ෂි මාංසගුණ.
384 ශරාරිමුද්ගකාදම්බවලාකාඃ පවනාපහාඃ
ස්නිග්ධාඃ ස්වාදුමලාවෘෂ්‍යාරක්තපිත්තහරාහිමාඃ.

384 ශරාරි, කොක්නාමස්ද; මුද්ග, ජලකාවුඩුමස්ද; කාදම්බ, විලිකුකුළුමස්ද; වලාකාඃ, කුඩා කොක්මස්ද යනමොහු; පවනාපහාඃ, වාතය නසන්නාහුය; ස්නිග්ධාඃ, සිනිඳුවෙත්; ස්වාදුමලාඃ, කරණලදමල ඇතිවෙත්; වෘෂ්‍යාඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙත්; රක්තපිත්තහරාඃ, රත්පිත් පහකෙරෙත්; හිමාඃ, ශීතවෙත්.

මුවමස් ගුණ.
හරිණඃ ශීතලො බද්ධවිණ්මූත්‍රො දීපනො ලඝුඃ
385 ගොෂ්ඨාතිසාරපිත්තාසෘඞ්නාශනො රූක්ෂඑවච.

385 හරිණඃ, මුවමස්තෙම, ශීතලඃ, සිහිල්වෙයි; බද්ධවිණ්මූත්‍රඃ, බද්ධවූ මලහා මූත්‍ර ඇතිකෙරෙයි; දීපනඃ, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; ගොෂ්ඨාතිසාර, සොළුයහා අතිසාරයද; අසෘක්පිත්ත, රත්පිතද; නාශනඃ, නසයි; රූක්ෂඑවච, රළුදවෙයි.

ඌරුමස්ගුණ—වරාහං පිශිතං වෘෂ්‍යං වාතඝ්නං බලවර්ධනම්.

වරාහං පිශිතං, ඌරුමස්තෙම; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; වාතඝ්නං, වා නසයි; බලවර්ධනම්, බලවඩයි.

386 සමෙෂාංසච ශිරස්කන්ධඃ ප්ලීහගුල්මයකෘද්ගුදම්
පාදපුච්ඡාන්ත්‍රමස්තිෂ්කා මුෂ්කමෙඪ්‍රාඃ සමෙදසාහතාඃ.

387 ධාතවඃ ශොණිතාද්‍යාශ්ච ගුරවඃ ස්‍යුඃ පරස්පරම්.

386 සමෙෂාං, සියලුසත්වයන්ගේ; සිරස්කන්ධඃ, ඉසහා කඳද; ප්ලීහගුල්ම, පිළාවද (උදරයාගේ වම්පාර්ශ්වයෙහිවූ මස්බැල්ල;)

ශකෘත්, අක්මාවද; ගුදං, ගුදයද; පාද, පාදයද; පුච්ඡ, වාලධියද; අන්ත්‍ර, බඩවැලද; මස්තිෂ්ක, හිස්මුල්ද; මුෂ්කකෝෂ, අණ්ඩකෝෂය හා ලයද; සස්නෙහනා:, තෙල්සහිතවූ ද්‍රව්‍යයෝද; 387 ශොණිතාදයඃ, ලේආදිවූ; ධාතවශ්ච, ධාතූහුද; පරස්පරං, ඔවුනොවුන්; ගුරවඃසන්ති, බරවූවාහුවෙත්.

388 වයඃස්ථං නිර්දෝෂං සද්‍යො හතං මාංසං ප්‍රශස්‍යතෙ
මෘතශුෂ්ක ව්‍යාධිතං ශුෂ්කවෘද්ධබාලං විෂෛර්හතම්
389 අගොචරහතං ව්‍යාඩසූදිතං මාංසමුත්සෘජෙත්.

388 වයඃ ස්ථං, තරුණවූ; නිර්දෝෂං, දෝෂනැත්තාවූ; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; හතං, නසනලද්දාවූ; මාංසං, මාංස; ප්‍රශස්‍යතෙ, පසස්නාලැබේ. මෘතංච, (තෙමේම) මළාවූද; ව්‍යාධිතං, රෝගඇත්තාවූද, ශුෂ්ක, ඉව කදමකළද්දාවූද; වෘද්ධබාලං, මහලුවූද ඉතාබාලවූද සිව්පාදීන්ගේද; විෂෛඃ, විසවලින්; හතම්, නසනලද්දාවූද; 389 අගොචරහතං, අප්‍රත්‍යක්ෂව මළාවූද; ව්‍යාඩ, සර්පයන් විසින් හෝ චණ්ඩ මෘගාදීන් විසින්; සූදිතං, ගත්තාලද්දාවූ; මාංසං, මාංස; උත්සෘජෙත්, හරණේය.

මස්යුෂ ගුණ. 390 වසො මාංසස්‍ය චක්ෂුෂ්‍යා වෘංහණී ප්‍රාණවර්ධනී
වෘෂ්‍යා වාතවිකාරඝ්නී සමෘතෞජඃ ස්වරවර්ධනී
භග්නවිෂ්ටම්භී සන්ධීනාං ක්ෂතානාං ව්‍රණිනාං හිතා.

මාංසස්‍ය, මාංසයාගේ; වසඃ, යුෂතෙම; චක්ෂුෂ්‍යා, ඇසට හිතවෙයි; වෘංහණී, ස්ථූලකෙරෙයි; ප්‍රාණවර්ධනී, ජීවිතය වර්ධනකෙරෙයි. 390 වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; වාතවිකාරඝ්නී, වාතරෝග නසයි; සමෘති, සිහියද; ඕජඃ, ඕජස්ද; ස්වරවර්ධනී, ස්වරසද යන මෙවඩයි; සන්ධීනාං, සන්ධීන්ගේ; භග්න, බිඳීම; විෂ්ටම්භී, සවිකෙරෙයි; ක්ෂතානාං, ක්ෂතවූවන්ටද; ව්‍රණිනාං, වණඇත්තාවූන්ටද; හිතා, හිත වෙයි.

ගිතෙලින් පිසූමස්ගුණ. 391 මාංසන්තු ඝෘතසංසිද්ධං පුෂ්ටිදං පිත්තනුල්ලඝු
ප්‍රීණනං සර්වධාතූනාං විශෙෂාන්මුඛශොෂිණාම්.

391 ඝෘතසංසිද්ධං, ගිතෙලින් සිද්ධකරණලද්දාවූ; මාංසන්තු, මස්ව නාහි; පුෂ්ටිදං, පුෂ්ටිකෙරෙයි; පිත්තනුත්, පිත්තනසයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; සර්වධාතූනාං, සියලුධාතූන්ගේ; ප්‍රීණනං, පිණවීම කෙරෙයි; විශෙෂාත්, විශෙෂයෙන් මුඛශොෂිණාම්, මුඛය වියලෙන්නාවූන්ට; (හිතවෙයි.)

තලතෙලින් බැදිමස්ගුණ. 392 මාංසං සතෛලසංසිද්ධං වීර්‍යොෂ්ණං පිත්තලං
අග්නිසන්දීපනං රුච්‍යං දෘෂ්ටිනුත් දාර්ඪ්‍යකෘත්ගුරු.

392 සතෛලසංසිද්ධං, තලතෙලින් සිද්ධකරණලද්දාවූ; යත්මාංසං, යම් මාංසයෙක් ඇද්ද; (එතෙම) වීර්‍යොෂ්ණං, උෂ්ණවීර්‍යවෙයි;

පිත්තලං, පිත්තවඩයි; කටු, කටුරසවෙයි; අග්නිසන්දීපනං, අග්නිදිප්තිය කෙරෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; දාහපිත්තනුත්, දාහපිත්තහරයි; පුෂ්ටිකෘත් පුෂ්ටිකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි.

ලොහලලෙන්ඇති පිලිස්සුමස්ගුණ. 393 මාංසනාශු ශූලිකං ලෞහකානම්බඟාරපරිපාචිතම් මෙද්‍යං ගුරුතරං වෘෂ්‍යං දීප්තාග්නීනාං සදාහිතම්.

393 අඟාරපරිපාචිතම්, අඟුරෙහිපිසනලද්දවූ; ශූලිකං, උලෙලහිවූ; මාංසනාශු, මස්වනාහි; ගුරුතරං, අතිශයින් බරයයි; මෙද්‍යං, මේදයුතු; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; දීප්තාග්නීනාං, අග්නිදීප්තිය ඇත්තවුන්ට; සදා, හැමකල්හි; හිතම්, හිතයයි; ලෞහකානම්, කීයනලදී.

ඉති මාංස වර්ගඃ.

මද්‍ය ගුණ 394 ප්‍රකෘත්‍යා මද්‍යමත්‍යුෂ්ණමම්ලංචොෂ්ණං විපාකතඃ
රසං සාමාන්‍යතස්තස්‍ය විශෙෂඋපදෙශ්‍යතෙ.

395 ශාකානාං රක්තමූත්‍රාණාං ග්‍රහණ්‍යර්ශෝවිකාරිණාම්
සුරා ප්‍රශස්තා වාතඝ්නී ස්තන්‍යරක්තක්ෂයෙෂුච

396 ප්‍රසන්නා ගුල්මවාතාර්ශෝ විබන්ධානාහනාශනී
ශූලප්‍රවාහිකාටොපකඵවාතාර්ශසාං හිතා.

397 ජගලො ග්‍රාහී රූක්ෂොෂ්ණශොථඝ්නො භක්තපාචනඃ
කඵාර්ශෝ ග්‍රහණීදොෂාන් හන්ති වාතකඵාමයාන්.

398 ප්‍රායශොභිනවං මද්‍යං ගුරුදොෂසමීරිතම්
ශ්‍රොතසාං ශොධනං ජීර්ණං දීපනං ලඝු රොචනම්.

399 හර්ෂණං ප්‍රීණනංබල්‍යං මද්‍යං ශොකශ්‍රමාපහම්.
ප්‍රාගල්භ්‍යප්‍රතිභාවීර්‍ය්‍යතුෂ්ටිපුෂ්ටිස්වරප්‍රදම්.

394 මද්‍යං, මද්‍යසතෙම; ප්‍රකෘත්‍යා, ප්‍රකෘතියෙන්; අත්‍යුෂ්ණං, ඉතාඋෂ්ණවෙයි; විපාකතඃ, පැසීමෙන්; අම්ලංරසං, ඇඹුල්රසවෙයි; උෂ්ණඤ්ච, උෂ්ණදවෙයි; සාමාන්‍යතඃ, (මේ)සාමාන්‍යසෙන් ගුණවේ; තස්‍ය, ඒමද්‍යයාගේ; විශෙෂඃ, විශෙෂයතෙම; උපදෙශ්‍යතෙ, දක්වනුලැබේ; **395** ශාකානාං, ශාකගුල්මවන්ටද; රක්තමූත්‍රාණාං, රක්තමූත්‍රඇත්තවුන්ටද; ග්‍රහණ්‍යර්ශෝවිකාරිණාං, ග්‍රහණීසහ අර්ශස්රොග ඇත්තවුන්ටද; සුරා, සුරාතොමෝ; ප්‍රශස්තා, ප්‍රශස්තවන්නීය; වාතඝ්නී, වාතනසන්නීය; ස්තන්‍යරක්ත ක්ෂයෙෂුච, තනකිරිහිනා; ලේ ක්ෂයවූවන් කෙරෙහිද (ප්‍රශස්ත වන්නීය.) **396** ප්‍රසන්නා, ප්‍රසන්නානම්; සුරාතොමෝ; ගුල්ම, ගුල්මය ද; වාතාර්ශෝ, වාතය හා අර්ශස්ද; විබන්ධ, මලමූත්‍රබද්ධයද; ආනාහ, බඩ පිපුමද; නාශනී, නසන්නීය; ශූල, රුජාවද; ප්‍රවාහිකා, ප්‍රවාහිකාවද; ආටොප, මලවඩියද; කඵ, සෙම්ද; වාත, වාතයද; අර්ශසාං, අර්ශස

ඝනමොඩුන්ට; ගිහා, ගිනවන්නීය; **397** ජගනඃ, ජඝනාමිසුරාතෙම; ග්‍රාහි, මලබඩිගෙහෙරයි; රූක්ෂොෂ්ණ, රළුහා උෂ්ණවෙයි; ශොථඝඃ, ඉදිමිමනසයි; භක්තපාචනා, ආහාර පැසවයි; කඵාශී, සෙම් අශිස්ද; ග්‍රහණීදෝෂාන්, ග්‍රහණීදොෂයන්ද; වාතකඵාමයාන්, වාතසෙම්රොගයන්ද; හන්ති, නසා; **398** අභිනවංමද්‍යං, අළුත්මුසුරා; ද්‍රායශඃ, බොහෝ සෙයින්; ගුරු, බරවෙයි; දෞෂලං, දොෂවඩන්නේයයි; ජිරණං, හියහාලදී; ජීර්ණං, පුරානහාසුරා; ස්‍රොතසාං, රසවහනය වන්නාවූ ස්‍රොතසුන්ගේ; ශොධනං, ශුඬකෙරෙයි; දීපනං, අග්නිදීපනය කෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; රොචනං, රුචිකෙරෙයි; **399** හර්ෂණං, සතුටුකෙරෙයි; ප්‍රීණනං, පිණවයි; බල්‍ය, බලවඩයි; මද්‍යං, මත්කෙරෙයි; ශොකශ්‍රමඅපහං, ශොකයහා විඩාපහකෙරෙයි; ප්‍රාගල්භ්‍ය, කපටිභාවයහෝ වාචාලබවද; ප්‍රතිභා, ශරීරදීප්තියද; විශ්‍ය, ශක්තියද; තුෂ්ටි, සන්තොෂයද; පුෂ්ටි, ශරීරපුෂ්ටියද; සවරප්‍රදං, සවරයද දෙයි.

සැරයවිද්දරීමෙ ගුණ.
400 සබලතඃ සංප්‍රතිෂ්ඨානං ශත්‍රූණාංච නිවාරණම්
අවෂ්ටම්භනමායුෂ්‍යං භයඝ්නං දණ්ඩධාරණම්.

400 දණ්ඩධාරණම්, සැරයවිද්දරීම; සබලතඃ, පැකිලෙන්නාහට; සංප්‍රතිෂ්ඨානං, ආධාරවෙයි; ශත්‍රූණාංච, සතුරන්ගේද; නිවාරණං, වැලැක්වීම කෙරෙයි; අවෂ්ටම්භනම්, එල්බීමකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂට හිතවෙයි; භයඝ්නං, භයනසයි.

යවිගුණ
401 යවඃ කෂායො මධුරො බහුවාතශකෘද්ගුරුඃ
රූක්ෂඃ ස්ථෛර්‍ය්‍යකරඃ ශීතො මූත්‍රමෙදඃ කඵාපහඃ.

401 යවඃ, යවවීතෙම; කෂායඃ, කසටවෙයි; මධුරඃ, මිහිරිවෙයි; බහුවාතශකෘත්, බොහොවූ වාතයහා මලඇතිකෙරෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; ස්ථෛර්‍ය්‍යකරඃ, ස්ථිරභාවය කෙරෙයි; ශීතඃ, ශීතවෙයි; මූත්‍රමෙදඃ, මූත්‍රදොෂහා මෙදස්ද; කඵාපහඃ, සෙම්ද පහකෙරෙයි.

යවඅන්සුණු ගුණ.
402 යවානාං ශක්තවො රූක්ෂා ලඝනා වහ්නිවර්ධනාඃ
වාතලාඃ කඵපිත්තඝ්නා වාතවර්චො'නුලොමනාඃ.
403 ගුර්වී පිණ්ඩීකෘතානාත්‍යර්ථං ලඝ්වී සොවර්ප වයසීයා.

402 යවානාං, යවයන්ගේ; ශක්තවඃ, අන්සුණුතුමූ; රූක්ෂාඃ, රළුවෙත්; ලඝනාඃ, පැසීමෙහි බරනොවූත් අඩිකමාංසයන් නැතිකෙරෙත්; වහ්නිවර්ධනාඃ, අග්නියවඩත්; වාතලාඃ, වාතබහුලවෙත්; කඵපිත්තඝ්නාඃ, සෙම් පිත්නසත්; වාතවර්චඃ, වාතයහා මල; අනුලොමනාඃ, අනුලොම් කෙරෙත්; **403** පිණ්ඩීකෘතා, පිඩුකරණ ලද්දවූ අන්සුණුතෙමෝ; අත්‍යර්ථං, අභිශයින්; ගුර්වී, බරවන්නීය; සාවඅපි, ඒඅන්සුණුම; වයසීයා, දියකිරීමෙන්, ලඝ්වී, සැහැල්ලුවන්නීය.

යවඅස්සුණු තලප ගුණ. 404 ශතපුෂ්පාමාශු ජීර්යෙත්‍ත මෘදුත්වාදවලෙහිකා
යවමණ්ඩඃ ප්‍රශංසන්ති ශූලෙ ත්‍රිදෝෂසම්භවෙ.

404 ශතපුෂ්පාම්, අස්සුණුහුගේ; අවලෙහිකා, තලපතොමෝ; මෘදුත්වාත්, මෘදුබැවින්; ආශුජීර්යෙත, වහාදිරන්නේය; යවමණ්ඩඃ, යවමණ්ඩයතෙම; ත්‍රිදෝෂසම්භවෙ, තුන්දොසින්උපන්; ශූලෙ, රුජාවෙහි; ප්‍රශංසන්ති, ප්‍රශස්තාවෙත්.

බැදියවතලපගුණ. 405 වාට්‍යමණ්ඩො විබන්ධඝ්නඃ ශූලනාහවිනාශනඃ
පාචනො දීපනො හෘද්‍යඃ පිත්තශ්ලෙෂ්මානිලාපහඃ.

405 වාට්‍යමණ්ඩඃ, බැදියවතලපතෙම; විබන්ධඝ්නඃ, මලමූත්‍රබද්ධ නසයි; ශූල, රුජාවද; ආනාහ, බඩපිපුම්ද; විනාශනඃ, නසයි; පාචනඃ, පැසවීම කෙරෙයි; දීපනඃ, අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි; හෘද්‍යඃ, මනොඥවෙයි; පිත්තශ්ලෙෂ්මානිලාපහඃ, පිත්තය-සෙම්ය-වාතය සන්සිඳුවන කෙරේ.

යවගොධූමමාෂාශ්ච තිලාශ්චාභිනවා හිතාඃ
406 පුරාණා විරසා රූක්ෂා න ච ස්වාදුකරා මතාඃ.

406 අභිනවාඃ, අලුත්වූ; යව, යවද; ගොධූම, තිරිඟුද; මාෂාශ්ච, මෑ යනමෙහුද; තිලාඃච, තලද; හිතාඃ, හිතවෙත්; පුරාණාඃ, පරණවූවාහු; විරසාඃ, රසනැතිවෙත්; රූක්ෂාඃ, රළුවෙත්; නචස්වාදුකරාඃ, මිහිරි නොවන්නාහුයයි; මතාඃ, දන්නාලද්දාහුය.

යවකර ගුණ 407 යවක්ෂාරො හරෙදර්ශඃ ශ්වාසාන් වාතකඵාමයාන්
තස්මාදල්පාන්තරගුණඃ සර්ජිකාක්ෂාර උච්‍යතෙ.

407 යවක්ෂාරඃ, යවකර ලුණුතෙම; අර්ශඃ, අර්ශසද; ශ්වාසාන්, ශ්වාසයන්ද; වාතකඵාමයාන්, වා සෙම්රොග (ගුල්මය-ලෙහිරොගය-ග්‍රහණිය-පාණ්ඩුරොගය-පිලාය-මලමූත්‍රබද්ධය-කණ්ඨරොගය) ආනාමෝවූන්; හරෙත්, පහකරන්නේය; සර්ජිකාක්ෂාරඃ, සුවස ලුණුතෙම; තස්මාත්, ඒ යවකාරවලටවඩා; අල්පාන්තරගුණඃ, මඳක් ගුණහීනයයි; උච්‍යතෙ, කියනුලැබේ.

අදිමොදගම්ගුණ. 408 යමානී කුෂ්ඨශූලඝ්නී හෘද්‍යා පිත්තාග්නිකාරිණී
සමීරණබලාසඝ්නී ක්‍රිමීනාඤ්ච විනාශනී.

408 යමානී, අදිමොදගම්තොමෝ; කුෂ්ඨශූලඝ්නී, කුෂ්ඨය රුජා නසන්නීය; හෘද්‍යා, හෘදයට ප්‍රියවන්නීය; පිත්තාග්නිකාරිණී; පිත්තය අග්නියවඩන්නීය; සමීරණබලාසඝ්නී, වා සෙම් නසන්නීය; ක්‍රිමීනාඤ්ච, ක්‍රිමීන්ගේ; විනාශනී, නැසීමකරන්නීය.

වැල්මීගුණ—මධුකං රක්තපිත්තඝ්නං ව්‍රණශොධන රෝපණම්.

මධුකං, වැල්මීතෙම; රක්තපිත්තඝ්නං, රත්පිත්තනසයි; ව්‍රණශොධ නරෝපණං, වණසුඩියහා රෝපණය කෙරෙයි.

රුවන්අබරණ දැරීම ගුණ. — 409 ධන්‍යං යශස්‍යමායුෂ්‍යං ශ්‍රීමද්ව්‍යසනසූදනම්
හර්ෂණං කාම්‍යමොජස්‍යං රත්නාභරණධාරණම්

409 රත්නාභරණධාරණං, රන්ආභරණදැරීම; ධන්‍යං, භාග්‍යවෙයි; යශස්‍යං, කීර්ති ඇතිකෙරෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුවඩයි; ශ්‍රීමත්, ශරීර ශොභා ඇතිකෙරෙයි; ව්‍යසනසූදනම්, විපත්තිනසයි; හර්ෂණං, ප්‍රීති උපදවයි; කාම්‍යං, කාමයට හිතවෙයි; ඕජස්‍යං, ඕජවඩයි.

අව්ගුණ. — 410 ආතපඃ කටුකො රූක්ෂඃ ස්වේදමූර්ඡාතෘෂාවහඃ
දාහවෛවර්ණ්‍යජනනො නෙත්‍රරොගප්‍රකොපණඃ.

410 ආතපඃ, අව්වතෙම; කටුකඃ, කටුකවෙයි; රූක්ෂඃ, රළුවෙයි; ස්වෙදමූර්ඡාතෘෂාවහඃ, ඩහදිය–මූර්ඡා–පිපාසය යනමේ එලවයි; දාහ වෛවර්ණ්‍යජනනඃ, දාහයහා ශරීරයාගේ විවර්ණභාවය කෙරෙයි; නෙත්‍රරොගප්‍රකොපණඃ, නෙත්‍රරොගකිපීම කෙරෙයි.

රෑ නිදිමැරීම හා දවල් නින්දගුණ. — 411 රාත්‍රෞ ජාගරණං රූක්ෂං ස්නිග්ධං ප්‍රස්වපනං දිවා.

411 රාත්‍රෞ, රාත්‍රියෙහි; ජාගරණං, නිද්‍රාවර්ජිතකිරීම තෙම; රූක්ෂං, (ශරීරය) රළුකෙරෙයි; දිවා, දවල්; ප්‍රස්වපනං, අතිශයින් නිදීමතෙම; ස්නිග්ධං, (ශරීරය) සුනිදුකෙරෙයි.

ව්‍යක්තිභෙද යෙන් රෑනිදිමැරීමහා දවල් නින්දගුණ. — 412 කඵමෙදොවිෂාර්තානාං රාත්‍රෞ ජාගරණං හිතම්
දිවාස්වපනශච තෘඩ්ශූලහික්කාජීර්ණාතිසාරිණාම්.

412 කඵමෙදොවිෂාර්තානාං, සෙමය–මෙදස්රොගය–විෂය යන මෙයින් පීඩිතවූවන්ට; රාත්‍රෞ, රාත්‍රියෙහි; ජාගරණං, නිදිවර්ජිතකි රීමද; තෘට්, පිපාසය; ශූල, ශූලය; හික්කා, හික්කාවය; අජීර්ණ, අජී ර්ණය; අතිසාරිණාම්, අතීසාරය යනමේරොග ඇත්තවුන්ට; දිවාස්ව පනංච, දවල් නිදීමද; හිතම්, හිතවේ.

ඇත්මදුඅලආදි අලජාතිගුණ. — හස්තිමධ්වාලුකාදීනි රක්තපිත්තහරාණි ච
413 ගුරූණි ස්වාදුශීතානි ස්තන්‍යශුක්‍රකරාණි ච.

413 හස්තිමධ්වාලුකාදීනි, ඇත්මදුආදි අලජාතිහුතුමු; රක්තපිත්ත හරාණිච, රත්පිත්නසත්; ගුරූණි, බරවෙත්; ස්වාදුශීතානි, මධුරරස හා ශීතලවෙත්; ස්තන්‍යශුක්‍රකරාණිච, තනකිරිහා ශුක්‍රදවඩත්.

කෙසෙල් ගුණ.

කදලං මධුරං වෘෂ්‍යං කෂායං නාතිශීතලම්
414 රක්තපිත්තහරං හෘද්‍යං රුච්‍යං ශ්ලේෂ්මකරං ගුරු,
තද්වච්ච පක්වකාබ්‍යතනු වාතරක්තහරං පරම්
415 වෘෂ්‍යමෞෂධමභිශීතලඤ්ච මධුරං රසපාකයොඃ.

කදලං, කෙසෙල්; මධුරං, මිහිරිවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; කෂායං, කසටවෙයි; අනිතිශීතලංහ, අතිශයින් සීත්නොව වයි; 414 රක්තපිත්තහරං, රත්පිත පහකෙරෙයි; හෘද්‍යං, හෘදයටප්‍රිය වෙයි; රුච්‍යං, රුචිකෙරෙයි; ශ්ලේෂ්මකරං, සෙම්වඩයි, ගුරු, බරවෙයි; පක්වකාබ්‍යතනු, පක්වකායන නම්ඇත්තාවූ; තත්එව, ඒ කෙසෙල්ම; වාතරක්ත හරං, වාතරක්තය නසයි; පරම්, උතුම්වෙයි; 415 වෘෂ්‍යං චඑව, ධාතුපුෂ්ටියකෙරේමය; අභිශීතංච, ඉතාශීතලද්වෙයි; රසපාක යොඃ, රසයපැසුනුකල්හි; මධුරං, මධුරවෙයි.

රහනමල්හා මුසලමල්ගුණ. රාඞගණං රක්තපිත්තඝ්නං මුච්කුන්දං ශිරොර්තිජිත්

රාඞගණං, රහණමල්තෙම; රක්තපිත්තඝ්නං, රත්පිතනසයි; මුචු කුන්දං, මුසලමල්තෙම; ශිරොර්තිජිත්, හිසෙහිවූ පීඩානසයි.

ලූනුනුගුණ. 416 ලශුනඃ ක්ෂාරමධුරඃ කටුකෝෂ්ණො වෘෂ්‍යො ගුරුඃ සරඃ
භග්නසන්ධානකෘච්චබල්‍යො රක්තපිත්තප්‍රකොපණඃ.

416 ලශුනඃ, ලූනුනුතෙම; ක්ෂාරමධුරඃ, ලුණුරසහා මධුරවෙයි; කටුකඃ, සවරළඹිනයකෙරෙයි; වෘෂ්‍යඃ, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි; සරඃ, සාරවෙයි; භග්නසන්ධානකෘත්, ඇටආදි බිඳීම ගේ ගැලපීම්කෙරෙයි; බල්‍යඃ, බලවඩයි; රක්තපිත්ත ප්‍රකොපණඃ, රත්පිත් කොපකෙරෙයි.

රත්සඳුන්ගුණහා මහ ගොන්කැකිරි ගුණ. 417 රක්තපිත්තහරං බල්‍යං චක්ෂුෂ්‍යං රක්තචන්දනම්
විශාලා කඵපිත්තඝ්නී චක්ෂුෂ්‍යා මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රජිත්.

417 රක්තචන්දනම්, රත්සඳුන්තෙම; රක්තපිත්තහරං, රත්පිත් නසයි; බල්‍යං, බලවඩයි; චක්ෂුෂ්‍යං, ඇසට හිතවෙයි; විශාලා, මහ ගොන්කැකිරිතොමෝ; කඵපිත්තඝ්නී, සෙම්පිත් නසන්නීය; චක්ෂුෂ්‍යා, ඇසටහිතවන්නීය; මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රජිත්, මූත්‍රකෘච්ඡ්‍රාව ජයගනී.

වටරුගැන අරන්න දෙකහා බැම්හිරිය ගුණ. 418 රේණුකා කඵවාතඝ්නී දීපනී පිත්තකාලංඝුඃ
රාස්නා යොජාමවාතඝ්නී ප්‍රායනාති කඵපිත්තනුත්.

418 රේණුකා, වටරුකැනතොමෝ; කඵවාතඝ්නී, සෙම්වා නසන් නීය; දීපනී, අග්නිදීපනය කරන්නීය; පිත්තකෘත්, පිත්වඩන්නීය;

ලඝු, සැහැල්ලුවන්නීය; රාසනා, අරත්තතොමෝ; ශොථාම ඝාත ඝ්නී, ඉදිමුම්හා ආමවාතය නසන්නීය; ප්‍රායශඃ, බැමිනිරිසතොමෝ; කඵපිත්තඝ්නුන්, සෙම්පිත් නසන්නීය.

ලබුගුණ. { 419 අලාබූ භේදිනී ගුර්වී පිත්තඝ්නී කඵදා හිමා
පාණ්ඩුරෝගක්‍රිමිශ්ලෙෂ්මවිෂනාශිත්තිකාතතොලඝුඃ.

419 අලාබූ, ලබුතොමෝ; භෙදිනී, මලබිඳීමකරන්නීය; ගුර්වී, බර වන්නීය; පිත්තඝ්නී, පිත්තනසන්නීය; කඵදා, සෙම්වඩන්නීය; හිමා, ශීතවන්නීය; පාණ්ඩුරෝග, පාණ්ඩුරෝගය; ක්‍රිමි, ක්‍රිමීන්ය; ශ්ලෙෂ්ම, සෙමය: විෂනාශිනී, පිතද යන මෙය ජයගණී; තිකතා, තිකතවෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි.

වැල්කස්තුරිහා කරාබුගුණ. { 420 ලතාකස්තුරිකා හෘද්‍යා ශීතාතිකතාස්‍යරෝගනුත්
ආධ්මානානාහශූලඝ්නං ලවඞ්ගං දීපනංලඝු.(ත්

420 කස්තුරිකාලතා, වැල්කස්තුරිතොමෝ; හෘද්‍යා, මුඛසාට්‍රියවන් නීය; ශීතා, ශීතවන්නීය; තිකතා, තිකතවන්නීය; ආස්‍යරෝගනුත්, මුඛරෝග නසන්නීය; ලවඞ්ගං, කරාබුනෙම; ආධ්මාන, ආනාහශූල ඝ්නං, බඩපිපීමය—මලබද්ධය-රුජාය යනමෙය නසයි; දීපනං අග්නි දීප්තියකෙරෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

ලොත් හා ලාකඩගුණ. { 421 ලොධ්‍රොමලකඵපිත්තඝ්නස්තාගචක්ෂුෂ්‍යඃශොථජිත්සරඃ
ලාක්ෂාභග්නවිසර්පඝ්නී වල්‍යා ත්වග්දොෂනාශිනී.

421 ලොධ්‍රඃ, ලොත්තෙම; අම්ලකඵපිත්තඝ්නඃ, ඇඹුල් සෙම්පිත් නසයි; චක්ෂුෂ්‍යඃ, ඇසට හිතවෙයි; ශොථජිත්, ඉදිමුම්; නසයි; සරඃ, සාරවෙයි; ලාක්ෂා, ලාකඩතොමෝ; භග්නවිසර්පඝ්නී, බිඳීම හා, හෙඩි නසන්නීය; වල්‍යා, බලවඩන්නීය; ත්වග්දොෂනාශිනී, ත්වගතදොෂ නසන්නීය.

ලුණුරස ගුණ. { 422 ලවණඃ ක්ලෙදනාත්‍යන්තීක්ෂණඃ පාචනො දීපනඃ සරඃ
ස්නිග්ධො රුචිකරඃ ස්‍යන්දී දෘෂ්ටිගුරුහරො ලඝුඃ.

422 ලවණඃ, ලුණුතෙම; ක්ලෙදනඃ, තෙත්හෝ ගිලන්කෙරෙයි; තීක්ෂණ, තියුණුවෙයි; පාචනඃ, පැසවීමකෙරෙයි; දීපනඃ, අග්නිදීප්ති යකෙරෙයි; සරඃ, සාරවෙයි; ස්නිග්ධඃ, සිනිඳුවෙයි; රුචිකරඃ, රුචිකෙ රෙයි; ස්‍යන්දී, වැගිරීමහෝ වම්හකරයි; දෘෂ්ටිගුරුහරඃ, දෘෂ්ටියහාබර ය යනමෙයනසයි හෙවත් ශුක්‍රබලය නසයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි.

තල්වැටප වන ගුණ. { 423 තාලවෘන්තමසෞ වාතශ්ලෙෂ්මශමනො ලඝුඃ
වංශව්‍යජනජෝ වාතො රූක්ෂශොෂාවාතපිත්තදඃ
424 වස්ත්‍රව්‍යජනමොජස්‍යං මක්ෂිකාදීන් ව්‍යපොහති
මායූරා ව්‍යජනද්‍රමෙත්‍රා වාතා දොෂත්‍රයාපහාඃ.

423 තාලවෘන්තාමියඃ, තල්වැටමයඹු; වාතඃ, වාතයතෙම; ත්‍රිදෝෂ ශමනඃ, තුන්දොස් ශමනකෙරෙයි; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි; වංශවීජ තාජඃ, උණහා බටගසතල්වැටින්වූ, වාතඃ; වාතයතෙම, රූක්ෂණඃ, රළුහා රූක්ෂණවෙයි; වාතපිත්තදඃ, වාපිත්වඩයි; **424** ව්‍යානවෘජ නම්, චාමරයෙන්වූ පවන්තෙම; ඕජස්‍යං, ඕජාවඩයි; මක්ෂිකාදීන්, මැසිමදුරුආදීන්; ව්‍යපෝහති, දුරුකෙරේ; මායූරාඃ, මොනරවිලින් උපන්නාවූද; වස්ත්‍රාඃ, වස්ත්‍රමයතල්වැටින් දුන්නාවූද; වෛත්‍රාඃ, සම්වස්ත්‍රයෙන් උපන්නාවූද; වාතාඃ, වාතයෝ; දෝෂත්‍රයඅපහාඃ, තුන්දොස් පහකෙරෙත්.

ව්‍යඤ්ජන ගුණම්.

පතෝල සමග පිසූමාංසගුණ. — 425 පටොලඵලසංසිද්ධං මාංසං පිත්තකඵාපහං
හෘද්‍යං රුච්‍යාග්නිකෘත්තෘෂ්ණා ජ්වරමේහවිසර්පනුත්.

425 පටොලඵලසංසිද්ධඃ, පතෝල හා සමග පිසූකරණලද්දාවූ; මාංසඃ, මස්; පිත්තකඵාපහඃ, පිත් සෙම් පහකෙරෙයි; හෘද්‍යඃ, මනොඥවෙයි හෙවත් මුඛයට ප්‍රියවෙයි; රුච්‍යාග්නිකෘත්, රුචිය හා අග්නියකෙරෙයි; තෘෂ්ණා, පිපාසයද; ජ්වර, උණද; මෙහ, ප්‍රමෙහයද; විසර්පනුත්, ගෙඩිද යන මෙය නසයි.

එළබටු සමග පිසූමාංසගුණ — 426 මාංසං වාර්තාකිසංසිද්ධං පථ්‍යං පිත්තකඵාපහං
අග්නිසංදීපනකරං රොචනං ශොථනාශනං.

426 වාර්තාකිසංසිද්ධඃ, එළබටුහා මනාව යොදනලද්දාවූ; මාංසඃ, මස්; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි, පිත්තකඵාපහඃ, පිත් සෙම් පහකෙරෙයි; අග්නිසංදීපනකරඃ, අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; ශොථනාශනඃ, ඉදිමුම නසයි.

පතෝල කොළසමග පිසූ මස් ගුණ. — 427 මාංසං පටොලපත්‍රෙණ සිද්ධං ජීර්ණජ්වරාපහං
විබද්ධවාතශ්ලෙෂ්මඝ්නං රොචනං පථ්‍ය උත්තමං.

427 පටොලපත්‍රෙණ, පතෝලපත්‍රහා; සිද්ධඃ, සිද්ධකරණලද්දාවූ; මාංසඃ, මස්; ජීර්ණජ්වරඅපහඃ, පුරාණජ්වරය පහකෙරේ; විබද්ධ වාතශ්ලෙෂ්මඝ්නඃ, මලබද්ධය-වාතය-සෙමය යන මෙය නසයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; පථ්‍යඃ, හිතවෙයි; උත්තමඃ, උතුම්වෙයි.

මුලපලා සමග පිසූමාංසගාණි තිවැල් සමග පිසූමාංසගුණ. — 428 ශිලමොචිමත්ස්‍යඝ්ණො සඝ්නාතඃ කඵපිත්තනුත්
කාලම්බීඝටිතො මාංසඃ සංශොෂ්‍ය දෙෂලො (ගුරුඃ

428 ශිලමොචිමත්ස්‍යඝ්ණො, මූලපලාහා මසුන්ගෙන් යුක්තකරණ ලද ව්‍යඤ්ජනයතෙම; සනිකානඃ, නිත්‍යාසනිනවෙයි; කඵපිත්තනුත්,

සෙම්පිත්නසයි; කලම්බීෂපිතඃ, නීතිවැල්හා යොදනලද්දවූ; මත්ස්‍යඃ, මස්; සංවෘෂ්‍යඃ, ධාතුපුෂ්ටිකෙරෙයි; දෝෂලඃ, දෝෂයන්ගෙන් යුක්ත වෙයි; ගුරුඃ, බරවෙයි.

ඉකිරිකො ළ සමග පිසූ මාංස ගුණ. } 429 කොකිලාක්ෂදලෛඃ සිද්ධඃ කාමලාජ්වරශොථජිත්
වහ්නිසංදීපනො රුච්‍යො ජීර්ණජ්වරහරො ලඝුඃ.

429 කොකිලාක්ෂදලෛඃ, ඉකිරිපත්හා; සිද්ධඃ, සිද්ධකරණලද්දවූ (මස්;) කාමලාජ්වරශොථජිත්, කාමලා-උණ-ඉදිමුමයනමෙය නසයි; වහ්නිසංදීපනඃ, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; රුච්‍යඃ, රුචිකෙරෙයි; ජීර්ණජ්වරහරඃ, පුරාණජ්වරයපහකෙරේ; ලඝුඃ, සැහැල්ලුවෙයි.

වැල්නීතිසමග පිසූමාංස ගුණ. } 430 ග්‍රීෂ්මසුන්දරකෛඃ සිද්ධො රුච්‍යඃ පිත්තකඵාපහඃ.

430 ග්‍රීෂ්මසුන්දරකෛඃ, වැල්නීතිහා සමග සිද්ධඃ, සිද්ධකරණලද්දවූ මස්; රුච්‍යඃ, රුචිකෙරෙයි; පිත්තකඵාපහඃ, පිත්සෙම් පහකෙරෙයි.

ඇඹුලැඹිලියසමගපිසූමාංසගුණ. } 431 චාඞ්ගෙරීපත්‍රසංසිද්ධඃ කඵවාතාමගුල්මනුත්
සංග්‍රාහිදීපනොහෘද්‍යො රුච්‍යොවාතානුලොමනඃ.

431 චාඞ්ගෙරීපත්‍රසංසිද්ධඃ, ඇඹුලැඹිලිය පත්‍රහා යොදනලද්දවූ (මස්;) කඵවාතාම ගුල්මනුත්, සෙම්ය-වාතය-ආමරුජාය යනමෙය නසයි; සංග්‍රාහි, මලබැඳීම කෙරෙයි; දීපනඃ, අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි; හෘද්‍යඃ, මනොඥවෙයි; රුච්‍යඃ, රුචිකෙරෙයි; වාතඅනුලොමනඃ,වාතය අනුලොම්කෙරෙයි.

ඉදුනුකොමඩු පුසුල් සමග පිසූ මාංස ගුණ. } 432 කූෂ්මාණ්ඩෛඃ පාචිතඃ පක්වොමත්ස්‍යො ධාතුවිවර්ධනඃ
රක්තපිත්තහරඃ කුෂ්ඨමෙහක්‍රිමිවිනාශනඃ.

432 පක්වඃ, පැසුනාවූ; කූෂ්මාණ්ඩෛඃ, කොමඩු පුසුල්හා; පාචිතඃ, පිසනලද්දවූ; මත්ස්‍යඃ, මස්; ධාතුවිවර්ධනඃ, ධාතුවඩයි; රක්තපිත්තහරඃ, රත්පිත්පහකෙරෙයි; කුෂ්ඨ, කුෂ්ඨය; මෙහ, ප්‍රමෙහය; ක්‍රිමිවිනාශනඃ, පණුවරොගය යන මෙය නසයි.

ලබුසමගපිසූ මාංසගුණ. } 433 ලාවුකෙකශවිඩඞ්ගඩාසිද්ධා මධුරී පරිකීර්තිතා
මූත්‍රලා භින්නවිට්කාච ගුර්වී රුච්‍යා කඵාවහා.

433 ලාවුකෙ, ලබුහා; විඩඞ්ගඩාසිද්ධා, විඩඞ්ගයන මත්ස්‍යයන්ගෙන් යුක්තව සිද්ධකරණලද්දවූ ව්‍යඤ්ජනයතොමෝ; මධුරී, මිහිරිවත්නිය; මූත්‍රලා, මූත්‍රවඩන්නිය; භින්නවිට්කාච, මලබිඳීම කරන්නිය;

ගුණි, බරවන්නිය; රුච්‍යා, රුචිකරන්නිය; කඵාවහා, සෙම්ඵලවන් නියයි; පරිකීර්තිතා, කියනලදී.

පුසුල්සමග පිසූමාංසහාමුල පලාසමගපිසූ මාංසගුණ.

434 තථාත්‍රිපුෂසංසිද්ධා රුච්‍යාඃ පිත්තකඵාපහාඃ
මත්ස්‍යසත්‍ව මූලකෛඃ සිද්ධා රුච්‍යා හෘද්‍යාශච (වහ්නිදාඃ.

තථා, එසේම; ත්‍රිපුෂසංසිද්ධාඃ, තියඹරාසමග සිද්ධකරණලද්දවූ මස්; රුච්‍යාඃ, රුචිකෙරෙයි; පිත්තකඵාපහාඃ, පිත් සෙම් පහකෙරෙයි; 434 මූලකෛඃ, මුලපලා හෝ ලිමැසමග; සිද්ධාඃ, යොදනලද්දවූ; මත්ස්‍යසත්‍ව, මස්වනාහි; රුච්‍යාඃ, රුචිකෙරෙයි; හෘද්‍යාශච, මුඛයට ප්‍රියදෙයි; වහ්නිදාඃ, අග්නියදෙයි.

අඹසමගපිසූ මාංසගුණ.

435 ආම්‍රෛර්මත්ස්‍යසත්‍ව සංසිද්ධාඃ ශූලානාහවිබද්ධනුත්
වාතශ්ලෙෂ්මහරො හෘද්‍යාඃ පාවකාඃ වහ්නිදීපනාඃ.

435 ආම්‍රෛඃ, අඹගාසමග; සංසිද්ධාඃ, යොදනලද්දවූ; මත්ස්‍යසත්‍ව, මස්වනාහි; ශූලානාහවිබද්ධනුත්, රුජා-බද්ධපිප්‍රම්-මලබඹ-යනරොගනසයි; වාතශ්ලෙෂ්මහරඃ, වාසෙම්පහකෙරෙයි; හෘද්‍යාඃ, මුඛයටප්‍රියවෙයි; පාවකාඃ, පැසවීමකෙරෙයි; වහ්නිදීපනාඃ, අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි.

සිනිඹලාසමග පිසූමාංස ගුණ.

436 ශිම්බිසිද්ධමත්ස්‍යසත්‍ව ශොෂඝ්නාවස්තිවිශොධනාඃ
කඵවාතහරො හෘද්‍යාදීපනො භක්තරොචනඃ.

436 ශිම්බිසිද්ධ, සිනිඹලාහා යොදනලද; මත්ස්‍යසත්‍ව, මස්වනාහි; ශොෂඝ්නාඃ උෂ්ණසහිතවෙයි; වස්තිවිශොධනාඃ, මලමූත්‍රාශය ශුද්ධකෙරෙයි; කඵවාතහරඃ, සෙම්වාතනසයි; හෘද්‍ය, මුඛයටප්‍රියවෙයි; දීපනාඃ, අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි, භක්තරොචනඃ, ආහාර රුචිකෙරෙයි.

අඹතුඩුමුසු අඹකැබලි හා සමගපිසූමාංස ගුණ.

කාසුන්දිමත්ස්‍යකො හෘද්‍යාරොචනඃකඵපිත්තජිත්.

කාසුන්දිමත්ස්‍යකඃ, අඹතුඩුමිශ්‍රවූ අඹකැබලිහා යොදනලද මස්; හෘද්‍යාඃ, මුඛයටප්‍රියවෙයි; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; කඵපිත්තජිත්, සෙම්පිත් දිනයි.

අඹ පෙති සමග පිසූ මාංසගුණ.

437 ආම්‍රපෙෂිශාකො මත්ස්‍ය උෂ්ණො වහ්නිකරොමතඃ
කොලිවූමෛණිණශාකො මත්ස්‍යො රොචනඃ කඵ (ම.තනුත්

437 ආම්‍රපෙෂිශාකඃ, අඹපෙති හා සකාරණලද්දවූ; මත්ස්‍යඃ, මස්; උෂ්ණඃ, උෂ්ණවෙයි; වහ්නිකරඃ, අග්නියකෙරෙයි යනු; මතඃ, දත්තාලදී; කොලිවූමෛණිණඃ, තිප්පිලිසුණුහායුක්තවූ; ශාකඃ, සකාර

ණලද්දවූ, මත්ස්‍යඃ, මස්; රොචනඃ, රුචිකෙරෙයි; කඵවාතනුත්, සෙම්වා නසයි.

මස්බිජුගුණ 438 මත්ස්‍යාණ්ඩං බලකරං වාතඝ්නං රෝචනං පරං.

438 මත්ස්‍යාණ්ඩඃ, මස්ව්‍යඤ්ජනයතෙම; බලකරං, ශක්තිමත්කෙරෙයි; වාතඝ්නං, වාතනසයි; පරං, අතිශයින්; රොචනං, රුචිකෙරෙයි.

කලතෙලින් බැදිමාංසගුණ 439 තෛලෙන සිද්ධං මත්ස්‍යාද්‍යං ප්‍රීණනං රුචිදං (ලඝු
අරුච්‍යං ඝෘතසිද්ධන්තු ගුරුවහ්නිවිනාශනං.

තෛලෙන, කලතෙලින්; සිද්ධං, සිද්ධකරණලද්දවූ; මත්ස්‍යාද්‍යං, මස් වනාහි; ප්‍රීණනං, පිණවයි; රුචිදං, රුචිදෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි; 439 ඝෘතසිද්ධන්තු, ගිතෙලින් සිද්ධකරණලද්දවූ (මස්ව්‍යඤ්ජනය,) වනාහි; අරුච්‍යඃ, අරුචිකෙරෙයි; ගුරු, බරවෙයි; වහ්නිවිනාශනඃ, අග්නිමන්දය කෙරෙයි.

මාංසපිසූ ව්‍යඤ්ජන. ගුණ. ව්‍යඤ්ජනං පාකමත්ස්‍යාඪ්‍යං හෘද්‍යං වෘෂ්‍යඤ්ච පුෂ්ටිදම්.

මත්ස්‍යාඪ්‍යං, මස්යුක්තවූ; පාකම්, පිසනලද්දවූ; ව්‍යඤ්ජනං, ව්‍යඤ්ජනයතෙම; හෘද්‍යං, මුඛයට ප්‍රියවෙයි; වෘෂ්‍යඤ්ච, ධාතුපුෂ්ටියද කෙරෙයි; පුෂ්ටිදම්, පුෂ්ටිකෙරෙයි.

ඉනිව්‍යසැපනම.

බලකරණ ද්‍රව්‍යයෝ. 440 සද්‍යෝ මාංසං නවාන්නඤ්ච බාලාස්ත්‍රීක්ෂීරභෝජනම්
ඝෘතමුෂ්ණෝදකස්නානඤ්ච සද්‍යඃ ප්‍රාණකරාණි ෂට්.

440 සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; (නසන ලද්දවූ;) මාංසං, මාංසද; නවාන්නඤ්ච, අලුත්බත්ද; බාලාස්ත්‍රී, තරුණස්ත්‍රියද; ක්ෂීරභොජනම්, කිරිඅනුභවකිරීමද; ඝෘතම්, ගිතෙල්ද; උෂ්ණෝදකස්නානඤ්ච, උණුදියද; යන ෂට්, සදෙන; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ප්‍රාණකරාණි, ශක්තිමත් කරන්නාහුය.

බලනැති කරණද්. 441 පූතිමාංසං ස්ත්‍රියො වෘද්ධා බාලාර්කස්තරුණංදධි
ප්‍රභාතෙ මෛථුනං නිද්‍රා සද්‍යඃ ප්‍රාණහරාණි ෂට්.

441 පූතිමාංසං, කුණුමස් අනුභවයද; වෘද්ධා, මහලුවූ; ස්ත්‍රියඃ, ස්ත්‍රීහුද; බාලාර්කඃ, ලනිරුද හොවත් උදෑසන ඉරඅව්නෑපීමද; තරුණං, තරුණවූ හොවත් එකෙණෙහිවූ; දධි, දීඅනුභවයද; ප්‍රභාතෙ, උදය කාලයෙහි; මෛථුනං, මෛථුනසේවනයද; නිද්‍රා, නිදීමද; ෂට්, සන ම්සය; සද්‍යඃ, එකෙණෙහි; ප්‍රාණහරාණි, බලපහකෙරෙත්.

පිනිආදි සිසිල් සෙවන ගුණ. 442 ශිශිරං ශීතලං වෘෂ්‍යං රූක්ෂං වාත ප්‍රකොප (නම්

442 ශීතලඃ, ශීතලුවූයෙනම; වෘෂ්‍යං, ධාතුපුෂ්ටිකෙරෙයි; ශිශිරං, පිනි (සෙව්නාය) නෙම; රූක්ෂං, (ශරීරය) රළුවෙයි; වාත ප්‍රකොපනම්, වාතකොප කෙරෙයි.

ශයනාස ⎫
නගුණ. ⎭ 443 සුඛශයනාසනං සෙව්‍යං නිද්‍රාපුෂ්ටිධෘතිප්‍රදම්
ශ්‍රමානිලහරං වෘෂ්‍යං විපරීතමතොන්‍යථා.

443 සෙව්‍යං, සෙව්නායකටයුතුවූ; සුඛශයනාසනං, සැපවූ ශයනාසනයෙනම; නිද්‍රා, නිද්‍රාවද; පුෂ්ටි, පුෂ්ටියද; ධෘතිප්‍රදම්, ධෛර්‍ය්‍යයද දෙයි; ශ්‍රමානිලහරං, විඩාවහා වාතයනසයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණය කෙරෙයි; අතඃ, මෙයින්; අන්‍යථා, අන්පරිද්දෙකින් විනම්; විපරීතං, වෙනස්වූගුණ ඇතිවෙයි.

ශතපුෂ්පපත්‍රකු ⎫
රූක්ෂසුම්ගුණ ⎭ 444 ශතපුෂ්පා තු මධුරා වාතපිත්තහරා ගුරුඃ
ශලිෂ්මාදීපනස්තීක්ෂ්ණඃ පලිතාශීඃ කඵවාතජිත්.

444 ශතපුෂ්පාතු, ශතපුෂ්පනොමෝ; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; වාතපිත්තහරා, වාපිත් නසන්නීය; ගුරුඃ, බරවන්නීය; ශලිෂ්මඃ, කුරුක්ෂුමනෙම; දීපනඃ, අග්නිදීපනිය කෙරෙයි; තීක්ෂ්ණඃ, තීක්ෂ්ණවෙයි; පලිතාශීඃ, පිලාහා අශීස්ද; කඵවාතජිත්, සෙම්වාදෙකද යනමෙය ජයගණී.

445 ශාකෙෂු සර්වේෂු වසන්තිරොගා
රොගො හි දෙහස්‍ය විනාශහෙතුඃ,
තස්මාද්බුධඃ ශාකවිවර්ජිතඤ්ච
කාර්ය්‍යං තථාම්ලෙෂු ස එව දොෂඃ.

445 සර්වේෂුශාකෙෂු, සියලු පලාවර්ගයන්හි; රොගාඃ, රොගයෝ; වසන්ති, වෙසෙත්; රොගඃහි, රොගයවනාහි, දෙහස්‍ය, ශරීරයාගේ; විනාශහෙතුඃ, නැසිමට හෙතුවේ; තස්මාත්, එහෙයින්; බුධඃ, පණ්ඩිතනෙම; ශාකවිවර්ජිතඤ්ච, පලාවර්ග දුරුකිරීම; කාර්ය්‍යං, කටයුතු; තථා, එසේම; අම්ලෙෂු, ඇඹුල්වර්ගයන් කෙරෙහි; සඃදොෂඑව, ඒ පලාවර්ගසමාන දොස්ඇත්තේමය.

446 ශිලමොචි තික්තකාඩි බ්‍රහ්මිමූලකපත්‍රිකා
ශාකෙ පටොලවාස්තූකකාකමාචිපුනර්නවං.

446 ශිලමොචි, මුලපලාද; තික්තකාඩි, තිත්තදඹුඇතිපලා හෝ තිත්තඩාංවාපලාද; බ්‍රහ්මි, බුගුණුවැන්නද; මූලක, අගුත්මුලපලාද; පත්‍රිකා, උඩත්තද; පටොල, දුම්මැල්ලද; වාස්තූක, තිල්තම්පලාද; කාකමාචි, කළුකැම්මෙරියද; පුනර්නවා, පිටසුදුපලාද; ශාකෙ, හැර; (අනික්පලා හරණිය).

පුසුල්කැ ⎫ 447 ත්‍රපුෂෛර්වාරුකෙ සවාදු ගුරුවිෂ්ටම්භිශීතලෙ
කිරිගුණ. ⎭ මුඛප්‍රියෙඤ්ච රූක්ෂෙඤ්ච මූත්‍රලං ත්‍රපුෂංත්වති.

447 ත්‍රපුෂෛර්වාරුකෙ, පුසුල්හා කැකිරිදෙක; ස්වාදු, මධුරවෙන්; ගුරු, බරවෙයි; විෂ්ටම්භිශීතලෙ, මලබද්ධයහා ශීතලසනාදෙක වෙන්; මුඛප්‍රියඤ්ච, මුඛයට ප්‍රියදවෙයි; රූක්ෂඤ්ච, රළුදවෙයි; ත්‍රපුෂනාමූ, පුසුල්වනාහි; අතිමූත්‍රලම්, අතිශයින් මූත්‍රවඩයි.

සුදුසඳුන්හා හි ගුරුපියලිගුණ. { 448 චන්දනං ශීතලං තික්තං තෘෂ්ණාදාහාස්‍රපිත්තනුත් ශටීවාතකඵශ්වාසකාසජ්වරවිනාශිනී.

448 චන්දනං, සුදුහඳුන්තෙම; ශීතලං, සිසිල්වෙයි; තික්තං, තිත්ත වෙයි; තෘෂ්ණාදාහාස්‍රපිත්තනුත්, පිපාසය-දාහය-රක්තපිත්තය යන මේ නසයි; ශටී, සිගුරුපියලිතොමෝ; වාත, වාතය; කඵ, සෙම්ය; ශ්වාස, ශ්වාසය; කාස, කාසය; ජ්වරවිනාශිනී, උණය යනමේ රොග; නසන්නීය.

සත්කුප්පගුණ—449 ශතාහ්වානිලදාහාම ශූලතෘට් ඡර්දිනාශිනී.

449 ශතාහ්වා, සතකුප්පතොමෝ; අනිල, වාතයද; දාහ, දැවිල්ල්ද; ආමශූල, ආමරුජාවද; තෘට්, පිපාසයද; ඡර්දිනාශිනී, වමනයද යන මේ නසයි.

සිද්දිගුරු ගුණ. { ශුණ්ඨී තු කඵවාතඝ්නී සස්නේහා ලඝුදීපනී 450 විපාකෙ මධුරා වෘෂ්‍යා හෘද්‍යොෂ්ණා කටුරේචනී.

450 ශුණ්ඨී, සිද්දිගුරුතොමෝ; කඵවාතඝ්නී, සෙම්වා නසන්නීය; සස්නේහා, තෙල්සහිතවන්නීය; ලඝුදීපනී, මදක්අග්නිය වඩන්නීය; විපාකෙ, පැසීමෙහි; මධුරා, මිහිරිවන්නීය; වෘෂ්‍යා, ධාතුපොෂණය කරන්නීය; හෘද්‍යා, මනොඥවන්නීය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; කටු, කුළුරසවන්නීය; රේචනී, විරේචන කරන්නීය.

අස්වැන්න හා සාතාවාරියගුණ. { ශාලපර්ණී තු කාසඝ්නී ග්‍රාහිණී කඵපිත්තජිත් 451 ශතාවරී වාතපිත්තමෙහඝ්නී ගරා සරා.

ශාලපර්ණීතු, අස්වැන්නතොමෝ; කාසඝ්නී, කාසය නසන්නීය; ග්‍රාහිණී, මලබද්ධකරන්නීය; කඵපිත්තජිත්, සෙම්පිත් නසන්නීය; 451 ශතාවරී, සාතාවාරියතොමෝ; වාතපිත්තමෙහක්ෂයඝ්නීගරා, වාතය-පිතය-ප්‍රමෙහය-ක්ෂයය යනාමේනසන්නීය-ගරා, සාරවන්නීය.

ඉරමුසු හා මහරිගුණ. { 452 ශාරිවා වාතපිත්තඝ්නා තෘට්ඡර්දිජ්වරනාශිනී ශිරීෂො විෂවීසර්පී ස්වෙදත්වග්දොෂ ශොථජිත්.

ශාරිවා, ඉරමසුතොමෝ; වාතපිත්තඝ්නා, වාපිත්නසන්නීය; තෘට්ඡර්දිජ්වරනාශිනී, පිපාසය-වමනය-උණය යන මේ නසන්නීය. 452 ශිරීෂ, මහරිතෙම; විෂ, විෂය; වීසර්පී, සෙඩිය; ස්වෙද, ඩහය; ත්වග්දොෂ, ඡවිදොෂය; ශොථජිත්, ඉදිමුමය යන මේ ජයගණී.

ෂට් රස ගුණ.
ස්වාද්වම්ලලවණා වායුං කෂායස්වාදුතික්තකාඃ
453 ජයන්ති පිත්තං ශ්ලේෂ්මාණං කෂායඃ කටුතික්තකාඃ
කට්වම්ලලවණාඃ පිත්තං ස්වාද්වම්ලලවණාඃ කඵම්
454 කටුතික්තකෂායාශ්ච කෝපයන්ති සමීරණම්.

453 ස්වාද්වම්ලලවණාඃ, මධුරරස-ලුණුරස-ඇඹුල්රස යනමොවුහු; වායුං, වාතයද; කෂායස්වාදුතික්තකාඃ, කසට්-මිහිරි-තිත්ත යන මේරසයෝ, පිත්තං; පිතද, කෂායඃ, කසටරසද; කටුතික්තකාඃ, කටු රසහා තිත්තරසද යනමොවුහු; ශ්ලේෂ්මාණං, සෙම්ද, ජයන්ති, ජය ගනිත්; කට්වම්ලලවණාඃ, කටුස-ඇඹුල්ස-ලුණුස යනමේ රසයෝතු; පිත්තං, පිතද; ස්වාද්වම්ලලවණාඃ, මධුරරස-ඇඹුල්රස-ලුණුරස යනමොහු; කඵම්, සෙමද; 454 කටුතික්තකෂායාඃ, කටුතික්තකසට යන රසයෝ සමීරණංච, වාතයද; කෝපයන්ති, කෝපකෙරෙත්.

නෑමේ ගුණ:
ස්නානං පවිත්‍රමායුෂ්‍යං ශ්‍රමස්වේදමලාපහම්
455 ශරීරවලසන්ධානං කේශ්‍යමෝජස්කරං පරම්.
උෂ්ණාම්බුනාධඃ කායස්‍ය පරිෂේකෝ බලාපහඃ
456 තේනෛවතූත්තමාඞ්ගස්‍ය වලකෘත් කේශචක්ෂුෂෝඃ.

455 ස්නානං, ස්නානයතෙම; පවිත්‍රං, පිරිසිදුකෙරෙයි; අයුෂ්‍යං, ආයුසටහිතවෙයි; ශ්‍රමස්වේදමලාපහම්, විඩා-ඩහදිය-මල යන මේ පහ කෙරෙයි; ශරීරවලසන්ධානං, ශරීරබලරැස්කෙරෙයි; කේශ්‍යම්, ඉස කෙස්වඩයි; ඔජස්කරං, ඔජස්ඇතිකෙරෙයි; පරම්, උතුම්වෙයි; 456 උෂ්ණාම්බුනා, උණුදියෙන්; අධඃකායස්‍ය, යටශරීරයාගේ පරිෂෙකඃ; තෙම්මතෙම, බලඅපහඃ; බලනසයි; තෙනඑවතු, ඒ උණුදියෙන්මවනාහි; උත්තමාඞ්ගස්‍ය, ශීර්ෂයාගේ පරිෂෙකයතෙම, වලකෘත්; බලවඩයි; කේශචක්ෂුෂොඃ, කෙසහාඇස් යන දෙදෙනාට හිතවෙත්.

ඉස නෑම:
විනිහන්ති ශිරඃස්නානං තෘෂ්ණා තාලුශෝෂණම්
457 මලොෂ්ණපිඩකාකණ්ඩුශිරෝරෝගාංශ්චපෛත්තිකාන්.

457 ශිරස්නානං, ඉසතෙමා නෑම හෝ දියෙහි ගිලී නෑමතෙම; තෘෂ්ණා, පිපාසයද; තාලුශොෂණං, තල්ල හා තොල් වියලීමද; මල, මලද; උෂ්ණ, (ශරීරයෙහි) උෂ්ණයද; පිඩකා, වුණද; කණ්ඩු, ගඩුද; පෛත්තිකාන්, පිතින්උපදනාවූ; ශිරෝරොගාන්ච, ඉසෙහි රෝගයන්ද; විනිහන්ති, නසා.

නෑමනුසු දුසුතැන්.
ස්නානමර්දිතනේත්‍රාස්‍යකර්ණරෝගාතිසාරිෂු
458 ආධ්මානපීනසාජීර්ණභුක්තවත්සුච ගර්හිතං.

458 ස්නානම්, ස්නානයතෙම; අර්දිත, ඇර්දිතරෝගය හෙවත් බැම පහරණරුජාය; නේත්‍ර, නේත්‍රරෝගය; ආස්‍ය, මුඛරෝගය; කර්ණ රෝග, කර්ණරෝගය; අතිසාරිෂු, අතිසාරරෝග යනමේ ඇත්තවුන්

කෙරෙහිද; ආධ්මාන, බඩපිපුමද; පීනස, ප්‍රතිශ්‍යායද; අජීර්ණ, අජීර්ණයද සහමෙරොග ඇත්තවුන් කෙරෙහිද; භුක්තවත්සුව, අනුභව කළවුන් කෙරෙහිද; ගර්භිනං, ගර්භාකරණිලද්දී.

සුවඳ ඇඟ ගෑම්ගුණ. 459 ප්‍රීත්‍යොජොබලිනං වෘෂ්‍යං සෞගන්ධදෞර්ගන්ධ්‍යනාශනම් තන්ද්‍රාපාපොපශමනං ශ්‍රමඝ්නමනුලෙපනම්.

459 අනුලෙපනම්, සුවඳ ඇඟගෑල්වීම; ප්‍රීත්‍යොජොබලිනං, ප්‍රීතිය හා ඕජස බලිනය කෙරෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපුෂ්ටියකෙරෙයි; සෞගන්ධ දෞර්ගන්ධ්‍යනාශනම්, සුගඳිය හා දුගඳබව නසයි; තන්ද්‍රා, අලසබවද; පාපොපශමනං, පාපයද සංසිඳීමකෙරෙයි; ශ්‍රමඝ්නං, විඩාවනසයි.

අඹපලාහාකිඹු ල්වැන්නගුණ 460 සාම්පං ක්‍රිමිලං ස්වාදු ත්‍රිදොෂරක්තපිත්තකෘත් අවිදාහි ත්‍රිදොෂඝ්නඃ සංග්‍රාහී සුනිෂණ්ණකඃ.

460 සාම්පං, අඹපලාතෙම; ක්‍රිමිලං, ක්‍රිමින්බහුලවෙයි; ස්වාදු, මධුරවෙයි; ත්‍රිදොෂරක්තපිත්තකෘත්, තුන්දොස්හා රත්පිත්වඩයි; සුනිෂණ්ණකඃ; කිඹුල්වැන්න (පලා) තෙම; අවිදාහි, දාහාධික නොවෙයි කොහොත් අජීර්ණනොකෙරෙයි; ත්‍රිදොෂඝ්නඃ, තුන්දොස් නසයි; සංග්‍රාහී, මලබද්ධකෙරෙයි.

සිඳුලුණු ගුණ. 461 සෛන්ධවං දොෂජිද්වෘෂ්‍යං චක්ෂුෂ්‍යමවිදාහිච අග්නිසන්දීපනං ස්නිග්ධං රොචනං මධුරං ලඝු.

461 සෛන්ධවං, සිඳුලුණුතෙම; දොෂජිත්, තුන්දොස් ජයගණී; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; චක්ෂුෂ්‍යං, ඇසටහිතවෙයි; අවිදාහිච, දාහාධිකනොවේහෝ පිත්නොවඩා; අග්නිසන්දීපනං, අග්නිදීප්තියකෙරෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිඳුවෙයි; රොචනං, රුචිකෙරෙයි; මධුරං, මිහිරිවෙයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

සුවස ලුණුගුණ. 462 සෞවර්චලං රුචිකරං විශෙෂොෂ්ණං විශදං කටු ගුල්මශූලවිබන්ධඝ්නං කිඤ්චිත්පිත්තකරං ලඝු.

462 සෞවර්චලං, සුවසලුණුතෙම; රුචිකරං, රුචිකෙරෙයි; විශෙෂොෂ්ණං, උෂ්ණවීර්යවෙයි; විශදං, පිරිසිඳුහෙයෝ සුදුවෙයි; කටු, කුළුරසවෙයි; ගුල්මශූලවිබන්ධඝ්නං, ගුල්මය-ශූලය-මලබද්ධය යනමෙනසයි; කිඤ්චිත්පිත්තකරං, මඳක්පිත්වඩයි; ලඝු, සැහැල්ලුවෙයි.

උද්භිදලුණුගුණ 463 ඖද්භිදං තීක්ෂ්ණමුෂ්ණලද්දි සක්ෂාරං කටුතික්තකම් විබන්ධානාහශූලඝ්නං ලොකෙ සාම්භරිසංඥකම්.

463 ලොකෙ, මේලෝකයෙහි; සාම්භරිසංඥකම්, සාම්භරිය නානාමි ඇති; ඖද්භිදං; උද්භිදලුණුතෙම; තීක්ෂ්ණම්, තියුණුවෙයි; උෂ්ණලද්දි දුශීඝ්‍රවෙයි; සක්ෂාරං, ලුණුරසසහිතවූ; කටුතික්තකා, කුළුරසහා; තිත්තරසවෙයි, විබන්ධානාහ ශූලඝ්නං, මලබද්ධ-බඩපිපුම් රුජා නසයි.

පෙරුන්කායම්ගුණ. { ශ්ලේෂ්මඝ්නං පාචනං භාස්කරසතීක්ෂ්ණං වහ්නිවර්ධනං
464 විරූක්ෂණං ශූලහරං භේදි ච බලවර්ධනං. (තෘ:

464 රාමඨකස්සාරඃ, පෙරුංකායම්තෙම; ශ්ලේෂ්මඝ්නඃ, සෙම්නසයි; තීක්ෂණඃ, තියුණුවෙයි; වහ්නිවර්ධනඃ, අග්නියවඩයි; විරූක්ෂණඃ, රළු කෙරෙයි; ශූලහරඃ, ශූලනසයි; භේදී, මලබිඳීම්කෙරෙයි; බලවර්ධනංච, බලවැඩීමද කෙරෙයි.

අඹගුණ. { සහීපඃ කඵවාතඝ්නඃ තීක්ෂ්ණෝෂ්ණෝ රක්තපිත්තකෘත්
465 කටුකඃ කෘමිකොෂ්ඨඝ්නඃ සිධාව්ගව්‍යාපි තද්ගුණඃ.(සෘත්

465 සහීපඃ, අඹතෙම; කඵවාතඝ්නඃ, සෙම්වාතනසයි; තීක්ෂ්ණෝෂ්ණඃ, තියුණුහා උෂ්ණවෙයි, රක්තපිත්තකෘත්; රත්පිත්වඩයි, කටුකඃ; කුළුරසවෙයි; කෘමිකොෂ්ඨඝ්නඃ, කෘමිරොගහා කුක්ෂිරොගනසයි; සිඩාවව්අපි, හෙලඅඹද; තද්ගුණඃ, ඒඅඹසමාන ගුණඇත්තේය.

සුලුදඬ ගුණහා බෝදිඇටවැල් ගුණ. { ශක්‍රාශනං හර්ෂමේධාප්‍රදං හි ශ්ලේෂ්මශොථජිත්
466 අවල්ගුජඃ වාතකඵත්වග්දොෂනාශනඃ.

466 ශක්‍රාශනං, සුලුදඬතෙම; හර්ෂමේධාප්‍රදං, ප්‍රීතියහා ප්‍රඥාවදෙයි; ශ්ලේෂ්මශොථජිත්, සෙමහා ඉදිමුමනසයි; අවල්ගුජඃ, බෝදිතෙම; වාතකඵ, වාතයහා සෙමද; කුෂ්ඨත්වග්දොෂනාශනඃ, කුෂ්ඨයහා ත්වග්දොෂය නසයි.

මුරුංගාගුණ.—සොභාඤ්ජනඃ කටුස්තීක්ෂ්ණඃ ශොථවිද්‍රධිගුලනුත්.

සොභාඤ්ජනඃ, මුරුංගාතෙම; කටුඃ, කුළුරසවෙයි; තීක්ෂ්ණඃ, තියුණුවෙයි; ශොථවිද්‍රධිගුලනුත්, සොථය-ගෙඩිය-රුජාය යන මේ නසයි.

ඇසලගුණ. { 467 රාජවෘක්ෂෝ'ධිකඃ පථ්‍යා මෘදුර්මධුරශීතලඃ
තත්ඵලං මධුරං වෘෂ්‍යං වාතපිත්තහරඃ සරඃ.

467 රාජවෘක්ෂඃ, ඇසලතෙම; අධිකඃපථ්‍යඃ, බොහෝසේපථ්‍යවෙයි; මෘදුඃ, මෘදුවූ විරේචනරකරෙයි; මධුරශීතලඃ, මිහිරිහා ශීතලවෙයි; තත්ඵලං, ඒඇසලඵලතෙම; මධුරං, මධුරවෙයි; වෘෂ්‍යං, ධාතුපොෂණයකෙරෙයි; වාතපිත්තහරඃ, වාපිත්නසයි; සරඃ, සාරවෙයි.

මෛථුන සේවන ගුණ } 468 ව්‍යවායො ධාතුක්ෂයං කුරුතෙ රත්‍යපත්‍යදඃ.

468 ව්‍යවායඃ, මෛථුනසෙවනයතෙම; ධාතු අපචයං, ධාතුක්ෂය කිරීමද; රති, සන්තොෂයද; අපත්‍යදඃ, පුත්‍රයන්දීමහෝ ගොත්‍රයාගේ උත්පත්තියද; කුරුතෙ, කෙරේ.

අධිකමෛථුනය—අතිව්‍යවායාජ්ජායන්තෙ ශ්වාසකාසජ්වරාදයඃ.

අතිව්‍යවායාත්, අධික මෛථුනය හෙතුකොටගෙණ; ශ්වාසකාසජ්වරාදයඃ, ශ්වාසය-කාසය-උණය යනමේආදිරොගයෝ;ජායන්තෙ, උපදිත්.

යෞවන යෙ ⎱ 469 අසෙවනාත්මෙහමෙදඃ ග්‍රන්ථිවාතගඩමාදිවම
හිඅසෙවනය. ⎰ ඉන්ද්‍රියානාංඤ්ච ජඩතා ප්‍රාප්‍යතෙ යෞවනෙජනෛඃ.

469 යෞවනෙ, තරුණඅවස්ථාවෙහි; ජනෛඃ, ජනයන් විසින්; අසෙවනාත්, (මෛථුන්දම්) සෙවනය නොකිරීම හෙතුකොටගෙන; මෙහ, ප්‍රමෙහයද; මෙදඃ,මෙදස්රෝගද; ග්‍රන්ථිවාතගඩ, ග්‍රන්ථිරොගය හා වාතයද; මාදිවම්, ශරීරයාගේ මෘදුබවද; ඉන්ද්‍රියානං, ඉන්ද්‍රියයන්ගේ; ජඩතා, ජඩබවද; ප්‍රාප්‍යතෙ, පැමිණේ.

ස්ත්‍රීන්ද ⎱ 470 බාලස්ත්‍රී ප්‍රාණද ප්‍රොක්තා තරුණී ප්‍රාණධාරිණී
ක්වීම. ⎰ ප්‍රෞඪා කරොති වෘද්ධත්වං වෘද්ධාමරණමාදිශෙත්.

470 බාලස්ත්‍රී, බාලස්ත්‍රීසෙවනයතොමෝ (සොළොස් අවුරුද්දපටන් සොළොස්අවුරුද්ද ඉම්කොට ඇති ස්ත්‍රීසෙවනය තොමෝ;) ප්‍රාණද, ජීවිතශක්තියදෙන්නීය; තරුණී, තරුණස්ත්‍රීසෙවනය තොමෝ; (සොළොස්අවුරුද්දපටන් තිස්අවුරුද්ද ඉම්කොට ඇත්තී) ප්‍රාණධාරිණී, බලවඩන්නියයි; ප්‍රොක්තා, කියනලද්දී; ප්‍රෞඪා, තිස් අවුරුද්දපටන් පනස්අවුරුද්ද ඉම්කොට ඇති ස්ත්‍රීසෙවනය තොමෝ; වෘද්ධත්වං, මහලුභාවය; කරොති, කෙරේ; වෘද්ධා, මහලු ස්ත්‍රී (සෙවනය) තොමෝ; මරණං, මරණය; ආදිශෙත්, දක්වන්නේය.

අරළුගුණ. ⎱ 471 පථ්‍යා පංචරසායුෂ්‍යා චක්ෂුෂ්‍යා ලවණා සරා
⎰ මෙධ්‍යොෂ්ණා දීපනී සර්වදොෂශොථව්‍රණාපහා.

471 පථ්‍යා, අරළුතොමෝ; පංචරසා, පඤ්චරසයෙන් යුක්තවන්නී ය; ආයුෂ්‍යා, ආයුෂට හිතවන්නීය; චක්ෂුෂ්‍යා, ඇසට හිතවන්නීය; ලවණා, ලුණුරස (ප්‍රධාන) වන්නීය; සරා, සාරවන්නීය; මෙධ්‍යා, ප්‍රඥාඇති කරන්නීය; උෂ්ණා, උෂ්ණවන්නීය; දීපනී, ඇනිදීපනිය කරන්නීය; සර්වදොෂ, තුන්දොස්ද; ශොථ, ඉදිමුම්ද; ව්‍රණඅපහා, වණද යන මේ නසන්නීය.

අරළුජාති ⎱ 472 ජීවන්ති රොහිණී චෛව විජයාචාභයාමෘතා
දක්වීම. ⎰ පූතනා කාලිකා චෛව පථ්‍යාසප්තවිධාමතා.

472 ජීවන්ති, ජීවන්තිනම් අරළුද; රොහිණීචඑව, රොහිණීනම් අරළුද; විජයා, විජයානම්අරළුද; අභයාච, අභයානම්අරළුද;අමෘතා, අමෘතානම් අරළුද; පූතනා, පූතනානම්අරළුද; කාලිකාච එව, කාලිකානම් අරළුදයන; පථ්‍යා, අරළුතොමෝ; සප්තවිධා, සප්තවිධවන්නියයි; මතා, දන්නාලද්දී.

473 සුවර්ණවර්ණා ජීවන්ති රොහිණී කපිලද්‍යුතිඃ
අලාබුවෘන්තා විජයා පඤ්චාංශා චාභයාමෘතා.

474 ස්ථූලමාංසාමෘතාඥෙයා පූතනාස්ථිමතීස්මෘතා
ත්‍ර්‍යංශා ච කාලිකෙත්‍යෙවං සප්තජාති හීතකී.

473 සුවණ්ණවණ්ණා, රන්පැහැඇත්තී; ජීවන්ති, ජීවන්තිනම් වන්නී ය; කපිලද්දුති, පිඟුපැහැඇත්තී, රොහිණී, රොහිණීනම්වන්නීය; අලාබුවණ්ණා, ලබුමෙන්වට්ටුවූ; විජයා, විජයානම්වන්නීය; පසද්වංශා, අංගපසක්ඇත්තී හෙවත් ප්‍රත්‍යංගඇත්තී; අභයා, අභයානම් වන්නියයි; සමානා, දන්නාලදි. **474** ගුලුමංසා, බොහෝ මස්ඇත්තී; අමෘතා, අමෘතායයි; ශ්‍රෙයා, දනයුත්තීය; අණිමන්ති, ඇටඇත්තී හෙවත් ඇටසමහන්ව මස් ගොලුපවන්නී; පූතනා, පූතනායයි; සමානා, දන්නාලදි; තුෂංශා, රේඛාතුනක් ඇත්තී; කාලිකාවණ්ණී, කාලිකානම් වන්නීයයි; හරීතකිසප්තජාති, අරළු ජාතිහත හොමෝ; එවං, මෙසේ (දනයුතු)

475 සෙනහපාකෙසු සබ්බේසු ජීවන්ති තු පූජ්‍යතෙ
රොහිණී ඛයරොගෙසු විජයා සබ්බකම්මසු.

476 පූතනා ලෙපනෙ ශ්‍රෙයා අමෘතාතු විරෙචනෙ
අභයා නෙත්‍රරොගෙෂු ගන්ධයුක්තාෂු තු කාලිකා.

475 සබ්බේසුසෙනහපාකෙසු, සියලුතෙල්පාකයන්හි; ජීවන්තිතු, ජීවන්තිනම්අරළුද; ඛයරොගෙසු, ක්‍ෂයරොගයන්කෙරෙහි; රොහිණී, රොහිණී අරළුහොමෝද; සබ්බකම්මසු, අනාගතක්‍රියාවන්හි හෙවත් තෙජස් වර්ධනයකරණ ක්‍රියාවන්හි; විජයා, විජයානම අරළුද; පූජ්‍යතෙ, පසස්නාලැබේ. 476 ලෙපනෙ, ආලෙපයෙහි; පූතනා, පූතනානම් අරළුද; විරෙචනෙතු, විරෙචනයෙහි වනාහි; අමෘතා, අමෘතාය නම් ඇති අරළුද; නෙත්‍රරොගෙෂු, නෙත්‍රරොගයන්හි; අභයා, අභයානම් අරළුද; ගන්ධයුක්තාෂු, සුගන්ධයෙදීමෙහි වනාහි; කාලිකා, කාලිකානම අරළුද; ශ්‍රෙයා, දනයුතුතීය.

477 හරීතකී මනුෂ්‍යාණාං මාතෙව හිතකාරිණී
කදාචිත් කුප්‍යතෙ මාතා නොදරස්ථා හරීතකී.

477 හරීතකී, අරළුහොමෝ; මනුෂ්‍යාණාං, මනුෂ්‍යයන්ට; මාතාඉව, මවන්මෙන්; හිතකාරිණී, මඞ්ගල්‍යය කරන්නීය හෙවත් වැඩසිදුකරන්නීය; මාතා, මවහොමෝ; කදාචිත්, කිසිකලෙක්හි; කුප්‍යතෙ, කිපේ; උදරස්ථා, කුසෙහිවූ; හරීතකී, අරළුහොමෝ; න, (කිසිකලෙකත්) නොකිපේ.

ඉති හරීතකී වග්ග.

වැල්නිගුණ 478 ගිලෙමාව සරා හිතා කුෂ්ඨඝ්නී ගෙලඹෙටිනත
(නූන්

478 ගිලමොව, වැල්නිගුණහොමෝ; සරා, සාරවන්නීය; හිතා, හිතවන්නීය; කුෂ්ඨඝ්නී, කුෂ්ඨය නසන්නීය; ගෙලඹෙටිනතනූන්, හෙම්පිත් නසන්නීය.

පෙරුංකා | සම් ගුණ. 479 තිඩගු තීක්‍ෂ්ණං කටුරසං ශුල්‍යාජ්‍ණීර්ණවහ්නිනුත්
ලඝුෂ්ණං පාචනං ශෝධනං දීපනං කඵවාතජිත්.

479 හිඞ්ගු, පෙරුංකායම්තෙම; තීක්ෂණං, තියුණුවෙයි; කටුරසං, කුළුරසවෙයි; ශූලාජීර්ණවිබන්ධනුත්, රුජාවය-අජීර්ණය-මලබද්ධය යන මෙය නසයි; ලඝූෂ්ණං, සැහැල්ලූෂ්ණවෙයි; පාචනං, පැසවීම කෙරෙයි; ස්නිග්ධං, සිනිදුවෙයි; දීපනං, අග්නිදීප්තිය කෙරෙයි; කඵවාතජිත්, සෙම්වා දිනායි.

කහ ගුණ හා රත්එරඬුගුණ. { හරිද්‍රා කඵවාතාස්‍රක් ශෝථකණ්ඩු ව්‍රණාපහා
480 හස්තිකර්ණීඃ පරං වාතඝ්නා මේධායුර්බලවර්ධනා.

480 හරිද්‍රා, කසාතොමෝ; කඵවාතාස්‍රක්, සෙම හා රත්පිත්ද; ශෝථකණ්ඩුව්‍රණඅපහා, ඉදිමුමය-ගඩුය-ව්‍රණය යනමේ පහකරන්නීය; හස්තිකර්ණීඃ, රත්එරඬුතෙම; පරං, අතිශයින්; වාතඝ්නඃ, ධාතුපුෂ්ටියකෙරෙයි; මේධායුඃ, ප්‍රඥාවහා ආයුෂද; බලවර්ධනා, ශක්තියදවඩයි.

හාඩ්ගොඩාගුණ.—අස්ථිභග්නෙස්ථිසංහාරො හිතො වල්‍යානිලාපහඃ

අස්ථිසංහාරඃ, හාඩ්ගොඩාතෙම; අස්ථිභග්නෙ, ඇටබිඳීමෙහි; හිතඃ, හිතවෙයි; වල්‍යඃ, බලවඩයි; අනිලාපහඃ, වාතය නසයි.

කොබෝවක්කා සහ කටුකරඬුගුණ. { 481 සුයම්භාවතී විබන්ධඝ්නඃ පෞරීයකඵවාතජිත්

481 සුයම්භාවතීඃ, කොබෝවක්කාතෙම, විබන්ධඝ්නඃ, මලබද්ධ නසයි; පෞරීය, කටුකරඬුතෙම; කඵවාතජිත්, සෙම්වා දිනයි.

කටරොළු සහ කොළොම් ගුණ. { ආස්ඵෝතා විෂකුෂ්ඨඝ්නී නිලිශො දාහපිත්තනුත්.

ආස්ඵෝතා, කටරොළුතොමෝ; විෂකුෂ්ඨඝ්නී, විෂහා කුෂ්ඨ නසන්නීය; නිලිශඃ, කොළොම්තෙම; දාහපිත්තනුත්, දාහයහා පිත්තනසයි.

කරකම්ගුණ—485 | පෞෂ්ටිකං ධන්‍යමායුෂ්‍යං ශුචි රූපවිරාජනම්
කේශශ්මශ්‍රුනඛාදීනාං කර්තනං සම්ප්‍රසාදනම්.

482 කෙශා, ඉසකේද; ශ්මශ්‍රු, රැවුලද; නඛාදීනාං, නියය යනමේ ආදීන්ගේ; කර්තනං, කැපීමතෙම; පෞෂ්ටිකං, ධාතුපුෂ්ටිය කෙරෙයි; ධන්‍යං, භාග්‍යවෙයි; ආයුෂ්‍යං, ආයුෂට හිතවෙයි; ශුචි, පවිත්‍රවෙයි; රූපවිරාජනං, රූපය බබලයි; සම්ප්‍රසාදනම්, චිත්තප්‍රසන්නවෙයි.

පැපිළියගුණ—පර්පටඃ පිත්තජිද්දාහජ්වරජිත් කඵශොෂණඃ.

පර්පටඃ, පැපිළියතෙම; පිත්තජිත්, පිත්තනසයි; දාහජ්වරජිත්, දාහජ්වරයදිනායි හෙවත් නසයි; කඵශොෂණඃ, සෙම්වියළීමකෙරේ.

ශු ෂො ෂ ං ස මා ප්තඃ.

වෛද්‍යශාස්ත්‍රය සම්බන්ධ පොත්.

		රු. ශත.
අලංකීර්ණ චින්තාමණි	,,	25
අනුපාන මංජරිය	,,	25
අජීර්ණ මංජරිය	,,	10
අරිෂ්ට මාලාව	,,	10
අරිෂ්ට ශතකය	,,	25
අභිනව යෝග මුක්තාවලිය	,,	25
අරිෂ්ට දවලිය	,,	12
අක්ෂිරෝග සිතුමිණ	,,	12
ඇස්වෙද පොත	,,	25
උඩරට බෙහෙත්ගෙයි අත්වෙදපොත		15
ඔවාසිතුමිණ	,,	12
ඖෂධ මුක්තාහාරය	,,	18
කාණ්ඩමාල ඖෂධ සංග්‍රහව	,,	12
කාමදේවජද වෛද්‍ය සංග්‍රහව	,,	12
කාමරෝග දීපනිය	,,	50
කාමවිලාසය	,,	12
කුමාරෞෂධ මාලාව	,,	31
කුමාර ජීවනිය	,,	30
කුමාරෞෂධ දර්පණය	,,	50
කෝල විධිය	,,	15
ගව්සිඩ සාරය	,,	37
ගුණපාඨය	,,	25
චක්ෂුද්‍රත්නය 1 වෙනි කාණ්ඩය	,,	62
එම 2	,,	37
චයුම්සිරාව	,,	37
තිපල්වණ්ණාව	,,	12
තෛලදව ශතකය	,,	50
ත්‍රිදෝෂ සන්නිපාතය	,,	25
නිදානදීපය	,,	50
පරිභා පරිශය	,,	62
ප්ලීහාප්‍රකරණය	,,	25
පිස්සුබල් වෙදපොත	,,	25
පොතුවිල අත්වෙද පොත	,,	50
ප්‍රත්‍යක්ෂ ඖෂධ සංග්‍රහව	,,	10
ප්‍රමේහෞෂධ මංජරිය 1 වෙනි	,,	25
එම 2 වෙනි	,,	15
බෙහෙදව තෙල් පොත	,,	25
භෛෂජ්‍ය මංජුසාව 1, 2 කාණ්ඩයන්		62
භෛෂජ්‍ය කල්පය 2. 3. කාණ්ඩයන්		62
භෛෂජ්‍යාදී අකාරාදිය 1	,,	37
එම 2. 3. එකක්	,,	12
මදනා ලංකාරය	,,	12

		රු. ශත.
මාධවය 1. 2. 3. කාණ්ඩයන්,		2 00
එම 4	,,	1. 00
මුරකාලාංගි නිඝණ්ඩින්නාව	,,	50
යෝග ශතකය	,,	25
යෝගමුක්තාහාරය	,,	62
යෝගදර්පණය	,,	31
යෝග සත්සාරය	,,	50
යෝග මංජරිය	,,	18
යෝගාලංකාරය 2 වෙනි	,,	12
යෝගරත්නාකරයහමෙන්බැද	,,	3. 50
එම සන්නස පලමුවෙනි	,,	1. 00
යෝග මාලාව	,,	12
රස වෙද පොත	,,	12
රසසද රත්නාවලිය	,,	1. 00
රහස්ඖෂධ මංජුසාව	,,	12
එම චින්තාමණිය	,,	12
වටිකාප්‍රකරණය කාණ්ඩදෙක	,,	3.00
වර්ණවෙදපොත 1, 2. කාණ්ඩයන්		10
වරයෝග සිතුමිණ	,,	50
වරල වර්තිකාව	,,	12
වාග්භටය	,,	62
වෙදහටන	,,	12
වෛද්‍ය ජීවනිය	,,	62
වෛද්‍යාභිධානය	,,	1.00
වෛද්‍යා මෘතය	,,	50
වෛද්‍යා ලංකාරය	,,	25
වෛද්‍යනත ජ්‍යොතිෂ අකාරාදිය	,,	50
සජීවන විනොදනිය	,,	20
සර්වවෙද නිඝණ්ඩුව කාන්ඩ 4 එකක්		12
සර්වවෙද පොත	,,	50
සරස්වති නිඝණ්ඩුව	,,	62
සන්නාෞෂධ සංග්‍රහව	,,	12
සාරසංක්ෂේපය 1.2 3 4. කාණ්ඩයන්		1.00
සාර්වසංග්‍රහව	,,	50
සාගරෞෂධ අඩ්දීපනිය	,,	18
සාරසමුච්චය	,,	20
සිරිමල් නිඝණ්ඩුව	,,	25
සුශ්‍රුත නිදානස්ථානය	,,	1.00
එම සූත්‍රස්ථානය	,,	75
සෙත්හාමිඩිය	,,	37
සෙහෝම ශතකය	,,	31

ඉහත දක්වන ලද පොත් සහ දැනට සිංහල අකුරෙන් මුද්‍රණය කර නිකුත්කර තිබෙන සියළු පොත් වලින් කොළඹ දෙවෙනි මරදානේ නොම්බර 142 පොත් සාප්පුවේ ඇම්. ඇම්. පී. විජයරත්න මහා මහතාගෙන් ලබාගන්ට පුළුවන.

M. M. P. Wijayaratna.